

TC
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI

Elif CANBOLAT

FİKİR VE SANAT ESERLERİ HUKUKU AÇISINDAN
İMAR PLANLARI VE PLAN MÜELLİFİNİN HAKLARI
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

DANIŞMANI
Prof. Dr. Mehmet Emin BİLGE

Kırıkkale – 2014

TC
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI

Elif CANBOLAT

FİKİR VE SANAT ESERLERİ HUKUKU AÇISINDAN
İMAR PLANLARI VE PLAN MÜELLİFİNİN HAKLARI
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

DANIŞMANI
Prof. Dr. Mehmet Emin BİLGE

Kırıkkale – 2014

ONAY

Elif CANBOLAT tarafından hazırlanan “Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Açısından İmar Planları ve Plan Müellifinin Hakları” başlıklı bu çalışma, 18.09.2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Özel Hukuk Anabilim dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mehmet Emin BİLGE (Başkan)

.....

Doç. Dr. Rauf KARASU

.....

Yrd. Doç. Dr. Cengiz ARIKAN

.....

KİŞİSEL KABUL

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Açısından İmar Planları ve Plan Müellifinin Hakları adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu belirtir ve bunu şeref ve haysiyetimle doğrularım.

Tarih : 04.08.2014

Adı Soyadı : Elif CANBOLAT

İmza :

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığımız bu çalışmanın amacı; 3194 sayılı İmar Kanunu uyarınca hazırlanan imar planlarının plan müellifinin 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında sahip olduğu haklar ve bunların 3194 sayılı İmar Kanunu ve imar mevzuatı karşısında kullanılıp kullanılmayacağı yahut nasıl kullanılacağı sorununun irdelenmesidir.

Sorununun tam olarak ortaya konulabilmesi için öncelikle imar planı kavramı, imar planına hâkim olan ilkeler, planlama sürecinin aşamaları, imar planlarının yürürlüğe konulması ve son olarak imar planlarında değişiklik yapılması konuları açıklanmaya çalışılmış daha sonra ikinci bölümde fikir ve sanat eserleri hukukunun konusu, yaratmanın mahiyeti, menfaatler durumu, eser kavramı, fikir ve sanat eserlerinin çeşitleri, eser sahipliği konuları incelenmiştir.

Çalışma ile ilgili gerek 3194 sayılı İmar Kanunu ve imar hukuku gerekse 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve fikir ve sanat eserleri hukuku kapsamında kalan kavramlar açıklandıktan sonra üçüncü bölümde imar planlarının eser niteliği, plan müellifinin eser sahipliği, plan müellifinin hakları ve açabileceği davalar karşılaştırmalı olarak incelenmeye çalışılmıştır.

Tezin hazırlanması sırasında 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 8. maddesinde değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerin henüz yeni olması, bu sebeple de doktrinde herhangi bir yorum bulunmaması, içtihatların oluşmamış olması bakımından zorlanılmıştır.

Bu ilginç konuyu belirlerken ve tezimi hazırlarken zorlandığım umutsuzluğa kapıldığım aşamalar da dâhil olmak üzere tüm aşamalarda bana her daim yardımcı olan, benden desteklerini esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Mehmet Emin BİLGE'ye ve bana manevi olarak da destek olan aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

[CANBOLAT, Elif]. [Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Açısından İmar Planları ve Plan Müellifinin Hakları], [Yüksek Lisans Tezi], Kırıkkale, [2014].

İmar planları, yapılaşmanın fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun teşekkülünü sağlamayı amaçlar. Bu amacın gerçekleşebilmesi için imar planları, planlanacak yerin yönetim yapısı, idari bölünüşü, sınırları, fiziksel yapısı (jeolojik durumunu, akarsuları, taşkın alanları, iklimi, toprak kabiliyeti, tarım alanları, tarımsal arazi kullanımı, sulama alanları, bitki örtüsü, yer altı ve yüzeysel su kaynakları ile havzaları ve bunların özellikleri), maden kaynakları, çevresel kaynaklar ve koruma alanları (korunması gerekli kültür ve tabiat varlık alanları, sulak alanları, özel çevre koruma alanları, orman alanları, ekolojik açıdan korunması gerekli alanları ile milli parkları), demografik yapısı, sosyal yapısı, ekonomik yapısı, teknik alt yapısı (ulaşımı, enerjisi, çöpü, içme suyu ve kanalizasyonu) arazi kullanımı, sektörel alt yapısı, askeri alanları, mülkiyet yapısı, vb. özelliklerinin tamamı araştırıldıktan sonra elde edilen veriler, planlanan yerin gelecek vaadi ve planlanan yerde yaşayan ya da yaşayacak olan kişilerin muhtemel hedefleri doğrultusunda plan müellifi tarafından hazırlanır.

İmar planlarının tamamı 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca eserdir. Bu nedenle plan müellifi, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca, eser sahibinin sahip olduğu hakların tamamına sahiptir.

Ancak plan müellifinin eseri olan imar planının özellikle kamusal niteliği ve 3194 sayılı İmar Kanunu ile yapılan özel düzenlemeler karşısında plan müellifinin sahip olduğu haklar özellik arz edebilmektedir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER

- 1- Plan Müellifi
- 2- Eser Sahibi
- 3- İmar Planı
- 4- Plan Müellifinin Hakları
- 5- Plan Müellifinin Açabileceği Davalar

ABSTRACT

[CANBOLAT, Elif]. [The Rights of Zoning Plans and Plan Owner in Terms of Law on Intellectual and Artistic Works], [Master's Thesis], Kırıkkale, [2014].

Zoning Plans aim providing of structuring which is suitable for technique, health and environmental conditions. To occur this aim, after zoning plans, management structure of planning place, administrative division, boundaries, physical structure (its geologic situation , rivers, flood plains, climate, soil quality, agriculture areas, using of agricultural area, irrigation areas, vegetation, underground and superficial water resources and basins and their properties), mineral resources, environmental resources and protected areas (the areas of cultural and natural properties are necessary to protect, wetlands, private environmental protections, forest areas, the areas which are ecologic necessary to protect and national parks), demographic structure, social structure, economic structure, technical infrastructure (transportation, energy, rubbish, drinking water and sewage) using land , sectoral infrastructure , military districts , ownership structure, etc. all explore , obtained data are prepared in accordance with promising of pre-planned area and the possible aims of people who live or will live by plan owner.

All zoning plans are work in accordance with 5846 numbered of Law on Intellectual and Artistic Works. Therefore, the plan owner has all the rights which are had by work owner in accordance with 5846 numbered of Law on Intellectual and Artistic Works.

However, the rights of plan owner can be offered in a view of zoning plan which is the work of the owner plan, particularly public nature and special regulations with 3194 numbered Zoning Law.

KEY WORDS

1- Plan Owner

2- Work Owner

3- Zoning Plan

4- Rights of Plan Owner

5- Prosecutables of Plan Owner

KISALTMALAR CETVELİ

ABD	: Ankara Barosu Dergisi
AŞ	: Anonim Şirketi
AÜEHFD	: Ankara Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜSBFD	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
b.	: Bent
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BK	: 6098 sayılı Borçlar Kanunu
c.	: Cümle
C.	: Cilt
CMK	: 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu
D.	: Dairesi
dn.	: Dipnot
DSİ	: Devlet Su İşleri
E.	: Esas
f.	: Fıkra
FMHD	: Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi
FMR	: Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi
FSEK	: 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
HD.	: Hukuk Dairesi
HMK	: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İK	: 3194 Sayılı İmar Kanunu
İYUK	: 2577 Sayılı İdari Yargılama Usul Kanunu
K.	: Karar
m.	: Madde
PYAEDY	: Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik
PYYMYHY	: Plan Yapımını Yükümlenecek Müelliflerin Yeterliliği Hakkında Yönetmelik

RTKYHHK	: 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
slt.	: Slâyt
t.	: Tarih
TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMK	: 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
TRIPS	: Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Anlaşması
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
vb.	: Ve Benzerleri
vd.	: Ve Devamı
vs.	: Ve Saire
WIPO	: Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü

İÇİNDEKİLER

ONAY	i
KİŞİSEL KABUL	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
KISALTMALAR CETVELİ	vii
İÇİNDEKİLER	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İMAR PLANI KAVRAMI, İMAR PLANINA HÂKİM OLAN İLKELER, İMAR PLANLAMA SÜRECİNİN AŞAMALARI, İMAR PLANLARININ YÜRÜRLÜĞE KONULMASI VE İMAR PLANLARININ DEĞİŞTİRİLMESİ

I. İMAR PLANI KAVRAMI	3
A. Genel Olarak	3
B. Asıl İmar Planları	4
1. Nazım İmar Planları	4
2. Uygulama İmar Planları	5
C. Tamamlayıcı İmar Planları	5
1. İlave İmar Planları	5
2. Mevzii İmar Planları	6
D. Değişiklik Getiren Planlar	6
1. Revizyon İmar Planları	6
2. İmar Planı Değişiklikleri	7
II. İMAR PLANLARINA HÂKİM OLAN İLKELER	8
A. Hukuk Devleti İlkesi	8
B. Açıklık İlkesi	9
C. Genellik İlkesi	9
D. Üst Derecedeki Planlara Bağlılık (Hiyerarşi) İlkesi	10

E. Kamu Yararı İlkesi	11
F. Zorunluluk İlkesi	12
G. Esneklik İlkesi	13
H. Geniş Kapsamlılık İlkesi	14
I. Uzun Süreli Olma İlkesi	14
İ. Bilimsellik İlkesi	15
J. Katılım İlkesi	16
III. İMAR PLANLAMA SÜRECİNİN AŞAMALARI	17
A. Genel Olarak	17
B. İmar Planının Aşamaları	17
1. Planlama Öncesi Çalışmalar	17
2. İmar Planının Elde Etme Şeklinin Belirlenmesi ve Plan Yaptırma Yolları	18
3. Araştırma ve Değerlendirme	18
a. Amaçların Belirlenmesi ve Hedeflerin Saptanması	19
b. Bilgi Toplama (Analiz)	19
c. Bilgileri birleştirme (Sentez), Yorum, Sonuçların Değerlendirilmesi	20
d. Plan Kararların Geçiş Plan Alternatifleri	21
aa. Nâzım İmar Planı Aşaması	21
bb. Uygulama İmar Planı Aşaması	21
4. İmar Planı ve Lejant, Plan Raporu, Plan Hükümleri ve Notları	22
a. İmar Planı ve Lejant	22
b. Plan Raporu	22
c. Plan Hükümleri ve Notları	23
IV. İMAR PLANLARININ YÜRÜRLÜĞE KONULMASI	23
A. Genel Olarak	23
B. Plan Müellifinin Tespiti	24
1. Genel Olarak	24
2. Plan Yapacak Müelliflerde Aranacak Yeterlilik	25
a. Planlama Alanı Grupları	25
b. Müelliflerin Öğrenim Niteliği	25
c. Müelliflerin Derecelendirilme Esasları	26
d. Plan Yapımı İşlerini Üstlenecek Müelliflerde Aranacak Nitelikler	26

e. İş Bitirme	27
f. Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Özel Planlama Bürolarında Çalışma	28
g. Yeterlilik Belgesi Şartı	29
h. Müellif Ekiplerinin Teşkili	29
ı. Plan Müellifinin Görev ve Sorumlulukları	29
C. Müellif Tarafından Hazırlanan İmar Planının Görüşülmesi ve Onaylanması	30
D. Planların Askıya Çıkartılması (İlan)	31
E. İmar Planlarına İtiraz, İtirazların Karara Bağlanması ve İmar Planlarının İdari Yönden Kesinleşmesi	31
V. İMAR PLANLARINDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI	32
A. Genel Olarak	32
B. İmar Planı Değişikliğini Harekete Geçiren Etmenlerin Oluşturulması	32
C. İmar Planı Değişikliğinin İmar Planına Hâkim Olan İlkelerle Çelişmemesi	34
D. PYAEDY’de Yer Alan Esaslara Aykırılık Teşkil Etmemesi	35
1. Sosyal ve Teknik Alt Yapıya İlişkin Değişiklikler	35
a. İlgili Yatırımcı Bakanlık ve Kuruluşların Görüşünün Alınması	35
b. Eşdeğer Alan Ayrılması	36
2. Nüfus Yoğunluğunun Artırılmasına Dair Değişiklikler	36
3. Yolların Genişletilmesi, Daraltılması ve Güzergâhına İlişkin Değişiklikler	37
4. Sosyal Ve Teknik Alt Yapı Kullanımlarından Başka Herhangi Bir Amaca Ayrılmış Olan Bir Alanının Kullanılışının Değiştirilmesi	37

İKİNCİ BÖLÜM

FİKİR VE SANAT ESERLERİ HUKUKUNUN KONUSU, FİKİR VE SANAT ESERLERİ HUKUKUNDA YARATMANIN MAHİYETİ, MENFAATLER DURUMU, ESER KAVRAMI, FİKİR VE SANAT ESERLERİNİN GRUPLARI, ESER SAHİPLİĞİ KAVRAMI

I. FİKİR VE SANAT ESERLERİ HUKUKUNUN KONUSU	38
II. FİKİR VE SANAT ESERLERİ HUKUKUNDA YARATMANIN MAHİYETİ	39
III. MENFAATLER DURUMU	40

A. Genel Olarak	40
B. Eser Sahibinin Menfaati	40
C. Toplumun Menfaati	41
D. Bilim ve Sanatın Menfaati	42
E. Kişilerin Menfaati	42
F. Araçları Menfaati	43
IV. ESER KAVRAMI	43
A. Genel Olarak	43
B. Eserin Zorunlu Unsurları	44
1. Sübjektif Unsur (Eser Sahibinin Hususiyetini Taşımak)	44
2. Objektif Unsur (Yasada Öngörülen Eser Türlerinden Birine Dâhil Olmak)	46
C. Eser Sayılma Yönünden Önem Taşımayan Hususlar	47
1. Yenilik	47
2. Amaç	48
3. Hitap Kitleşi	48
4. Kalite	49
5. Nicelik	49
6. Eser Sahibinin Özellikleri	49
7. Emek ve Masraflar	49
8. Kayıt ve Tescil	50
V. FİKİR VE SANAT ESERLERİNİN ÇEŞİTLERİ	50
A. Genel Olarak	50
B. İlim ve Edebiyat Eserleri	50
1. Genel Olarak	50
2. İlim ve Edebiyat Eserlerinin Çeşitleri	52
a. Herhangi Bir Şekilde Dil ve Yazı İle İfade Olunan Eserler ve Her Biçim Altında İfade Edilen Bilgisayar Programları ve Bir Sonraki Aşamada Program Sonucu Doğurması Koşuluyla Bunların Hazırlık Tasarımları	52
aa. Herhangi Bir Şekilde Dil ve Yazı İle İfade Olunan Eserler	52
bb. Her Biçim Altında İfade Edilen Bilgisayar Programları ve Bir Sonraki Aşamada Program Sonucu Doğurması Koşuluyla Bunların Hazırlık Tasarımları	53

b. Her Nevi Rakslar, Yazılı Koreografi Eserleri, Pantomimlar ve Buna Benzer Sözsüz Sahne Eserleri	54
aa. Her Nevi Rakslar	54
bb. Yazılı Koreografi Eserleri	54
cc. Pantomimlar	54
dd. Diğer Sözsüz Sahne Eserleri	55
c. Bedii Vasfı Bulunmayan Her Nevi Teknik ve İlmi Mahiyette Fotoğraf Eserleriyle, Her Nevi Haritalar, Planlar, Projeler, Krokiler, Resimler, Coğrafya ve Topografyaya Ait Maket ve Benzerleri, Her Çeşit Mimarlık ve Şehircilik Tasarım ve Projeleri, Mimari Maketler, Endüstri, Çevre ve Sahne Tasarım ve Projeleri	56
aa. Genel Olarak	56
bb. Bedii Vasfı Bulunmayan Her Nevi Teknik ve İlmi Mahiyette Fotoğraf Eserleri	57
cc. Her Nevi Haritalar	57
dd. Planlar, Projeler, Krokiler, Resimler, Coğrafya ve Topografyaya Ait Maket ve Benzerleri, Her Çeşit Mimarlık ve Şehircilik Tasarım ve Projeleri, Mimari Maketler, Endüstri, Çevre ve Sahne Tasarım ve Projeleri	58
C. Müzik Eserleri	59
D. Güzel Sanat Eserleri	61
1. Genel Olarak	61
2. Güzel Sanat Eserlerinin Çeşitleri	62
a. Yağlı ve Suluboya Tablolar; Her Türlü Resimler, Desenler, Pasteller, Gravürler, Güzel Yazılar ve Tezhipler, Kazıma, Oyma, Kakma Veya Benzeri Usullerle Maden, Taş, Ağaç Veya Diğer Maddelerle Çizilen Veya Tespit Edilen Eserler, Kaligrafi, Serigrafi, Heykeller, Kabartmalar ve Oymalar	62
b. Mimarlık Eserleri	63
c. El İşleri ve Küçük Sanat Eserleri, Minyatürler ve Süsleme Sanatı Ürünleri İle Tekstil, Moda Tasarımları	64
d. Fotografik Eserler ve Slâytlar	65
e. Grafik Eserler	65
f. Karikatür Eserleri ve Her Türlü Tipler	66
E. Sinema Eserleri	66
VI. ESER SAHİPLİĞİ KAVRAMI	68

A. Genel Olarak	68
B. Eser Sahiplerinin Birden Fazla Oluşu	73
1. Genel Olarak	73
2. İştirak Halinde Eser Sahipliği	74
a. İştirak Halinde Eser Sahipliği Kavramı	74
b. İştirak Halinde Eser Sahipliğinin Hukuki Sonuçları	75
3. Müşterek Eser Sahipliği	78
a. Müşterek Eser Sahipliği Kavramı	78
b. Müşterek Eser Sahipliğinin Hukuki Sonuçları	79
C. Eser Sahipliği Hakkında Karineler	79
1. Genel Olarak	79
2. Sahibinin Adı Belirtilen Eserlerde	80
3. Sahibinin Adı Belirtilmeyen Eserlerde	80

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İMAR PLANLARININ ESER NİTELİĞİ, PLAN MÜELLİFİNİN ESER SAHİPLİĞİ, PLAN MÜELLİFİNİN HAKLARI VE HAKLARININ İHLALİ HALİNDE PLAN MÜELLİFİNİN AÇABİLECEĞİ DAVALAR

I. İMAR PLANLARININ ESER NİTELİĞİ	81
II. PLAN MÜELLİFİNİN ESER SAHİPLİĞİ	83
A. Genel Olarak	83
B. Eser Sahiplerinin Birden Fazla Oluşu	85
1. İştirak Halinde Eser Sahipliği	85
a. İştirak Halinde Eser Sahipliği Kavramı	85
b. İştirak Halinde Eser Sahipliğinin Hukuki Sonuçları	85
2. Müşterek Eser Sahipliği	87
a. Müşterek Eser Sahipliği Kavramı	87
b. Müşterek Eser Sahipliğinin Hukuki Sonuçları	88
C. Eser Üzerindeki Mali Hakları Kullanmaya Yetkili Kılınan Kişiler	88
1. Genel Olarak	88

2. Plan Üzerindeki Mali Hakların Eser Sahipleri Arasında Birlik Meydana Getiren Kişiler Tarafından Kullanılması	89
3. Memur, Hizmetli ve İşçilerin İşlerini Görürken Meydana Getirdikleri Plan Üzerindeki Mali Hakların Bunları Çalıştıran Veya Tayin Edenlerce Kullanılması	90
III. PLAN MÜELLİFİNİN HAKLARI	90
A. Genel Olarak	90
B. Plan Müellifinin Manevi Hakları	91
1. Genel Olarak	91
2. Manevi Hakların Özellikleri	91
a. Sınırlı Sayı İlkesine Tabi Olması	91
b. Mirasa Konu Olması	92
c. Sınırsız Korumaya Tabi Olması	93
d. Mali Hak Sahipleri İle İlişkili Olması	93
e. Kullanma Yetkisinin Devredilebilir Olması	94
3. Manevi Hakların Çeşitleri	94
a. Planın Umuma Arzı Salahiyeti	94
aa. Genel Olarak	94
bb. İmar Planlarının Umuma Arzı, Umuma Arz Hakkının Sahibi ve Kapsamı	96
cc. Umuma Arz Hakkının Kullanım Yetkisinin Devrinin Cayma İle Geri Alınması	98
dd. Hakkın Plan Müellifinin Ölümünden Sonra Kullanılması	99
b. Adın Belirtilmesi Salahiyeti	100
aa. Genel Olarak	100
bb. İmar Planlarında Adın Belirtilmesi Salahiyeti, Hakkın Sahibi ve Kapsamı	101
cc. Hakkın Plan Müellifinin Ölümünden Sonra Kullanımı	105
c. Planda Değişiklik Yapılmasını Men Etmek	105
aa. Genel Olarak	105
bb. Plan Müellifinin İlim ve Edebiyat Eseri Olarak Korunan Planında Değişiklik Yapılmasını Men Etmek Hakkına Sahip Olup Olmadığı Sorunu	106
aaa. Plan Müellifinin Henüz Yetkili Meclis Tarafından Onaylanmayan Eserinde Değişiklik Yapılmasını Men Etmek Hakkına Sahip Olup Olmadığı Sorunu	106
bbb. Plan Müellifinin Yetkili Meclis Tarafından Onaylanan İmar Planında Değişiklik Yapılmasını Men Etmek Hakkına Sahip Olup Olmadığı Sorunu	107

cc. Plan Müellifinin Güzel Sanat Eseri Olarak Korunan Planında Değişiklik Yapılmasını Men Etmek Hakkına Sahip Olup Olmadığı Sorunu	108
dd. Plan Müellifinin Planında Değişiklik Yapılmasını Men Etmek Hakkı, Hakkın Sahibi ve Kapsamı	109
ee. Hakkın Plan Müellifinin Ölümünden Sonra Kullanımı	112
d. Plan Müellifinin Zilyet ve Malike Karşı Hakları	113
aa. Genel Olarak	113
bb. Planın Bütünlüğünü Koruma Hakkı (FSEK m.17 f.2)	114
C. Plan Müellifinin Mali Hakları	116
1. Genel Olarak	116
2. Mali Hakların Özellikleri	117
a. Sınırlı Sayı İlkesi Tabi Olması	117
b. Bağımsız Olması	117
c. Mirasa Konu Olması	118
d. Hukuki İşlemlere Konu Olması	118
e. Basamak Sistemine Tabi Olması	119
3. Mali Hakların Çeşitleri	120
a. İşleme Hakkı	120
aa. Genel Olarak	120
bb. İmar Planının İşlenmesi, Hakkın Sahibi ve Kapsamı	121
b. Çoğaltma Hakkı	125
aa. Genel Olarak	125
bb. Plan Müellifinin Çoğaltma Hakkına Dayanarak İlgili İdarelerce Yapılan Çoğaltmayı Men Etme Hakkının Olup Olmadığı Sorunu	126
cc. İmar Planlarının Çoğaltılması, Hakkın Sahibi ve Kullanılması	127
c. Yayma Hakkı	129
aa. Genel Olarak	129
bb. İmar Planlarını Yayma, Yayma Hakkının Sahibi ve Hakkın Kapsamı	130
d. Temsil Hakkı	133
aa. Genel Olarak	133
bb. İmar Planlarının Temsili, Hakkın Sahibi ve Kapsamı	133
IV. HAKLARIN İHLALİ HALİNDE AÇILABİLECEK DAVALAR	137

A. 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Uyarınca Plan Müellifinin Açabileceği Davalar	137
1. Hukuk Davaları	137
a. Tespit Davası	137
b. Tecavüzün Ref'i Davası	138
c. Tecavüzün Men'i Davası	146
d. Tazminat Davası	149
aa. Genel Olarak	149
bb. Manevi Tazminat Davası	149
cc. Maddi Tazminat Davası	153
dd. Temin Edilen Kârın İadesi	156
2. Çeşitli Hükümler	157
a. Görev	157
b. Yetki	157
c. İspat	158
d. İhtiyati Tedbirler	158
e. Gümrüklerde Geçici Olarak El Koyma	161
f. Hükümün İlanı	161
B. 3194 Sayılı İmar Kanunu Uyarınca Plan Müellifinin Açabileceği Davalar	162
1. İptal Davası	162
2. Tazminat Davası	164
C. 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Uyarınca Açılacak Ceza Davaları	167
1. Manevi, Mali Veya Bağlantılı Haklara Tecavüz	167
a. Genel Olarak	167
b. Manevi Haklara Tecavüz Suçları	168
c. Mali Haklara Tecavüz Suçu	169
d. Başkasına Ait Bir Esere Kendi Eseri Olarak Ad Koymak Suçu	170
e. İntihal Suçları	171
f. Hak Sahibi Kişilerin İzni Olmaksızın Alenileşmemiş Bir Eserin Muhtevası Hakkında Kamuya Açıklamada Bulunmak Suçu	172

g. Bir Eseri, İcrayı, Fonogramı Veya Yapımı Tanınmış Bir Kişinin Adını Kullanarak Çoğaltmak, Dağıtmak, Yayımlamak Suçu	172
2. Etkin Pişmanlık	173
SONUÇ	174
KAYNAKÇA	178

GİRİŞ

İmar planı; ilgili idarelerin talebi üzerine plan müellifi tarafından hazırlanan, belde halkının sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılamayı, sağlıklı ve güvenli bir çevre oluşturmayı, yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen ve bu amaçla beldenin ekonomik, demografik, sosyal, kültürel, tarihsel, fiziksel özelliklerine ilişkin araştırmalara ve verilere dayalı olarak hazırlanan, kentsel yerleşme ve gelişme eğilimlerini alternatif çözümler oluşturmak suretiyle belirleyen, arazi kullanımı, koruma, kısıtlama kararları, örgütlenme ve uygulama ilkelerini içeren pafta, rapor ve notlardan oluşan belgedir.

Plan müellifi bu belgeyi oluşturulabilmek için; öncelikle planlama alanının yerini, yönetim yapısını, idari bölünüşünü, sınırlarını, fiziksel yapısını (jeolojik durumunu, akarsularını, taşkın alanlarını, iklimini, toprak kabiliyetini, tarım alanlarını, tarımsal arazi kullanımını, sulama alanlarını, bitki örtüsünü, yer altı ve yüzeysel su kaynakları ile havzalarını ve bunların özelliklerini), maden kaynaklarını, çevresel kaynaklar ve koruma alanlarını (korunması gerekli kültür ve tabiat varlık alanlarını, sulak alanlarını, özel çevre koruma alanlarını, orman alanlarını, ekolojik açıdan korunması gerekli alanları ile milli parkları), demografik yapısını, sosyal yapısını, ekonomik yapısını, teknik alt yapısını (ulaşımını, enerjisini, çöpünü, içme suyu ve kanalizasyonunu) arazi kullanımını, sektörel alt yapısını, askeri alanlarını, mülkiyet yapısını, yerleşme alanları ile ilgili özelliklerini ve planlama alanının özelliğine ve türüne göre gerekli diğer konuları araştırır ve veriler elde eder. Elde ettiği bu verilerin analiz ve sentezlerini yapar, plan kararları hazırlar ve plan kararları ile 3194 sayılı İmar Kanunu'na uygun olarak imar planını oluşturur.

İşte plan müellifi tarafından böylesine yoğun bir çaba ve oldukça büyük bir ekonomik rizikonun tek başına üstlenilmesi ile oluşturulan imar planlarının tamamı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 2. maddesinin 1. fıkrasının 3. bendi uyarınca ilim ve edebiyat eseri olarak, bu planlardan estetik değere sahip olan mimarlık eserleri ise 4. maddesinin 1. fıkrasının 3. bendi uyarınca güzel sanat eseri olarak korunmaktadır. Bu nedenle plan müellifi, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca, eser sahibinin sahip olduğu hakların tamamına sahiptir. Ancak plan müellifinin eseri olan imar planının özellikle kamusal niteliği ve 3194 sayılı

İmar Kanunu ile yapılan özel düzenlemeler karşında plan müellifinin sahip olduğu haklar özellik arz edebilmektedir.

Çalışmamızda plan müellifinin, imar planlarının 3194 sayılı İmar Kanunu ve diğer imar mevzuatı ile kazandığı özel nitelik karşısında 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında sahip olduğu haklar incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmamız üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; imar planı kavramı, imar planlarına hâkim olan ilkeler, imar planlama sürecinin aşamaları, imar planlarının yürürlüğe konulması ve değiştirilmesi anlatıldıktan sonra ikinci bölümde; fikir ve sanat eserleri hukukunun konusu, fikir ve sanat eserleri hukukunda yaratmanın mahiyeti, menfaatler durumu, eser kavramı, fikir ve sanat eserlerinin grupları, eser sahipliği kavramı açıklanmıştır. Nihayet üçüncü bölümde ise; imar planlarının eser niteliği, plan müellifinin eser sahipliği, plan müellifinin hakları ve haklarının ihlali halinde plan müellifinin açabileceği davalar irdelenmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İMAR PLANI KAVRAMI, İMAR PLANLARINA HÂKİM OLAN İLKELER, İMAR PLANLAMA SÜRECİNİN AŞAMALARI, İMAR PLANLARININ YÜRÜRLÜĞE KONULMASI VE İMAR PLANLARININ DEĞİŞTİRİLMESİ

I. İMAR PLANI KAVRAMI

A. Genel Olarak

İmar planı, belde halkının sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılamayı, sağlıklı ve güvenli bir çevre oluşturmayı, yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen ve bu amaçla beldenin ekonomik, demografik, sosyal, kültürel, tarihsel, fiziksel özelliklerine ilişkin araştırmalara ve verilere dayalı olarak hazırlanan, kentsel yerleşme ve gelişme eğilimlerini alternatif çözümler oluşturmak suretiyle belirleyen, arazi kullanımı, koruma, kısıtlama kararları, örgütlenme ve uygulama ilkelerini içeren pafta, rapor ve notlardan oluşan belgedir (PYAEDY m.3 f.1 b.11).

İmar planları, yerleşme yerlerindeki yapılaşmaların; fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun biçimde teşekkülünü sağlamayı amaçlar. Bu amaç ise ancak; planlanan yerleşim yerinin kendine özgü yaşayış biçimi ve karakteri, bugünkü durumu, olanakları ve gelecek vadinin gerçeğe en yakın biçimde saptanması ile oluşturulabilir.

İmar planlarının bu biçimde oluşturulması yeterli değildir. Çünkü zaman zaman yaşanan değişimler, planlanan yerleşim yerinin yapılaşmasında değişiklik yapılmasını bu nedenle de imar planlarının değiştirilmesini ya da revize edilmesini gerektirebilir. Bu kapsamda imar planları asıl imar planları, tamamlayıcı imar planları ve değişiklik getiren planlar olmak üzere üç başlıkta incelenebilir¹.

---

¹ KALABALIK; İmar Hukuku, C. I, Ankara 2010, s. 176.

B. Asıl İmar Planları

1. Nâzım İmar Planları

Nâzım imar planı, varsa bölge veya çevre düzeni planlarına uygun olarak hâlihazır haritalar üzerine, yine varsa kadastral durumu işlenmiş olarak çizilen ve arazi parçalarının; genel kullanım biçimlerini, başlıca bölge tiplerini, bölgelerin gelecekteki nüfus yoğunluklarını, gerektiğinde yapı yoğunluğunu, çeşitli yerleşme alanlarının gelişme ve büyüklükleri ile ilkelerini, ulaşım sistemlerini ve problemlerinin çözümü gibi hususları göstermek ve uygulama imar planlarının hazırlanmasına esas olmak üzere düzenlenen, detaylı bir raporla açıklanan ve raporuyla beraber bütün olan plandır (İK m.5 f.1).

3194 sayılı İmar Kanunu'nda yer alan tanımdan da anlaşıldığı üzere, nâzım imar planları salt planlanan bölgenin ana dokusunu gösteren, kesin sınır ve çizgileri olmayan bir düşünce projesidir; üzerinden ölçü alınamaz ve uygulama için kullanılamaz². Bu planlarda, söz konusu bölgenin gelecekteki nüfus yoğunlukları, gerekiyorsa yapı yoğunlukları, çeşitli yerleşme alanlarının gelişme yönleri ve büyüklükleri, bunların dayandığı ilkeler ulaşım ağı ve ulaşım sorunlarının çözümleri de gösterilir³.

Nâzım planlar onaylanmış hâlihazır haritalar üzerine çizilir. Nâzım planlar için belirlenmiş bir kesin ölçek yoktur. Nâzım imar planlarının tahayyül plan olma özelliği, planlanan yerin büyüklüğü ve planlamanın ayrıntıları dikkate alınarak 1/2000 veya 1/5000 ölçekte düzenlenmeleri mümkündür (PYAEDY m.3 f.1. b.1). Ancak bu ölçeklerden biri kullanılarak oluşturulan nâzım imar planı, ihtiyaç duyulması halinde farklı ölçeklerle de düzenlenebilir.

---

² KALABALIK; s. 177.

³ KELEŞ; Kentleşme Politikası, Ankara 1990, s. 150.

2. Uygulama İmar Planları

Uygulama imar planı; tasdikli hâlihazır haritalar üzerine varsa kadastral durumu işlenmiş olarak nâzım imar planı esaslarına göre çizilen ve çeşitli bölgelerin yapı adalarını, bunların yoğunluk ve düzenini, yolları ve uygulama için gerekli imar uygulama programlarına esas olacak uygulama etaplarını ve diğer bilgileri ayrıntıları ile gösteren plandır (İK m.5 f.2).

Bu planlarda çeşitli kent bölgelerinin yapı adaları, kent ve kasabanın yolları, yapı adalarının yoğunluk düzeni ve imar uygulama planlarını temel oluşturacak uygulama aşamaları belirtilir. Yapı düzen – kat sayıları, kat yükseklikleri ve parsel büyüklükleri bölge bölge gösterilir. Alt yapı tesisleri ile uygulama ilişkilerinin ayrıntılarına da uygulama imar planında yer verilir⁴.

Uygulama imar planı, onaylanmış hâlihazır haritalar üzerine, 1/1000 ölçekli olarak çizilir (PYAEDY m.3 f.1 b.2). Ancak 1/1000 ölçekle hazırlanan uygulama imar planı, ihtiyaç duyulması halinde farklı ölçeklerle de ayrıntılandırılabilir.

C. Tamamlayıcı İmar Planları

1. İlave İmar Planları

İlave imar planı, yürürlükte bulunan planın ihtiyaca cevap vermediği durumlarda, mevcut plana bitişik ve mevcut planın genel arazi kullanım kararları ile süreklilik, bütünlük ve uyum sağlayacak biçimde hazırlanan plandır (PYAEDY m.3 f.1. b.4).

Bu planlar, yürürlüğe girmiş imar planına sahip bulunan bir yerleşim yerinin belirli yön ya da yönlerinde, belirli amaçlarda, yeni alan kullanımı kararlarını kısa sürede getirmesi amacıyla düzenlenen, bunun için yerleşmenin, değişen yeni yerleşme eğilimleri uyarınca tümüyle ele alınmasını gerektiren bir genel araştırma ve değerlendirme sürecinden genelde hiç geçilmeksizin istenilen yön ve büyüklükte

---

⁴ **KALABALIK**; s. 179.; **KELEŞ**; Kentleşme Politikası, s. 150.

doğrudan alan kullanımı kararlarına, tek bir gelişme seçeneği olarak yönelen, genellikle nâzım plan aşamasından dahi geçmeyen ve yerleşmenin tümü açısından bir tür plan değişikliği olarak nitelendirilebilen planlardır.

2. Mevzii İmar Planları

Mevzii imar planları, mevcut planların yerleşmiş nüfusa yetersiz kalması veya yeni yerleşim alanlarının kullanıma açılması gereğinin ve sınırlarının ilgili idarece belirlenmesi halinde, bu Yönetmeliğin plan yapım kurallarına uyulmak üzere yapımı mümkün olan, yürürlükteki her tür ve ölçekteki plan sınırları dışında, planla bütünleşmeyen konumdaki, sosyal ve teknik altyapı ihtiyaçlarını kendi bünyesinde sağlayan, raporuyla bir bütün olan imar planıdır (PYAEDY m.3 f.1. b.5).

Mevzii imar planları, mevcut planların yerleşmiş nüfusa yetersiz kalması veya gelişen teknoloji ya da büyüyen ekonominin gereği olarak, planla bütünleşmeyen sosyal ve teknik alt yapı ihtiyaçlarını kendi bünyesinde sağlayabilen yeni yerleşim alanlarının imar planı olduğu için, uygulama imar planının bulunduğu yerlerde yapılamaz⁵.

D. Değişiklik Getiren Planlar

1. Revizyon İmar Planları

Her tür ve ölçekteki planın ihtiyaca cevap vermediği veya uygulamasının mümkün olmadığı veya sorun yarattığı durumlar ile üst ölçek plan kararlarına uygunluğun sağlanması amacıyla planın tamamının veya plan ana kararlarını etkileyecek bir kısmının yenilenmesi sonucu elde edilen plan, revizyon imar planıdır (PYAEDY m.3 f.1 b.3).

---

⁵ Danıştay 6. D.'nin 07.11.2008 t. 2006/7940 E. 2008/7501 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 05.01.2013.

2. İmar Planı Değişiklikleri

İmar planı, belde halkının sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılamayı, sağlıklı ve güvenli bir çevre oluşturmayı, yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen ve bu amaçla beldenin ekonomik, demografik, sosyal, kültürel, tarihsel, fiziksel özelliklerine ilişkin araştırmalara ve verilere dayalı olarak hazırlanan, kentsel yerleşme ve gelişme eğilimlerini alternatif çözümler oluşturmak suretiyle belirleyen, arazi kullanımı, koruma, kısıtlama kararları, örgütlenme ve uygulama ilkelerini içeren pafta, rapor ve notlardan oluşan belgedir (PYAEDY m.3 f.1 b.11).

Danıştay 6. Dairesi'nin bir kararında⁶, imar planlarının, planlanan yörenin bugünkü durumunun, olanaklarının ve ilerideki gelişmesinin gerçeğe en yakın şekilde saptanabilmesi için coğrafi veriler, beldenin kullanılışı, donatımı ve mali bilgiler gibi konularda yapılacak araştırma ve anket çalışmaları sonucu elde edilebilecek bilgiler ışığında, çeşitli kentsel işlevler arasında var olan ya da sağlanabilecek olanaklar ölçüsünde en iyi çözüm yollarını bulmak, insan, toplum ve çevre münasebetlerinde kişi ve aile mutluluğu ile toplum hayatını yakından etkileyen fiziksel çevreyi sağlıklı bir yapıya kavuşturmak; yatırımların yer seçimlerini ve gelişme eğilimlerini yönlendirmek ve toprağın korunma, kullanma dengesini en rasyonel biçimde belirlemek belde halkına iyi yaşama düzeni ve koşulları sağlamak amacıyla, kentin kendine özgü yaşayış biçimi ve karakteri, nüfus, alan ve yapı ilişkileri, yörenin gerek çevresiyle ve gerekse çeşitli planları arasında olan bağlantıları, halkın sosyal ve kültürel gereksinimleri, güvenlik ve sağlığı ile ilgili konuların göz önüne alınarak hazırlanması gerektiği vurgulanmış ve böylece imar planlarının amaçları açıklanmıştır. Tüm bu amaçların yerine getirilebilmesi için; imar planlarının öngörülü bir biçimde uzun yılları kapsayacak şekilde yapılması gerekmektedir. Bu gereklilik, imar planlarının varsayımlara dayanarak hazırlanması sonucunu doğurmaktadır.

Varsayımsal dayanakların, gerçekleşmemesi, beklenenden daha çabuk gerçekleşmesi, planlama sürecinde varsayımsal dahi olsa tahmin edilemeyecek

---

⁶ Danıştay 6. D.'nin 25.11.1986 t. 1986/18 E. 1986/1023 K. sayılı kararı.; www.danistay.gov.tr, Erişim Tarihi: 05.01.2013.

gelişmelerin yaşanması ve planlamanın işlevsiz hâle gelerek amacından tamamen ayrı düşmesi mümkündür. Bu durumda, imar planlarının düzeltilerek amaçlarına uygun hâle getirilmesi zorunludur. Bu kapsamda, plan değişikliği de, PYAEDY'nin 3. maddesinin 1. fıkrasının 6. bendinde; plan ana kararlarını, sürekliliğini, bütünlüğünü, teknik ve sosyal donatı dengesini bozmayacak nitelikte, bilimsel, nesnel ve teknik gerekçelere dayanan, kamu yararının zorunlu kılması halinde yapılan plan düzenlemeler olarak tanımlanmıştır. İK'nın 8. maddesinin 2. fıkrası uyarınca; onaylanmış planlarda yapılacak değişiklikler de imar planının yürürlüğe konulması usulüne tabidir.

II. İMAR PLANLARINA HÂKİM OLAN İLKELER

A. Hukuk Devleti İlkesi

Hukuk devleti, eylem ve işlemlerinin hukuka uygun, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda eşitliği gözeten, adaletli bir hukuk düzeni kurup sürdürmekle kendisini yükümlü sayan, hukuk güvenliğini sağlayan, bütün etkinliklerinde hukuka ve Anayasa'ya uyan, işlem ve eylemleri bağımsız yargı denetimine bağlı olan devlettir⁷. Bu kapsamda, imar planları ve planların uygulanması için idarelerce yapılacak işlemlerin de; hukuk devleti ilkesine uygun, keyfi hedefleri olmayan, kamu yararını amaçlayan Anayasa ve yasalarda yer alan temel hak ve özgürlükleri kısıtlamayan, mevzuatta belirtilen usullerle uyumlu bir biçimde yürütülmesi gerekir.

---

⁷ Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 10.12.2009 t. 2009/1005 E. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 05.01.2013.

B. Açıklık İlkesi

3194 sayılı İmar Kanunu m. 8, f. 5'te açıkça imar planlarının aleni olduğu ve ilgili idarelerin de bu aleniyeti sağlamakla yükümlü oldukları hüküm altına alındıktan sonra, bu aleniyeti sağlayabilmek için, belediye başkanlığı ve mülki amirliklere ayrıca, imar planının tamamını ya da bir kısmı kopyalar veya kitapçıklar haline getirip çoğaltarak tespit edilecek ücret karşılığında isteyenlere verme yükümlülüğü de yüklenmiştir. Bu düzenlemeler sayesinde, ilgililer taşınmazları üzerinde yapacakları yatırım ve faaliyetleri, kolaylıkla ulaşabilecekleri imar planlarına göre belirleyebileceklerdir.

İmar planlarının açıklığı ilkesinin sağlanabilmesi için, planların halkın bilgisine sunulması yeterli değildir. Aynı zamanda planlama sürecine halkın katılmasının da sağlanması gerekmektedir. Bu nedenle 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 8. maddesinin 1. fıkrasının b bendinde ve 2. fıkrasında; imar planını yapan idarelere, imar planlarının onay tarihinden itibaren bir ay süreyle idarelerce tespit edilen ilan yerlerinde ve eş zamanlı olarak ilgili idarelerin internet sayfalarında bir ay süreyle ilan edilmesi yükümlüğü yüklenmiş ve bir aylık ilan süresi içerisinde planlara itiraz edilebileceği hüküm altına alınmıştır. Böylece hem plan halka tanıtılmış hem de planlama süreci demokratikleşmiş olmaktadır⁸.

C. Genellik İlkesi

İmar planlarına hâkim olan ilkelere genellik ilkesi, imar planlarının düzenleyici işlem olmalarının doğal bir sonucudur. Bu ilke, imar planlarının yapımında, şehircilik ilkeleri ve planlama esaslarına uygun olarak, doğal çevrenin, kişi haklarının ve toplum yararının gözetilmesini ifade etmektedir. Bu nedenle imar planları yapılırken, planlama sınırları içerisinde yer alan arazilerin (parsellerin) maliklerinin kimler olduğu önem taşımaz.

---

⁸ KELEŞ; Kentleşme Politikası, s. 124–125.

D. Üst Derecedeki Planlara Bağlılık (Hiyerarşi) İlkesi

3194 sayılı İmar Kanunu'nun 6. maddesinde; planlar kapsadıkları alan ve amaçları açısından bölge planları ve imar planları olarak iki ana kategoriye ayrılmış, imar planları da uygulamaya esas olan uygulama imar planları ve bu planın hazırlanmasındaki temel hedefleri, ilkeleri ve arazi kullanım kararlarını belirleyen nâzım imar planları olarak sınıflandırılmış, anılan Kanun'un 8. maddesinde ise, planlar bölge planı, çevre düzeni planı, nâzım imar planı ve uygulama imar planı olarak kademelendirilmiş ve alt ölçekli planların üst ölçekli planlarda belirlenen planlama ana ilkelerine, stratejilerine ve kararlarına uyumlu olması zorunluluğu getirilmiştir⁹. Bu zorunluluk üst derecedeki planlara bağlılık ilkesini ifade etmektedir. Bu ilke ile üst ölçekli planların alt ölçekli planlarla somutlaştırılması sağlanmaktadır¹⁰.

Üst derecedeki planlara bağlılık ilkesi dikkate alındığında, üst ölçekli bir planın mahkemece iptal edilmesi halinde, alt ölçekli planlarda değişiklik olup olmayacağı ya da alt ölçekli planların tümüyle ortadan kalkıp kalkmayacağı sorusu akla gelebilir. Bu sorun çeşitli ihtimaller dâhilinde idarenin tutumuna göre çözülür. Danıştay bir kararında¹¹; 3194 sayılı İmar Kanunu hükümleri uyarınca imar planları arasında hiyerarşik bir ilişki olması nedeniyle alt ölçekli planların üst ölçekli planlara uygun olması gerektiğini belirterek, bu ilke dikkate alındığında üst ölçekli bir planın mahkemece iptal edilmesi halinde iptal gerekçesinin gereklerine göre alt ölçekli planlarda da bir değişiklik yapılmasının veya tamamıyla yürürlükten kaldırılmasının, plan yapımına ilişkin ilkelere uygun olarak idare tarafından belirlenmesi gereken bir husus olduğu, gerekli görülüyor ise idarenin alt ölçekli planları da iptal ederek bu planlarda yargı kararının gereklerine ve plan yapımı ilkelerine uygun revizyon yapabileceği; 3194 sayılı Kanun'un 8. maddesinin b bendinde, nâzım imar

---

⁹ Danıştay 6. D.'nin 25.04.2008 t. 2007/4055 E. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 05.01.2013.

¹⁰ Danıştay 6. D.'nin 10.01.1984 t. 1982/4368 E. 1984/22 K. sayılı kararı.; www.danistay.gov.tr, Erişim Tarihi: 05.01.2013.

¹¹ Danıştay 1. D.'nin 05.02.2007 t. 2006/765 E. 2007/79 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 05.01.2013.

planı ve uygulama imar planının mevcut ise çevre düzeni planına¹² uygun olacağı belirtildiğinden, 1/25000 ölçekli çevre düzeni planının bulunmadığı durumlarda 1/5000 ve 1/1000 ölçekli planların yapılabileceği, çevre düzeni planının mahkemece iptal edilmesi durumunda ise, üst ölçekli imar planı bulunmasa dahi idarelerin nâzım imar planı ve uygulama imar planı yapma yetkisi bulunduğundan, yukarıda açıklandığı üzere iptal kararındaki gerekçelerin de değerlendirilmesi ve plan yapımına ilişkin ilkelere uyulması suretiyle 1/5000 ve 1/1000 ölçekli planların yapılabileceği ve mahkemelerin imar planları hakkında parsel bazında verdiği iptal veya yürütmenin durdurulması kararlarının, imar planının tümünün yürürlüğünü durdurmayaacağı veya planın tamamının iptali sonucunu doğurmayacağı, yukarıda açıklandığı üzere mahkeme kararının gerekçesi doğrultusunda kamu yararı ve planlama ilkeleri açısından idarece yapılacak değerlendirme sonucunda, planın iptal edilen bölümlerinde revizyon yapılabileceği sonucuna varmıştır.

E. Kamu Yararı İlkesi

İnsan, toplum, çevre ilişkilerinde kişi ve aile mutluluğu ile toplum hayatını yakından etkileyen fiziksel çevreyi sağlıklı bir yapıya kavuşturmak, yatırımların yer seçimlerini ve gelişme eğilimlerini yönlendirmek ve toprağın koruma, kullanma dengesini en akılcı biçimde şehircilik ilkelerine uygun olarak belirlemek amacıyla düzenlenen imar planlarının yapılmasında ve imar planında belirtilen biçimde davranılmasında kamu yararı olduğu belirgindir. Bu olanaklar sağlandığında o belde insanların maddi ve manevi varlıklarını kolaylıkla geliştirecekleri kuşkusuzdur¹³.

2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 6. maddesinin son fıkrasında da, kanun koyucu bu ilkeyi benimseyerek, onaylı imar planına veya ilgili bakanlıklarca

---

¹² Çevre düzeni planı; ülke ve bölge plan kararlarına uygun olarak konut, sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi yerleşme ve arazi kullanılması kararlarını belirleyen, konut, sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi sektörler ile kentsel-kırsal yapı ve gelişme ile doğal ve kültürel değerler arasında koruma-kullanma dengesini sağlayan ve arazi kullanım kararlarını belirleyen yönetsel, mekânsal ve işlevsel bütünlük gösteren sınırlar içinde, varsa bölge planı kararlarına uygun olarak yapılan, idareler arası koordinasyon esaslarını belirleyen, 1/25000, 1/50000, 1/100000 veya 1/200000 ölçekte hazırlanan, plan notları ve raporuyla bir bütün olan plandır (İK m.5, PYDEAY m.3 f.1 b.10).

¹³AYM'nin 21.06.1989 t. 1988/34 E. 1989/26 K. sayılı kararı.; www.anayasa.gov.tr, Erişim Tarihi: 05.01.2013.

onaylı özel plan ve projesine göre yapılacak hizmetler için ayrıca kamu yararı kararı alınmasına ve onaylanmasına gerek olmadığını hüküm altına alınarak bu durumda salt yetkili icra organınca kamulaştırma işlemine başlanıldığını gösteren bir karar alınması yeterli görülmüştür. Ancak kesinleşmemiş ve onaylanmamış imar planları için bu kural geçerli değildir. Yine taşınmazın imar planında belirtilen amaç dışında başka bir amaçla kullanılması da iptal nedeni olarak kabul edilmektedir¹⁴.

2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'nun 8/A-3 maddesine göre de, Turizm Bakanlığı'nca yapılp İmar ve İskân Bakanlığı'nca onanan imar planları da kamu yararı kararı yerine geçebilmektedir.

F. Zorunluluk İlkesi

3194 sayılı İmar Kanunu'nun 10. maddesinde: “Belediyeler; imar planlarının yürürlüğe girmesinden en geç 3 ay içinde, bu planı tatbik üzere 5 yıllık imar programlarını hazırlarlar. Beş yıllık imar programlarının görüşülmesi sırasında ilgili yatırımcı kamu kuruluşlarının temsilcileri görüşleri esas alınmak üzere Meclis toplantısına katılır. Bu programlar, belediye meclisince kabul edildikten sonra kesinleşir. Bu program içinde bulunan kamu kuruluşlarına tahsis edilen alanlar, ilgili kamu kuruluşlarına bildirilir. Beş yıllık imar programları sınırları içinde kalan alanlardaki kamu hizmet tesislerine tahsis edilmiş olan yerleri ilgili kamu kuruluşları, bu program süresi içinde kamulaştırırlar. Bu amaçla gerekli ödenek kamu kuruluşlarının bütçelerine konulur. İmar programlarında, umumi hizmetlere ayrılan yerler ile özel kanunları gereğince kısıtlama konulan gayrimenkuller kamulaştırılınca veya umumi hizmetlerle ilgili projeler gerçekleştirilinceye kadar bu yerlerle ilgili olarak diğer kanunlarla verilen haklar devam eder.” hükmüne yer verilmek suretiyle, belediyelere, imar planlarını uygulamak üzere belirtilen süre içerisinde imar programını hazırlama; programı uygulamaya koyma, ilgili yatırımcı

---

¹⁴ Danıştay 6. D. ‘nin 07.02.1983 t. 1982/31 E. 1983/554 K. sayılı kararı.; www.danistay.gov.tr, Erişim Tarihi: 05.01.2013.

kamu kuruluşlarına ise imar programlarında kendi görev alanlarındaki kamu hizmeti için ayrılan özel mülkiyete ait arsaları kamulaştırma zorunluluğu yüklenmiştir¹⁵.

G. Esneklik İlkesi

İmar planı; insan, toplum ve çevre ilişkilerinde kişi ve aile mutluluğu ile toplum hayatını yakından etkileyen fiziksel çevreyi sağlıklı bir yapıya kavuşturmak, yatırımların yer seçimlerini ve gelişme eğilimlerini yönlendirmek ve toprağın koruma, kullanma dengesini en rasyonel biçimde belirlemek amacıyla hazırlanır ve ancak koşulların zorunlu kıldığı zaman ve biçimde, yasalarda öngörülen yöntemlerle değiştirilebilir¹⁶.

3194 sayılı İmar Kanunu'nun 8. maddesinin 3. fıkrası ile planların yapılmasında uyulması zorunlu ilkelerle, bunların değiştirilmesinde uyulması gereken ilkelerin aynı ilkeler olduğu hüküm altına alınmıştır. Çünkü imar planlarının katılığı, gerçekte, taşınmaz mal mülkiyeti ve ekonomik yaşamdaki istikrarın vazgeçilmez bir şartıdır¹⁷. Ancak imar planlarını değişmez kabul etmek de, ekonomik ve toplumsal yönden ve teknolojik ilerlemeler açısından hızlı bir değişim içerisinde bulunan toplumların yerleşim yerlerinin gerçek yapısına aykırı düşer¹⁸. Bu yüzden imar planlarının değişen ve gelişen teknoloji ve ekonomiye uydurulmasına imkân sağlamak gereklidir. Bu imkân ise, imar hukukunda imar planlarının esnekliği olarak adlandırılır. Ancak hukuki güvenliğin sağlanabilmesi için, bu imkânın oldukça dikkatli bir biçimde kullanılması gerekmektedir.

---

¹⁵ Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 24.05.2012 t. 2007/2255 E. 2012/801 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 05.01.2013.

¹⁶ Danıştay 6. D. 'nin 23.11.1998 t. 1998/1394 E. 1998/5780 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 05.01.2013.

¹⁷ **KELEŞ**; Kentleşme Politikası, s. 125.

¹⁸ **KALABALIK**; s. 234.

H. Geniş Kapsamlılık İlkesi

İmar planları, planlanan yer halkının sosyal ve kültürel gereksinmelerini karşılamayı, sağlıklı ve güvenli bir çevre oluşturmayı, yaşam kalitesini artırmayı hedefler. Bu hedefe ulaşabilmek için ise imar planlarının hazırlık sürecinde, planlanan yerin; ekonomik, demografik, sosyal, kültürel, tarihsel, fiziksel özelliklerine ilişkin birçok araştırma yapılır. Bu araştırmalardan elde edilen verilere dayalı olarak, planlanan yerin arazi kullanımı, koruma, kısıtlama kararları, örgütlenme ve uygulama ilkeleri saptanır. Bu ilkeler ışığında planlanan yerin yerleşme ve gelişme eğilimleri alternatif çözümler oluşturularak belirlenir. Bu sebeple hazırlanan imar planları yalnızca, planlanan yerin fiziksel gelişme sorunlarına değil aynı zamanda toplumsal, ekonomik ve çevresel sorunlarına da çözüm arar ve bu çözümlere ilişkin politikalara uygun olarak geliştirir¹⁹. Buna imar planlarının geniş kapsamlılığı ilkesi denir.

İmar planlarının geniş kapsamlılığı ilkesi nedeniyle, imar planları yalnız haritalardan, plan ve paftalardan oluşmaz. Planlarda, planlama sürecinin açıklandığı bir giriş, planın nasıl uygulanacağını gösteren uygulama planı, çeşitli araştırma sonuçlarını içeren raporlar, tasarlanan bayındırlık eylemlerine ilişkin tekliflerin listesi vb. belgeler de yer alır²⁰.

I. Uzun Süreli Olma İlkesi

Plan; bir işin, bir eserin gerçekleştirilmesi için uyulması tasarlanan düzen²¹, ileriye yönelik bir tasavvurdur.

İmar planları da yerleşim yerlerinin geleceğini ilgilendiren, uzun dönem içerisindeki gelişmesini denetim altına alan ama bununla da kalmayıp, belirli yerleşim yerlerinde yaşayanları da amaçlarına uygun olarak yönlendiren planlardır.

---

¹⁹ **YILMAZ BAYRAM**; Kent Planlamaya Giriş ve Planlama Süreci ve İlkeleri, www.haritacigenc.files.wordpress.com/2014/03/kent-planlamaya-giric59f.ppt, slt. 13., Erişim Tarihi: 27.07.2014.

²⁰ **KALABALIK**; s. 234.

²¹ Güncel Türkçe Sözlük; www.tdk.gov.tr, Erişim Tarihi: 05.01.2013.

Bu nedenle uzun süreli olarak yapılmaları gerekmektedir. Ülkemizde 21.06.1933 t. li ve 2290 sayılı mülga Belediye Yapı ve Yapı Yolları Kanunu planlar için nüfus tahminlerini 50 yıllık bir periyot için yapmayı emrederken, bugün, imar planlarının düzenleme biçimini gösteren yönetmelik, bu süreyi 20 yıla indirmiştir²².

İ. Bilimsellik İlkesi

Plan Yapımına Dair Esaslara Ait Yönetmelik'in 16. maddesinde; hazırlanacak her ölçekteki imar planlarının yapım ve değişikliklerinde planlanan beldenin ve bölgenin şartları ile gelecekteki gereksinimleri göz önünde tutularak sosyal ve teknik donatı alanlarında EK-1 deki tabloda belirtilen asgari standartlara uyulacağı ve planlarda, özürülülerin kentsel kullanımlar, sosyal ve teknik altyapı alanlarına ulaşımını ve kullanımını sağlayıcı ve kolaylaştırıcı tedbirlerin alınması amacıyla özürülülere yönelik her türlü mevzuat ve Türk Standartları Enstitüsü standartları dikkate alınacağı hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm, hem imar planlarına bilimsellik niteliği kazandırmış hem de onların hazırlanışı sırasında araştırma ve etüt evresinin bulunmasını zorunlu kılmıştır. Dolayısıyla, imar planları hazırlanırken, planı yapılan yerin mevcut durumunun, olanaklarının ve ilerideki gelişmesinin gerçeğe en yakın şekilde tespit edilebilmesi için coğrafi veriler, beldenin donatımı, mali, sosyal, kültürel ve ticari yönden kullanılışı gibi konularda yapılacak anket, araştırma ve incelemeler sonucunda elde edilecek bilgilerin esas alınması zorunlu hâle gelmiştir. Hatta AYM bir kararında²³, tüm bu bilgilerin esas alınması gerektiğini belirttikten sonra, yerel planların hazırlanması aşamasında yapılan çalışmalar sırasında, kentin kendine özgü yaşayış biçimi ve karakterinin, nüfus alan ve yapı işlerinin, yörenin gerek çevresiyle gerekse çeşitli alanlar arasındaki bağlantılarının, halkın sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının, güvenliği ve sağlığı ile ilgili konuların da göz önünde tutulması gerektiğini belirtmiştir.

---

²² **KALABALIK**; s. 243.

²³ AYM'nin 21.06.1990 t. 1990/7 E. 1990/11 K. sayılı kararı.; Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, Ankara 2001, S. 26, s. 235. www.anayasa.gov.tr/files/pdf/kararlar_dergisi/kd_26.pdf, Erişim Tarihi: 05.01.2013.

Planlama öncesinde planlanacak yerin zemin etüdünün yapılması, zemin etüt çalışmaları sonucuna göre toprağın kullanım kararlarının oluşturulması bilimsellik ilkesinin gereğidir.

J. Katılım İlkesi

Katılım; bireylerin kendileri ile ilgili, onları etkileyen fiziksel çevreler, programlar ve kurumlar düzeyinde üretilen kararlarda yer almaları ya da belirli bir çevrenin tasarlanması ve planlanmasında bir program ya da sonucun oluşturulmasında kendileri ile işbirliğine gidilmesi anlamına gelmektedir²⁴.

İmar planları; insan, toplum, çevre münasebetlerinde kişi ve aile mutluluğu ile toplum hayatını yakından etkileyen fiziksel çevreyi sağlıklı bir yapıya kavuşturmak, yatırımların yer seçimlerini ve gelişme eğilimlerini yönlendirmek ve toprağın korunma, kullanma dengesini en rasyonel biçimde belirlemek üzere hazırlanırlar. İmar planının saydığımız tüm bu amaçları gerçekleştirebilmesi, daha açık bir ifade ile imar planının o yer için yapılmış en başarılı plan kabul edilebilmesi, planlama ilkelerinin planlanan yer halkı tarafından desteklenmesine bağlıdır. Halkın desteğinin sağlanmasının en demokratik ve en pratik yöntemi ise, halkın planlama sürecine katılımının sağlanmasıdır.

Kanaatimizce İK'da planlama hazırlık ve plan onay aşamasında planlanan yer halkının aktif katılımını mümkün kılacak bir düzenleme olmaması eksiklidir. Çünkü bu yönde bir düzenleme, imar planlarının demokratikliğini sağlayabileceği gibi planlama sonunda ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkların da önüne geçebilecektir.

---

²⁴ **BULUT**; Büyük Şehirlerde Katımlı Yönetimin Hayata Geçirilmesinde Rol Oynayan Etmenler, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: Güz 2000, C. I, S. I, s. 49. <http://akademikmu.edu.tr/data/06020000/resim/file/01-04%20yakup%20bulut.pdf>, Erişim Tarihi: 05.01.2013.

IV. İMAR PLANLAMA SÜRECİNİN AŞAMALARI

A. Genel Olarak

İller Bankası'nca hazırlanan İmar Planlarının Düzenlenmesi ile İlgili Teknik Şartlaşma hükümlerine göre, imar planlarının düzenlenmesi süreci birbirini izleyen şu aşamalardan oluşur:

1. Plan öncesi ön bilgi ve belgelerin toplanması; hâlihazır harita jeolojik rapor, DSİ rapor ve projeleri, eski eser ve sit bölgeleri, yüksek gerilimli enerji nakil hatları, devlet karayolu geçişi, kıyı kenarları, demiryolu, liman, hava alanı, orman sınırı gibi verilerin ilgili kurumlardan elde edilmesi.
2. Amaçların belirlenmesi, hedeflerin tespiti;
3. Bilgi toplama ve araştırmalar (analiz);
4. Bilgileri birleştirme (sentez) yorum, sonuçların değerlendirilmesi;
5. Plan kararları, planlamaya geçiş, plan alternatifleri, alternatifler arasında karşılaştırma, değerlendirme;
6. Sonuç, plan belgesi ve ekleri, plan hükümleri, plan notları;
7. Plan uygulama programları²⁵.

B. İmar Planının Aşamaları

1. Planlama Öncesi Çalışmalar

3194 sayılı İmar Kanunu'nun 7/a maddesine göre yapılması zorunlu olan hâlihazır haritalar, 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 5. m.si uyarınca imar planlarının temelini oluşturmaktadırlar. Çünkü söz konusu madde uyarınca gerek nâzım imar planlarının gerekse uygulama imar planlarının yapılabilmesi için hâlihazır haritaların bulunması zorunludur. 5846 sayılı FSEK açısından, hâlihazır haritaların yalnızca

²⁵ web.itu.edu.tr; Erişim Tarihi: 05.01.2013.

teknik bilgileri gösterdiği ve herhangi bir hususiyet taşımadığı için kanaatimizce eser olarak korunamazlar.

İmar planlarının yapılabilmesi için 3194 sayılı İmar Kanunu ile hâlihazır haritaların yapılması zorunluluğundan başka, kamu yararının gerçekleştirilebilmesi için ilgili kurumlardan rapor ve görüş alınması gerekliliği hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle planlama öncesinde, jeolojik etüt raporunun alınması, kıyı-kenar tespitinin yapılması ve DSİ Genel Müdürlüğü, Tarım İl Müdürlüğü, Orman Bakanlığı, Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü, Özel Çevre Kurumu Başkanlığı, il müftülükleri vb. planlanan yerleşim yerinin özelliklerine göre gereklilik arz edebilecek kurum ve kuruluşların görüşü alınır.

2. İmar Planının Elde Etme Şeklinin Belirlenmesi ve Plan Yaptırma Yolları

PYAEDY'nin 10. maddesi uyarınca, imar planlarını yapmak zorunda olan yerel yönetimler, planları kendileri doğrudan ya da ihale suretiyle yaptırabilecekleri gibi İller Bankası Genel Müdürlüğü'ne yetki vermek suretiyle de yaptırabilirler.

3. Araştırma ve Değerlendirme

Sağlıklı bir imar planının hazırlanabilmesi için planlanan yerin kendine özgü özellikleri de göz önünde tutularak birçok araştırma ve değerlendirmenin yapılması gerekir. İller Bankası tarafından hazırlanan İmar Planlarının Düzenlenmesiyle İlgili Teknik Şartlaşma hükümlerine göre, planlama yapılması için gerekli araştırma ve değerlendirme; amaçların belirlenmesi ve hedeflerin saptanması, analiz, sentez, yorum, sonuçların değerlendirilmesi, plan kararları, planlamaya geçiş, plan alternatifleri, alternatifler karşısında karşılaştırma, değerlendirme aşamalarını kapsar.

a. Amaçların Belirlenmesi ve Hedeflerin Saptanması

İller Bankası tarafından hazırlanan İmar Planlarının Düzenlenmesiyle İlgili Teknik Şartlaşma hükümleri ile araştırma ve değerlendirmeler; planlaması yapılan yerin bugünkü durumunu geçmişteki durumu ile karşılaştırarak gelişme potansiyelini, gelişme eğilimlerini, gelişmeyi etkileyen ve yönlendiren eşik ve sınırlamaları ve yerleşmenin imkânlarını belirlemek ve yerleşmenin gelecekte plan dönemi sonunda erişeceği düzeyi gerçeğe olabildiğince yakın biçimde tahmin etmek amacıyla yapılan çalışmalar olarak tanımlanmış ve araştırmaların plan için, planlamaya dönük ve planlama amacına hizmet eder nitelikte, yeterli ve gerekli kapsam ve içerikte olmasının gerekli olduğu belirtilmiştir.

Planlamanın amacı, yerleşme yerleri ile bu yerlerdeki yapılaşmaların; plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun teşekkülünü sağlamaktır. Araştırma ve değerlendirme işlemleri de doğrudan doğruya planların hazırlanmasına yardımcı olmak amacıyla hazırlandıkları için bu işlemlere bakılarak imar planlarının amacı tespit edilebilir.

Yine araştırma ve özellikle değerlendirme işlemlerinin sonuçlarına bakılarak; plan müellifinin planından sonra, planlanan yerin nasıl bir yer olacağı tahmin edilebilir. Çünkü plan müellifi, yapacağı ya da yaptıracığı araştırmalarla planladığı yeri tanımaya, planladığı yer halkının sorunlarına, ihtiyaçlarına, imkânlarına hatta alışkanlıklarına ilişkin bilgi edinmeye ve bunlardan yararlanarak, planladığı yerin olabilecek son şeklini vermeye çalışır.

b. Bilgi Toplama (Analiz)

İmar planlarının amacına uygun olabilmesini sağlayabilmek ve kamu yararını gerçekleştirebilmek için, planlamanın, planlanan yerin bölgesi içerisindeki ve çevresindeki yeri, özelliği ve önemine uygun olması gerekir.

Bu kapsamda planlama yapılmadan önce, planlanan yerin öncelikle imajının belirlenebilmesi için, tarihi dokusunun ve estetiğinin tespit edilmesi, daha sonra ise idari yapısı, idari bölünüşü, ekonomik ve çevresel yapısı, jeomorfolojik ve topoğrafik

eşikleri, iklimi, bitki örtüsü, jeolojik durumu, toprak yapısı, akarsuları, taşkın durumu gibi fiziksel yapısı ve çevresel kaynaklarının, nüfus yapısının bu kapsamda göç olgusunun, yaş grubu piramitlerinin, sosyal yaşam ve özelliklerinin, sosyal gelişmesinin, ayrıca ekonomik yapısının, bu kapsamda mevcut işgücünün ekonomik sektörlere dağılımının ve kentin ekonomik gelişme potansiyelinin, gelir düzeyi ve dağılımının vb. nin belirlenmesi gerekir.

Tüm bu analizlerden sonra, planlanan yerin mevcut alan kullanımı, mevcut alt yapı durumu, mevcut kentsel ve bölgesel ulaşımı, deniz, hava, demiryolu ve karayolu ulaşımı, liman, barınak, iskele, istasyon, terminaller, transit geçitler, toplu taşıma, kent içi ulaşımında kent girişleri, mevcut yol kapasitesi, kullanma oranı, araç türleri, kamu araçları ile taşımada oranlar, kentsel ulaşım ağının fiziksel nitelikleri, özel oto sahipliği ve değişimi, duran trafik için veriler, genel otoparklar ve yaya yol sistemi, merkez yayalaştırma uygulamaları irdelenir, planın uygulanabilirliği açısından önemli olan kentsel ve çevresel alanda mülkiyet durumu ile arazi değerleri ve değişimi araştırılır. Bu kapsamda, hazine, belediye, özel idare, vakıflara ait alanlar ile askeri alanlar ve diğer kamu kuruluşlarına ve büyük alt yapı tesislerine ait alanlar ile devletin hüküm ve tasarrufu altında olan alanlar belirlenir.

c. Bilgileri Birleştirme (Sentez), Yorum, Sonuçların Değerlendirilmesi

İller Bankası'nca hazırlanan İmar Planlarının Düzenlenmesi ile İlgili Teknik Şartlaşma hükümlerine göre, kent planlamasının sentez aşamasında planlama alanında getirilen bir dizi araştırmaların sonuçları birleştirilir, yorumlanır ve plan kararlarını yönlendirecek şekilde bu araştırma sonuçları değerlendirilir. Bu nedenle sentez, planlama sürecinin en önemli, en gerekli ve vazgeçilmez aşamasıdır²⁶.

Sentezin sağlanabilmesi için, tüm araştırma sonuçlarının bir arada gösterildiği bir sentez paftası nâzım imar planı ölçeğinde düzenlenir. Sentez paftasının düzenlenmesinde, kentsel yerleşmenin büyüklüğü önem taşımaz. Zira sentez paftası, imar planlaması yapılan her kent için, kentsel yerleşmenin büyüklüğüne bakılmaksızın,

---

²⁶ **KALABALIK**; s. 366.

aynı içerik ve kapsamda düzenlenir. Kentin karakteristik yerleşme özelliklerini belirleyen ve araştırma sonuçlarını topluca ve özetle veren kent karakter tablosu sentezin ekidir. Geliştirilen sentez ve değerlendirme çalışmaları bütününde eşik sentezi, gelişme potansiyelinin üst sınırının belirlenmesi ve kentsel nüfus projeksiyonu ile sektörel projeksiyonlar yapılır²⁷.

d. Plan Kararlarına Geçiş, Plan Alternatifleri

aa. Nâzım İmar Planı Aşaması

İller Bankası'nca hazırlanan İmar Planlarının Düzenlenmesi ile İlgili Teknik Şartlaşma hükümlerine göre, kentsel mekânda düzenlenen imar planlarında, nâzım imar planı aşamasında; planlamaya geçişte, kent planlamasının genel amacının yanı sıra kentin özelliği ve gelişme aşamasına göre belirlenen gelişme hedefleri uyarınca ve gelişmeyi yönlendiren eşik ve sınırlamaların belirlendiği gelişme potansiyeli ve projeksiyonları sonucunda elde edilen alt/üst değerlerin tanımladığı çerçevede, geleceğe dönük bir dizi varsayıma dayanılarak plan kararlarının üretilmesine geçilir.

bb. Uygulama İmar Planı Aşaması

İller Bankası'nca hazırlanan İmar Planlarının Düzenlenmesi ile İlgili Teknik Şartlaşma hükümlerine göre, kent imar planları için yapılan ön çalışmalar kapsamında yer alan araştırma ve değerlendirmeler sadece, kentsel gelişme stratejisinin belirlendiği ve gelişme ile ilgili genel ilke kararlarının alındığı nâzım plan aşamasına yönelik değildir. Araştırma ve değerlendirme sonuçları hem nâzım plan hem de uygulama planı ölçeğinde planlamayı yönlendirecek niteliktedir.

Ayrıca İller Bankası gerekli gördüğü durumlarda, yine nâzım plan ve uygulama planı aşamaları arasında, ayrıntıda kentsel doku analizi yapılması, kentsel

---

²⁷ **KALABALIK**; s. 367.

sit değerlerinin saptanması, kent estetiği ve kentsel imajla ilgili değerlendirmeler, yayalaştırma için ön araştırma, otopark ihtiyacı belirleme, kirlenme, gürültü ve grsel tedirginlik gibi evre sorunları ile ilgili konularda ya da uygun göreceği ve eksik gördüğü diğer konularda, ölçeğin gerektirdiği ayrıntılarda yeni ek araştırma ve değerlendirmeler yapılmasını isteyebilir.

4. İmar Planı ve Lejant, Plan Raporu, Plan Hükümleri ve Notları

a. İmar Planı ve Lejant

İmar planı, belde halkının sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılamayı, sağlıklı ve güvenli bir evre oluşturmayı, yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen ve bu amaçla beldenin ekonomik, demografik, sosyal, kültürel, tarihsel, fiziksel özelliklerine ilişkin araştırmalara ve verilere dayalı olarak hazırlanan, kentsel yerleşme ve gelişme eğilimlerini alternatif çözümler oluşturmak suretiyle belirleyen, arazi kullanımını, koruma, kısıtlama kararları, örgütlenme ve uygulama ilkelerini içeren pafta, rapor ve notlardan oluşan belgedir (PYAEDY m.3 f.1 b.6).

Lejant ise, imar planlarının genellikle sağ alt köşesinde bulunan ve plandaki işaretlerin ne anlama geldiğini gösteren tablodur. Başka bir deyişle, lejant imar planının anlaşılmasını sağlayan anahtarı, onun dilidir. Bu nedenle imar planlarının lejantlarının olması zorunludur.

b. Plan Raporu

Plan müellifi; plan raporu ile imar planının gerekçe ve dayanaklarını açıklar. Bu kapsamda, plan raporunda; planlamanın amacı, bu amaca ulaşmak için yapılan araştırmalar, araştırmalar sonucunda elde edilen veriler, verilerin planlanan yere ve o yerde yaşayan halkın alışkanlıklarına göre yorumu, bu yorum sonucunda ortaya çıkan ihtiyaçlar, planlanan yerin mevcut durumu, gelişme hedefleri, st plan ilke

kararları ve tüm bunlara uygun olarak tercih edilen gelişme stratejileri, imar planında işaretlenen toprağın kullanım kararlarının gerekçeleri açıklanır. Plan müellifi plan sınırları içerisinde oluşturulan ada ve parseller üzerine yapılmasını planladığı ön görüşünün amacını, hangi ihtiyaçları ne şekilde cevaplandırıldığını, dayanaklarını karar vericinin anlayabileceği şekilde ortaya koyar.

Plan raporu, imar planlarının zorunlu unsurlarındandır ve plan ile birlikte onaylanarak kesinleşir.

c. Plan Hükümleri ve Notları

İmar planlarında planlanan yer ile ilgili uygulamaya dönük ayrıntılar yer almaz. Uygulayıcıları yönlendiren bu hususları plan müellifi, plan hükümleri ve notlarında açıklar. Bu kapsamda, plan not ve hükümlerinin sayısını da plan müellifi belirler.

Plan notları ve plan hükümleri imar planlarının diğer önlem ve kararları gibi, ilgili oldukları planla birlikte onaylanarak kesinleşir²⁸.

IV. İMAR PLANLARININ YÜRÜRLÜĞE KONULMASI

A. Genel Olarak

3194 sayılı İmar Kanunu'nun 8. maddesi uyarınca, belediye sınırları içerisinde kalan yerlerin nâzım ve uygulama imar planları belediyeler, belediye ve mücavir alan sınırları dışında kalan yerlerin imar planları ise İl Özel İdareleri²⁹ tarafından yapılır veya yaptırılır.

---

²⁸ ERGEN; s. 83.

²⁹ Her ne kadar 3194 sayılı İmar Kanunu, imar planlarının belediye sınırları dışında valiliklerce yapılacağını öngörmüş ise de, daha sonra çıkan 22.02.2005 t. ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, belediye sınırları dışında plan yapma görevini İl Özel İdareleri'ne vermiş ve 70. maddesinde de 5302

B. Plan Müellifinin Tespiti

1. Genel Olarak

İmar planları ilgili idarece doğrudan veya ihale suretiyle yaptırılabilmesi gibi İller Bankası Genel Müdürlüğü'ne yetki verilmek suretiyle de yaptırılabilir (PYAEDY m.10). Daha açık bir ifade ile ilgili idareler imar planlarını kendi bünyelerinde oluşturacakları planlama gruplarına yaptırabilecekleri gibi, ilgili idarelerin yetki vermesi üzerine İller Bankası'nca, özel kişilerce ya da bu amaç için kurulmuş özel bürolarca da yaptırabilirler.

Planın ilgili idarenin kendi bünyesinde yapılması halinde imar planı ya doğrudan ya da ihale suretiyle elde edilir. İmar planının doğrudan elde edilmesi halinde, ilgili idare planlama grubunda görev alacakları Bakanlığa bildirmekle yükümlüdür (PYAEDY m.11). İmar planlarının ihale suretiyle elde edilmesi durumunda; plan müellifinin, İmar Planlarının Yapımını Yükümlenecek Müellif ve Müellif Kuruluşlarının Yeterlik Yönetmeliği'nde o yerleşme için belirlenen asgari yeterlilik belgesine haiz olması şarttır (PYAEDY m.12). Burada ihalenin, planlama yarışmaları sonucunda yapılan ihaleler olması da mümkündür. Bu durumda, plan müellifinin İmar Planlarının Yapımını Yükümlenecek Müellif ve Müellif Kuruluşlarının Yeterlik Yönetmeliği'nde o yerleşme için belirlenen asgari yeterlilik belgesine haiz olması şartı aranmaz (PYAEDY m.12).

İlgili idareler, imar planlarını İller Bankası Genel Müdürlüğü'ne yetki vererek de yaptırabilirler. Bu şekilde yetkilendirilen Banka, imar planını kendi imkânları ile yaptırabileceği gibi ihale açmak suretiyle de yaptırabilir³⁰.

İlgili idareler, imar planlarını özel teknik bürolar aracılığı ile de yaptırabilir. Bu durumda söz konusu özel teknik büronun 2981 Sayılı Kanuna Göre Kurulması Öngörülen Yeminli Özel Teknik Bürolar Yönetmeliği'nde belirtilen esaslara uygun olması zorunludur.

---

sayılı Kanun'a aykırı İmar Kanunu hükümlerinin uygulanmayacağını öngörmüştür. Bu nedenle imar planlarının İl Özel İdareleri'nce yapılması gerekmektedir. **KALABALIK**; s. 325, dn. 38.

³⁰ **KALABALIK**; s. 343.

2. Plan Yapacak Müelliflerde Aranacak Yeterlilik

a. Planlama Alanı Grupları

Yerleşme alanları ve onu bütünleyen çevreye ait alanlar için düzenlenen her ölçekteki ve türdeki planların yapım alanlarının büyüklüğü, plan yapımına konu olan yerleşme veya yerleşmeler bütününe gelecekteki muhtemel nüfuslarına veya nüfus toplamlarına göre belirlenir³¹.

b. Müelliflerin Öğrenim Niteliği

Planlama işlerini üstlenecek müelliflerde, yükseköğretim kurumlarının Şehir ve Bölge Planlama Bölümlerinden lisans eğitimini tamamlayarak mezun olmak şartı aranır. Yurt dışında öğrenim görenlerin bu öğrenimlerinin ve aldıkları derecelerinin, yurt içinde görülen öğrenim ve alınan derece ile eş değerde olduğunun yetkili makamlarca onaylanmış olması şarttır (PYYMYHY m.6).

---

³¹ Plan yapım alanı 10.001 hektar veya daha fazla olan veya geleceğe ait nüfus projeksiyonuna göre 1.000.001 ve daha fazla nüfuslu olabilecek yerleşme ve yerleşme bütünlüğü, A GRUBU; plan yapım alanı 5.001-10.000 hektar arası olan veya geleceğe ait nüfus projeksiyonuna göre 500.001-1.000.000 nüfuslu olabilecek yerleşme ve yerleşme bütünlüğü, B GRUBU; plan yapım alanı 2.001-5.000 hektar arası olan veya geleceğe ait nüfus projeksiyonuna göre 200.001-500.000 nüfuslu olabilecek yerleşme ve yerleşme bütünlüğü, C GRUBU; plan yapım alanı 801-2.000 hektar arası olan veya geleceğe ait nüfus projeksiyonuna göre 50.001-200.000 nüfuslu olabilecek yerleşme ve yerleşme bütünlüğü, D GRUBU; plan yapım alanı 301-800 hektar arası olan veya geleceğe ait nüfus projeksiyonuna göre 10.001-50.000 nüfuslu olabilecek yerleşme ve yerleşme bütünlüğü, E GRUBU; plan yapım alanı 25-300 hektar arası olan veya geleceğe ait nüfus projeksiyonuna göre 10.000 ve daha az nüfuslu olabilecek yerleşme ve yerleşme bütünlüğü, F GRUBU olarak adlandırılır. Yerleşme planının yapımında, yukarıda sıralanan alanlara ve nüfus projeksiyonlarına göre bulunan grupların, birbirinden farklı bulunması durumunda o yerleşme için hangi esasa göre belirlenen grup daha üst grup ise yerleşme o grupta sayılır. Her ölçekteki ve türdeki planlar, belge uygulamasına tâbidir. Bu çerçevede, ilave planlar, plan revizyonları ve değişiklikleri, eklenti veya yenileme kararı getirdikleri veya ilgili oldukları yürürlükteki planın alan veya nüfus esasına göre belirlenecek grubunda; mevzî imar planları ise, kendi alan veya nüfus büyüklüğü esasına göre tayin edilen grupta sayılır (PYYMYHY m.5).

c. Müelliflerin Derecelendirilme Esasları

Müelliflerin derecelendirilmesinde, 6. maddede belirtilen öğrenim şartı yanında;

a) Planlama biriminde belirlenen sürelerde fiilen çalışmış veya,

b) Yükseköğretim kurumlarının planlama ile ilgili uzmanlık dalında öğretim üyesi, öğretim görevlisi veya araştırma görevlisi olarak, belirlenen sürelerde fiilen çalışmış veya,

c) A, B, C veya D gruplarına giren işleri yapan özel planlama bürolarında, çalışma süresine ait sigorta primlerinin ödendiğini belgelemiş olmak kaydıyla, bu bürolar ilgili işleri yaptıkları sürece, belirlenen süreler kadar bu işlerde fiilen çalışmış veya,

d) Planlarla ilgili yarışmalarda birincilik veya iki defa derece veya dört mansiyon almış veya

e) Alt yeterlilik grubuna veya gruplarına giren işlerden belirlenen sayıda iş bitirmiş olmaları göz önünde bulundurulur (PYYMYHY m.7).

d. Plan Yapımı İşlerini Üstlenecek Müelliflerde Aranacak Nitelikler

Plan yapımı işlerini üstlenecek müelliflerin 5. maddede belirtilen gruplardaki işleri yapabilmeleri, bu Yönetmelik'in 6. ve 7. maddelerinde yer alan şartları taşımaları yanında aşağıda belirtilen müellif gruplarında sayılan niteliklerden en az birine uygun olduklarının Bakanlıkça yapılan değerlendirmede tespit ve kabul edilmesine bağlıdır³².

---

³² A Grubu Müelliflik için; 5 inci maddede belirtilen B Grubu planlamalardan en az iki işi bitirmiş olmak, B Grubu planlamalardan en az bir işi ve C Grubu planlamalardan en az iki işi bitirmiş olmak, B Grubu planlamalardan en az bir işi, C Grubu planlamalardan en az bir işi ve D Grubu planlamalardan en az iki işi bitirmiş olmak, Yükseköğretim kurumlarının planlama ile ilgili bilim dalında doçent veya profesör unvanı almış veya planlama birimlerinde iki yıl daire başkanlığı seviyesinde veya daha üst seviyede yönetici olarak görev yapmış veya en az 15 yıl çalışmış olmak, B Grubu Müelliflik için;

1) 5 inci maddede belirtilen C Grubu planlamalardan en az iki işi bitirmiş olmak,

2) C Grubu planlamalardan en az bir işi ve D Grubu planlamalardan en az iki işi bitirmiş olmak,

e. İş Bitirme

İş bitirmiş olmak kapsamında yapılan her tür ve ölçekteki plan, sadece nâzım imar planı ise, planlama alanının veya nüfusunun yarısı, iş bitirmiş olmak şeklinde değerlendirilir. Nâzım imar planı alanı içinde yapılan uygulama imar planı şayet nâzım imar planı alanının tamamını kapsamıyor ise, sadece uygulama imar planı alanı veya nüfus dikkate alınır. Nâzım imar planı üstünde yer alan her ölçekteki ve türdeki bitirilmiş planlarda, planlama alanının veya nüfusunun 1/5'ini aşmamak kaydıyla yeterlilik grubu çerçevesinde değerlendirmede bulunma yetkisi Bakanlık'a aittir.

Planlama işini bitirmiş olmaktan; işin sözleşmesinde belirlenen süresi içinde ve usulünce tamamlanıp idareye teslim edilmiş olması, istenilen düzeltme ve tamamlamaların gereğince ve süresi içinde yerine getirilmiş olması ve ilgili merci tarafından onaylanmış olması anlaşılır.

---

3) C Grubu planlamalardan en az bir işi, D Grubu planlamalardan en az bir işi ve E Grubu planlamalardan en az iki işi bitirmiş olmak,

4) Yükseköğretim kurumlarının planlama ile ilgili bilim dalında doktor unvanı almış olmak ve bu unvanı aldıktan sonra en az dört yıl öğretim üyesi olarak çalışmış olmak veya öğretim üyesi, öğretim görevlisi veya araştırma görevlisi olarak toplam en az 12 yıl çalışmış olmak veya planlama birimlerinde en az 12 yıl çalışmış olmak,

C Grubu Müelliflik için;

1) 5 inci maddede belirtilen D Grubu planlamalardan en az iki işi bitirmiş olmak,

2) D Grubu planlamalardan en az bir işi ve E Grubu planlamalardan en az iki işi bitirmiş olmak,

3) D Grubu planlamalardan en az bir işi, E Grubu planlamalardan en az bir işi ve F Grubu planlamalardan en az iki işi bitirmiş olmak,

4) Kamu kurum ve kuruluşlarında en az dokuz yıl çalışmış olmak,

D Grubu Müelliflik için;

1) 5 inci maddede belirtilen E Grubu planlamalardan en az üç işi bitirmiş olmak,

2) E Grubu planlamalardan en az iki işi ve F Grubu planlamalardan en az üç işi bitirmiş olmak,

3) Kamu kurum ve kuruluşlarında veya A, B veya C grubuna giren işleri yapan özel planlama bürolarında en az altı yıl çalışmış olmak,

E Grubu Müelliflik için;

1) 5 inci maddede belirtilen F Grubu planlamalardan en az üç işi bitirmiş olmak,

2) F Grubu planlamalardan en az iki işi ve 10-24 hektar arasında en az üç işi bitirmiş olmak,

3) Kamu kurum ve kuruluşlarında veya A, B, C veya D gruplarına giren işleri yapan özel planlama bürolarında en az üç yıl çalışmış olmak,

F Grubu Müelliflik için; Yükseköğretim kurumlarının Şehir ve Bölge Planlama Bölümlerinden Şehir Plancısı veya Şehir ve Bölge Plancısı unvanı ile lisans eğitimini tamamlayarak mezun olmak şartları aranır. Yukarıdaki fıkra da yer alan "iş bitirmiş olmak" ifadesinden her tür ve ölçekteki planlar anlaşılır. Yukarıda belirtilen müellif gruplarında sayılan niteliklerden sadece birine tam olarak uygun bulunmak, o grup içinde değerlendirmeye alınmak için yeterlidir. Aynı grup başlığı altındaki niteliklerden birden fazlasına uygun olmak, müellif için ek bir hak sağlamaz (PYYMYHY m.8).

Tüzel kişilik adına alınmış planlama işlerinde sadece bir müellif adına iş bitirme belgesi düzenlenir.

Yükseköğretim kurumlarının Şehir ve Bölge Planlama Bölümleri'nden mezun olup da planlama yarışmalarında kazanılan birincilik veya iki defa derece veya dört defa mansiyon almış olanlar bulunduğu gruptan bir üst gruba yükselir.

Kamu kurum ve kuruluşlarından ihale yolu ile yapılan planlama işlerinde, planlama işini alan müellifin planlama ekibinde yer alan şehir plancılarının çalıştıklarının belgelenmesi hâlinde, kendi buldukları planlama grubundan ayrı ayrı bir iş bitirmiş olarak değerlendirilir (PYYMYHY m.9).

f. Kamu Kurum ve Kuruluşunda ve Özel Planlama Bürolarında Çalışma

PYYMYHY'nin 8. maddesinde yer alan kamu kurum ve kuruluşu ile özel planlama bürolarında çalışmaya esas olacak hususlar aşağıda belirtilmiştir.

a) Kamu Kurum ve Kuruluşunda Çalışmış Olmak: Planlama biriminde ve yükseköğretim kurumlarının planlama ile ilgili bilim dalında öğretim üyesi, öğretim görevlisi veya araştırma görevlisi olarak çalışmış olmayı ifade eder.

Belediyelerin planlama birimlerinde çalışanlar da bu Yönetmelik'te belirtilen çalışma sürelerini tamamlamak kaydıyla, çalıştığı belediyenin dâhil olduğu planlama grubuna kadar yeterlilik belgesi alabilir.

b) Özel Planlama Bürolarında Çalışmış Olmak: Bu Yönetmelik kapsamına giren planlama işlerinden A, B, C veya D gruplarına giren işleri yapan planlama bürolarında, büro sahibi veya ortağı veya çalışanı sıfatıyla çalışılan süreyi bonservis olarak belgelemiş olmak ve çalışma süresine ait sigorta primlerinin ödendiğini belgelemek anlaşılır. Bonservisin kapsadığı sürelerde, bu büroların elinde program gereğince devam eden A, B, C veya D gruplarında en az bir planlama işinin mevcut bulunması ve bunun belgelenmesi şarttır (PYYMYHY m.10).

g. Yeterlilik Belgesi Şartı

İdare, planlama işlerinin hazırlanması, ihale edilmesi ve onanmasında bu Yönetmelik hükümlerine uymak zorundadır. İdare tarafından yapılan planlarda, bu Yönetmelikte belirtilen yeterlilik gruplarına uygun en az bir müellifin, plan yapım sürecinde, planlama biriminde ve kadrolu olarak istihdamı şarttır.

Plan müellifleri, aldıkları yeterlilik belgesi ile yeterlilik gruplarının daha altındaki gruplarda planları yapmaya yetkilidir (PYYMYHY m.11).

h. Müellif Ekiplerinin Teşkili

Planlama işlerinden özelliği ve önemi olduğu belirlenenlerin elde edilmesinde, özel uzmanlık dalında çalışma yapılmasının veya ekip çalışması yapılmasının Bakanlıkça gerekli görülmesi hâlinde, bu planlama işleri için teklif verecek müelliflerden ekiplerinde belirli sürelerle veya sürekli olarak görev yapacak farklı uzmanlık dallarından kişilerin isimlerini ve noterlikçe tasdikli izinlerini bildirmeleri istenir (PYYMYHY m.12).

1. Plan Müelliflerinin Görev ve Sorumlulukları

Planlama işlerini üstlenecek müellif ve müellif kuruluşlarının, planlama işi ile ilgili görev ve sorumlulukları ile uyacakları esaslar aşağıda belirtilmiştir:

a) Plan müelliflerinin, işin yapılması ile ilgili olarak yürürlükteki kanun ve yönetmelik hükümlerine uymaları mecburidir.

b) Danışman, müşavir ve benzeri sıfatlar altında görev yapan kişiler, ilgili idarenin plan müellifi olarak görev yapamaz ve plan müellifi yetki ve sorumluluğunu üstlenemez.

c) Müellifler; üstlendikleri planlama işinin kapsadığı planlama alanının sınırları içinde, planlama süresince, ilgili idare dışındaki kuruluşlar ve kişiler adına her ölçekteki ve türdeki planları yapamazlar ve parselasyon planları

düzenleyemezler. Aynı planlama alanı sınırları içinde, ilgili idare dışında özel kişi veya kuruluşlara müşavirlik yapamaz, proje düzenleyemez, teknik sorumluluk veya fennî mesuliyet üstlenemezler. Ancak, bitmiş olan planlama işine ek yeni bir planlama işi bu hükmün dışındadır.

d) Müellifler, planlama yapılan alanın sınırları içinde, yalnız planlama konusu ile ilgili olarak kamu görevlilerinin tâbi tutulduğu kanunî sınırlamalara, yasaklara ve sorumluluklara tâbidir.

e) Müellifler; planlama çalışmalarını yürütürken objektif ve tarafsız davranmak, bilimsel ve teknik verilere göre hareket etmek zorundadırlar.

f) Plan kararlarının verilmesinde, hiçbir kişi ve kuruluştan, sözleşme kapsamı dışında herhangi bir aynî veya nakdî menfaat temin edilemez. Menfaat temin ettiği tespit edilenler hakkında kanuni işlem yapılır (PYYMYHY m.13).

C. Plan Müellifi Tarafından Hazırlanan İmar Planının Görüşülmesi ve Onaylanması

3194 sayılı İmar Kanunu'nun 8. maddesinin 1. fıkrasının b bendi uyarınca; imar planları, nâzım imar planı ve uygulama imar planından meydana gelir. Mevcut ise bölge planı ve çevre düzeni plan kararlarına uygunluğu sağlanarak, belediye sınırları içinde kalan yerlerin nâzım ve uygulama imar planları ilgili belediyelere yapılır veya yaptırılır. Belediye meclisince onaylanarak yürürlüğe girer.

3194 sayılı İmar Kanunu'nun 8. maddesinin 1. fıkrasının c bendi uyarınca; belediye ve mücavir alan dışında kalan yerlerde yapılacak planlar valilik veya ilgisince yapılır veya yaptırılır. Valilikçe uygun görüldüğü takdirde onaylanarak yürürlüğe girer. Ancak daha önce de açıkladığımız üzere, her ne kadar İK'nın 8. maddesinin 1. fıkrasının c. bendi hükmü bu yönde ise de, İK'dan daha sonra yürürlüğe giren 22.02.2005 t. ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, belediye sınırları dışında plan yapma görevini İl Özel İdareleri'ne vermiş ve 70. maddesinde de 5302 sayılı Kanuna aykırı İmar Kanunu hükümlerinin uygulanmayacağını öngörmüştür.

Bu nedenle imar planlarının İl Özel İdareleri'nce yapılması ve il genel meclislerince onaylanması gerekmektedir³³.

D. Planların Askıya Çıkartılması (İlan)

Belediyeler tarafından yapılan ya da yaptırılan imar planları, onay tarihinden itibaren belediye başkanlığınca tespit edilen ilan yerlerinde ve ilgili idarelerin internet sayfalarında bir ay süreyle eş zamanlı olarak ilan edilir (İK m.8 f.1 b.b).

İl Özel İdareleri tarafından yapılan ya da yaptırılan imar planları ise, onay tarihinden itibaren valilikçe tespit edilen ilan yerinde ve ilgili idarelerin internet sayfalarında bir ay süreyle eş zamanlı olarak ilan edilir (İK m.8 f.1 b.c.).

E. İmar Planlarına İtiraz, İtirazların Karara Bağlanması ve İmar Planlarının İdari Yönden Kesinleşmesi

İmar planlarının askıya çıkartılmasının sebebi, planın henüz uygulanmadan plandan etkilenecek kişilerin bilgisine sunulması, onların da bu aşamada itirazlarını bildirmelerinin sağlanmasıdır. Bu kapsamda, menfaati etkilenecek kişiler bir aylık askı süresi içerisinde; ilgili idarelere itiraz başvurusunda bulunabilirler.

Yapılan itirazları, belediye meclisi ya da il genel meclisi on beş gün içinde karara bağlar.

Belediye meclisinin ya da il genel meclisinin itiraz üzerine verdiği kararlar kesindir (İK m.8). Söz konusu kesinlik idari anlamda bir kesinliktir. Daha açık bir ifade ile itirazı kabul edilmeyen ilgili iptal davası açmak hakkını haizdir.

---

³³ **KALABALIK**; s. 325, dn. 38.

V. İMAR PLANLARINDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI

A. Genel Olarak

İmar planları, planlanan yer halkının sosyal ve kültürel gereksinmelerini karşılamayı, yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen ve bu amaçla planlanan yerin ekonomik, demografik, sosyal, kültürel, tarihsel, fiziksel özelliklerine ilişkin araştırma ve verilere dayalı olarak hazırlanan belgelerdir. Bu nedenle imar planlarının hazırlık aşamalarında; planların uzun süreli olma ilkesi de göz önünde bulundurularak, planlanan yer halkının sosyal ve kültürel gereksinmeleri ile planlanan yerin ekonomik, demografik, sosyal, kültürel, tarihsel, fiziksel özellikleri ayrıntılı bir biçimde araştırılmaktadır. Bu araştırma ve veriler kural olarak öngörülebilecek tüm ihtimaller dâhilinde oluşturulmaktadır.

Ancak buna rağmen planların; bilimsel, ekonomik, jeolojik sebeplerle ya da planlanan yerin kendine özgü yapısı dolayısıyla sonradan oluşan gerekçelerle değiştirilmesi gerekebilir. Ve hatta öngörülemeyen bu sebep ve gerekçelerle imar planının değiştirilmesi zorunluluk arz edebilir.

Onaylanmış imar planlarında yapılacak değişiklikler, imar planlarının hazırlanması ve yürürlüğe konulması usulü ile aynı usule tabidir (İK m.8 f.2).

Ancak imar planı değişikliğinin yapılabilmesi için, imar planı değişikliğini harekete geçiren etmenlerin oluşması, değişikliğin imar planına hâkim olan ilkelerle çelişmemesi ve PYAEDY'e aykırı olmaması gerekir.

B. İmar Planı Değişikliğini Harekete Geçiren Etmenlerin Oluşturulması

İmar planı değişiklikleri, şekilde ve usulde paralellik ilkesi gereğince, İK m. 8 f. 2 uyarınca, imar planı yapmaya yetkili ilgili idare tarafından yapılır. Bu nedenle imar planı değişikliğinin kural olarak ilgili idarelerce re'sen yapılması gerekir. Ancak zaman zaman imar planının değişikliği talep üzerine de yapılabilir.

İK m. 9 f. 3 uyarınca bir kamu hizmetinin görülmesi maksadı ile resmi bina ve tesisler için imar planlarında yer ayrılması veya bu amaçla değişiklik yapılması gerektiği takdirde, Bakanlık, valilik kanalı ile ilgili belediyeye talimat verebilir. İlgili idareler, Bakanlığın isteği doğrultusunda oluşan imar planı değişikliği, ilgili idare meclisince görüşülüp karara bağlanır. Kararın olumlu olması halinde değişiklik ilgili idare tarafından yapılmış olur. Ancak ilgili idarenin meclisi, bu konuda karar almazsa ya da olumsuz karar alırsa, Bakanlık istediği değişikliği doğrudan doğruya kendisi yapar. Fakat burada hemen belirtelim ki, şekilde ve usulde paralellik ilkesinin istisnası olan bu durum yalnızca, bir kamu hizmetinin görülmesi maksadı ile resmi bina ve tesisler için yer ayrılmasını gerektiren değişiklikler için öngörülmüştür.

İmar mevzuatı ve İK m. 9 f. 3 ile açıkça oluşturulan istisna dışında imar planı değişikliğini harekete geçirme yetkisi yalnızca plan yapmaya yetkili idarelere tanınmıştır. Ancak özellikle PYAEDY’teki bazı ifadeler, özel hukuk gerçek veya tüzel kişilerinin de imar planı teklifinde bulunabileceklerini göstermektedir³⁴. Nitekim Danıştay 6. Dairesi de yerleşik kararları ile özel hukuk kişilerinin imar planı teklifinde bulunabileceklerini karara bağlamıştır³⁵. Bu durum, imar planlarına hâkim olan ilkelere katılım ilkesinin de doğal bir sonucudur.

---

³⁴ **KALABALIK**; s. 456. Üst Ölçekli planı bulunmayan alanlarda şahıslarca yaptırılan mevzi imar planı çalışmalarında, planlaması yapılan alanın kendilerine ait olduğunu belgelemek amacı ile; tapu senedi, mülkiyete dair kesinleşmiş mahkeme kararı ve bu mahkeme kararına müsteniden diğer makamlar tarafından verilmiş belge veya özel kanunlara göre tahsisi yapıp henüz tapu siciline kaydedilmemiş yerler için ilgili kamu kuruluşlarınca verilmiş tahsis belgesi ibraz edilmesi mecburidir. Birden fazla maliki bulunan arazilerin mevzi imar planı kapsamına alınması mecburiyetinin bulunması halinde, planı yapılacak alana ait parsel sahiplerinin muvafakati ile arazilerinin planlanmasına izin verdiklerinin belgelenmesi şarttır. Planlanan alan içinde maliklerine ulaşamayan, malikleri belli olmayan veya maliki bulunmayan yerlerin mevcudiyeti halinde, bunların, ilgili idarece belgelendirilmesi ve planlanan alanın %20’sini aşmaması şartı aranır. Ancak, bu gibi hallerde, Bakanlıkça veya ilgili idarece yapılan veya yaptırılan ve onaylanan mevzi imar planlarında muvafakat şartı aranmaz. Her ölçekteki planlama çalışmalarında, planlamaya alınan alanın niteliğine göre çeşitli kanunlarla ve yönetmeliklerle getirilmiş sağlık koruma bantları, güvenlik bölgesi ve yapı yaklaşma mesafesi ve benzeri alanların, planlanan alanın içerisinde kalması ve mülkiyetin planlama alanının tümü için birinci fıkrada belirtilen şekilde belgelendirilmesi mecburidir (PYAEDY m.19).

³⁵ Danıştay 6. Dairesi’nin 09.06.1987 t. 1987/391 E. 1987/615 K. sayılı kararı.; 19.02.1992 t. 1990/1473 E. 1990/635 K. sayılı kararı ile 05.02.2003 t. 2002/6559 E. 2003/1328 K. sayılı kararı.; **KALABALIK**; s. 457-460.

C. İmar Planı Değişikliğinin İmar Planına Hâkim Olan İlkelerle Çelişmemesi

İmar planları, planlanan yerin geleceğini ilgilendiren uzun dönem içerisindeki gelişmesini denetim altına alan hatta planlanan yerde yaşayanları da yönlendiren planlardır. Bu nedenlerle imar planlarının uzun süreli olması gerekmektedir. Ancak imar planlarını değişmez kabul etmek de, esneklik ilkesinde ayrıntıları ile ifade ettiğimiz üzere, ekonomik ve toplumsal yönden ve teknolojik ilerlemeler açısından sürekli bir değişim içerisinde bulunan toplumların gerçek yapısına aykırı düşer. Fakat diğer taraftan da, imar planlarının katılığı, gerçekte, taşınmaz mal mülkiyeti ve ekonomik yaşamdaki istikrarın vazgeçilmez bir şartıdır³⁶. Bu nedenle imar planı değişikliğinin ancak ve ancak değişikliğin artık zorunluluk arz ettiği hallerde yapılması gerekir.

İmar planı değişikliğinin yapılabilmesi için, değişikliğin zorunluluk arz etmesinden başka kamu yararına da uygun olması gerekir. Bu kapsamda değişikliğin, planlanan yerdeki özel mülkiyet sahiplerinin çıkarlarını korunması değil, planlanan yerin güzelleştirilmesini, fonksiyonlarının ve o yerde yaşayan halkın refah seviyesini, güvenliğini, yaşam kalitesini artırıcı nitelikte olması gerekir.

İmar planları yalnızca harita, plan ve paftalardan oluşmaz. Planlarda, planlanan yerin tümünün mevcut durumu, olanakları, gelecek vaadi, buna uygun olarak nüfus artışı ve trafik yoğunluğu, ulaşım olanakları, alt yapısı, güvenliği, yapı ilişkileri, çevresindeki yerlere göre durumu, vb. içeren araştırmalar, bu araştırmalara uygun olarak elde edilen veriler, uygulama planı, mimari proje, ilgili kurum ve kuruluşlardan alınan görüşler, vb. birçok belge de yer alır. İmar planı değişikliğinin de, yapılan araştırmalara, bu araştırmalara dayanarak elde edilen veri ve tahminlere, alınan görüşlere uygun olması gerekir. Bu nedenle, imar planı değişikliklerinin planın ana çerçevesini, özellik ve bütünlüğünü bozmayacak nitelikte olması gerekir³⁷.

³⁶ KELEŞ; Kentleşme Politikası, s. 125.

³⁷ KALABALIK; s. 465.

D. PYAEDY’de Yer Alan Esaslara Aykırılık Teşkil Etmemesi

İmar planı değişikliklerinde uyulması gereken esaslar, PYAEDY’nin 27, 28, 29. ve 30. maddeleri ile hüküm altına alınmıştır. PYAEDY m. 27’de sosyal ve teknik alt yapıya ilişkin değişiklik esasları, m. 28’de nüfus yoğunluğunun artırılmasına dair değişiklikler, m. 29’da yolların genişletilmesi, daraltılması ve güzergâhına ilişkin değişiklikler ve m. 30’da da sosyal ve teknik alt yapı kullanımlarından başka herhangi bir amaca ayrılmış olan bir alanının kullanılmasının değiştirilmesi esasları düzenlenmiştir.

1. Sosyal ve Teknik Alt Yapıya İlişkin Değişiklikler

a. İlgili Yatırımcı Bakanlık ve Kuruluşların Görüşünün Alınması

İmar planlarında bulunan sosyal ve teknik alt yapı alanlarının kaldırılması, küçültülmesi veya yerinin değiştirilmesine dair plan değişiklikleri zorunluluk olmadıkça yapılmaz. Zorunlu hallerde böyle bir değişiklik yapılabilmesi için, imar planındaki durumu değiştirecek olan sosyal ve teknik altyapı alanındaki tesisi gerçekleştirecek ilgili yatırımcı Bakanlık ve kuruluşların görüşünün alınması zorunludur (PYAEDY m.27 f.1 b.1).

Kurum ve kuruluşlar, görüşlerini en geç otuz gün içerisinde bildirmek zorundadır. Görüş bildirilmesi için etüt ve analiz gibi uzun süreli çalışma yapılması gereken hallerde ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının talebi üzerine otuz günü geçmemek üzere ilave süre verilir. Bu süre içerisinde görüş bildirilmediği takdirde plan hakkında olumsuz bir görüşün bulunmadığı kabul edilir (İK m.8 f.1 b.e).

b. Eşdeğer Alan Ayrılması

İmar planındaki bir sosyal ve teknik alt yapı alanının kaldırılabilmesi ancak bu tesisin hizmet götürdüğü bölge içinde eşdeğer yeni bir alanın ayrılması suretiyle yapılabilir. PYAEDY'nin 3. maddesinin 1. fıkrasının 7. bendinde sosyal alt yapı alanı; sağlıklı bir çevre meydana getirmek amacı ile yapılması gereken eğitim, sağlık, dini, kültürel ve idari yapılar ile park, çocuk bahçeleri gibi yeşil alanlara verilen genel isim olarak tanımlanmıştır. Bu kapsamda, ayrılması gerekli eş değer sosyal alt yapı alanları; idari yapılar ve yeşil alanlar olarak kategorize edilebilir. Bu kapsamda, okul, hastane, camii, kilise, vb. idari yapıların ya da park, bahçe vb. yeşil alanların mülkiyete konu edilmesini öngören imar planı değişikliklerinin yapılabilmesi için, söz konusu alanlara eşdeğer bir alan öngörülmesi zorunludur.

2. Nüfus Yoğunluğunun Artırılmasına Dair Değişiklikler

İmar planında verilmiş olan inşaat emsalinin, kat adedinin, ifraz şartlarının değiştirilmesi sonucu nüfus yoğunluğunun artırılmasına dair imar planı değişikliklerinde:

- Artan nüfusun ihtiyacı olan sosyal ve teknik altyapı alanları EK-1 de belirtilen standartlara uygun olarak plan değişikliğine konu alana hizmet vermek üzere ayrılır ve/veya artırılır.

- Kat adedi arttırılmasının istenmesi durumunda; önerilecek kat adetlerinin tayininde Yönetmelikte belirtilen formüle göre bulunacak bir yoldaki karşılıklı bina cepheleri arasındaki asgari uzaklık sağlanacaktır³⁸.

---

³⁸ Yönetmelikte belirtilen formül: $K = (H1+H2/2) + 7m$ 'dir. Formülde K; metre cinsinde karşılıklı bina cepheleri arasındaki mesafeyi, H1; yolun bir cephesine önerilecek yapının irtifamı, H2; yolun diğer cephesinde önerilecek yapının irtifamı ifade eder (PYAEDY m.28).

3. Yolların Genişletilmesi, Daraltılması ve Güzergâhına İlişkin Değişiklikler

İmar planında gösterilen yolların genişletme, daraltma ve güzergâhına ait imar planı değişikliklerinde;

- Devamlılığı olan bir yol belli bir kesimde daraltılamaz.
- Yolların kaydırılmasında, mülkiyet ve yapılaşma durumu esas alınır.
- İmar planlarındaki gelişme alanlarında (7.00) metreden dar yaya, (10.00) metreden dar trafik yolu açılmaz, meskûn alanlarda mülkiyet ve yapılaşma durumlarının elverdiği ölçüde yukarıdaki standartlara uyulur.
- İmar planı değişikliği ile çıkmaz sokak ihdas edilemez.
- İmar planı içinde kalan karayolu, kent içi geçişinin değiştirilmesi durumunda, Karayolları Genel Müdürlüğü'nden alınacak görüşe uyulur (PYAEDY m.29).

4. Sosyal ve Teknik Alt Yapı Kullanımlarından Başka Herhangi Bir Amaca Ayrılmış Olan Bir Alanının Kullanılışının Değiştirilmesi

İmar planlarında sosyal ve teknik alt yapı kullanımlarından başka herhangi bir amaca ayrılmış olan bir alanın kullanılışının değiştirilmesi durumunda;

- Nazım plan ana kararlarını bozucu fonksiyonel değişiklikler plan değişikliği yolu ile yapılamaz.
- Yeni belirtilen kullanımın ihtiyacı olan sosyal ve teknik alt yapı alanları EK-1'deki tabloda belirtilen standartlara ve nüfus şartı aranmaksızın otopark yönetmeliği hükümlerine uygun olarak birlikte düzenlenir.
- Yerleşmenin gelişme yönü, büyüklüğü ve arazi kullanımlarının fonksiyonel dağılımı ve genel yoğunlukları gibi nazım plan ana kararlarının değiştirilmesi ancak imar planının yeniden yapılması için mümkün olabilir (PYAEDY m.30).

İKİNCİ BÖLÜM
FİKİR VE SANAT ESERLERİ HUKUKUNUN KONUSU, FİKİR VE SANAT
ESERLERİ HUKUKUNDA YARATMANIN MAHİYETİ, MENFAATLER
DURUMU, ESER KAVRAMI, FİKİR VE SANAT ESERLERİNİN
GRUPLARI, ESER SAHİPLİĞİ KAVRAMI

I. FİKİR VE SANAT ESERLERİ HUKUKUNUN KONUSU

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun amacı; fikir ve sanat eserlerini meydana getiren eser sahipleri ile bu eserleri icra eden veya yorumlayan icracı sanatçıların, seslerin ilk tespitini yapan fonogram yapımcıları ile filmlerin ilk tespitini gerçekleştiren yapımcıların ve radyo-televizyon kuruluşlarının ürünleri üzerindeki manevi ve mali haklarını belirlemek, korumak, bu ürünlerden yararlanma şartlarını düzenlemek, öngörülen esas ve usullere aykırı yararlanma halinde yaptırımları tespit etmektir (FSEK m.1). Ancak FSEK kapsamında sağlanan koruma; fikir ve sanat eserlerini meydana getiren eser sahipleri ile bu eserleri icra eden veya yorumlayan icracı sanatçıların, seslerin ilk tespitini yapan fonogram yapımcıları ile filmlerin ilk tespitini gerçekleştiren yapımcıların ve radyo-televizyon kuruluşlarının ürünleri üzerindeki manevi ve mali haklarını, bu haklara ilişkin tasarruf esas ve usullerini, yargı yollarını ve yaptırımları ile Kültür Bakanlığının görev, yetki ve sorumluluğunu kapsamamaktadır (FSEK m.1/A).

Eser, şahsın yaratıcı yönünün bir tezahürü olarak ortaya çıkan, maddi bir varlığı bulunmayan, sadece hissedilerek algılanabilen fikri mahsuldür. Bu mahsulün dış dünyaya aktarımı, mahsulle tecessüm eden maddi şeyle beraber mümkün olmaktadır. Fikir ve sanat eserleri hukukunun konusunu ise, salt fikri mahsul oluşturmaktadır³⁹. Zaten fikri mahsulün tecessüm ettiği şey de eşya hukukunun konusudur. Ancak bir hukuki himayeden söz edebilmek için, eserin bir dış görünüş kazanmış olması ve hukukun emir ve yasaklarının duyularla algılanabilecek bir

---

³⁹ **BALVERİR BOZKURT**; Fikri Haklara İlişkin Sözleşmeler, Kültür Bakanlığı İş Birliğiyle Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı 2002 Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku, Ankara 2002, s. 613.; **ÖZTAN**; F.; Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, Ankara 2008, s. 10.

işleme taallük etmesi lazımdır. Bu yüzden de, fikri hukuk ile eşya hukuku, özellikle de mülkiyet konusunda bir gerginlik noktasına gelmektedir. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, eser sahipliğinden doğan haklar, eşya hukuku ile çatışma hallerinde, daima öncelik kazanır; bu haklar, eşya hukukunu belli bir durumda, bir anlamda sınırlamaktadır⁴⁰.

II. FİKİR VE SANAT ESERLERİ HUKUKUNDA YARATMANIN MAHİYETİ

Yaratıcılık, her bireyde var olduğu kabul edilen bir şeyi yaratmaya iten farazi yatkınlık olarak tanımlanmaktadır⁴¹. Her bireyde var olduğu kabul edilen bu yeteneğin, kaynağı da aslında bireyin yaşadığı yer, çevresi ve tecrübeleridir. Bu yönüyle yaratıcılık toplum kaynaklıdır. Ancak fikri ürünün oluşumu için salt yaratıcılık yeterli değildir. Çünkü fikri ürün yaratıcılığın insan ruhunun iç âleminden kaynaklanan yeteneği ile birleşmesi ile oluşur.

İşte insan ruhundan fişkıran onun bir parçası olan bu yetenek de ürün ile onun sahibi arasında kopması imkânsız bir bağ oluşmasını sağlar. Bu bağ ise, ürünün sahibine hasredilmesi zorunluluğunu doğurur. Bu nedenle fikri hakların korunmasının kapsamı şahsın kendi ruhundan kaynaklanıp kaynaklanmamasına göre belirlenir.

---

⁴⁰ ÖZTAN; F.; s. 10.; YASAMAN; Fikir ve Sanat Eserlerinde İyiniyet ve Dürüstlük Kuralı, FMHD, Yıl: 2005 - 2006, S. 1, s. 27.

⁴¹ Güncel Türkçe Sözlük; www.tdk.gov.tr, Erişim Tarihi: 10.03.2013.

III. MENFAATLER DURUMU

A. Genel Olarak

Bir eserin yaratılmasının sonuçları, sadece eser sahibini ilgilendirmez. Çünkü eserin yaratılmasının sonucunda, eserden birçok kişinin ve toplumun menfaat sağlaması mümkün hâle gelir. Eserin korunması hususu da, bu birçok kişinin menfaatleri göz önünde bulundurularak belirlenir.

Eserin yaratılmasında en büyük riski eserin yaratıcısı üstlenmektedir. Bu nedenle eser sahibinin birinci planda gelen menfaatinden hareketle, toplumun, sanat ve bilimin, tüketicilerin ve araçların menfaatlerinin makul ölçüler içerisinde korunması gerekmektedir.

B. Eser Sahibinin Menfaati

Eser sahibi, aslında eserini maddi bir menfaat elde etmek için yaratmaz. Ancak günümüzün pazar ekonomisi sisteminde, eser sahibinin, prensip olarak hayatını eserinden sağladığı gelire sürdüğü de bir gerçektir⁴². Dolayısıyla eser sahibinin eserinden maddi menfaatler elde etmesi de zorunludur.

Ancak, serbest piyasa ekonomisi ve günümüz pazarı karşısında, eser sahibinin eserinden maddi bir menfaat elde etmesi de kolay değildir. Çünkü sipariş üzerine eser yaratan eser sahipleri dışında, eser sahipleri tüm rizikoyu üstlenerek bir eser meydana getirmektedirler. Eserlerinin tamamlanabilmesi için gerekli tüm araştırmaları, etütleri, vb. tetkikleri kendileri yaptırmaktadırlar. Üstelik yapılan tüm bu masraflar ve sarf edilen onca emek de eserin vücuda gelmesini garanti edememektedir. Nihayet, eser sahibi tüm bu maddi yalnızlığına rağmen eserini ortaya çıkarabilse dahi eserin maddi semerelerinden faydalanabilmesi için onun alenileşmesini de sağlamak zorundadır. Eser sahibinin eserini alenileştirebilmesi için

---

⁴² ÖZTAN; F.; s. 76.

ise, eserini destekleyecek bir teşebbüs bulması ve onunla anlaşması gerekmektedir. Bu anlaşmayı sağlayabilmek içinse eser sahibi, hem diğer eser sahiplerinin güçlü rekabetiyle başa çıkmak hem de eserini destekleyen teşebbüsü, toplumun bu esere ihtiyacı olduğu ve yatırımının boşa gitmeyeceği, toplumu da ihtiyaç piramidinin en küçük birimini oluşturan kültürel gelişim harcamalarından onun eserine pay ayırmak hususunda ikna etmek zorundadır⁴³.

İşte tüm bu zorlu aşamalara rağmen eser sahibinin yaratma faaliyetinin devamının sağlanabilmesi için, eser yaratan kimseye, eserinin bütün değerinin hukuk düzenince garanti edilmesi gerekir. Bu nedenle eser sahibine, eserinden yararlanmak isteyen herkesten, doğrudan veya dolaylı olarak, bunun karşılığı olan ivazı talep etmek hakkı tanınmalıdır⁴⁴. Nitekim FSEK 20 vd. maddelerinde eser sahibinin mali hakları hüküm altına alınmıştır. Ancak eserin yalnızca mali yönden korunmasını ve değerlendirilmesini sağlayan bu hükümler tek başına yeterli değildir. Zira eser ile sahibi arasında söz konusu mali menfaatlerin dışında, ondan çok daha kuvvetli bir manevi bağ vardır. Bu nedenle eser sahibinin eseri ile olan bağı, onun çekirdek özel hayatına ilişkin özel bir durum olarak kabul edilmelidir. Zaten FSEK’le de böyle kabul edilerek eser sahibinin eserini kamuya arz edip etmemek, eserde adının belirtilmesini istemek, eserde değişiklik yapılmasını men etmek haklarının münhasıran eser sahibine ait olduğu belirtilmiştir.

C. Toplumun Menfaati

Fikir ve sanat eserleri, toplumun gelişmesini sağlayan en önemli araçlardan biridir. Çünkü fikri eserin salt yaratılmış olması dahi toplumun gelişimine katkı sağlar. Ancak fikri eserin, toplum tarafından kullanılması ve ondan yararlanılmasının sağlanması ile gelişim çok daha hızlı bir biçimde gerçekleşir. Bu nedenle eserden toplumun en hızlı ve en masrafsız biçimde faydalanmasının sağlanması gerekir. Fakat bu gereklilik, eser sahibinin menfaati ile çatışır. Ancak bir eserden yararlanmanın salt eser sahibinin inisiyatifine bırakılarak, toplumun diğer bireyelerine

---

⁴³ ÖZTAN; F.; s. 77.

⁴⁴ ÖZTAN; F.; s. 77.

tamamen kapalı tutulması da kabul edilemez⁴⁵. Bu nedenle fikir ve sanat eserleri ile ilgili hukuki düzenlemeler yapılırken, eser sahibine tanınan haklı menfaatlerle, toplumun menfaati arasında bir denge kurmak gerekir. Mevzuatımızda bu dengenin tesisi için, eser sahibine tanınan haklar, süre yönünden kısıtlanmış ve FSEK 30 vd. maddeleri ile sınırlandırılmıştır.

D. Bilim ve Sanatın Menfaati

Bilim ve sanatta sağlanan gelişmeler tedricidir. Çünkü ortaya konan gelişme aslında yepyeni bir şey değildir, salt insan zihninin yeni isimlendirdiği bir tezahürüdür. Bu nedenle bir eserin ortaya çıktığı toplumun kültürel gelişmişlik seviyesi, manevi değerleri, sosyal ve ekonomik düzeyinden tamamen bağımsız olduğu söylenemez. Zira bunlar aslında eserin temelini oluşturur. Bu yüzden bütün sanatkarlar ve bilim adamları, bir ilerleme sağlayabilmek için, başkalarının eserlerindeki tamamen ferdi manevi değerlerden de yararlanmak zorundadırlar⁴⁶. Fakat bu zorunluluk da eser sahibinin menfaati ile çatışmaktadır. FSEK'in 35. maddesi ile bu iki menfaat dengelenmiş ve eserden belirli şartlarda iktibas yapılabileceği hüküm altına alınmıştır.

E. Kişilerin Menfaati

İnsanların hayattan zevk almalarını sağlayan araçlardan biri de fikir ve sanat eserleridir. Bu eserler sayesinde insanların duyduğu manevi haz onları daha huzurlu hâle getirerek yaşam kalitelerini artırır. Bu nedenle kişilerin yaratılmış eserlerden yararlanmasının sağlanması gerekir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca bu yararlanma ancak eser sahibine ödenecek ivaz karşılığında olabilir.

---

⁴⁵ UYGUR; Eser Sahibine Tanınan Haklara Getirilen Kısıtlamalar, Ankara 2004, s. 1.

⁴⁶ ÖZTAN; F.; s. 79.

F. Araçların Menfaati

Kültür ekonomisi alanında, kültür ve sanat eserleri ile ilgili olarak yaptıkları aracılık faaliyetleri sayesinde kazanç sağlayan çeşitli çevreler teessüs etmiştir. Bunlar, bir bakıma, kültür ve sanat eserlerinden yararlanmakta, onlara sahip olmaktan zevk duyan kimselere, bu arzularını yerine getirmeleri hususunda yardımcı olmaktadır⁴⁷. Ancak yardımcılık faaliyetini üstlenen bu kurumlar, insanlığın ihtiyaç piramidinin en küçük birimini oluşturan kültürel gelişim harcamalarına hitap ettiği için ekonomik bir rizikoyu da üstlenmektedir.

Araçların söz konusu ekonomik rizikoyu üstlenmelerinin temel amacı kâr elde etmektir. Araçların özellikle kültürel gelişim harcamalarına hitap eden kâr elde edebilme kaygısının karşılanabilmesi için, eserin aracılık faaliyetini üstlenen teşebbüse hasredilmesi gerekir. Söz konusu inhisari yetki ise, ancak eserin korunması ile elde edilebilmektedir. Bu nedenle eserin korunması, araçların da menfaatinin korunmasını sonucunu doğurmaktadır⁴⁸.

IV. ESER KAVRAMI

A. Genel Olarak

Eser kavramının temelini, insanın yaratma faaliyeti oluşturur. Yaratma, yaratıcı faaliyetlerde bulunma ise insanlık tarihinin en eski ancak en muğlâk ve en gizemli faaliyeti olarak kabul edilmektedir. Faaliyetin bu özelliği ise, sınırsız çeşitlilikte fikri ürün oluşmasını sağlamaktır. Ancak her fikri ürünün korunması mümkün olmadığı gibi gerekli de değildir. Çünkü getirilen her koruma, aynı zamanda üçüncü kişilerin özgürlüğünü de kısıtlamaktadır. Bu nedenle fikri ürünlerin hangilerinin hangi şartlar altında korunacağı hususunda bir hukuk politikası

---

⁴⁷ ÖZTAN; F.; s. 80.

⁴⁸ DÖRTLEMEZ; Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki Son Değişikliklerin Gerçekleştirilmesi Süreci, Kültür Bakanlığı İş Birliğiyle Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı 2002 Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku, Ankara 2002, s. 544.

geliştirilmesi gerekir⁴⁹. Bu bağlamda, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile geliştirilen politika eserin korunması politikasıdır. Zira Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun amacının; fikir ve sanat eserlerini meydana getiren eser sahipleri ile bu eserleri icra eden veya yorumlayan icracı sanatçıların, seslerin ilk tespitini yapan fonogram yapımcıları ile filmlerin ilk tespitini gerçekleştiren yapımcıların ve radyo-televizyon kuruluşlarının ürünleri üzerindeki manevi ve mali haklarını belirlemek, korumak, bu ürünlerden yararlanma şartlarını düzenlemek, öngörülen esas ve usullere aykırı yararlanma halinde yaptırımları tespit etmek olduğu düzenlenmiştir (FSEK m.1).

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 1/B maddesinin a bendinde eser; sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulü olarak tanımlanmıştır. Sayılan bu dört eser grubu sınırlı sayı kuralına tabiidir.

FSEK m.1/B uyarınca, zihinsel çaba sonucu ortaya çıkan bir fikri ürünün FSEK anlamında eser olarak korunabilmesi için, sahibinin hususiyetini taşıması (sübjektif unsur) ve yasada öngörülen eser türlerinden birine dâhil olması (objektif unsur) gereklidir⁵⁰.

B. Eserin Zorunlu Unsurları

1. Sübjektif Unsur (Eser Sahibinin Hususiyetini Taşımak)

Bir fikri çabayı diğerlerinden ayıran ve eser olarak korunur hâle getiren en önemli unsur, sahibinin hususiyetini yansıtacak şekilde şekillenmiş olmasıdır⁵¹. Bu nedenle FSEK kapsamında bir şeyin eser olarak kabul edilebilmesi için sahibinin hususiyetini taşıması zorunludur.

---

⁴⁹ **KARAHAN/SULUK/SARAÇ/NAL**; Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları, Ankara 2007, s. 34.

⁵⁰ Yargıtay 11. HD.'nin 13.03.2007 t. 2006/934 E. 2007/4555 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 14.03.2013.

⁵¹ Yargıtay 11. HD.'nin 13.03.2007 t. 2006/934 E. 2007/4555 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 14.03.2013.

Hususiyet kavramı FSEK’te tanımlanmamıştır. Ancak bu kavram kısaca, eser sahibinin, eserine kendi fikir, düşünce, duygu ve his dünyasından ve fikri temele dayanan yeteneklerinden kattığı özellikler olarak tanımlanabilir⁵². Bu tanımdan çıkartılabilecek bazı sonuçlar vardır. Bunlardan ilki, eserin bir kimse tarafından yaratılmış olması zorunluluğudur. Çünkü mekanik bir araç vasıtası ile ortaya konulan şeyin, insan ürününden ayrılması mümkün olmayacak kadar harikulade biçimde yapılmış olsa da sahibinin hususiyetini taşıması mümkün değildir. Bu nedenle mekanik vasıtalar ile yaratılan şey, örneğin Google Çeviri ile çevirisi yapılan bir metin, eser değildir. Buna karşılık, bir kimsenin mekanik vasıtalarla faydalanarak eser yaratması halinde, ortaya çıkan şey eser olur. Çünkü bu gibi durumlarda, sonuç makineye verilen uygun talimatla elde edilmektedir; bu talimat ise, açıkça planlanmış ve tespit edilmiştir; dolayısıyla insan yaratıcılığının sonucudur⁵³.

Eserin sahibinin hususiyetini taşımasının bir diğer sonucu, eserin yaratıcısının kendi yaratıcı ruhunun, nevi şahsına münhasır ürünü olması zorunluluğudur. Böylece FSEK kapsamında korunan eserlerle, rutin olan şeyler birbirinden ayrılmaktadır. Bu sayede ise, üçüncü kişilerin rutin bilgiye erişim ve bilgiyi kullanma hakları güvence altına alınmış olmaktadır⁵⁴. Ancak burada eserin bu özelliği taşıması için yaratıcı ruhun nevi şahsına münhasır izlerinin asgari yoğunluğunun nasıl belirleneceği sorunu karşımıza çıkmaktadır. Zaman zaman eserde, eserin yaratıcısının hususiyetini oldukça yoğun bir biçimde hissetmek ve hatta bu yoğunluk sayesinde eserin yaratıcısının kim olduğuna bakmaksızın yaratıcısını tahmin etmek mümkün olabilir. Bu durumda eserin sahibinin hususiyetini taşıdığına şüphe yoktur. Ancak eserin her zaman sahibinin hususiyetini bu denli yoğun taşıması mümkün olmayabilir. Bu durumda eserin yaratıcısının kendi yaratıcı ruhunun, nevi şahsına münhasır ürünü olup olmadığı hususu öğretilerde tartışmalıdır. HIRSCH’e göre herkes tarafından vücuda getirilemeyen, yani bir hususiyeti haiz bulunan mahsuller himayeye layıktır ve ancak bunlara eser vasfı izafe edilebilir. Eğer bir mahsul herkes tarafından vücuda getirilebilecek mahiyette ise, hususiyet de mevcut olmayacağından bu kabil mahsulleri himaye etmekte toplumun menfaati

---

⁵² **BOZGEYİK**; Fikir ve Sanat Eserlerinde Hususiyet, BATİDER, Yıl: 2009, C. XXV, S. 3, s. 174.

⁵³ **ÖZTAN**; F.; s. 83.

⁵⁴ Yargıtay 11. HD.’nin 07.06.2007 t. 2006/929 E. 2007/8748 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 15.03.2013.

yoktur. ARSLANLI ise, hiçbir eserin mutlak bir bağımsızlığa sahip olamayacağından hareketle hususiyet konusunda nisbi istiklal ilkesini savunmaktadır. EREL'e göre, bir fikri ürünün sahibinin hususiyetini taşıdığından söz edebilmek için eserin onun yaratıcı gücünün özelliğini yansıtabilmesi gerekmektedir. TEKİNALP ise, hususiyetin kendisini üslupta gösterebileceğine değinerek her üslubun, sahibinin yaratıcılığını içerdiğini vurgulamıştır⁵⁵. AYİTER de karma bir görüş ortaya koyarak, eserin zihni verim sonucu ortaya çıkmış, başkalarının bu konuda ortaya koyabileceklerinden biraz daha farklı ve belli bir verim değeri ve düzeyi bulunan bir ürün olması gerektiğini belirtmiştir⁵⁶. ÖZTAN'a göre ise, yaratmanın seviyesinin gerekli çizgiye ulaşabilmesi için, müşahhas bir eserdeki, manevi/fikri yaratıcılığın insanda bıraktığı toplam etkinin, aynı konuda daha önce mevcut eserlerle toplu mukayesesinin yapılması gerekmektedir. Ancak bu kıyasla birlikte aranan yenilik, objektif bir yenilik değil, sübjektif bir yeniliktir.

Bizce de ÖZTAN'ın görüşü oldukça isabetlidir. Çünkü bir fikri çabanın korumaya değer olabilmesi için, onun yaratıcısının ruhu ile bütünleşmesi ve böylece aynı konuda daha önce mevcut eserlerle mukayese edildiğinde farklı bir haz ortaya koyabilmesi gerekli ve yeterlidir. Bu ölçütün daha üst seviyelere taşınması vasat bir yaratıcının eserinin korunaksız kalmasına ve neredeyse tüm rizikoyu tek başına üstlenerek fikri bir ürün ortaya koymaya çalışan yaratıcı şahsiyetin serbest piyasa ekonomisinde yalnız kalmasına neden olabilir.

2. Objektif Unsur (Yasada Öngörülen Eser Türlerinden Birine Dâhil Olmak)

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 1/B maddesinin a bendinde, sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulü eser olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle bir fikri ürünün eser olabilmesi için, sahibinin hususiyetini taşımaktan başka sınırlı sayı kuralına göre belirlenen bu eser türlerinden birine dâhil olması

⁵⁵ GÖNEN; Eser, Eserin Korunma Koşulları ve Bilgisayar Programlarının Eser Niteliği, Legal Fikri ve Sinaî Haklar Dergisi, Yıl: 2010, S. 21/2010, s. 42.

⁵⁶ KARAHAN/SULUK/SARAÇ/NAL; s. 35.

gerekmektedir. Ancak burada hemen belirtmek gerekir ki, sınırlı sayı kuralına tabii olan eser gruplarıdır. Eser gruplarının altında sayılan eser çeşitleri bu kurala tabii değildir⁵⁷.

Fikri ürünün yasada öngörülen eser türlerinden birine dâhil olması unsurunun da bazı sonuçları vardır. Bunlardan ilki, eserin algılanabilir olması zorunluluğudur⁵⁸. Çünkü henüz bir tahayyül olan fikri ürünün bu unsuru taşıyıp taşımadığının tespiti olanaksızdır. Ancak burada hemen belirtmek gerekir ki, fikri ürünün algılanabilir olması onun maddi bir şekle bürünmüş olması anlamına gelmez⁵⁹. Çünkü aniden gelişen bir konuşma, sahibinin hususiyetini taşıyan bir serinat ya da henüz kayıt altına alınmamış dostlar meclisinde paylaşılan bir şiir de maddi bir şekle bürünmemiş olmasına rağmen algılanabilir nitelik taşır ve diğer unsurları da içerdiğinde FSEK kapsamında korunur. Bu bakımdan eserin tamamlanmış olması zorunlu değildir. Taslakların, henüz tamamlanmadan paylaşılan bir şiirin korunması da mümkündür.

C. Eser Sayılma Yönünden Önem Taşımayan Hususlar

1. Yenilik

Bir fikri ürünün eser olarak korunabilmesi için, objektif bir yenilik aranmaz. Eserin sahibinin hususiyetini taşıyabilmesi için salt sübjektif bir yenilik getirmesi yeterlidir. Çünkü FSEK kapsamında korunan, sınaî hukuk ürünlerinden farklı olarak ortaya çıkan meta değildir; burada korunan fikri ürünü oluşturan hususiyettir. Bu nedenle, yaratılması ile birlikte dâhil olduğu alana hiçbir objektif yenilik katmayan neredeyse herkes tarafından bilinen bir durum, olay ya da konu dahi sahibinin

---

⁵⁷ Aynı yönde, **KARAHAN/SULUK/SARAÇ/NAL**; s. 34.

⁵⁸ Aynı yönde, **BELGESAY**; Fikir Mahsulü Üzerinde Hak, Medeni Hukuk Ordinaryüs Profesörü A. Samim GÖNENSAY'a Armağan (İstanbul Hukuk Fakültesi Profesörleri ve Doçentleri tarafından), İstanbul 1955, s. 13.; **PİROĞLU**; Eserden Doğan Manevi Haklar Tazminatı ve Kişilik Haklarıyla İlişkisi, Prof. Dr. Turgut KALPSÜZ'e Armağan, Ankara 2003, s. 555.

⁵⁹ Aynı yönde, **MEMİŞ**; Fikri Hukukta Korunan Unsur İfade mi Fikir mi?, Prof. Dr. Ali GÜZEL'e Armağan, Ankara 2010, s. 1448.

hususiyetini taşıyacak biçimde anlatılabilirse korunmaya layık bir eser olur. Nitekim Yargıtay bir kararında⁶⁰; Davacının Ezop, La Fontaine ve Nasrettin Hoca gibi dünya klasiklerini kendine özgü şiir diliyle işlediğine, böylece bir eser meydana geldiğine ve bunun korunması gerektiğine, bir başka kararında ise⁶¹, davacıya ait 23.08.2003 tarihli Irak'ın Kerkük kentinde meydana gelen olaylarla ilgili olarak çekilen görüntülerin FSEK'in 5.m.si anlamında günlük olayları tespit eden film mahiyetinde sinema eseri olup olmadığı hususunda uzman bir bilirkişi heyetinden rapor alınmadan FSEK'in 68. m.sinin uygulanma olanağının bulunmadığına karar verilmemesinin bozmayı gerektirdiğine karar vermiştir.

2. Amaç

FSEK ile koruma altına alınan şey, yaratıcı faaliyettir. Bu nedenle eserin korunması için bir amaca hizmet etmesi gerekmez. Bu kapsamda, eser sahibinin hiçbir alenileştirme amacı olmadan yazdığı günlükler⁶², sevgiliye yazdığı mektuplar ya da sadece torununun onu hatırlaması için çektiği videolar ya da bir annenin minik kızının uyurken çektiği fotoğrafları ile oluşturduğu albümü dahi eser olabilir.

3. Hitap Kitleleri

Eserin bir hitap kitlelerinin bulunması zorunluluğu yoktur. Bir gün başkalarının okuyacakları düşünülmeden yazılmış bir günlük⁶³ ya da sadece bir casusa yol gösterici olması için hazırlanmış bir haritanın tabi olduğu koruma ile tüm dünyanın ilgisini çekmek için yapılmış bir mimari eserin, yılda milyonlarca turiste ev sahipliği yapan Topkapı Sarayı'nın tabi olduğu koruma arasında herhangi bir fark yoktur.

---

⁶⁰ Yargıtay 4. HD.'nin 23.03.2000 t. 2000/435 E. 2000/2809 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 23.07.2013.

⁶¹ Yargıtay 11. HD.'nin 14.04.2011 t. 2009/10211 E. 2011/4355 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 23.07.2013.

⁶² ÖZTAN; F.; s. 101.

⁶³ ÖZTAN; F.; s. 101.

4. Kalite

Bir fikri ürünün eser niteliğini haiz olabilmesi için belirli bir kaliteye sahip olması gerekmez. Bu nedenle eserin; kullanışsız, kötü, çirkin ya da ucube olması da mümkündür.

5. Nicelik

Eserin korunabilmesi için belirli bir niceliğinin bulunması gerekmez. Bir kentin küçük bir ilçesinin planı ile bir ülkenin çevre planının eser vasfını haiz olması bakımından hiçbir fark yoktur.

6. Eser Sahibinin Özellikleri

Eserin korunabilmesi için onu yaratan kişinin bir dâhi olması da gerekmemektedir. Zira fiil ehliyetine dahi sahip olmayan bir kimsenin fikri ürünün de eser olarak korunması mümkündür⁶⁴.

7. Emek ve Masraflar

Fikri ürünün yaratılması için sarf edilecek çabanın ve masrafın ya da izlenen yöntemin eserin korunması açısından bir önemi yoktur.

---

⁶⁴ Aynı yönde, **ERTAŞ/GÖKYAYLA**; Mimari Projeler Üzerindeki Telif Hakkı, Prof. Dr. Seyfullah EDİS'e Armağan, İzmir 2000, s. 410.; **ÖZTAN; F.**; s. 87.

8. Kayıt ve Tescil

Fikir ve sanat eserleri doğal korumaya tabiidir⁶⁵. Eserin korunabilmesi için, kayıt altına alınmış, tescil edilmiş ya da alenileşmiş olması da gerekmez. Eserin sadece algılanabilir hâle gelmiş olması yeterlidir.

V. FİKİR VE SANAT ESERLERİNİN GRUPLARI

A. Genel Olarak

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 1/B maddesinde eser grupları; ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak belirlenmiştir. Bu sayma tahdididir. Bu nedenle yeni bir eser grubu oluşturulması mümkün değildir.

Eser grupları, yalnızca eserin mahiyetine daha uygun biçimde korunmasını sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Bu nedenle eser gruplarının altında sayılan eser çeşitleri sınırlı sayı kuralına tabi tutulmamıştır.

B. İlim ve Edebiyat Eserleri

1. Genel Olarak

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 2. maddesi ile ilim ve edebiyat eserleri üç ana grup altında tanımlanmıştır. Buna göre,

---

⁶⁵ **GÖRMEZ**; Türk Fikir ve Sanat Eserleri Hukukundaki Son Gelişmeler, Kültür Bakanlığı İş Birliğiyle Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı 2002 Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku, Ankara 2002, s. 554.

— Herhangi bir şekilde dil ve yazı ile ifade olunan eserler ve her biçim altında ifade edilen bilgisayar programları ve bir sonraki aşamada program sonucu doğurması koşuluyla bunların hazırlık tasarımları,

— Her nevi rakslar, yazılı koreografi eserleri, pandomimalar ve buna benzer sözsüz sahne eserleri,

— Bedii vasfı bulunmayan her nevi teknik ve ilmi mahiyette fotoğraf eserleriyle, her nevi haritalar, planlar, projeler, krokiler, resimler, coğrafya ve topografyaya ait maket ve benzerleri, her çeşit mimarlık ve şehircilik tasarım ve projeleri, mimari maketler, endüstri, çevre ve sahne tasarım ve projeleri ilim ve edebiyat eseridir. Ancak ara yüzüne temel oluşturan düşünce ve ilkeleri de içine almak üzere, bir bilgisayar programının herhangi bir ögesine temel oluşturan düşünce ve ilkeler eser sayılmazlar (FSEK m.2).

Anlaşıldığı üzere, madde metninde, “edebiyat” sözcüğü gerçek anlamı dışında daha geniş bir kavramı ifade etmek üzere kullanılmıştır. Zira “edebiyat” sözcüğünün gerçek anlamı; olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazıdır⁶⁶. Ancak madde metninde, sözlü ya da yazılı olarak herhangi bir biçimi olmayan pandomimalar ve buna benzer sözsüz sahne eserleri de ilim ve edebiyat eseri olarak kabul edilmiştir⁶⁷. Dolayısıyla madde metninde “edebiyat” sözcüğü “literatür” kavramı yerine kullanılmıştır. Kanaatimizce kanun koyucunun korunan fikri ürün yelpazesini artırmayı amaçlayan bu tercihi oldukça isabetlidir.

---

⁶⁶ Güncel Türkçe Sözlük; www.tdkterim.gov.tr/bts, Erişim Tarihi: 08.04.2013.

⁶⁷ BEŞİROĞLU; Düşünce Ürünleri Üzerinde Haklar, Ankara 2002, C. I, s. 57.; GÖKYAYLA; Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi, Ankara 2001, s. 78.; KARAKUZU BAYTAN; Fikir Mülkiyeti Hukuku Kavramlar, İstanbul 2005, s. 25.

2. İlim ve Edebiyat Eserlerinin Çeşitleri

a. Herhangi Bir Şekilde Dil ve Yazı İle İfade Olunan Eserler ve Her Biçim Altında İfade Edilen Bilgisayar Programları ve Bir Sonraki Aşamada Program Sonucu Doğurması Koşuluyla Bunların Hazırlık Tasarımları

aa. Herhangi Bir Şekilde Dil ve Yazı İle İfade Olunan Eserler

Herhangi bir şekilde dil ve yazı ile ifade olunan eserler, söz, yazı, rakam ya da şekil gibi sözlü veya yazılı araçlarla ifade edilen tüm fikri ürünleri kapsar⁶⁸. Çünkü dil ve yazı ile ifade olunan eserlerin yazılı veya sözlü olması, harflerle, rakamlarla, seslerle veya bir takım el-kol hareketleri⁶⁹ ile ifade edilmesi arasında bir fark yoktur. Örneğin Yargıtay bir kararında; televizyonda tartışma programına telefon ile katılan davacının açıklama ve görüşlerinin de ilim ve edebiyat eseri olabileceğine karar vermiştir⁷⁰.

Eserin yaratılması ya da umuma arzı esnasında hangi dilin kullanıldığının da bir önemi yoktur. Bu nedenle yabancı, ölmüş, suni bir dilde yaratılan eserin de korunması mümkündür.

Yine eserin umuma arzını sağlayan araçların da eserin korunması açısından bir önemi yoktur. Bu nedenle taş, beze, kâğıda, disket ya da CD'ye yazılmış olan eserin korunması farklılık arz etmez.

Bu kapsamda; ilmi eserler, avukatların adli makamlara sunduğu dilekçeler, mahkeme kararlarının resmi olmayan özetleri ve gerekçeleri, bilirkişi mütalaaları, reklâm ya da radyo programı cıngıllarının sözleri, sözlükler, genel işlem koşulları, genel kredi sözleşmeleri, sözleşme ve sözleşme taslakları, mektuplar, sınav ödevleri, günlükler, mülakatlar, radyo, televizyon, tiyatro ve spor programları, öğretim planları, sahne eserleri, tarifler, reklâmlar, kataloglar, söz dizilişleri, tarifeler,

⁶⁸ GENÇ ARIDEMİR; Türk Hukukunda Eser Sahibinin Çoğaltma ve Yayma Hakları, İstanbul 2003, s. 24.; KILIÇOĞLU; Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar, Ankara 2006, s. 128.; ÖZTAN; F.; s. 110.; TEKİNALP; Fikri Mülkiyet Hukuku, İstanbul 2012, s. 114.

⁶⁹ ÖZTAN; F.; s. 109.

⁷⁰ Yargıtay 11. HD.'nin 13.03.2007 t. 2006/934 E. 2007/4555 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com., Erişim Tarihi: 08.04.2013.

rehberler, afişler, posterler, ilanlar, broşürler, skeçler, şiirler, güfteler, ders kitapları, vb. sahiplerinin hususiyetlerini taşıdıkları takdirde ilim ve edebiyat eseri olarak korunurlar⁷¹.

bb. Her Biçim Altında İfade Edilen Bilgisayar Programları ve Bir Sonraki Aşamada Program Sonucu Doğurması Koşuluyla Bunların Hazırlık Tasarımları

Bilgisayar programı, belirli bir işlevi veya görevi yerine getirmesi amacıyla verilen komutların herhangi bir şekil, lisan, notasyon veya kodla ifade edilmesidir⁷². Bu ifade şekli; program akışı, algoritma, kaynak ve objekt kodu ve kullanıcı ara yüzü unsurlarından oluşur.

Programcının bir bilgisayar programı geliştirmeye başlarken programın yerine getireceği fonksiyonun aşamalarını mantıksal olarak sıralamasına program akışı denir⁷³. Bu sıralama, bir sonraki aşamada program sonucu doğurması kaydıyla FSEK m. 2 kapsamında eser olarak korunur. Program akışının ifadeye dönüşmesini ise, kaynak ve objekt kodu sağlamaktadır. Bu nedenle bu aşamalarda fikri hukuk tarafından korunmaktadır⁷⁴.

Buna karşılık, bilgisayardan istenen sonucun alınmasını sağlayan mantık aşamalarının sınırlı serisinden oluşan uygulama metodu olan algoritma FSEK m. 2 f. son uyarınca eser sayılmamaktadır. Maddenin gerekçesinde de algoritmanın koruma kapsamı dışında olduğu açıkça belirtilmiştir⁷⁵. Yine kullanıcı ile bilgisayar arasındaki iletişimi sağlayan ara yüz de FSEK korumasının dışındadır.

⁷¹ Yargıtay 11. HD.'nin 17.12.2009 t. 2008/3603 E. 2009/13038 K. sayılı kararı.; Yargıtay 11. HD.'nin 07.06.2007 t. 2006/929 E. 2007/8748 K. sayılı kararı.; Yargıtay 11. HD.'nin 17.03.2011 t. 2009/4380 E. 2011/2851 K. sayılı kararı.; Yargıtay 11. HD.'nin 29.01.2007 t. 2005/14088 E. 2007/963 K. sayılı kararı.; Yargıtay 11. HD.'nin 03.07.2000 t. 2000/4764 E. 2000/6252 K. sayılı kararı.; Yargıtay 11. HD.'nin 23.03.2006 t. 2005/680 E. 2006/3049 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com., Erişim Tarihi: 08.04.2013.; **GENÇ ARIDEMİR**; s. 24.; **KAYA**; Reklamın Fikri Mülkiyet İçindeki Yeri, Prof. Dr. Ömer TEOMAN'a 55. Yaş Günü Armağanı, C. I, İstanbul 2004, s. 460.; **ÖZTAN; F.**; s. 114., **TEKİNALP**; s. 114.

⁷² **TEKİNALP**; s. 118.

⁷³ **TOPALOĞLU**; Bilgisayar Programlarının Fikri Hukuka Göre Korunması, www.bilfim.bilgi.edu.tr/docs/MustafaTopaloglu.ppt, slt 8., Erişim Tarihi: 10.04.2013.

⁷⁴ **TOPALOĞLU**; slt 14.

⁷⁵ **TOPALOĞLU**; slt 15.

b. Her Nevi Rakslar, Yazılı Koreografi Eserleri, Pantomimlar ve Buna Benzer Sözsüz Sahne Eserleri

aa. Her Nevi Rakslar

Raks, dans etmek anlamına gelir. Dansın eser haline gelebilmesi için, dansın bütününe oluşturan hareketlerin (figürlerin) bir yazılı metni ya da yazısız da olsa tekrarlanabilir bir düzeni olması gerekir. Dansta eser olarak korunan; bu şekillerin bütünü ve düzenidir⁷⁶. Bu yüzden tamamen doğaçlamaya dayanan ve temsillerde aynen tekrarlanabilme imkânına sahip bulunmayan raks eser değildir⁷⁷.

bb. Yazılı Koreografi Eserleri

Koreografi, Güncel Türkçe Sözlük'te, dans adımlarının kâğıda geçirilmesi olarak tanımlanmıştır⁷⁸. Ancak kavram olarak koreografi, bir taraftan dramatik bir icranın konusu olan dans yaratımı ve kompozisyonu, diğer taraftan da dans kalıplarının zincirleme sırası anlamına gelir⁷⁹. Daha açık bir deyişle, koreografi ile temsilin tamamında görev alacak dansçı sayısı, her bir harekete katılacak dansçılar ve tek kişi tarafından yapılacak danslar, dansçıların bir araya gelip verecekleri resimler, adımlar ve bütün hareketler, dansçıların dansla konuyu nasıl anlatacakları ve yorumlayacakları hususları tek tek belirlenir. İşte FSEK m. 2 ile bu belirleme, ilim ve edebiyat eseri olarak korunmuştur.

cc. Pantomimlar

Pantomima, konuşmaya, insan sesine yer vermeksizin, el, kol, vücut hareketlerinin ve mimiklerin manevi muhtevayı açıklamak amacıyla kullanıldığı,

⁷⁶ KILIÇOĞLU; Sınai Haklar, s. 129.; TEKİNALP; s. 120.

⁷⁷ TEKİNALP; s. 120.

⁷⁸ Güncel Türkçe Sözlük; www.tdkterim.gov.tr/bts, Erişim Tarihi: 10.04.2013.

⁷⁹ TEKİNALP; s. 120.

genellikle tek perdelik, tek olaylı bir sahne faaliyetidir⁸⁰. Sadece vücut dili kullanılarak tüm duygu ve düşüncelerin anlatıldığı bu faaliyeti kanun koyucu ilim ve edebiyat eseri olarak korumuştur.

dd. Diğer Sözsüz Sahne Eserleri

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 2. maddesinin 1. fıkrasının 2. bendinde; her nevi rakslar, yazılı koreografi eserleri, pandomimalar ve buna benzer sözsüz sahne eserlerinin ilim ve edebiyat eseri olduğu hüküm altına alınmıştır.

Madde metninde geçen buna benzer sözsüz sahne eserleri ile kanun koyucunun neyi kastettiği açık değildir⁸¹. Ancak kanun koyucu, kanaatimizce FSEK'in 2. maddesinin 1. fıkrasının 2. bendiyle; duygu, düşünce ve fikirlerin sanatçıların yüz ve vücut hareketleri ile ifade edişini korumak istemiştir⁸². Bu nedenle, eser niteliği taşımak kaydıyla duygu ve düşünceleri yüz ve vücut hareketleri ile ifade eden bütün fikri ürünler bu madde kapsamında ilim ve edebiyat eseri olarak korunur.

---

⁸⁰ ÖZTAN; F.; s. 120.

⁸¹ Aynı yönde, TEKİNALP; s. 122.

⁸² Aynı yönde, ERDİL; İçtihatlı ve Gerekçeli Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi, İstanbul 2009, C. I, s. 72.

c. Bedii Vasfı Bulunmayan Her Nevi Teknik ve İلمي Mahiyette Fotoğraf Eserleriyle, Her Nevi Haritalar, Planlar, Projeler, Krokiler, Resimler, Coğrafya ve Topografyaya Ait Maket ve Benzerleri, Her Çeşit Mimarlık ve Şehircilik Tasarım ve Projeleri, Mimarî Maketler, Endüstri, Çevre ve Sahne Tasarım ve Projeleri

aa. Genel Olarak

Bir fikri çabanın, FSEK'in 2. maddesinin son alt grubunda düzenlenen ilim ve edebiyat eserleri kapsamında korunabilmesi için, fikri ürünün ilmi ve teknik mahiyette olması ancak bedii vasfının (estetik değerinin) bulunmaması gerekir⁸³. Fakat eserin bedii vasfının bulunmaması şartı, mutlak bir şart değildir⁸⁴. Çünkü eserin ilmi ve teknik mahiyetinin yanında bedii vasfının da bulunması halinde eser hem ilim ve edebiyat eseri hem de güzel sanat eseri olarak korunur. Dolayısıyla eserin bedii vasfının bulunması onun ilim ve edebiyat eseri olarak korunmasına engel teşkil etmez.

Fikri ürünün bu kategori altında korunması için gerekli mutlak şart, fikri ürünün ilmi ve teknik mahiyette olmasıdır. Bu şart ise, eserin ilmi veya teknik bir konuyu öğretmeye veya onun hakkında bilgi vermeye uygun olmasını ifade etmektedir⁸⁵. Bu nedenle teknik ve ilmi bir konuyu ifade amacı olmayan, aksine sadece bunlarla ilgili bir kullanımı gösteren şeyler ilim ve edebiyat eseri olarak korunamazlar.

Bu kategoride, salt ilmi ve teknik mahiyeti haiz eserlerde hususiyetin bulunup bulunmadığının tespiti oldukça sıkıntılıdır. Çünkü bu eserlerde şahsi yaratıcılığa imkân verecek alan oldukça sınırlıdır. Bu nedenle bu kategoride, hususiyetin kabulü için gerekli olan yaratma derecesinin eşiği oldukça düşük tutulmaktadır.

⁸³Aynı yönde, **ERDİL**; s.74.; **GENÇ ARDIDEMİR**; s. 27.; **GÖKYAYLA**; s. 86.; **ÖZTAN; F.**; s. 123.; **TEKİNALP**; s. 123.

⁸⁴Aynı yönde, **BOZGEYİK**; Hususiyet, s. 202.; **GÖKYAYLA**; s. 86.

⁸⁵**ÖZTAN; F.**; s. 124.

bb. Bedii Vasfı Bulunmayan Her Nevi Teknik ve İlmi Mahiyette Fotoğraf Eserleri

Her fotoğraf eser vasfında değildir. Bir fotoğrafın, FSEK'in 2. maddesi 3. fıkrası uyarınca ilim ve edebiyat eseri olarak kabul edilebilmesi için, sahibinin hususiyetini taşıması ve teknik ve ilmi bir gaye ile meydana getirilmiş olması zorunludur⁸⁶. Fotoğrafın ilmi ve teknik mahiyetinin estetik bir muhteva ile sunulması da mümkündür. Bu durumda fotoğraf hem FSEK m. 2 f. 3 hem de m. 4 anlamında eser olarak korunur⁸⁷.

cc. Her Nevi Haritalar

Güncel Türkçe Sözlük'te harita “coğrafya, tarih, dil, nüfus vb. konularla ilgili yeryüzünün veya bir parçasının, belli bir orana göre küçültülerek düzlem üzerine çizilen taslağı” olarak tanımlanmıştır⁸⁸. Bu tanımdan da anlaşıldığı üzere, harita aslında herkes tarafından bilinen teknik bilgilerin bir tasvirinin yapılması anlamına gelmektedir. Bu nedenle de, haritada eser sahibinin yaratıcılığını ortaya koyabileceği alan daralmaktadır. Yaratıcılık alanının bu kadar daralması ise karşımıza haritalarda hususiyet şartının aranıp aranmayacağı sorununu çıkartmaktadır. Yargıtay kararlılık kazanmış yerleşik içtihatlarında, haritalar açısından da FSEK'in 2. maddesinin 3. fıkrasının aynı Kanun'un 1/B maddesi ile birlikte değerlendirilmesi gerektiği ve ancak sahibinin hususiyetini taşıyan haritaların eser olarak korunabileceği hüküm altına alınmıştır⁸⁹. Ancak burada işin mahiyeti gereği yaratma derecesinin az olması halinde de hususiyetin bulunduğu kabul edilmelidir. Yine FSEK m. 2 f. 3 kapsamında bulunan tüm eserlerde olduğu gibi

⁸⁶ Yargıtay 11. HD. 'nin 05.07.2012 t. 2011/3312 E. 2012/12064 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 11.04.2013.

⁸⁷ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 11.05.2011 t. 2011/11 – 205 E. 2011/305 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 12.04.2013.

⁸⁸ Güncel Türkçe Sözlük; www.tdkterim.gov.tr/bts, Erişim Tarihi: 12.04.2013.

⁸⁹ Yargıtay 11. HD.'nin 21.12.2004 t. 2004/2772 E. 2004/12672 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 12.04.2013. Yargıtay 11. HD.'nin 11.10.2012 t. 2002/8275 E. 2002/8839 K. sayılı kararı.; **KAYA**; Şehir Planları (Rehberleri) Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Eser midir?, Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal TEKİNALP'e Armağan, C. II, İstanbul 2003, s. 321, dn. 1.

haritaların da estetik bir değeri haiz olması halinde FSEK m. 4 kapsamında korunması mümkündür.

dd. Planlar, Projeler, Krokiler, Resimler, Coğrafya ve Topografyaya Ait Maket ve Benzerleri, Her Çeşit Mimarlık ve Şehircilik Tasarım ve Projeleri, Mimarî Maketler, Endüstri, Çevre ve Sahne Tasarım ve Projeleri

TDK'nın Güncel Türkçe Sözlük'ünde plan; bir işin, bir eserin gerçekleştirilmesi için uyulması tasarlanan düzen, bir şehrin, bir yapının, bir makinenin çeşitli bölümlerini gösteren çizim olarak tanımlanmıştır⁹⁰. Kanaatimizce, FSEK m. 2 anlamında da, eser sahibinin tam anlamıyla korunmasının sağlanabilmesi için plan bu biçimde anlaşılmalıdır.

FSEK m. 2 kapsamında sayılan planlardan biri de imar planlarıdır. Danıştay'ın kararlılık kazanmış yerleşik içtihatlarında da; 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 1. maddesinde, genel anlamda "eser" tanımının yapıldığı, 2. maddesinin 3. fıkrasında, her nevi planların fikir ve sanat eseri sayıldığı bu sebeple imar planlarının da eser niteliğini haiz olduğu kabul edilmiştir⁹¹.

Proje ise, planın hayata geçirilmesini somut olarak gösteren dokümandır⁹². 5846 sayılı FSEK'in 1 ve 2. maddeleri gereğince her türlü proje eser sayılmaktadır⁹³.

Ayrıca krokiler, resimler, coğrafya ve topografyaya ait maket ve benzerleri, her çeşit mimarlık ve şehircilik tasarım ve projeleri, mimarî maketler, endüstri, çevre ve sahne tasarım ve projeleri de bent kapsamında sayılmışlardır. Dolayısıyla bunlar da eser niteliğini haiz olmaları şartıyla ilim ve edebiyat eseri olarak korunabilirler.

⁹⁰ Güncel Türkçe Sözlük; www.tdkterim.gov.tr/bts, Erişim Tarihi: 12.04.2013.

⁹¹ Danıştay Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 06.05.2004 t. 2001/380 E. 2004/552 K. sayılı kararı ile Danıştay 6. D.'nin 14.01.2004 t. 2003/5595 E. 2004/179 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 12.04.2013.

⁹² ERDİL; s. 77.

⁹³ Yargıtay 11. HD.'nin 24.06.1999 t. 1999/3793 E. 1999/5726 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 12.04.2013.

Yine bu kategoride sayılan eser çeşitlerinin de estetik bir niteliklerinin olması halinde m. 4 kapsamında güzel sanat eseri olarak korunmaları mümkündür.

C. Musiki Eserleri

Musiki eserleri 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 3. maddesinde; her nevi sözlü ve sözsüz besteler olarak tanımlanmış, maddede herhangi bir örnelemeye yer verilmemiştir. Sınırları oldukça geniş tutulan bu belirlemeye göre, musiki eserleri, ses sanatı alanında yaratıcı insan ruhunun mahsulü olarak tanımlamak mümkündür⁹⁴.

Bu eser türünde, eser sahibinin hususiyetini taşıması kaydıyla sesin nasıl elde edildiğinin bir önemi yoktur; bu nedenle elektronik olarak üretilen seslerden ve tabiattan gelen seslerden de musiki eserin ortaya konulması mümkündür⁹⁵. Yine sesin güzel ya da çirkin olması da önemsizdir. Aynı şekilde, musiki eserin oluşabilmesi için belirli bir melodi, armoni veya ritim kurallarına uyulması da gerekmemektedir; bu kurallara uyulmaksızın elde edilen ses dizilerinin de müzik eseri sayılması mümkündür⁹⁶. Seslerin kayıt altına alınmış olması ya da notalarla maddi nitelik kazandırılmış olması da musiki eserin, eser niteliği kazanması için zorunlu değildir. Ses dizilişinin sanatsal bir yönünün bulunması, uzun ya da kısa olması da önem taşımamaktadır.

Bir musiki eserden söz edebilmek için, işitme duyusu vasıtasıyla duygulara hitap eden ses dizilişlerinin yaratıcı insan ruhunun hususiyetini yansıtan bir mahsul olması gerekli ve yeterlidir. Musiki eserlerinde, hususiyetin nasıl belirleneceği hususuna ilişkin bir yargı kararında; "...musiki eserlerinde koruma konusu, işitilen sesler arasındaki sıra ve bağlılık, seslerin melodi, ritim ve harmoni ile belirli karışımları ve aynı zamanda ses ile ifade edilen musiki eserlerinin içeriğidir. Musiki eserlerinde sahibinin hususiyetinin varlığının tespitinde, o eserin sıradan bir dinleyici nezdinde yarattığı izlenim esas alınmalıdır. Ancak, söz konusu izlenimin tespitinde

---

⁹⁴ ÖZTAN; F.; s. 128.

⁹⁵ ÖZTAN; F.; s. 128.

⁹⁶ ÖZTAN; F.; s. 128.

her uyuşmazlığın özelliğine göre ve yukarıda açıklanan ilkeler göz önüne alınmak suretiyle bilimsel bir yöntem izlenmelidir⁹⁷.” ifadeleri yer almaktadır⁹⁸.

Musiki eserlerin, sözlü ya da sözsüz olmaları mümkündür. Sözsüz musiki eserlerinde sadece besteler, sözlü musiki eserlerinde ise hem beste, hem de güfteler musiki eseri olarak korunur. Ancak güfte de ayrıca edebi bir özellik varsa; FSEK m. 2 b. 1’e göre bunun dil ile ifade edilen bir eser olarak ayrıca korunması da mümkündür; mesela operada beste musiki eseri olarak, libretto ise, hem musiki eseri hem de edebi eser olarak korunabilir⁹⁹.

Müzik kliplerinin FSEK’te sayılan eser çeşitlerinden hangisine girdiği hususu tartışmalıdır. TEKİNALP’e göre; müziğe eşlik eden hareketlerden oluşan klip esasında bir müzik eseridir. Çünkü klipin esas ögesi müziktir. Müziğe eşlik eden onu yorumlayan çoğu kez tek başına anlam ifade etmeyen hareketlerin kural olarak sinema eseri sayılması mümkün değildir¹⁰⁰. EREL’e göre; bir fikir ürününe eser niteliği kazandıran, onu yaratan kimselerin bu yolda ortaya koydukları iradedir. Bu irade eserin hukuki nitelendirmesinde, yani hangi eser kategorisine dâhil edileceğinin tespitinde de önem taşır. Klip yapımına sinema sanatına özgü bir fikri katkıda bulunanlar, bunun bağımsız bir sinema eseri değil, bir müzik eserinin tanıtımı olduğu yolunda sarıh veya zımni bir irade ortaya koymuşlarsa, bu iradenin hilafına ortaya çıkan ürünü sinema eseri saymak doğru olmaz¹⁰¹. Ayrıca klip FSEK’in 6.m.sinin 1.f.sinin 3.b.si anlamında müzik eserinden işlenerek yaratılmış yeni bir eser de değildir; zira görsel öge olmadan da müzik eseri maddi ve hukuki varlığını koruyabileceği halde, müzik olmadan görsel ögenin kendi başına eser niteliği taşıyabilmesi mümkün görülmemektedir. Diğer yandan bir eserin temsili, yayını veya umuma başka türlü iletim tarzı, o eser türünü ya da niteliğini belirleyip değiştiremez; başka deyişle bestenin klip eklenerek farklı ortamlarda yahut vasıtalarda yayını, ortaya asıl esere nazaran farklı ve işleyene atfedilebilecek özellikler taşıyan yeni bir eser -yani işleme- çıkmasına yol açmaz¹⁰². MEMİŞ, ÖNGÖREN ve ERDİL’e göre;

⁹⁷ Yargıtay 11. HD.’nin 03.04.2006 t. 2005/3742 E. 2006/3428 K. sayılı kararı.; **BOZGEYİK**; Hususiyet, s. 207.

⁹⁸ **BOZGEYİK**; Hususiyet, s. 207.

⁹⁹ **EREL**; Türk Fikir ve Sanat Hukuku, Ankara 2009, s. 63.

¹⁰⁰ **TEKİNALP**; s. 124.

¹⁰¹ **EREL**; Fikir ve Sanat, s. 66.

¹⁰² **EREL**; Fikri Hukuk Açısından Müzik Klipleri, FMR, Yıl: 6, C. 1, S. 2006/1, s. 59.

müzik kliplerinde besteye eklenen hareketli görüntülerin sinema eseri vasfını haiz olup olmadığı incelenmeli ve bu görüntülerin müzik eserinden bağımsız bir sinema eseri olarak nitelendirilebildiği hallerde, tıpkı güftenin başka birine ait olması gibi, görüntünün de bağımsız olarak bir sinema eseri gibi korunabilmesi gerekir¹⁰³. Kanaatimizce de, MEMİŞ, ÖNGÖREN ve ERDİL tarafından ileri sürülen görüş oldukça isabetlidir.

D. Güzel Sanat Eserleri

1. Genel Olarak

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 4. maddesinde; güzel sanat eserleri, estetik değere sahip olan; yağlı ve suluboya tablolar; her türlü resimler, desenler, pasteller, gravürler, güzel yazılar ve tezhipler, kazıma, oyma, kakma veya benzeri usullerle maden, taş, ağaç veya diğer maddelerle çizilen veya tespit edilen eserler, kaligrafi, serigrafi, heykeller, kabartmalar ve oymalar, mimarlık eserleri, el işleri ve küçük sanat eserleri, minyatürler ve süsleme sanatı ürünleri ile tekstil, moda tasarımları, fotografik eserler ve slaytlar, grafik eserler, karikatür eserleri, her türlü tipler olarak tanımlanmıştır. Buna göre, bir eserin güzel sanat eseri olabilmesi için, onun estetik bir değere sahip olması gerekli ve yeterlidir.

Güzel sanat eserleri bakımından kanun koyucunun koşul olarak aradığı estetik değere sahip olma unsurundan ne anlaşılması gerektiği önemli bir konudur¹⁰⁴. TDK'nın Güncel Türkçe Sözlük'ünde estetik; sanatsal yaratımın genel yasalarıyla sanatta ve hayatta güzelliğin kuramsal bilimi, güzel duyu, bedii, bediiyat, güzellik duygusu ile ilgili olan, güzellik duygusuna uygun olan, güzelliği ve güzelliğin insan belleğindeki ve duygularındaki etkilerini konu olarak ele alan felsefe kolu, güzel

¹⁰³ ERDİL; s. 146.; ÖNGÖREN; Türk Fikir ve Sanat Eserleri Açısından Müzik Eserleri, www.ongoren.av.tr/pdf/MUZIK_ESERLERI.pdf, s. 36., Erişim Tarihi: 23.07.2013.

¹⁰⁴ YENİDÜNYA; 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda Düzenlenen Manevi ve Mali Haklara Tecavüz Suçları, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl: 2006, C. X, S. 3-4, s. 244.

duyu olarak tanımlanmıştır¹⁰⁵. Anlaşıldığı üzere, estetik değer kavramı ile güzel kavramları eş anlamlı değildir. Bu nedenle, estetik değer kıstasından da maksat eserin güzel olması değildir. Burada esas alınması gereken eserin estetik bir iddia taşıyıp taşımadığı hususudur. Bu husus ise, güzellik kavramından farklı olarak ancak uzman bir kişinin yapabileceği analiz ile belirlenebilir¹⁰⁶.

Güzel sanat eserinin estetik yönünün bulunması dışında, neden, neyin üstüne ve hangi amaçla yapıldığının bir önemi yoktur. Bu bağlamda sanatkârın kullandığı malzeme önem teşkil etmez; kumaş, kâğıt, karton, mermer, bronz, fildişi, ağaç, porselen, kil, organik malzeme, buz¹⁰⁷ hatta kar dahi kullanılabilir¹⁰⁸.

Yine güzel sanat eseri, salt kişinin ruhunun yansıması şeklinde tezahür eden, hiçbir amaca hizmet etmeyen hatta güzel de olmayan bir şey olabileceği gibi, milyonlarca kişinin kullanması için tasarlanan bir otel de olabilir¹⁰⁹.

2. Güzel Sanat Eserlerinin Çeşitleri

a. Yağlı ve Suluboya Tablolar; Her Türlü Resimler, Desenler, Pasteller, Gravürler, Güzel Yazılar ve Tezhipler, Kazıma, Oyma, Kakma Veya Benzeri Usullerle Maden, Taş, Ağaç Veya Diğer Maddelerle Çizilen Veya Tespit Edilen Eserler, Kaligrafi, Serigrafi, Heykeller, Kabartmalar ve Oymalar

5846 sayılı FSEK'in 4. maddesinin 1. fıkrasının 1. ve 2. bentlerinde düzenlenen eserlerin, eser niteliğini haiz olabilmeleri için, estetik bir değere sahip eser olmaları yeterlidir. Bu nedenle bunların neden ya da neyin üzerine yapıldıklarının bir önemi yoktur.

¹⁰⁵ Güncel Türkçe Sözlük; www.tdkterim.gov.tr/bts, Erişim Tarihi: 23.07.2013.

¹⁰⁶ Aynı yönde, **BOZGEYİK**; Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Mimari Eserlerin Korunması, Ankara 2010, s. 173.; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 11.05.2011 t. 2011/11-205 E. 2011/305 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 23.07.2013.

¹⁰⁷ Japonya'da kış olimpiyatları dolayısıyla Sappora'da yapılan buzdan heykeller. **ÖZTAN**; F.; s. 134, dn. 138.

¹⁰⁸ **ÖZTAN**; F.; s. 134.

¹⁰⁹ Otelin de estetik bir yönünün olduğuna dair, Yargıtay 11. HD.'nin 29.03.2001 t. 2001/143 E. 2001/2548 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 23.07.2013.

Burada belirtilen eser çeşitleri sınırlı sayıda değildir, örnek kabilinden sayılmıştır. Bu nedenle bunlara yenilerinin eklenmesi mümkündür.

Bu grupta değerlendirilen eserlerin, eser niteliği kazanabilmeleri için, güzel olmalarına gerek yoktur. Bunların estetik bir iddialarının bulunması gerekli ve yeterlidir.

Burada korunan şey, eserdir. Bu bağlamda, sanatkârın eserini icra ederken belirli bir stili kullanmasının bir önemi yoktur. Ancak stilin de şekil unsuru açısından ayırt edici rol oynaması halinde korunması mümkündür¹¹⁰.

b. Mimarlık Eserleri

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 4. maddesinin 1. fıkrasının 3. bendinde, mimarlık eserlerinin de güzel sanat eseri olduğu hüküm altına alınmıştır. Kanun metninde geçen mimarlık eserleri deyimini, FSEK m. 2. de geçen mimarlık ve şehircilik tasarım ve projeleri ve mimari maketler kavramından farklı olarak, estetik değeri haiz, somut mimari eserleri ifade etmektedir¹¹¹. Bu nedenle bir mimari projeye esas olan tüm eserlerin güzel sanat eseri olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Bunların güzel sanat eseri olabilmeleri, estetik bir değerlerinin bulunmasına ve inşa edilmiş olmasına bağlıdır.

Bir mimarlık eserinin ortaya konulabilmesi için öncelikle bunun tasarlanması gerekir. Tasarlama ise, hem yapının yapılacağı yerin hem de yapıyı kullanacak kişinin ya da en azından yapıyı kullanması muhtemel kişi ya da kişilerin ihtiyaçlarının belirlenmesi ile oluşturulur. Bu kapsamda TMMOB tarafından 22.12.2006 tarihinde kabul edilen Mimarlar Odası Mimarlık Hizmetleri Şartnamesi ve En Az Bedel Tarifesi'nin 7. maddesi gereğince; sırası ile hazırlık ve ön etüt çalışmaları, ön proje çalışmaları, kesin proje çalışmaları, uygulama projesi, sistem ve montaj detayları çalışması, imalat detayları projesi, teknik şartnameler, metraj – keşif ve maliyet analizi yaptırılır. Bu aşamalara konu plan, proje ve maketler, FSEK m. 2 de düzenlenen ilim ve edebiyat eserine konu olurlar. Bu plan, proje ve maketler

¹¹⁰ ÖZTAN; F.; s. 138.

¹¹¹ BOZGEYİK; Mimari Eser, s. 120.

açısından, estetik nitelik önem taşımaz; ancak bu eserlerin estetik bir nitelikleri de bulunursa güzel sanat eseri olarak da korunurlar¹¹².

c. El İşleri ve Küçük Sanat Eserleri, Minyatürler ve Süsleme Sanatı Ürünleri İle Tekstil, Moda Tasarımları

El işleri, küçük sanat eserleri, minyatürler ve süsleme sanat ürünleri ile tekstil, moda tasarımları FSEK m. 4 f. 1 b. 4 kapsamında güzel sanat eseri olarak kabul edilmiştir. Gerçekten de bu ürünlerin estetik bir muhtevaya sahip olması halinde güzel sanat eseri olarak kabul edilmeleri mümkündür. Nitekim Yargıtay bir kararında; “Hitit Gözü” adlı seramik rölyef eserin süsleme sanatı ürünü niteliğinde güzel sanat eseri olduğuna karar vermiştir¹¹³.

Güzel sanat eserlerinin bir özelliği de onların tek ve özgün olmalarıdır¹¹⁴. Bu yüzden, seri üretime konu olan ve seri üretime konu olduğu için sanatkârın kendi şahsi görüşünü ve özellikle de onun istisnai yaratıcı gücünü yansıtmayan kitlelerin zevkine göre yaratılan mahsuller güzel sanat eseri değildir. Bu bağlamda, esnaf ya da ticari işletme seviyesinde bulunan işyerlerinin emtiasını oluşturan el işleri ve küçük sanat eserleri, minyatürler ve süsleme sanatı ürünleri ile tekstil ve moda tasarımları güzel sanat eseri olarak korunamaz¹¹⁵.

---

¹¹² Aynı yönde, **BOZGEYİK**; Mimari Eser, s. 20.; **ÖNGÖREN/CERİTOĞLU**; Türk Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Açısından Mimari Eserler ve İlgili Yargı Kararları, İstanbul 2007, s. 33.; Yargıtay 11. HD.’nin 07.12.2007 t. 2006/8353 E. 2007/15508 K. sayılı kararı ile Yargıtay 11. HD.’nin 29.03.2001 t. 2001/143 E. 2001/2548 K. sayılı kararı., www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 23.07.2013.; Aksi yönde, **ERDİL**; s. 175.; **KILIÇOĞLU CAPADONA**; Şehir Planlarının Eser Niteliği ve Eser Sahipliği, Ankara 2011, s. 19.

¹¹³ Yargıtay 11. HD.’nin 23.01.2007 t. 2005/13649 E. 2007/689 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 23.07.2013.

¹¹⁴ Aynı yönde, **EREL**; Fikir ve Sanat, s. 70.; **ÖNGÖREN/CERİTOĞLU**; s. 36.; **YENİDÜNYA**; s. 244.

¹¹⁵ Aynı yönde, **EREL**; Fikir ve Sanat, s. 70.; **ÖZTAN**; F.; s. 139.

d. Fotografik Eserler ve Slâytlar

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu m. 4 f. 1 b. 5'te fotografik eserler ve slâytlar estetik bir niteliği bulunması şartıyla güzel sanat eseri olarak kabul edilmiştir.

Fotografik eserler; fotoğrafı çeken ve hazırlayan şahsın sanatkârca görüşünün ve yaratma gücünün içinde ifadesini yansıtan fotoğraflar olarak tanımlanabilir¹¹⁶. Buna göre bir fotoğrafın güzel sanat eseri olarak korunabilmesi için fotoğrafı çeken ve hazırlayan şahsın, fotoğrafın konusunu, ışığını, çekilme anını, fotoğrafa poz veren kişiyi, kişinin durumunu ayarlarken yapmış olduğu hazırlık çalışmaları, fotoğrafa ait cam veya film üzerinde yaptığı rötuşlar o fotoğrafa güzel sanat eseri niteliği kazandırır¹¹⁷. Ve güzel sanat eseri olarak korunurlar. Estetik niteliği olmayan fotoğraflar ise bilimsel ve teknik nitelikte ise FSEK m. 2 f. 3'e göre; bu maddeye de girmeyenler ise ancak kişilik hakları çerçevesinde korunabilirler¹¹⁸.

Söz konusu bent uyarınca slâytlar da, estetik bir muhteva içermeleri koşulu ile güzel sanat eseri olarak kabul edilmiştir. Bu bent kapsamında, fotoğraf esasına dayanan başka eserlerin de, televizyondaki tek bir resim gibi korunması mümkündür¹¹⁹.

e. Grafik Eserler

Grafik eser; bir fikir ya da sanayi ürünün tanıtımı, yani simgelenmesi amacıyla yapılmış çizimlerdir¹²⁰. Grafik eser bir kitap kapağı, bir tiyatro, sinema veya festival afişi, bir logo ya da bir web sayfası olabilir¹²¹. Bunların da güzel sanat

---

¹¹⁶ Yargıtay 11. HD.'nin 01.11.2004 t. 2004/1463 E. 2004/10641 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 23.07.2013.; **ÖZTAN**; F.; s. 141, dn. 182.

¹¹⁷ **ERDİL**; s. 180.

¹¹⁸ **TÜYSÜZ**; Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Çerçevesinde Fikri Haklar Üzerindeki Sözleşmeler, Ankara 2007, s. 40.

¹¹⁹ **ÖZTAN**; F.; s. 141.

¹²⁰ **TEKİNALP**; s. 126.

¹²¹ **ERDİL**; s. 180.

eseri olarak korunabilmeleri için eser vasfına ve estetik bir muhtevaya sahip olmaları zorunludur.

f. Karikatür Eserleri ve Her Türlü Tipler

Karikatür; insan ve toplumla ilgili her tür olayı konu alarak abartılı bir biçimde veren, düşündürücü ve güldürücü resimdir¹²². Tipler ise, içinde yer aldığı eserden bağımsız nitelik taşıyan, eserde canlandırılan tip veya karakterdir. Bir karikatür veya çizgi filmde çizilen kahraman veya tiyatro oyununda, bir televizyon dizisinde canlandırılan karakter tipler eser olarak korunmaktadır¹²³.

Bu bent kapsamında güzel sanat eseri olarak korunan şey, doğrudan doğruya o çizgi kahramana ait olan tiplerdir. Bu tiplerin kullanıldığı çizimler ise asıl esere nazaran işleme eser niteliğindedir. Örneğin karikatürist Walt Disney yahut Oğuz Aral'ın yarattıkları Mickey Mouse veya Avni tipler başlı başına bir güzel sanat eseri olup, bu tiplerin yer aldığı karikatür kareleri asıl esere bağlı olan işleme eser niteliğindedir¹²⁴.

E. Sinema Eserleri

Sinema eserleri, her nevi bedii, ilmi, öğretici veya teknik mahiyette olan veya günlük olayları tespit eden filmler veya sinema filmleri gibi, tespit edildiği materyale bakılmaksızın, elektronik veya mekanik veya benzeri araçlarla gösterilebilen, sesli veya sessiz, birbiriyle ilişkili hareketli görüntüler dizisidir (FSEK m.5). Bu tanımla kanun koyucu, sinema eserlerinin kapsamını teknolojik gelişmelere ve uluslararası mevzuata uyum sağlayacak biçimde genişletmeyi hedeflediğini madde gerekçesinde açıklamıştır¹²⁵. Bu gerekçe de göz önünde tutulduğunda, sinema eserleri kavramı; ticari amaçlı sinema filmleri ile kültür, çizgi, tabiat, reklâm vs.

¹²² Büyük Türkçe Sözlük; www.tdkterim.gov.tr/bts, Erişim Tarihi: 23.07.2013.

¹²³ ERDİL; s. 180.

¹²⁴ EREL; Fikir ve Sanat, s. 72.

¹²⁵ ERDİL; s. 215.

filmlerini ve belgeselleri, günlük olayları veya icraları tespit eden çekimleri, video filmleri ile oyunlarını, herhangi bir değeri olmayan sıradan yapımları çatısı altında toplayan bir üst kavram olarak anlaşılmalıdır¹²⁶. Ancak buradan tüm film şeritlerinin sinema eseri olarak korunabileceği sonucu da çıkartılmamalıdır. Zira kanundaki tanımda sinema eseri sayılmanın şartlarına da yer verilmiştir.

Kanundaki düzenlemeye göre, sinema eserinin belirleyici özelliklerinden ilki, filmin hareketli görüntüler dizisinden oluşmasıdır. Gerçekten de günümüzde sinema eserlerinde aranan sinematografik özellik; diyalog, müzik ve resmin kompozisyonuyla, birbirini izleyen film karelerinin yarattığı suni olarak canlandırılmış bir görüntüdür. Bu bağlamda sinema, statik bir sanat olan fotoğrafın aksine, bir fikir veya konuyu dinamik olarak seyirciye aktarabilmektedir. Sinemanın belirgin özelliğini filmin hareketli görüntüler dizisinden oluşması teşkil ettiğine göre, bu nitelikte olmayan slâyt veya diyapozitifleri sinema eseri değildir. Bunlar ancak diğer koşullarının da bulunması kaydıyla fotoğraf eseri sayılabilirler¹²⁷.

Bir eserin sinema eseri olarak kabul edilmesi için, filmin hareketli görüntüler dizisinden oluşması yeterli değildir. Ayrıca bu hareketli görüntülerin; her nevi bedii, ilmi, öğretici veya teknik mahiyette olan veya günlük olayları tespit eden filmler veya sinema filmleri gibi birbirleri ile ilişkili olmaları da gerekmektedir. Bu zorunluluk ise, sinema eserinin ancak bir konusunun, senaryosunun bulunması ile sağlanabilir. Bu nedenle konusu ya da senaryosu bulunmayan hareketli görüntülerin sinema eseri olarak kabul edilmesi mümkün değildir.

Yine madde metninden anlaşıldığı kadarıyla bir sinema eserinin, birbiriyle ilişkili hareketli görüntülerden oluşması da onun sinema eseri olarak korunması için yeterli değildir. Ayrıca bu görüntülerin kalıcı bir tespit vasıtası ile tespit edilmiş ve gösterilebilir olması da gerekmektedir. Bu kapsamda bir televizyon eserinin sinema eseri olarak korunup korunamayacağı sorunu karşımıza çıkmaktadır. Televizyon eseri yararlanılan yöntem, film, video vb. ne olursa olsun, yayından önce düzeltilmiş, denetlenmiş, inceleme ve kurgudan geçirilmiş ise, bu yöntemler sinema eseri yapımı sırasında da kullanıldığı için, sinema ve televizyon eseri arasında açık bir benzerlik

---

¹²⁶ **TEKİNALP**; s. 127.

¹²⁷ **EREL**; Fikir ve Sanat, s. 73.

görülebilecektir¹²⁸. Bu benzerlik, televizyon eserlerinin sinema eseri olarak korunabilmesi için yeterlidir¹²⁹. Ancak canlı yayın, arada kalıcı bir tespit vasıtasına ihtiyaç göstermeksizin derhal ekrana yansıtıldığı için sinema eserlerinden ayrılmaktadır. Bu özellikleri niteliği ile canlı yayınlar tekrar gösterilmek üzere kayıt altına alınmadıkları takdirde kısa bir süre sonra silinip giderler. Fakat bütün bu farklılıklar hiçbir önem taşımaz; zira fikir ve sanat eserleri hukuku açısından ifade vasıtasının geçici veya devamlı bir varlığa sahip olması hususu üzerinde durulmaz; kullanılan teknik vasıtaların hiçbir önemi yoktur. Önem taşıyan fikir ve sanat eserleri hukukundaki anlamıyla bir varlığa sahip olmak ve yaratılma sürecine göre ortaya çıkmış bulunmaktır¹³⁰. Bu durum ise canlı yayın eserlerinde de bulunmaktadır. Bu yüzden daha önceden tespit edilmemiş canlı yayın eserlerinin de sinema eseri olarak korunması mümkündür¹³¹.

Bir filmin sinema eseri olarak korunabilmesi için, FSEK m. 5 de sayılan bu özelliklerden başka FSEK m. 1/B de sayılan özellikleri de taşıması gerekir. Buna göre, bir sinema eserinden bahsedebilmek için, eserin bir sahibinin bulunması ve onun hususiyetini taşıması zorunludur.

VI. ESER SAHİPLİĞİ KAVRAMI

A. Genel Olarak

Bir eserin sahibi onu meydana getirendir (FSEK m.8). Bu durum şeyin, ancak sahibinin hususiyetini taşıdığı takdirde eser olarak kabul edilmesinin doğal bir sonucudur. Eserin sahibinin hususiyetini taşıması zorunluluğu, aynı zamanda eserin

---

¹²⁸ BEŞİROĞLU; s. 79.

¹²⁹ Aynı yönde, Yargıtay 11. HD.'nin 05.04.2005 t. 2004/6612 E. 2005/3278 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 23.07.2013.; ARKAN; A.; Mukayeseli Hukuk, Uluslararası Düzenlemeler ve Türk Hukukunda Fikri Hukuk Alanında Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar, İstanbul 2005, s. 25.

¹³⁰ ÖZTAN; F.; s. 150-151.

¹³¹ Aynı yönde, BEŞİROĞLU; s. 79.; Canlı yayınların televizyon eseri olduğu ve bunların bağlantılı hak olarak korunabileceği yönünde, ARKAN; A.; s. 25; TEKİNALP; s. 129.

insan aklının ve ruhunun önceden hesap edilemeyen ilhamlarına dayanmasını gerektirir¹³². Bu durum ise, çeşitlilik gösteren hatta açıklanamayan bir gizemin varlığı ile mümkündür. Bu sebeple de, ancak gerçek kişiler eser sahibi olabilirler, tüzel kişilerin eser yaratması ve eser sahibi olması mümkün değildir¹³³. Bu kural yaratma gerçeği ilkesinin bir uzantısı olarak da kabul edilebilir. Zira yaratma gerçeği ilkesine göre, eser sahibi eserin yaratıcısı, esere özelliğini yansıtan kişidir. Dolayısıyla eserin mali ve manevi haklarından yararlanma hakkı da yalnızca ona tanınan bir ayrıcalık olmalıdır¹³⁴. Yine bu kural gereğince, bir hayvanın ya da makinenin beşeri bir katkı olmaksızın eser yaratması mümkün değildir.

Yaratma vakası, bir maddi fiildir; hukuki muamele karakteri yoktur. Zira yaratma için, bir hukuki muamele yapmak iradesine değil, sadece ilhama ihtiyaç vardır¹³⁵. Bu nedenle eser sahipliği açısından medeni hakları kullanma ehliyetinin de önemi yoktur. Dolayısıyla medeni hakları kullanabilme yönünden ister tam ehliyetsiz, ister sınırlı ehliyete sahip bir küçük, bir akıl hastası veya akli melekeleri yönünden zafiyet içinde bulunan, gözetim veya vesayet altında olan veyahut uyuşturucu herhangi bir maddenin etkisiyle serbestçe karar verebilmek yeteneğini daimi surette kaybeden bir kimse söz konusu olsun, fikri hukukun himayesinden yararlanmasına imkân verecek bir eser yaratabilir¹³⁶. Aynı şekilde bir psikiyatrin uyguladığı hipnoz altındayken yaratılan eser de, kendisine hipnoz uygulanan kişinin eseridir. Yine İsviçre Federal Mahkemesi, trans halinde yaratılan eserin sahibinin,

---

¹³² ÖZTAN; F.; s. 234.

¹³³ ÖZTAN; F.; s. 234.; Aynı yönde, BAYAMLIOĞLU; Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Teknolojik Koruma, İstanbul 2008, s. 127.; BAYGIN; Fikri Hukukta Yaratıcı Eser Sahibi ve Eser Üzerindeki Hakları Kullanmaya Kanunen Yetkili Kişiler, Prof. Dr. Ömer TEOMAN'a 55. Yaş Günü Armağanı, C. II, İstanbul 2002, s. 159.; BELGESAY; Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi, İstanbul 1956, s. 35.; CİNOĞLU; Eser Üzerinde İşverenin Hak Sahipliği, İstanbul 2010, http://sites.khas.edu.tr/tez/FundaCinoglu_izinli.pdf, s. 7, Erişim Tarihi: 23.07.2013.; ERDİL; s. 348., KILIÇOĞLU; Sınai Haklar, s. 162.; TEKİNALP; s. 143. Ayrıca, FSEK'in 1/B-b bendindeki eser sahibinin tanımındaki "gerçek" ibaresi, 03/03/2004 tarih ve 5101 sayılı Kanun (m.28) ile metinden çıkarılmış olsa da sonuç değişmemektedir. Zira Kanunda tüzel kişilerin eser sahibi olabileceği yönünde bu değişikliğe paralel bir değişiklik yapılmış değildir. Aksine Kanun'da yapılan değişikliklerle eser sahipliği ile hak sahipliği (hakların kullanılması) birbirinden ayırt edilerek tüzel kişilerin belirli durumlarda ancak mali haklara sahip olabilecekleri kabul edilmiştir. ÇELİKBİZ; Lisans Sözleşmeleri, <http://www.hukukiboyut.com/arsiv/d2010126151651.pdf>, s. 5.; Erişim Tarihi: 23.07.2013.

¹³⁴ ERDİL; s. 348.

¹³⁵ ÖZTAN; F.; s. 235.

¹³⁶ ÖZTAN; F.; s. 235.

öteki âlemden aldığı ilhamları bu dünyaya aktaran medyum olduğuna karar vermiştir¹³⁷.

Eser yaratma bir maddi fiil olduğundan, eser sahibinin eseri üzerindeki hakları, eserin yaratılması ile aslen iktisap edilirler. Bu nedenle hakkın iktisabı için bir irade açıklamasına gerek yoktur¹³⁸. Bu durum FSEK m. 13 ile de şu şekilde hüküm altına alınmıştır: “Fikir ve sanat eserleri üzerinde sahiplerinin mali ve manevî menfaatleri bu kanun dairesinde himaye görür. Eser sahibine tanınan hak ve salâhiyetler eserin bütününe ve parçalarına şamildir. Sinema ve müzik eseri sahipleri ve yapımcılar, hak ihdas etmek amacı taşımaksızın, sahip oldukları mali ve manevi hakların ihlâl edilmemesi, sahipliklerinin belirlenmesinde ispat kolaylığı sağlanması ve mali haklara ilişkin yararlanma yetkilerinin takip edilmesi maksadıyla eserlerin kayıt ve tescilini yaptırırlar. Aynı maksatla, diğer eser gruplarında da eser sahibinin talebi üzerine, eserler ve mali haklara ilişkin yararlanma yetkileri kayıt altına alınabilir. Kayıt ve tescil usul ve esasları Kültür Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir. Filmlerin ilk tespitini gerçekleştiren film yapımcıları ile seslerin ilk tespitini gerçekleştiren fonogram yapımcıları, hak ihdas etmek amacı taşımaksızın, sahip oldukları hakların ihlâl edilmemesi, hak sahipliklerinin belirlenmesinde ispat kolaylığı sağlanması ve mali haklara ilişkin yararlanma yetkilerinin takip edilmesi maksadıyla, sinema ve müzik eserlerini içeren yapımlarının kayıt ve tescilini yaptırırlar. Aynı maksatla, eser sahiplerinin talebi üzerine, bu Kanun kapsamında korunan tüm eserlerin kayıt ve tescili yapılabilir, mali haklara ilişkin yararlanma yetkileri de kayıt altına alınabilir. Beyana müstenit yapılan bu işlemlerden Bakanlık sorumlu tutulamaz. Ancak, kayıt ve tescil işlemlerine esas teşkil edecek işlemlerde, mevcut olmadığını bildiği veya bilmesi icap ettiği veya kendisine ait olmayan mali ve manevi haklara ilişkin yanlış beyanda bulunanlar, bu Kanunda öngörülen hukuki ve cezai müeyyidelere tabidirler. Bu Kanun kapsamında yapılan tüm kayıt ve tescil işlemlerine ilişkin ücretler Bakanlık tarafından belirlenir. Kayıt ve tescilin usul ve esasları, ücretlerinin belirlenmesi ile diğer hususlar Bakanlıkça çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.”

---

¹³⁷ ÖZTAN; F.; s. 235-236.

¹³⁸ AYİTER; Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri, Ankara 1981, s. 90.

Eser sahipliğinden doğan hakların iktisabında temsil söz konusu değildir. Yaratılan sadece yaratana aittir; bir başkasına mesela kendisi adına vekâleten hareket edilen ve eserin adıyla yayınlandığı (iş i smarlayan) kimseye değil¹³⁹. Bu nedenle iş i smarlayan ilgili idarelerin ya da imar planı hazırlamak amacıyla kurulmuş özel büroların eser sahibi olabilmesi mümkün değildir.

Eser sahipliğinin tespitinde, esas alınması gereken husus esere hususiyet kazandıran yaratıcı faaliyetidir. Bu faaliyet tek bir kişi tarafından gerçekleştirilebileceği gibi, birden çok kişinin birlikte çalışması sonucunda da gerçekleşebilir. Öyle ki faaliyetin birden çok kişi tarafından gerçekleşmesi halinde bu kişiler arasında elbirliği halinde eser sahipliği dahi söz konusu olabilir. Ancak elbirliği halinde eser sahipliğinin gerçekleşmesi için, bu kişilerin esere hususiyet kazandırmaları gerekir. Bu nedenle bir eserin yaratılmasında, orijinal fikirler vermek, bazı tavsiyelerde bulunmak, eser sahipliği hakkı kazandırmaz. Bu bağlamda, mimari bir eserin ya da bir imar planının i smarlanması, bir takım özellikleri içermek zorunda olması, vb. nedenlerle siparişi verenin bazı istekleri doğrultusunda hazırlanması sipariş edenin eser sahibi olması sonucunu doğurmaz. Yine eseri yaratan şahsa yardım eden kimselerin de sırf bu yardımları dolayısıyla eser sahibi sıfatını kazanmaları mümkün değildir. Bu nedenle bir imar planının hazırlanması aşamasında, planlanacak yer halkının yaşam biçimini ve alışkanlıklarını araştıran sosyologun eser sahibi olması mümkün değildir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 10. maddesinin 3. fıkrası ile de bir eserin vücuda getirilmesinden yapılan teknik hizmetler veya teferruata ait yardımların, iştirake esas teşkil etmeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Günümüz serbest ekonomisi ve eser sahibinin de bu ekonomi içinde hayatını idame ettirme zorunluluğu içinde olması onu hitap kitlesi olan eserler üretmeye zorlamaktadır. Bu durum ise, kültürün gitgide ticarileşmesine ve kültür ekonomisinin oluşmasına neden olmaktadır. Bu ekonomide kaybolmamak için de eser sahipleri belirli bir organizasyon içinde, bir müteşebbisin yatırımları dâhilinde çalışmayı yeğlemektedirler. Bu durumlarda müteşebbisin de kültür ekonomisinde yer almasını teşvik etmek ya da en azından onun bu eksikliği gidermesini sağlamak için

---

¹³⁹ ÖZTAN; F.; s. 237.

FSEK m. 18 f. 2 ile bir takım düzenlemeler yapılmıştır¹⁴⁰. Bu maddeye göre; aralarındaki özel sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksi anlaşılmadıkça; memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken meydana getirdikleri eserler üzerindeki haklar bunları çalıştıran veya tayin edenlerce kullanılır. Tüzel kişilerin uzuvları hakkında da bu kural uygulanır (FSEK m.18 f.2). Bu kural, eser sahipliği sıfatı değiştirmemektedir. Dolayısıyla burada eser sahibi, eser işlerini görürken meydana gelmiş olsa da, memur, hizmetli ve işçidir. Ancak kanun hükmü gereği, bu eserler üzerindeki mali hakları kullanma yetkisi bunları çalıştıran ve tayin edenlere aittir. Bunun aksinin yani manevi hakların da çalıştıran ve tayin edenlere ait olduğunun kabulü mümkün değildir¹⁴¹. Bu istisnai durumun uygulanabilmesi için madde metninde belirtilen şartların gerçekleşmiş olması zorunludur. Buna göre ilk olarak, aralarındaki sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksinin anlaşılmaması, eserin işin görülmesi sırasında meydana getirilmiş olması ve çalışanın memur, hizmetli ya da işçi sıfatlarından birini haiz olması gerekir. Bu nedenle çalışan ve çalıştıran arasındaki bağın bu ilişkilerden birine dayanmaması halinde FSEK m. 18 f. 2 uygulama alanı bulması mümkün değildir. Yine eserin işin görülmesi sırasında meydana gelmesi zorunludur. Bu nedenle eserin ortaya çıkması kişinin görevi nedeniyle olmadığı takdirde madde uygulama alanı bulamaz. Nitekim Yargıtay da bir kararında, bir dershanede ders veren coğrafya öğretmenin “Coğrafya Ders Notları: Set-1: Yer Kürenin Özellikleri, Harita Bilgisi” ve “Coğrafya Konu Özeti, II. Bölüm: İklim Bilgisi” eserlerinin sahibinin, bir dersane öğretmenin görevinin kapsamında, ders kitabı yazmak yer almadığı için dersane değil coğrafya öğretmeni olduğuna karar vermiştir¹⁴². Burada hemen belirtmek gerekir ki, eserin işin görülmesi sırasında yaratılmış olması onun çalışma saatleri içerisinde yaratılması anlamına gelmez. Zira fikri ve sanatsal muhtevalı edimlerin yer ya da zaman itibarıyla

---

¹⁴⁰ **TEKİNALP**; s. 143.

¹⁴¹ Aynı yönde, **BAYGIN**; s. 151.; **EREL**; Fikir ve Sanat, s. 87.; **ÖZTAN**; F.; s. 307.; **TEKİNALP**; s. 145., Yargıtay 11. HD.’nin 31.10.2000 t. 2000/6049 E. 2000/8439 k. sayılı kararı, Yargıtay 11. HD.’nin 04.06.2001 t. 2001/2687 E. 2001/5080 K. sayılı kararı, Yargıtay 11. HD.’nin 23.02.2004 t. 2003/7032 E. 2004/1586 K. sayılı kararı ile Yargıtay 11. HD.’nin 14.04.2011 t. 2009/5129 E. 2011/4350 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 23.07.2013.

¹⁴² Yargıtay 11. HD.’nin 03.05.2004 t. 2003/11009 E. 2004/4829 K. sayılı kararı, **TEKİNALP**; s. 145.

sınırlanması mümkün değildir. Bu bakımdan, edimin yeri ve zamanının işin görülmesi sırasında yapıp yapılmadığının tespitinde önemi yoktur¹⁴³.

Kanun koyucu, eserin yapımcısı ya da yayıncısını, FSEK m. 18 f. 2 de öngörülen istisnai durumdan yararlandırmamıştır. Bu nedenle bir eserin yapımcısı veya yayıncısı, ancak eserin sahibi ile yapacağı sözleşmeye göre mali hakları kullanabilir (FSEK m.18 f.3).

İşlenmenin ve derlenmenin eser sahibi, FSEK m. 8 f. 2 de ayrıca düzenlenmiştir. Buna göre, bir işlenmenin ve derlemenin sahibi, asıl eser sahibinin hakları mahfuz kalmak şartıyla onu işleyendir (FSEK m.8 f.2).

Sinema eserlerinde eser sahipleri de girift özellikleri dikkate alınarak FSEK m. 8 f. 3'de özel olarak düzenlenmiştir. Bu düzenleme uyarınca, sinema eserlerinde; yönetmen, özgün müzik bestecisi, senaryo yazarı ve diyalog yazarı, eserin birlikte sahibidirler. Canlandırma tekniğiyle yapılmış sinema eserlerinde, animatör de eserin birlikte sahipleri arasındadır (FSEK m.8 f.3).

B. Eser Sahiplerinin Birden Fazla Oluşu

1. Genel Olarak

Bir eserin, fikir ve sanat eserleri hukuku kapsamında korunabilir olması için, daha önce de belirttiğimiz üzere; hususiyet taşıyan yaratıcı bir faaliyetin bulunması ve bu faaliyet sonucu ortaya çıkan şeyin de FSEK kapsamında sayılan eser gruplarından birine dâhil olması gerekli ve yeterlidir. Hususiyet taşıyan faaliyetin tek başına oluşturulması zorunlu değildir. Bu faaliyetin birden fazla kişinin katılımı ile de oluşması mümkündür.

Bu şekilde birlikte yürütülen bir faaliyet sonucunda ortaya çıkan eserler, ayrılmaz bir bütün teşkil edebileceği gibi, birden fazla bağımsız eserin birbirine bağlanmasıyla, bu eserlerden farklı yeni bir eserin meydana gelmesi de

---

¹⁴³ Aynı yönde, ÖZTAN; F.; s. 249.

mümkündür¹⁴⁴. Burada ilk halde iştirak halinde eser sahipliği ikinci halde ise, müşterek eser sahipliği söz konusu olur.

2. İştirak Halinde Eser Sahipliği

a. İştirak Halinde Eser Sahipliği Kavramı

İştirak halinde eser sahipliğinden bahsedebilmek için; eserin birlikte yaratılmış olması, ayrılmaz bir bütün teşkil etmesi ve sinema filmleri hariç aynı neviden bir eserin yaratılmış olması gerekir¹⁴⁵.

Birlikte yaratma, ancak birden fazla kişinin bir eserin yaratılmasını amaçlayarak, birlikte çalışmaları ve aynı zamanda bunların hepsinin bir müşterek fikre tâbi bulunmaları (hizmet ederek çalışmakta olmaları) halinde söz konusu olur. Bu bakımdan, hâlen tamamlanmamış bir eser bir başka şekle sokulmuş olduğu takdirde, iştirak halinde eser sahipliği söz konusu değildir. İşlemeyi yapan bu işleme eser üzerinde, iştirak halinde değil, tek başına eser sahibidir. Demek oluyor ki, bir eserin birlikte yaratılması, daima ve sadece aynı basamak üzerinde mümkün olabilmektedir¹⁴⁶.

Birlikte yaratma, eserin an be an, adım adım birlikte yaratılması anlamına gelmemektedir. Burada önemli olan, birlikte eser sahiplerinin çalışmalarının müstakil bir eser vasfı taşımaması, onların bir bütünlük arz etmesidir. Ancak, birlikte yaratmanın gerçekleştirilmesi için, birlikte eser sahiplerinin ortak bir iradeye sahip olmaları, eserin onların yaratıcı ortak çabası ve katkılarıyla meydana gelmesi şarttır.

Çaba ve katkıların az veya çok olması önemli değildir. Ancak sırf yol göstermek veya yardım etmek¹⁴⁷ yahut teknik veya teferruata ilişkin hizmetlere katkıda bulunmak birlikte eser sahipliği sıfatının kazanılması için yeterli değildir. Zira burada, yaratıcı olma özelliği yoktur. Sadece tamamen başkasının iradesine tabi

---

¹⁴⁴ AYİTER; s. 98.

¹⁴⁵ ÖZTAN; F.; s. 258.

¹⁴⁶ ÖZTAN; F.; s. 259.

¹⁴⁷ AYİTER; s. 101.

olarak yapılan bir çalışma söz konusudur. Bu kapsamda, bir teknik ressamın kendisine verilen çizmesi, bir profesörün yazacağı bilimsel eser için asistanın bibliyografyaya malzeme toplaması, heykeltıraşın yardımcısının kendine verilen modele göre bronz kalıbını hazırlaması veya taş blok yontması¹⁴⁸ yahut bir plan müellifinin planını yapacağı yer halkının günlük alışkanlıklarını bir sosyolog tarafından tespit ettirmesi gibi hallerde ortak eserden söz edilemez.

Yine aynı biçimde, bir fikir ve sanat eserinin yaratılması konusunda yetki veren onu sipariş eden kişi de eser sahibi olmaz. Bu kural hayalet yazar ve adına eser yazılan kimse için de geçerlidir. Bunun gibi, belirli bir konuda bir kimseye fikir veya ilham vermek ya da tavsiyede bulunmak da birlikte eser sahipliği için yeterli değildir¹⁴⁹.

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 10. maddesinde yer alan düzenlemeye göre, iştirak halinde eser sahipliğinden bahsedebilmek için; birden fazla kimsenin iştirakiyle vücuda getirilen eserin ayrılmaz bir bütün teşkil etmesi gerekir. Bütünlük arz eden bir eser, kısımları ayrı ayrı değerlendirilemeyen eser demektir¹⁵⁰.

Prensip olarak, ayrılmaz bir bütün teşkil etmekte olmak aynı tipte bir eser olmayı gerektirir. Dolayısıyla ancak, aynı tipten bir eser üzerinde iştirak halinde eser sahipliği söz konusu olabilir¹⁵¹. Bu nedenle örneğin, bestecisi ve güftecisi ayrı kişiler olan bir musiki eser üzerinde iştirak eser sahipliğinden bahsedilmesi mümkün değildir. Bunlar müşterek eser sahibidir.

b. İştirak Halinde Eser Sahipliğinin Hukuki Sonuçları

Birlikte yaratma faaliyetinin bir sonucu olarak, ortaya sadece tek bir eser çıkmaktadır¹⁵². Dolayısıyla tek bir eser üzerinde sahiplik söz konusu olabilir. FSEK m. 10 uyarınca, bu da yaratma faaliyetine katılanların hepsine aittir. Bu durum ise,

---

¹⁴⁸ Yargıtay 4. HD.'nin 22.10.1992 t. 1991/5141 E. 1992/11254 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 28.07.2013.

¹⁴⁹ ÖZTAN; F.; s. 260.

¹⁵⁰ ÖZTAN; F.; s. 261.

¹⁵¹ ÖZTAN; F.; s. 262.

¹⁵² ÖZTAN; F.; s. 262.

FSEK m. 10 f. 2 de kanundan dolayı iştirak halinde mülkiyet olarak kabul edilmiş ve birliğe adi şirket hakkındaki hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. Ancak birlik nevi şahsına münhasır bir nitelik taşımaktadır; bu nedenle adi şirket hükümlerinden bazılarının burada uygulanma imkânı yoktur. Dolayısıyla FSEK'in bu hükmünü, birliğin nevi şahsına münhasır niteliğine uygun düştüğü oranda adi şirket hükümlerinin uygulama alanı bulabileceği şeklinde anlamak gerekir¹⁵³. Zaten birliğin özelliği nedeniyle, adi şirket hükümlerinin uygulanamayacağı, (üyelerden birinin ölümü, üyelerden birinin hissesi hakkında cebri icra uygulanması, vb.) durumlarda, kanun koyucu da FSEK ile özel düzenlemeler öngörmüştür.

Adi şirket hükümlerine göre, eser sahiplerinin eserin tümü ya da eserle mündemiç hâle gelen kendi fikri çabasının ürünü üzerinde tek başına tasarruf yetkisi yoktur¹⁵⁴. Eser sahipliğinden doğan haklar üzerindeki tasarrufların oybirliği ile alınan kararlara dayanması gerekir (BK m.624). Ancak eser sahiplerinden biri, birlikte yapılacak bir muameleye muhik bir sebep olmaksızın müsaade etmezse, bu müsaade mahkemece verilebilir (FSEK m.10 f.2). Kanaatimizce, 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun 624. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, eser sahiplerinin yapacakları bir anlaşma ile aralarındaki ilişkilerde çoğunluk esasının uygulanacağını kabul etmeleri mümkündür¹⁵⁵. Bu düzenlemeler, birliğin nevi şahsına münhasır niteliği nedeniyle ancak mali haklara ilişkin olarak uygulanabilir. Eser sahiplerinin manevi hakları üzerinde, diğerlerinin haklarına tecavüz etmemek kaydıyla tek başlarına tasarrufta bulunma yetkileri vardır¹⁵⁶.

Eser sahiplerinden her biri, birlik menfaatlerine tecavüz edildiği takdirde, birlik menfaatlerinin korunması için gerekli tedbirleri alabilir; bu hususta tek başına hareket edebilir (FSEK m.10 f.2). Özellikle ihtiyati tedbir talep etmek, hukuk ve ceza davaları ile tazminat davası açmak hususunda eser sahibinin birliği temsil yetkisi vardır. Ancak, davacı eser sahibi, açtığı tazminat davası sonucu hükmedilecek tazminat tutarı üzerinde, tek başına tasarruf imkânına sahip değildir¹⁵⁷.

---

¹⁵³ Aynı yönde, **ÖZTAN**; F.; s. 263.

¹⁵⁴ **AYİTER**; s. 101.; **EREL**; Fikir ve Sanat, s. 62.; **ÖZTAN**; F.; s. 263.

¹⁵⁵ Aynı yönde, **ÖZTAN**; F.; s. 264.

¹⁵⁶ Aynı yönde, **AYİTER**; s. 102.; **EREL**; Fikir ve Sanat, s. 62.; **ÖZTAN**; F.; s. 264.

¹⁵⁷ **ÖZTAN**; F.; s. 265.

Eser sahiplerinden birinin ölümü halinde, birliğin akıbetinin ne olacağı hususu, burada adi şirket hükümlerinin uygulanma olanağı bulunmadığı için, FSEK'in 64. maddesinde özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre; eseri birlikte vücuda getirenlerden biri, eserin tamamlanmasından yahut alenileşmesinden önce ölürse hissesi, diğerleri arasında taksime uğrar. Bunlar, ölenin mirasçılarına münasip bir bedel ödemekle mükelleftirler. Miktar üzerinde uzlaşamazlarsa bunu mahkeme tayin eder. Eseri birlikte vücuda getirenlerden biri eserin alenileşmesinden sonra ölürse diğerleri, ölenin mirasçılarıyla birliği devam ettirip ettirmemekte serbesttirler. Devama karar vermeleri halinde, sağ kalan eser sahipleri mirasçılardan birliğe karşı haklarının kullanılması hususunda bir temsilci tayinini talep edebilirler. Devama karar verilmediği takdirde, ölenin mirasçılarına münasip bir bedel ödenir (FSEK m.64).

Adi şirket hükümleri ile eser birliğine uygulanacak hükümler cebri icra konusunda da farklılaşmaktadır. 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun 639. maddesine göre, aksi sözleşmede kararlaştırılmış olmadıkça, bir ortağın iflası ya da tasfiyedeki payının cebri icraya konu olması ortaklığı sona erdirir. Ancak eser birliğinin bu nedenle sona ermesi imkânsızdır. Zira FSEK'in 61. maddesi uyarınca, eser sahiplerinin muvafakati olmadıkça, eserin, eser sahiplerinden birinin borcu için cebri icraya konu olması mümkün değildir. Fakat satışa muvafakat etmeyen eser sahiplerinin, FSEK'in 64. maddesini kıyasen uygulayarak, alacaklıya münasip bir bedel ödeyip, borçlu eser sahibini birlikten çıkartmaları mümkündür¹⁵⁸.

İştirak halinde eser sahipliğinde koruma süresi FSEK m. 26 ve m. 27 ile belirlenmiştir. Buna göre, koruma süresi eser sahibinin yaşadığı müddetçe ve ölümünden itibaren 70 yıl devam eder. Bu süre, hayatta kalan son eser sahibinin ölümünden itibaren yetmiş yıl geçmekle son bulur (FSEK m.27 f.1).

---

¹⁵⁸ **AYİTER**; s. 103.; **EREL**; Fikir ve Sanat, s.63.; **ÖZTAN**; F.; s. 266.

3. Müşterek Eser Sahipliği

a. Müşterek Eser Sahipliği Kavramı

Fikir ve sanat eserleri, insanların haz duymalarını sağlayan yönleri ile ihtiyaç piramidinin en üstünde yer alan lüks ihtiyaçlardan biridir. Bu nedenle fikir ve sanat eserlerinin serbest piyasa ekonomisinde kendilerine bir yer bulmaları onların oldukça nitelikli eserler olmaları ile mümkün olabilmektedir. Bu gerçeklik vb. nedenlerle zaman zaman eser sahipleri iradi olarak, birden fazla eser arasında bir birlik meydana getirmekte; bu birlik sayesinde, bir araya getirilen eserlerin, bunlar ayrı ayrı iken sanatsal veya estetik açıdan yapabilecekleri etkilerin toplamından daha fazla etkili olmalarını sağlamaktadırlar¹⁵⁹. Ancak bu eserlerin, iştirak halinde eser sahipliği halinden farklı olarak, bağımsızlıkları da bulunmaktadır. Bu nedenle burada, eser sahipleri sadece kendi yarattıkları kısımların maliki olurlar. Daha açık bir deyişle kendi eserlerini başkalarının eserleri ile birleştirmeleri ile oluşan eserin tümünün ya da kendilerince yaratılmayan kısımlarının üzerinde herhangi bir hakları yoktur.

Bir kimsenin müşterek eser sahibi olabilmesi için, birden fazla kimsenin birlikte vücuda getirdikleri eserin kısımlara ayrılabilir olması gerekir (FSEK m.9). Eserin kısımlara ayrılabilir olması ise, kısım olarak nitelendirilen eserin, müstakil olarak değerlendirilebilmesi ile mümkündür. Eserlerin müstakil olarak değerlendirilebilir olmasını, müşterek esere katkıda bulunan kimselerin hususiyetlerinin belli olması şeklinde anlamak gerekir¹⁶⁰. Bu bağlamda, iştirak halinde eser sahipliğinden farklı olarak burada farklı eser türlerinin birlikteliği de söz konusu olabilir.

---

¹⁵⁹ ÖZTAN; F.; s. 267.

¹⁶⁰ ÖZTAN; F.; s. 269.

b. Müşterek Eser Sahipliğinin Hukuki Sonuçları

Müşterek eser sahipliği, iştirak halinde eser sahipliğinden farklı olarak, iradi bir birliktelik sonucu doğmaktadır. Dolayısıyla müşterek eser sahipleri arasında çoğu kez hakların nasıl kullanılacağı, gelirin hangi oranda paylaşılacağı hususları bu iradi birliktelik kurulurken sözleşmesel olarak kararlaştırılmaktadır. Ancak eser sahiplerinin böyle bir sözleşme yapmadıkları durumlarda, FSEK m. 9 f. 2 uygulanacaktır. Buna göre, eserlerin birleşmesi ile ortaya çıkan yeni eserin; değiştirilmesi, yayınlanması ya da eser üzerindeki mali hakların kullanılması için tüm müşterek eser sahiplerinin iştiraki gerekir. Diğer taraf muhik bir sebep olmaksızın iştirak etmezse mahkemece müsaade verilebilir(FSEK m.9 f.2).

Burada koruma süreleri her eser için ayrı ayrı hesaplanır¹⁶¹.

C. Eser Sahipliği Hakkında Karineler

1. Genel Olarak

Eser sahibi, onu yaratan kişidir. Bir insanın yaratıcı ruhundan kaynaklanan eser, onundur; dolayısıyla da, Kanun'un eser sahibine tanıdığı haklar da ona aittir¹⁶². Eser sahibinin, eserinde adını ya da müstear adını kullanıp kullanmaması veya kendine özgü bir işaretle eserin onun olduğu belirtip belirtmemesi bu aidiyeti değiştirmemektedir. Ancak bir kimsenin kendisine tanınan hakları kullanabilmesi için, o hakların kendisine bahşedildiğini ispatlaması gerekmektedir. Bu bağlamda, eser sahibinin de eseri ile ilgili kendisine tanınan hakları kullanabilmesi için sahipliğinin sübuta ermesi gerekir. Bu ise, bazen oldukça külfetli bir iş olabilir. Bu ispat zorunluluğunu eser sahibi lehine bertaraf edebilmek için kanun koyucu, FSEK m.11 ve 12'de aksinin ispatı mümkün olan karinelere yer vermiştir.

---

¹⁶¹ ÖZTAN; F.; s. 272.

¹⁶² ÖZTAN; F.; s. 273.

2. Sahibinin Adı Belirtilen Eserlerde

Sahibinin adı belirtilen eserlere ilişkin karineler FSEK'in 11. maddesinde hüküm altına alınmıştır. Buna göre, yayımlanmış eser nüshalarında veya bir güzel sanat eserinin aslında, o eserin sahibi olarak adını veya bunun yerine tanınmış müstear adını kullanan kimse, aksi sabit oluncaya kadar o eserin sahibi sayılır. Umumî yerlerde veya radyo-televizyon aracılığı ile verilen konferans ve temsillerde, mutata şekilde eser sahibi olarak tanıtılan kimse o eserin sahibi sayılır, meğerki yukarıdaki karine yoluyla diğer bir kimse eser sahibi sayılsın (FSEK m.11).

3. Sahibinin Adı Belirtilmeyen Eserlerde

FSEK m.12 uyarınca; yayımlanmış olan bir eserin sahibi 11'nci maddeye göre belli olmadıkça, yayımlayan ve o da belli değilse çoğaltan, eser sahibine ait hak ve salâhiyetleri kendi namına kullanabilir. Bu salâhiyetler, 11'nci maddenin 2'nci fıkrasındaki karine ile eser sahibinin belli olmadığı hallerde konferansı verene veya temsili icra ettirene aittir. Bu maddeye göre salâhiyetli kimselerle asıl hak sahipleri arasındaki münasebetlere, aksi kararlaştırılmamışsa, adi vekâlet hükümleri uygulanır (FSEK m.12).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İMAR PLANLARININ ESER NİTELİĞİ, PLAN MÜELLİFİNİN ESER SAHİPLİĞİ, PLAN MÜELLİFİNİN HAKLARI VE HAKLARININ İHLALİ HALİNDE PLAN MÜELLİFİNİN AÇABİLECEĞİ DAVALAR

I. İMAR PLANLARININ ESER NİTELİĞİ

İmar planları; kent ya da kasaba halkının sağlığını korumak, toplumsal, ekonomik ve kültürel gereksinmelerini, iyi yaşama düzenini ve çalışma koşullarını ve güvenliğini sağlamak amacı ile ülke, bölge ve kent verilerine dayanılarak oturma, çalışma, dinlenme ve ulaşım gibi kentsel işlevler arasında denge kurup mevcut ve sağlanabilecek olanaklar ölçüsünde en iyi çözüm yollarını bulmak için, haritalar üzerinde toprak parçalarının kullanım biçimlerini ve başlıca bölge tiplerini gösteren, tüzel bir değeri olan genellikle 1/5000 veya 1/10000 ölçekte onaylanmış belge olarak tanımlanabilir¹⁶³. Plan müellifi, imar planını oluştururken yerleşme yerlerindeki yapılaşmaların; tanımda geçen hedeflere uygun biçimde teşekkülünü sağlamayı hedefler. Bu teşekkülün nasıl sağlanacağını belirlemek hususunda ise, plan müellifi tam bir serbestîye sahiptir. Dolayısıyla, imar planlarının, plan müelliflerinin fikri çabası sonucu oluşmuş fikir ürünleri olduğunu söylemek yanlış olmaz. Ancak daha önce de açıkladığımız üzere, her fikri çaba korunmaya layık değildir. FSEK m. 1/B uyarınca, zihinsel çaba sonucu ortaya çıkan bir fikri ürünün FSEK anlamında eser olarak korunabilmesi için, sahibinin hususiyetini taşıması (sübjektif unsur) ve yasada öngörülen eser türlerinden birine dâhil olması (objektif unsur) gereklidir¹⁶⁴.

Sübjektif unsur, eserin eser sahibinin kendi ruhundan kaynaklanan bir takım özellikler arz etmesi ve sahibinin kendi yaratıcı ruhunun mahsulü olması biçiminde tanımlanabilir¹⁶⁵. Bu kapsamda, plan müellifinin oluşturduğu imar planının eser niteliğini haiz olabilmesi için de, kendi ruhundan kaynaklanan bir takım özellikler arz etmesi ve kendi yaratıcı ruhunun mahsulü olması gerekir. Ancak

¹⁶³ KILIÇOĞLU CAPADONA; s. 7.

¹⁶⁴ Yargıtay 11. HD.'nin 13.03.2007 t. 2006/934 E. 2007/4555 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 18.09.2013.

¹⁶⁵ ÖZTAN; F.; s. 93.; BOZGEYİK; Hususiyet, s. 174.

burada hemen belirtmek gerekir ki, bir imar planının eser sayılabilmesi için gerekli hususiyet eşiği, plan müellifinin yerleşme yerindeki yapılaşmaların; fen, çevre ve sağlık koşullarına uygun biçimde teşekkülünü sağlamakla yükümlü olması nedeniyle, oldukça düşüktür. Bu nedenle imar planının, amaca uygun olandan, alışlagelenden (rutinden) farklı olması veya bir yaklaşım ve yorum farkı içermesi halinde dahi hususiyet söz konusu olabilir¹⁶⁶.

Objektif unsur, ortaya çıkan fikri ürünün 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 1/B maddesinde sayılan eser türlerinden birine dâhil olmasını ifade eder. FSEK'in 2. maddesinin 3. bendi uyarınca, bedii vasfı bulunmayan her nevi teknik ve ilmi mahiyette fotoğraf eseriyle, her nevi haritalar, planlar, projeler, krokiler, resimler, coğrafya ve topografyaya ait maket ve benzerleri, her çeşit mimarlık ve şehircilik tasarım ve projeleri, mimari maketler, endüstri, çevre ve sahne tasarım ve projeleri ilim ve edebiyat eseri olarak korunmaktadır. Buna göre, imar planları da ilim ve edebiyat eseridir ve FSEK m. 2 b. 3'te sayılan eserler için öngörülen korumayı haizdir.

Bir fikri çabanın, FSEK m. 2 b. 3'te düzenlenen ilim ve edebiyat eserleri kapsamında korunabilmesi için, fikri ürünün ilmi ve teknik mahiyette olması ancak bedii vasfının bulunmaması gerekir¹⁶⁷. Fakat eserin bedii vasfının bulunmaması şartı, mutlak bir şart değildir¹⁶⁸. Çünkü eserin ilmi ve teknik mahiyetinin yanında bedii vasfının da bulunması halinde eser hem ilim ve edebiyat eseri hem de güzel sanat eseri olarak korunur. Dolayısıyla eserin bedii vasfının bulunması onun ilim ve edebiyat eseri olarak korunmasına engel teşkil etmez. Fikri ürünün bu kategori altında korunması için gerekli mutlak şart, fikri ürünün ilmi ve teknik mahiyette olmasıdır. Bu şart ise, eserin ilmi veya teknik bir konuyu öğretmeye veya onun hakkında bilgi vermeye uygun olmasını ifade etmektedir¹⁶⁹.

İmar planları, yörenin bugünkü durumunun, olanaklarının ve ilerideki gelişmesinin gerçeğe en yakın şekilde saptanabilmesi için coğrafi veriler, beldenin kullanılışı, donatım ve mali bilgiler gibi konularda yapılacak araştırma ve anket

---

¹⁶⁶ **BOZGEYİK**; Hususiyet, 201.

¹⁶⁷ Aynı yönde, **ERDİL**; s. 74.; **GENÇ ARDIDEMİR**; s. 27.; **GÖKYAYLA**; s. 86.; **ÖZTAN**; F.; s. 123.; **TEKİNALP**; s. 123.

¹⁶⁸ Aynı yönde, **BOZGEYİK**; Hususiyet, s. 202., **GÖKYAYLA**; s. 86.

¹⁶⁹ **ÖZTAN**; F.; s. 124.

çalışmaları sonucu elde edilecek bilgiler ışığında, çeşitli kentsel işlevler arasında var olan ya da sağlanabilecek olanaklar ölçüsünde en iyi çözüm yollarını bulmak, belde halkına iyi yaşama düzeni ve koşulları sağlamak amacıyla kentin kendine özgü yaşayış biçimi ve karakteri, nüfus, alan ve yapı ilişkileri, yörenin gerek çevresiyle ve gerekse çeşitli alanları arasında olan bağlantıları, halkın sosyal ve kültürel gereksinimleri, güvenlik ve sağlığı ile ilgili konular göz önüne alınarak hazırlanan teknik çizimlerdir¹⁷⁰. Bu nitelikleri ise onun, FSEK'in 2. maddesinin 3. bendi uyarınca ilim ve edebiyat eseri olarak korunması için yeterlidir.

Daha önce de açıkladığımız gibi, imar planlarının ilim ve edebiyat eseri olarak korunabilmesi için bedii vasfı haiz olması gerekmez. Ancak bedii vasfı haiz bir imar planı oluşturulursa, bunlar da FSEK m. 4 kapsamında güzel sanat eseri olarak korunabilir. Çünkü 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 4. maddesinin 1. fıkrasının 3. bendinde, mimarlık eserlerinin de güzel sanat eseri olduğu hüküm altına alınmıştır. Fakat Kanun metninde geçen mimarlık eserleri deyimi, FSEK m. 2 de geçen mimarlık ve şehircilik tasarım ve projeleri ve mimarî maketler kavramından farklı olarak, estetik değeri haiz, somut mimari eserleri ifade etmektedir¹⁷¹. Bu nedenle kanaatimizce imar planlarının tamamının güzel sanat eseri ya da yalnızca ilim ve edebiyat eseri olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Zira uygulanmış imar planlarının estetik bir değerlerinin bulunması ve güzel sanat eseri olarak da korunması mümkündür¹⁷².

II. PLAN MÜELLİFİNİN ESER SAHİPLİĞİ

A. Genel Olarak

Bir eserin sahibi onu meydana getirendir (FSEK m.8). Bir imar planının sahibi de, planın müellifidir. Burada planın hazırlanmasında belirli bilgisayar

---

¹⁷⁰ Danıştay 6. D.'nin 17.11.1988 t. 1988/1007 E. 1988/1362 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 18.09.2013.

¹⁷¹ **BOZGEYİK**; Mimari Eser, s. 120.

¹⁷² Aksi yönde, **KILIÇOĞLU CAPADONA**; s. 18–19.

programlarının kullanılmış olması ya da planın ilgili belediye ya da valilik tarafından sipariş edilmesi sonucu oluşturulmuş olmasının da sonuca bir etkisi yoktur.

İmar planı, plan müellifinin yaratıcı faaliyetleri sonucunda oluşmaktadır. Bu faaliyetlerin ise, hukuki muamele karakteri yoktur. Bu nedenle plan müellifinin medeni hakları kullanma yönünden tam ehliyetli, ya da sınırlı ehliyetli olmasının tam ehliyetsiz bulunmasının yahut küçük veya akıl hastası olmasının ya da akli melekeleri yönünden zafiyet içinde bulunan, gözetim veya vesayet altında olan veyahut uyuşturucu herhangi bir maddenin etkisiyle serbestçe karar verebilmek yeteneğini daimi surette kaybeden bir kimse olmasının hiçbir önemi yoktur. Müellifin sadece yaratma yeteneğine sahip olması yeterlidir.

İmar planı yapma/yaratma faaliyeti, bir maddi fiil olduğundan, plan müellifinin planı üzerindeki hakları, planın yapılması ile aslen iktisap edilirler. Bu nedenle hakkın iktisabı için bir irade açıklamasına gerek yoktur (FSEK m.13).

İmar planlarının plan müellifine sağladığı hakların iktisabında temsil söz konusu değildir. Bu kapsamda, imar planlarının oluşturulmasını talep eden idarelerin eser sahibi olması söz konusu değildir. İmar planlarının sahibi, plan müellifleridir.

5846 sayılı FSEK kapsamında, plan müellifliğinin tespitinde, esas alınması gereken husus plana hususiyet kazandıran yaratıcı faaliyetlerdir. Bu faaliyet tek bir plan müellifi tarafından gerçekleştirilebileceği gibi, birden çok kişinin birlikte çalışması sonucunda da gerçekleşebilir. Öyle ki faaliyetin birden çok kişi tarafından gerçekleşmesi halinde bu kişiler arasında elbirliği halinde eser sahipliği dahi söz konusu olabilir. Ancak elbirliği halinde eser sahipliğinin gerçekleşebilmesi için, bu kişilerin esere hususiyet kazandırmaları gerekir. Bu nedenle imar planının yapılmasında, planlanan yerin kendine özgü yaşayış biçimi ve karakterinin araştırılması, fizibilitesi çıkartılarak mevcut durumun ve gelecek vadinin saptanması, toprak yapısının, ekonomik, demografik, sosyal kültürel, tarihsel, fiziksel özelliklerine ilişkin araştırmalar yapılarak plana dayanak oluşturacak veriler hazırlanması, vb. faaliyetler bu faaliyetlerde bulunanların eser sahibi olması sonucunu doğurmaz (FSEK m.10 f.3).

B. Eser Sahiplerinin Birden Fazla Oluşu

1. İştirak Halinde Eser Sahipliği

a. İştirak Halinde Eser Sahipliği Kavramı

İmar planlarında, iştirak halinde eser sahipliğinden bahsedebilmek için; planın birlikte yaratılmış olması, ayrılmaz bir bütün teşkil etmesi ve aynı neviden bir eserin yaratılmış olması gerekir (FSEK m.10 f.1)¹⁷³.

Planın birlikte yaratılmasından kasıt, ancak birden fazla kişinin bir imar planı oluşturmayı amaçlayarak, birlikte çalışmalarını ve aynı zamanda bunların hepsinin bir müşterek fikre tâbi bulunmalarınıdır. Daha açık bir deyişle, burada kastedilen planın an be an, adım adım birlikte yaratılması değildir. Çünkü burada önemli olan, birlikte eser sahiplerinin çalışmalarının müstakil bir eser vasfı taşıması, onların bir bütün olarak imar planını oluşturmasıdır. Fakat birlikte yaratmanın gerçekleşebilmesi için, birlikte eser sahiplerinin ortak bir iradeye sahip olmaları, eserin onların yaratıcı ortak çabası ve katkılarıyla meydana gelmesi şarttır. Bu kapsamda, bir plan müellifinin planını yapacağı yer halkının günlük alışkanlıklarını bir sosyolog tarafından tespit ettirmesi, bir tarihçiden planlayacağı yerin tarihi hakkında bilgi alması gibi hallerde birlikte eser sahipliğinden söz edilemez.

b. İştirak Halinde Eser Sahipliğinin Hukuki Sonuçları

İştirak halinde eser sahipliğinin söz konusu olabilmesi için, birden fazla kişinin ortak çalışması sonucunda ortaya tek bir eserin, çıkması zorunludur. Ancak burada, sahiplik yaratma faaliyetine katılanların hepsine aittir. Söz konusu ortaklık,

---

¹⁷³ ÖZTAN; F.; s. 258.

FSEK m. 10 f. 2 de kanundan dolayı iştirak halinde mülkiyet olarak kabul edilmiş ve birliğe adi şirket hakkındaki hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

Adi şirket hükümlerine göre, plan müelliflerinin planın tümü ya da planla mündemiç hâle gelen kendi fikri çabasının ürünü üzerinde tek başına tasarruf yetkisi yoktur¹⁷⁴. Eser sahipliğinden doğan haklar üzerindeki tasarrufların oybirliği ile alınan kararlara dayanması gerekir (BK m.624). Ancak plan müellifleri, birlikte yapılacak bir muameleye muhik bir sebep olmaksızın müsaade etmezse, bu müsaade mahkemece verilebilir (FSEK m.10 f.2). Kanaatimizce, 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun 624. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, plan müelliflerinin yapacakları bir anlaşma ile aralarındaki ilişkilerde çoğunluk esasının uygulanacağını kabul etmeleri mümkündür¹⁷⁵. Bu düzenlemeler, birliğin nevi şahsına münhasır niteliği nedeniyle ancak mali haklara ilişkin olarak uygulanabilir. Bu nedenle, plan müelliflerinin manevi hakları üzerinde, diğerlerinin haklarına tecavüz etmemek kaydıyla tek başlarına tasarrufta bulunma yetkileri vardır¹⁷⁶.

Plan müelliflerinden her biri, birlik menfaatlerine tecavüz edildiği takdirde, birlik menfaatlerinin korunması için gerekli tedbirleri alabilir; bu hususta tek başına hareket edebilir (FSEK m.10 f.2). Özellikle ihtiyati tedbir talep etmek, hukuk ve ceza davaları ile tazminat davası açmak hususunda plan müellifinin birliği temsil yetkisi vardır. Ancak, davacı plan müellifi, açtığı tazminat davası sonucu hükmedilecek tazminat tutarı üzerinde, tek başına tasarruf imkânına sahip değildir¹⁷⁷.

Plan müelliflerinden birinin ölümü halinde, birliğin akıbetinin ne olacağı hususu, FSEK'in 64. maddesinde özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre; planı birlikte vücuda getirenlerden biri, planın tamamlanmasından yahut alenileşmesinden önce ölürse hissesi, diğerleri arasında taksime uğrar. Bunlar, ölenin mirasçılarına münasip bir bedel ödemekle mükellefler. Miktar üzerinde uzlaşamazlarsa bunu mahkeme tayin eder. İmar planını birlikte vücuda getirenlerden biri imar planının alenileşmesinden sonra ölürse diğerleri, ölenin mirasçılarıyla birliği devam ettirip ettirmemekte serbesttirler. Devama karar vermeleri halinde, sağ kalan eser sahipleri mirasçılardan birliğe karşı haklarının kullanılması hususunda bir temsilci tayinini

¹⁷⁴ **AYİTER**; s. 101.; **EREL**; Fikir ve Sanat, s. 62.; **ÖZTAN**; F.; s. 263.

¹⁷⁵ Aynı yönde, **ÖZTAN**; F.; s. 264.

¹⁷⁶ Aynı yönde, **AYİTER**; s. 102.; **EREL**; Fikir ve Sanat, s. 62.; **ÖZTAN**; F.; s. 264.

¹⁷⁷ **ÖZTAN**; F.; s. 265.

talep edebilirler. Devama karar verilmediği takdirde, ölenin mirasçılarına münasip bir bedel ödenir (FSEK m.64).

İştirak halinde eser sahipliğinde koruma süresi FSEK m. 26 ve m. 27 ile belirlenmiştir. Buna göre, koruma süresi plan müellifinin yaşadığı müddetçe ve ölümünden itibaren 70 yıl devam eder. Bu süre, hayatta kalan son plan müellifinin ölümünden itibaren yetmiş yıl geçmekle son bulur (FSEK m.27 f.1).

2. Müşterek Eser Sahipliği

a. Müşterek Eser Sahipliği Kavramı

Müşterek eser sahipliğinin söz konusu olabilmesi için, birden fazla kimsenin birliktelik iradelerini ortaya koyarak yaptıkları çalışmaları sonucunda ortaya bir eser çıkması, ancak eserlerin ayrı ayrı bağımsızlıklarını da kaybetmemiş olması gereklidir. Bu kapsamda, plan müellifleri de müşterek eser sahibi olabilir.

Plan müellifi, kural olarak planını ilgili idarece onaylanıp yürürlüğe girebilmesi için tahayyül eder. Tahayyül edilen bir planın onaylanarak yürürlüğe girmesi için ise, daha önce açıkladığımız şekilde birçok aşamanın tamamlanması, birçok araştırmanın yapılması, birçok kurum ve kuruluştan görüş alınması gerekir. Bu zorlu prosedürün aşılması, onaylama sürecinde gerekli sanatsal ve estetik etkinin daha yüksek olması, vb. nedenlerle, zaman zaman plan müellifleri tek başlarına çalışmak istemeyebilirler ve iradi olarak imar planı kapsamında kalacak yeri paylaşarak planlayabilirler. Bu durumda, paylaşılan yerlerin de bağımsızlıklarını kaybetmemeleri şartıyla müşterek eser sahipliği söz konusu olur.

Yine plan müelliflerinin, birliktelik iradelerini kaybetmemeleri şartıyla, 1/5000 ölçekli nazım imar planını bir plan müellifinin; 1/1000 ölçekli uygulama imar planını da bir başka plan müellifinin hazırlaması halinde de müşterek eser sahipliği söz konusu olabilir.

b. Müşterek Eser Sahipliğinin Hukuki Sonuçları

Müşterek eser sahipliği, iştirak halinde eser sahipliğinden farklı olarak, iradi bir birliktelik sonucu doğmaktadır. Dolayısıyla müşterek eser sahipleri arasında çoğu kez hakların nasıl kullanılacağı, gelirin hangi oranda paylaşılacağı hususları bu iradi birliktelik kurulurken sözleşmesel olarak kararlaştırılmaktadır. Ancak plan müelliflerinin böyle bir sözleşme yapmadıkları durumlarda, FSEK m. 9 f. 2 uygulanacaktır. Buna göre, eserlerin birleşmesi ile ortaya çıkan imar planının; değiştirilmesi, yayınlanması ya da eser üzerindeki mali hakların kullanılması için tüm müşterek eser sahiplerinin iştiraki gerekir. Diğer taraf muhik bir sebep olmaksızın iştirak etmezse mahkemece müsaade verilebilir (FSEK m.9. f.2).

Burada koruma süreleri her eser için ayrı ayrı hesaplanır¹⁷⁸.

C. Eser Üzerindeki Mali Hakları Kullanmaya Yetkili Kılınan Kişiler

1. Genel Olarak

FSEK'in 8. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, eserin sahibi onu meydana getirendir. Eser üzerindeki mali hakları kullanma yetkisi ise münhasıran eser sahibine aittir (FSEK m.18 f.1).

Ancak FSEK m. 10 ve m. 18 ile kanun koyucu, eser sahibinin elinden bu münhasır yetkiyi almış ve bu yetkiyi diğer şartların da oluşması halinde, eser sahiplerini bir araya getiren gerçek ya da tüzel kişiye ya da eser sahibini çalıştıran veya tayin edenlere tanımıştır.

---

¹⁷⁸ ÖZTAN; F.; s. 272.

2. Plan Üzerindeki Mali Hakların Eser Sahipleri Arasında Birlik Meydana Getiren Kişiler Tarafından Kullanılması

FSEK'in 10. maddesinin 4. fıkrası uyarınca; birden fazla kimsenin iştiraki ile vücuda getirilen eser, ayrılmaz bir bütün teşkil ediyorsa, bir sözleşmede veya hizmet şartlarında veya eser meydana getirildiğinde yürürlükte olan herhangi bir yasada aksi öngörülmediği takdirde birlikte eser üzerindeki haklar eser sahiplerini bir araya getiren gerçek veya tüzel kişi tarafından kullanılır (FSEK m.10 f.4). Buna göre, plan üzerindeki mali hakların eser sahipleri arasında birlik meydana getiren kişiler tarafından kullanılması için; yaratılan planın elbirliği mülkiyetine konu bir plan olması ve bu kişiler ile planın gerçek sahipleri arasında yapılan sözleşmede ya da hizmet şartlarında yahut planın meydana geldiği sırada yürürlükte bulunan herhangi bir yasada aksinin öngörülmemiş olması gerekli ve yeterlidir.

İmar planları ilgili idareler tarafından, yerleşme yerleri ile bu yerlerdeki yapılaşmaların; plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun teşekkülünü sağlamak amacıyla yapılır ya da yaptırılır. Bir imar planının bu amaca ulaşabilmesi ise ancak planlanan yerin ekonomik, demografik, sosyal, kültürel, tarihsel, fiziksel özelliklerine ilişkin araştırmaları sonucunda elde edilebilecek verilere dayanması halinde söz konusu olabilir. Araştırmaların yapılması ve verilerin elde edilmesi için bir ekip çalışması yapılması zorunludur. Bu ekip çalışmasını, imar planı yapmaya yetkili idare kendi bünyesinde yaptırabileceği gibi, imar planı yapmak isteyen özel hukuk tüzel kişilerine ya da gerçek kişilere de yaptırabilir.

Bu kapsamda, ekip çalışmasını yaptırmak amacıyla eser sahipleri arasında birlik meydana getiren idareler, özel hukuk tüzel kişileri ya da gerçek kişiler; imar planı üzerindeki mali hakları kullanma yetkisini haiz olurlar. Ancak bu durum eser sahiplerini bir araya getirenlere eser sahipliği yetkisini bahşetmez. Daha açık bir ifade ile sadece plan üzerindeki mali haklar planı meydana getiren birliğe ait olur. Fakat eser sahipleri arasında birlik meydana getiren gerçek ya da tüzel kişinin mali haklardan yararlanması için bir zorunluluk oluşması halinde, bu kişilerin manevi hakları da kullanabileceğini kabul etmek gerekir¹⁷⁹.

---

¹⁷⁹ BAYGIN; s. 160.; ERDİL; s. 377.

3. Memur, Hizmetli ve İşçilerin İşlerini Görürken Meydana Getirdikleri Plan Üzerindeki Mali Hakların Bunları Çalıştıran Veya Tayin Edenlerce Kullanılması

FSEK'in 18. maddesinin 2. fıkrası uyarınca; aralarındaki özel sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksi anlaşılmadıkça; memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken meydana getirdikleri eserler üzerindeki haklar, bunları çalıştıran veya tayin edenlerce kullanılır. Tüzel kişilerin uzuvları hakkında da bu kural uygulanır. Söz konusu maddenin uygulama alanı bulabilmesi için, planı yapan kişinin memur, hizmetli ya da işçi olması; imar planının işin görülmesi sırasında ortaya çıkması ve taraflar arasında yapılan sözleşmeden ya da işin mahiyetinden aksinin anlaşılmaması gerekir.

FSEK'in 18. maddesinin 2. fıkrası ile memur, hizmetli ya da işçileri çalıştıran veya tayin edenlere tanınan hak, mutlak nitelikli bir haktır¹⁸⁰. Bu nedenle hakkın, plan müellifi de dâhil olmak üzere herkese karşı ileri sürülmesi mümkündür. Ancak burada da, söz konusu mutlak hak, sahiplerine eser sahipliği sıfatını bahşetmediği için bu kişilerin plan üzerindeki manevi hakları kullanmaları kural olarak mümkün değildir. Fakat bu kişilerin mali hakları kullanabilmeleri için manevi hakların kullanımının zorunlu olması halinde, manevi hakları da kullanabileceğini kabul etmek gerekir.

III. PLAN MÜELLİFİNİN HAKLARI

A. Genel Olarak

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 13. maddesinde; fikir ve sanat eserleri üzerinde sahiplerinin mali ve manevi menfaatleri bulunduğu ve bu menfaatlerin

---

¹⁸⁰ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 22.06.2011 t. 2011/11-401 E. 2011/441 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 03.12.2013.

FSEK kapsamında himaye göreceği, bu himayenin eserin bütününe ve parçalarına da şamil olacağı hüküm altına alınmıştır. Bu himaye plan müellifi için de geçerlidir.

Buna göre, plan müellifinin manevi hakları; umuma arz salahiyeti, adın belirtilmesi salahiyeti, eserde değişiklik yapılmasını men etmek hakkı, eser sahibinin zilyet ve malike karşı haklarıdır. Mali hakları ise; işleme hakkı, çoğaltma hakkı, yayma hakkı, temsil ve işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletim hakkıdır.

B. Plan Müellifinin Manevi Hakları

1. Genel Olarak

Manevi haklar, eser ile eser sahibi arasında bulunan ve kopması mümkün olmayan rabıtaı koruyan haklardır. Bu koruma plan müellifi için de geçerlidir. Bu korumayı sağlayan, manevi hakların çeşitleri, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 14–17. maddeleri ile hüküm altına alınmıştır. Buna göre eser sahibinin manevi hakları;

- Eseri Umuma Arz Salahiyeti (FSEK m.14)
- Eserde Adın Belirtilmesi Salahiyeti (FSEK m.15)
- Eserde Değişiklik Yapılmasını Men Etmek (FSEK m.16)
- Eser Sahibinin Zilyet ve Malike Karşı Hakları (FSEK m.17)

dır.

2. Manevi Hakların Özellikleri

a. Sınırlı Sayı İlkesine Tabi Olması

Manevi haklar, yukarıda saydığımız FSEK'in 14–17. maddelerinde düzenlenenlerden ibarettir. Teknik gelişmeler karşısında bu düzenlemenin yanlışlığı ortada olsa da, Kanunun düzenlemesi bu yönde olduğu için bunun aksinin kabulü

mümkün değildir. Nitekim Yargıtay da, manevi hakların sınırlı sayıda olduğunu kabul etmektedir¹⁸¹. Ancak bazı yazarlar manevi haklarda sınırlı sayı ilkesini kabul etmez, bu hakların dışında, kişilik hukukundan doğan hakların da eser sahibini koruyacağını savunurlar. Eser sahibinin gereğinde kişilik hukukundan doğan haklara da dayanabileceği şüphesizdir. Ancak kişilik haklarından doğan haklar ile manevi hakların dogmatik yapılarındaki fark göz önüne alınınca, kişilik haklarına dayanma olanağının sınırlı sayı ilkesini bertaraf etmediği görülür¹⁸².

b. Mirasa Konu Olması

Eser sahibinin manevi hakkı ile eser sahibinin şeref ve itibarı ve eserin nitelik ve özelliğinin korunması amaçlanmaktadır¹⁸³. Bu yönüyle hak, kişilik haklarına benzemektedir. Gerçekten de, esere ve dolayısıyla eser sahibinin kişiliğine, şeref ve itibarına zarar verecek tecavüzlere karşı, eser sahibinin kendisini FSEK hükümlerince bu konuda hüküm yok ise, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 22, 23 ve 24. maddelerine göre korunmasını talep etme hakkı vardır. Ancak daha önce de belirttiğimiz gibi, kişilik haklarından doğan haklar ile manevi hakların dogmatik yapıları farklıdır. Bu nedenle manevi hakların salt kişilik hakları ile açıklanması mümkün değildir. Eser sahibinin manevi hakları, tıpkı mali hakları gibi, sırf eser sahibi olmaktan kaynaklanan mutlak bir haktır. Kendine özgü bir yapısı vardır. Bu nedenle kanaatimizce, kişilik haklarından farklı olarak, mirasa konu olması mümkündür¹⁸⁴. Zira aksi yönde bir kabul eserin monist teori¹⁸⁵ ile açıklanmasına ve Kanun'un yapısına aykırı düşer.

¹⁸¹ Yargıtay 11. HD.'nin 23.02.2004 t. 2003/7032 E. 2004/1586 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 28.07.2013.

¹⁸² Aynı yönde, **AKSU**; Eser Yaratıcısının Eseri Üzerindeki Manevi Hakları (Eser Yaratıcısı Kişilik Hakkı) İle Genel Kişilik Hakkı İlişkisi Üzerine Bir Deneme, Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan, İstanbul 2010, s. 140.; **ÖZTAN**; F.; s. 285.; **TEKİNALP**; s. 162.

¹⁸³ **BELEN**; Eser Sahibi ve Manevi Hakları, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl: 1997, Sayı 1, s. 246.

¹⁸⁴ Aynı yönde, **AKSU**; s. 153-154.; **DOĞANAY**; Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Hükümleri Bakımından, Eser Sahibinin Ölümünden Sonra Kimler (Manevi Hakları) Kullanabilirler?, BATİDER, Yıl: 1983, C. XII, S. 1, s. 105.; **ÖZTAN**; F.; s. 284. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 11.02.1983 t. 1981/4-70 E. 1983/123 K. sayılı kararı., www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 28.07.2013.; Aksi yönde, **PİROĞLU**; s. 567.; **TEKİNALP**; s. 162.

Nitekim kanun koyucu da bu nedenle, FSEK'in 19. maddesi ile "Hakları Kullanabilecek Kimseler" başlığı ile manevi hakların da intikale konu olacağını hüküm altına almıştır.

c. Sınırsız Korumaya Tabi Olması

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda manevi hakların korunması bir süre ile sınırlandırılmamıştır; mali haklarla ilgili FSEK m. 27'nin de, manevi haklara kıyasen uygulanması mümkün değildir. Zira FSEK m. 26 f. 1'de yer alan; "Eser sahibine tanınan mali haklar zamanla mukayyettir." hükmü ile manevi hakların zamanla sınırlı olmadığı vurgulanmıştır.

d. Mali Hak Sahipleri İle İlişkili Olması

Eser sahibinin eserden doğan mutlak hakkı daha önce de belirttiğimiz üzere, hem kişilik haklarını hem de malvarlığı haklarını içeren kendine özgü bir nitelik taşır. Çünkü fikri hak, bazen gücünü malvarlığı ve şahsiyet haklarının ikisinden bazen tamamen ya da öncelikli olarak birinden ya da diğerinden alır. Bu nedenle bu hakları tamamen birbirinden ayırmak imkânsızdır. Zira eser sahibinin mali hakları, zaman zaman şahsiyet haklarına has özellikler arz eder; keza bunun tam aksine, şahsiyet haklarının ihlâli halinde, mali özelliği olan talep hakları da doğabilir. Dolayısıyla manevi hakların sahibi, mali hak sahipleri ile de yakın ilişki içerisinde.

---

¹⁸⁵ Monist Teori; eser üzerindeki hakların mali ve manevi haklar olmak üzere iki ayrı yetki veren tek bir hak olduğunu kabul eden teoridir. Bu teoriye göre, mali ve manevi haklar birbirlerinden farklı yetkiler bahşetseler de birbirleri ile iç içe girerek bir bütün oluştururlar. Bu bütünlük, mali hakların manevi bir yönünün bulunmasını ve manevi hakların ihlâlinden mali talepler doğmasını sağlayacak kadar derindir., **SEMİZ**; Batı'da ve Türkiye'de Fikri Hakların Gelişim Süreci ve Günümüzdeki Durumu, <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/281/573.pdf>, s. 27., Erişim Tarihi: 29.07.2014.

e. Kullanma Yetkisinin Devredilebilir Olması

Eser, eser sahibinin manevi dünyasının bir ürünü, ruhunun bir parçası hatta onun çocuğu gibidir¹⁸⁶. Bu nedenle eserin eser sahibi ile arasındaki rabitanın kopması mümkün değildir. Dolayısıyla manevi hakların devredilebilmesi, sahibinin iradi olarak ya da başka bir biçimde eser üzerindeki manevi haklarından vazgeçebilmesi de söz konusu olamaz.

Ancak eser sahibinin manevi hakları üzerindeki kullanma yetkisini bir başkasına devretmesi mümkündür. Bu devir herhangi bir şekle bağlı değildir. Ayrıca yapılan sözleşmede manevi hakların da devredildiğinin açıkça belirtilmesine de gerek yoktur. Nitekim Yargıtay bir kararında, manevi hakların da devredilmiş sayılabilmesi için; temliknamede hiçbir ayırım yapılmadan, “eserlerimin telif haklarını” şeklinde hakların bütününe kapsayan söz diziliminin kullanılmasının dahi yeterli olduğuna karar vermiştir¹⁸⁷.

3. Manevi Hakların Çeşitleri

a. Planın Umuma Arzı Salahiyeti

aa. Genel Olarak

Umuma arz; eserin, eser sahibinin kontrolü dışında kalan kişilerin bilgisine ve ulaşımına sunulması hali olarak tanımlanabilir¹⁸⁸. Bu nedenle de eserin, yaratıcısının şahsi çevresine sunulması, eser hakkında bilgi verilmesi onun umuma arzı anlamına gelmez. Dolayısıyla eserin umuma arzının ancak onun aleniyete kavuşturulması ile gerçekleşeceğini söylemek de yanlış olmaz. Çünkü eser, ancak alenileştirme ile birlikte sahibinin saklı bahçesinden çıkarak fikir ve sanat dünyasına

---

¹⁸⁶ ÖZTAN; F.; s. 8.

¹⁸⁷ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 11.02.1983 t. 1981/4-70 E. 1983/123 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 28.07.2013.

¹⁸⁸ ÖZTAN; F.; s. 294.

mal olur ve fikri hukuk bakımından da korunur hâle gelebilir. Doğal olarak, böylesine önemli sonuçları olan ve eseri ulaşılabilir, paylaşılabilir hâle getiren eylemin ne zaman, nerede ve nasıl gerçekleşeceğine karar verme yetkisi münhasıran eser sahibine aittir (FSEK m.14 f.1).

Plan müellifi de, tahayyül ettiği planı, ne zaman, nasıl ve nerede alenileştireceğine karar verme yetkisini haizdir. Ancak doktrinde bazı yazarlar tarafından umuma arz salahiyetinin, güzel sanat eseri niteliğini haiz imar planlarını bakımından kullanılmayacağı savunulmaktadır¹⁸⁹. Bu yaklaşım, güzel sanat eseri niteliğini haiz bir imar planının inşa edilmekle kamuya sunulmuş olduğu, inşa edilmeden önce ise zaten ortada bir eserin bulunmadığı düşüncesine dayanmaktadır¹⁹⁰. Kanaatimizce, plan müellifi, güzel sanat eseri sayılabilecek imar planları dolayısıyla da, umuma arz salahiyetini haizdir¹⁹¹. Çünkü umuma arz sadece umumun yeni bir eserle tanışmasını sağlamaya yarayan bir hak değildir. Umuma arz aynı zamanda eseri, sahibinin saklı bahçesinden çıkararak onu fikir ve sanat dünyasına mal eden ve böylece eserin fikri hukuk kapsamında korunmasını sağlayan bir tılsımdır. Böylesine önemli sonuçlar doğuran bir hakkın, somutlaştırılmasının kamu önünde yapıldığından bahisle plan müellifinin elinden alınması, onun eserinin umuma arzının zamanına, yerine ve şekline karar verme yetkisinden mahrum edilmesi mümkün değildir. Nitekim eserin eser sahibinin rızası dışında, umuma arz edilmiş olması halinde de, aynı nedenle, eser sahibinin umuma arz salahiyeti tükenmemekte ve eser sahibi eserini mali hakları ile koruyabilecek olsa bile, mali haklarına dayanarak değil de, umuma arz salahiyetine dayanarak eserini koruyabilme yetkisini haiz olmaktadır.

Umuma arz hakkının kullanılması herhangi bir şekil şartına bağlı değildir. Planın algılanabilir hâle gelmesi yeterlidir. Bu nedenle, daha önce aleniyete kavuşmamış bir imar planının imar müdürlüğüne sunulması dahi onun alenileşmesi anlamına gelir¹⁹². Ayrıca yürürlüğe konulmasına, asılarak ilan edilmesine, ilgili idare tarafından uygulanmaya layık görülmesine ya da uygulanarak çoğaltılmasına gerek

---

¹⁸⁹ **EREL**; Fikir ve Sanat, s. 149.; **SULUK/ORHAN**; Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku, Ankara 2008, s. 351-352.; **BOZGEYİK**; Mimari Eser, s. 136, dn. 409.

¹⁹⁰ **BOZGEYİK**; Mimari Eser, s. 137.

¹⁹¹ Aynı yönde, **BOZGEYİK**; Mimari Eser, s. 137.

¹⁹² **BOZGEYİK**; Mimari Eser, s. 136, dn. 408.

yoktur. Bu nedenle planın, plan müellifinin rızası dışında hem umuma arz edilmesi hem de uygulanarak çoğaltılması ya da yayınlanarak ilan edilmesi halinde plan müellifinin hem manevi hem de mali haklarına tecavüz söz konusu olur.

Umuma arz edilen plan alenileşir. Çünkü plan müellifi, umuma arz ile birlikte, rızası olsun ya da olmasın, planı üzerindeki mutlak hâkimiyetini ve planının mukadderatını tayin yetkisini kaybeder. Ancak FSEK'in 7. maddesinde, umuma arz edilen bir eserin alenileşmiş sayılabilmesi için, sahibinin rızasının bulunması gerektiği de hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle, plan müellifinin rızası dışında gerçekleşen umuma arz eylemi, plan müellifi aleyhine sonuç doğurmaz. Dolayısıyla plan ancak plan müellifinin rızası ile umuma arz edildiğinde alenileşir ve fikri hukukun konusu haline gelir. Daha açık bir ifade ile umuma arz, planın fikri hukukta doğumunu sağlayan manevi haktır. Dolayısıyla bu hak kullanılmadan planın işlenmesi, çoğaltılması, yayılması ya da temsili de söz konusu olamaz. Bu bakımdan da eserin umuma arzı salahiyeti; mali hakların ön şartı olarak nitelenebilir. Bu nedenle mali hakların kullanımı için de öncelikle plan müellifinden umuma arz konusunda izin alınması zorunludur. Ancak plan müellifi tarafından mali hakların kullanılması yetkisinin devredildiği durumlarda da planın umuma arzı hususunda zımnen yetki verildiği kabul edilmelidir.

bb. İmar Planlarının Umuma Arzı, Umuma Arz Hakkının Sahibi ve Kapsamı

Umuma arzın gerçekleşebilmesi için; umuma arz iradesi ile birlikte fiili bir umuma arzın bulunması gerekir. Bu nedenle imar planlarının umuma arzının gerçekleşmesi için, planın plan müellifi tarafından ilgili idareye sunulması yeterlidir. Plan müellifi, FSEK m. 14 uyarınca hazırladığı planı ilgili idareye sunup sunmamak hususunda tam bir serbestîye sahiptir. Öyle ki bu serbestinin herhangi bir sınırı yoktur. Bu nedenle henüz umuma arz edilmeyen bir imar planının, diğer koşulları oluşmuş olsa dahi, devlet tarafından umuma arz edilmesi de mümkün değildir. Bu yönüyle, umuma arz hakkı, bir yasaklama hakkıdır. Çünkü bu yetki plan müellifine,

planının yayınlanması ve/veya uygulanması hususunda olumlu bir talep hakkı sağlamamaktadır¹⁹³.

Umuma arz salahiyyetinin olumlu yönü de mevcuttur. Bu olumlu yön, eser sahibine eserini istediği zaman hitap kitlesi ile buluşturma imkânı vermektedir. Umuma arzın olumlu yönü nedeniyle eser sahibi ile eserin ne zaman ve nasıl umuma arz edileceği hususunda sözleşmeler yapmak mümkün olabilmektedir. Fakat umuma arzın olumlu yönünün kanaatimizce, imar planları açısından uygulanabilmesi mümkün değildir. Çünkü imar planlarının nasıl hazırlanacağı ve yürürlüğe konulacağı İK'nın 8. maddesinde açıkça hüküm altına alınmıştır. Buna göre plan müellifi planını ilgili idareye, idarenin açıkladığı tarihlerde ve idare tarafından açıklanan şekilde sunmak, bu tarihlerde ve istenilen biçime uygun olarak ihaleye girmek zorundadır. Plan müellifi tarafından usulüne uygun olarak ilgili idareye sunulan imar planları, belediye meclisi ya da il genel meclisince uygulanmaya layık bulunursa, onaylanarak yürürlüğe girerler. Bu planlar onay tarihinden itibaren ilgili idarece tespit edilen ilan yerlerinde ve ilgili idarelerin internet sayfalarında bir ay süreyle eş zamanlı olarak ilan edilirler. Plan müellifinin burada belirlenen tarihi değiştirebilmesi ya da ilanın yapılmasını engellemesi de söz konusu değildir. Ancak buradan ilgili idarenin plan müellifinin planını umuma arz etmesi ile birlikte, planın nasıl ve ne zaman yürürlüğe konulacağı ve uygulanacağı hususunda tam bir serbestiye sahip olduğu sonucuna da varmamak gerekir. Çünkü ilgili idarenin plan müellifinin planının uygulanmasını sürekli olarak engellemesi mümkün değildir. Şartlarının oluşması halinde plan müellifi kendisine FSEK m. 58 ile tanınan cayma hakkını kullanabilir.

Umuma arz, planın ekonomik bakımdan değerlendirilmesinin ön şartıdır. Bu şart gerçekleşmeden, ilgili idarenin imar planını uygulaması olanaksızdır. Bu nedenle, plan müellifinin planını umuma arz etmesi ile birlikte bu yetkileri de ilgili idareye zımnen devrettiğini kabul etmek gerekir. Ancak burada ilgili idare, planın umuma arzı ile birlikte sahip olduğu hakları kullanırken, plan müellifinin şeref ve itibarını korumak zorundadır.

---

¹⁹³ ÖZTAN; F.; s. 294., TEKİNALP; s. 165.

Umuma arz salahiyetinin kapsamı içerisinde, eser sahibinin eseri hakkında malumat verme yetkisi de yer almaktadır. Bu kapsamda, FSEK'in 14. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, bütünü veya esaslı bir kısmı alenileşmemiş olan yahut ana hatları herhangi bir suretle henüz umuma tanıtılmayan bir imar planının muhtevası hakkında ancak o planın müellifi malûmat verebilir.

Umuma arz salahiyetinin sahibi, plan müellifidir. Plan müellifi, bu hakkı planın yaratılması ile birlikte kendiliğinden kazanmaktadır. Bu nedenle plan müellifinin umuma arz salahiyetini kullanabilmesi için fiil ehliyetine sahip olması gerekmez, ayırt etme gücüne sahip olması yeterlidir. Plan müellifine tanınan bu iyelik, hakkın bizzat kullanılması zorunluluğu doğurmamaktadır. Dolayısıyla plan müellifi, bu hakkın kullanılmasını ilgili idareye de devredebilir. Devrin geçerliliği herhangi bir şekil şartına bağlı tutulmamıştır¹⁹⁴. Ancak bu durumda da, umuma arzın kullanılma yetkisini devir alanın plan müellifinin belirlediği şartlara uyması ve plan müellifinin şeref ve itibarını koruması zorunludur. Aksi hal, eylemi gerçekleştiren mali hak sahibi ve umuma arz hususunda yetkilendirilen idarenin sorumluluğunu doğurur.

cc. Umuma Arz Hakkının Kullanım Yetkisinin Devrinin Cayma İle Geri Alınması

Mali bir hak veya ruhsat iktisap eden kimse, kararlaştırılan süre içinde ve eğer bir süre tayin edilmemişse icabı hâle göre münasip bir zaman içinde hak ve salâhiyetlerden gereği gibi faydalanmaz ve bu yüzden eser sahibinin menfaatleri esaslı surette ihlâl edilirse eser sahibi sözleşmeden cayabilir (FSEK m.58 f.1).

Madde metninde, sırf mali hakların kullanılmasından söz edilmekteyse de, mali haklarla manevi haklar birbiriyle bağlantılı olduğundan, mali hakkın kullanılmaması, aynı zamanda manevi hakka da tecavüz vasfi taşıyabileceğinden FSEK m.58'de geçen menfaat tabiri her iki menfaat grubunu da kapsayacak biçimde yorumlanmalıdır¹⁹⁵. Bu nedenle kural olarak plan müellifi de, haklarını devretmesine karşın, bu hakları edinen idare planı, belirlenen süre içerisinde, eğer bir süre

¹⁹⁴ Aynı yönde, YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, Ankara 2013, s. 270.

¹⁹⁵ ÖZTAN; F.; s. 301.

belirlenmemiş ise, halin icabına göre münasip bir zaman içerisinde yetkili mecliste görüşüp yürürlüğe koymaz ise, plan müellifi sözleşmeden cayabilir.

dd. Hakkın Plan Müellifinin Ölümünden Sonra Kullanılması

İmar planları, planlama süreci aşamalarından geçilerek oluşturulmaktadır. Bu aşamalardan planlama öncesi çalışmalar aşamasının bulunması, daha açık bir ifade ile ilgili kurum ve kuruluşlardan rapor ve görüşlerin alınması, planlanacak yerin ülke ve bölgesindeki yerinin, mekân oluşumunun, fiziksel yapısının, çevresel kaynaklarının, kentsel nüfusunun ve demografik yapısının, sosyal yapısının, ekonomik yapısının, mevcut kullanımı ve alt yapısının, ulaşımının ve teknik alt yapısının, mülkiyet durumunun, arazi değerlerinin, gelişme eğilimlerinin, finansman analizinin, vb.lerin araştırılması, mecburiyeti imar planlarının güncel olmasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle, kanaatimizce, planın müellifin sağlığında hazırlanıp bekletilmesi ve ölümünden sonraki bir zamanda umuma arz edilmesi imkânsız olmasa da güçtür.

Fakat yine de böyle bir durumun söz konusu olması halinde, imar planları da bir eser olduğundan FSEK'in 19. maddesinin 2. fıkrası uygulama alanı bulur. Buna göre, plan müellifi umuma arz yetkisini kullanma yetkisini; kullanım tarzını da belirterek bir kimseye bırakmış ise, o kimse plan müellifinin sınırlamalarına uygun biçimde, hakkı kullanma yetkisini haiz olur. Plan müellifi, sadece hakkı kimin kullanacağını açıklamış, hakkın nasıl kullanılacağını belirtmemişse plan müellifinin şeref ve itibarına zarar vermemek kaydıyla, söz konusu kişi umuma arz yetkisini kullanabilir. Plan müellifi, hiçbir yetkilendirme yapmamışsa; umuma arz yetkisini kullanma yetkisi, vasiyeti tenfiz memuru bu tayin edilmemişse sırasıyla plan müellifinin sağ kalan eşi ile çocukları ve mansup mirasçıları, anne-babası ve kardeşleri tarafından kullanılabilir.

b. Adın Belirtilmesi Salahiyeti

aa. Genel Olarak

Adın belirtilmesi salahiyeti, FSEK'in 15. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; eseri, sahibinin adı veya müstear ad ile yahut adsız olarak, umuma arz etme veya yayımlama hususunda karar vermek salâhiyeti münhasıran eser sahibine aittir. Bir güzel sanat eserinden çoğaltma ile elde edilen kopyalarla bir işlenmenin aslı veya çoğaltılmış nüshaları üzerinde asıl eser sahibinin ad veya alâmetinin, kararlaştırılan veya âdet olan şekilde belirtilmesi ve vücuda getirilen eserin bir kopya veya işlenme olduğunun açıkça gösterilmesi şarttır. Bir eserin kimin tarafından vücuda getirildiği ihtilafli ise yahut herhangi bir kimse eserin sahibi olduğunu iddia etmekte ise, hakiki sahibi, hakkının tespitini mahkemeden isteyebilir. Eser niteliğindeki mimarî yapılarda, yazılı istem üzerine eserin görülen bir yerine, eser sahibinin uygun göreceği malzeme ile silinmeyecek biçimde eser sahibinin adı yazılır (FSEK m.15).

Hükümle kastedilen, eser sahibinin adının eserde gösterilmesi değil, eser sahibinin eser sahipliğinin tanınmasını isteme hakkıdır. Bu haliyle hak tıpkı TMK'nın 25. maddesi gibi, şahsa (eser sahibine) savunma hakkı vermektedir¹⁹⁶. Çünkü eser sahibi bu hakkın sağladığı yetkileri ile eser sahipliğine vaki tecavüzlere karşı kendini koruma imkânına sahip olabilmektedir. Daha açık bir ifade ile eser sahibinin adının belirtilmesi salahiyeti ona, eseri meydana getiren kişi olarak topluma sunma yetkisini, üçüncü kişilerin de kendisini eser sahibi olarak kabul etmeleri ve topluma bu şekilde sunmalarını isteme yetkisini ve eseri bir başka kişi tarafından meydana getirilmiş gibi göstermelerine engel olma yetkisini içerir¹⁹⁷. Dolayısıyla, bir kimsenin kendisi ile ilgisi olmayan bir eserin, esere itibar kazandırmak için, sahibi olarak gösterilmesi halinde, rızası dışında adı kullanılan kişinin FSEK'in 15. maddesine göre koruma talep etmesi mümkün değildir. Böyle bir durumla karşılaşan

---

¹⁹⁶ ÖZTAN; F., s. 306.

¹⁹⁷ ERDİL; s. 473.

eser sahibi, adının ancak şahsiyetin korunmasına ilişkin genel hükümlere göre korunmasını talep edebilir¹⁹⁸.

FSEK'in 15. maddesinin 1. fıkrası hükmü uyarınca, eser sahibi eserini; gerçek adıyla, müstear adıyla ya da adsız olarak umuma arz etme yetkisini haizdir. Bunun sonucu olarak da, eser sahibinin izni olmadıkça gerçek adında ya da müstear adında kısaltma ve değişikliklerin yapılması ya da eser sahibinin gerçek adının yerine müstear adının kullanılması yahut müstear adını kullanmayı tercih eden eser sahibinin gerçek adının açıklanması da eser sahibinin sahip olduğu adın belirtilmesi yetkisine aykırılık oluşturur.

bb. İmar Planlarında Adın Belirtilmesi Yetkisi, Hakkın Sahibi ve Kapsamı

Plan müellifi ile imar planı arasındaki kopması mümkün olmayan bağ, planın yaratılması ile birlikte oluşur. Bu nedenle plan müellifinin o planın sahibi olduğunu bildirmesi ya da tescil ettirmesi gerekmez. Ancak bu şekilde de plan ile müellifi arasındaki bağın üçüncü kişilerce ve daha da önemlisi ilgili idarece bilinmesi mümkün olamaz. Bunun bilinebilmesi, ancak plan müellifinin o planı kendisinin yarattığını açıklaması ile mümkün hâle gelir. İspat kolaylığı sağlayan bu hakkı kullanma ve nasıl kullanılacağına karar verme yetkisi ise, FSEK'in 15. maddesi uyarınca münhasıran plan müellifine aittir.

Eserden kaynaklanan tüm haklar gibi adın belirtilmesi yetkisi de, eserin doğumu ile birlikte ortaya çıkar. Bu nedenle plan müellifi, planının doğumu anından itibaren bu hakkın sahibi olur. Dolayısıyla plan daha önce hiç umuma arz edilmemiş olsa bile, başkası tarafından bir şekilde ele geçirilip başkasının adı ile aleniyete kavuşturulursa, plan müellifinin adının belirtilmesi yetkisi de ihlâl edilmiş olur. Daha açık bir ifade ile söz konusu hak, planın umuma arzından önce de vardır ve planın yaratılması anından itibaren de ihlâl edilebilir.

---

¹⁹⁸ ÖZTAN; F., s.306.; TEKİNALP; s. 169.; Yargıtay 11.HD.'nin 12.03.1998 t. 1997/9368 E. 1998/1667 K. sayılı kararı.; ERDİL; s. 502-503.

Plan müellifinin adın belirtilmesi salahiyetini kullanabilmesi için, planı yaratmış olması yeterlidir. Bundan başka ehliyet sahibi olması gerekmemektedir. Ancak hakkın kullanılabilmesi için, ayırt etme gücüne sahip olmak şarttır.

Adın belirtilmesi salahiyeti eser sahibine, eserini gerçek adıyla, müstear adıyla ya da adsız olarak umuma arz etme yetkilerini bahşetmektedir. PYYMYHY'nin 4. maddesinde, plan müellifi; Kanun'da tanımlanan her ölçekteki ve türdeki planların yapılmasını üstlenebilmek için gerekli olan ilgili yeterlilik grubuna uygun yeterlilik belgesine sahip gerçek kişi veya ilgili yeterlilik grubuna uygun yeterlilik belgesine sahip tüzel kişiliklerin hissedarları içinde hisseleri ortakların meslek grubuna göre dağılımında eşit veya daha fazla paya sahip gerçek kişi olarak tanımlanmıştır. Bu tanım ve PYYMYHY ile getirilen yeterlilik koşullarını plan müellifinin taşıyıp taşımadığının araştırılabilmesi, plan müellifinin yine aynı Yönetmelik ile yüklenen yükümlülükleri yerine getirip getirmediğinin saptanabilmesi için, imar planlarının kamu yararı nitelikleri de göz önünde bulundurulduğunda, kanaatimizce plan müellifi, imar planını yalnızca gerçek adı ile umuma arz edebilir. Bu nedenle de, adın belirtilmesi salahiyetini, diğer eser sahiplerinden farklı olarak ancak gerçek adı ile sınırlı olarak kullanabilir¹⁹⁹.

Plan müellifi, adın belirtilmesi salahiyetini kendisi bizzat kullanabilir. Böylece kendini asıl adıyla tasarladığı planın müellifi olarak tanıtabilir. Ancak bu hakkını mali haklarını devrettiği özel hukuk tüzel kişileri ya da plan yapmakla yükümlü ilgili idareler aracılığı ile de kullanabilir. Bu durumda, bu kişilerin planı müellifinin adı ile umuma arz etmeleri zorunludur²⁰⁰. Bu kapsamda, bu kişilerin planını adı ile umuma arz eden plan müellifinin iradesi dışında adında kısaltma ya da eklemeler yapılması da mümkün değildir.

Adın belirtilmesi salahiyeti, plan müellifinin adının sadece planında ve onun çoğaltılmış nüshalarında belirtilmesi anlamına gelmez. Plan müellifinin adının belirtilmesi salahiyeti ona, planın kullanıldığı tüm durumlarda adının belirtilmesini talep edebilme hakkını bahşeder. Bu kapsamda, plan müellifi; planı onaylayarak yürürlüğe koyan meclis kararında, tahayyül ettiği imar planının eki durumunda

¹⁹⁹ Aksi yönde, **KILIÇOĞLU CAPADONA**; s. 42.

²⁰⁰ Yargıtay 11. HD.'nin 20.05.2010 t. 2008/13594 E. 2010/5635 K. sayılı kararı.; **YAVUZ/ALICA/MERDİVAN**; s. 409-410.

bulunan mimari projenin yapı tadilat ruhsatı alınması için ilgili kuruma sunulması halinde, imar planının herhangi bir nedenle çoğaltıldığı hallerde ya da kendi imar planı da kullanılarak oluşturulan örneğin; “Geçmişten Günümüze İlimizin İmar Planları” isimli bir antolojide de kendi adının anılmasını talep edebilir. Daha açık bir ifade ile bu hakkın kullanılması için, aşılması gereken bir eşik yoktur. Hak imar planının kullanıldığı her yerde vardır. Ancak FSEK’in 32. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde ve diğer resmi meclis ve kongrelerde, mahkemelerde, umumi toplantılarda söylenen söz ve nutukların, haber veya malûmat verme maksadıyla yayımlandıklarında, hâdisenin mahiyeti ve vaziyetin icabı gerektirmediği hallerde söz ve nutuk sahiplerinin adı zikredilmeyebilir. Yine FSEK m. 40 uyarınca; umumî yollar, caddeler ve meydanlara, temelli kalmak üzere konulan güzel sanat eserlerini; resim, grafik, fotoğraf vesaire ile çoğaltma, yayma, umumî mahallerde projeksiyonla gösterme, radyo ve benzeri vasıtalarla veya umumî mahallerde teşhir edilen veya açık artırmaya konulan bir eseri sergi veya artırmayı tertip eden kimseler tarafından bu maksatlarla çıkarılacak katalog, kılavuz veya bunlara benzer matbaalar vasıtasıyla çoğaltılıp yayımlandıklarında eser sahibinin adının zikredilmemesi mümkündür.

FSEK’in 15. maddesinin 4. fıkrasında, mimari yapılarda, yazılı istem üzerine eserin görünen bir yerine, eser sahibinin uygun göreceği malzeme ile silinmeyecek biçimde eser sahibinin adının yazılacağı hüküm altına alınmıştır. Söz konusu hükmün FSEK’in 2. maddesi uyarınca ilim ve edebiyat eseri sayılan imar planları için uygulanma olanağı yoktur. Ancak plan müellifinin, hem 1/5000 ölçekli nazım imar planını, hem 1/1000 ölçekli uygulama imar planını hem de bu planların nasıl uygulanabileceğini gösteren mimari projeleri oluşturup, söz konusu mimari projelerin de imar planlarının eki olarak imar planı yapmaya yetkili idarece yürürlüğe konulduğu ve tüm projenin de estetik bir niteliği haiz olduğu durumlarda kanaatimizce, plan müellifi FSEK m. 15 f. 4’te hüküm altına alınan bu hakkı kullanabilir²⁰¹. Burada istemin yazılı biçimde yapılması ispat şartıdır²⁰². Plan

---

²⁰¹ Mimari projenin mimarlık eseri olarak kabul edilemeyeceği yönünde, **KILIÇOĞLU**; Fikri Hukuk Açısından Mimari Projeler ve Mimarlık Eserleri, <http://www.ankarabarasu.org.tr/siteler/ankarabarasu/frmmakale/2007-4/1.pdf>, Erişim Tarihi: 16.10.2013.

müellifi, bu hakkını eserin yapımına başladığı andan mimari yapının kendisi tarafından verilen hususiyeti yansıttığı sürece her an kullanılabilir²⁰³. Plan müellifinin yazılı talebi olmadığı sürece, böyle bir zorunluluk yoktur. Fakat yazılı bir istem olmamasına rağmen, plan müellifinin adının eserde belirtmesi halinde, plan müellifi, adının kaldırılmasını isteyebilir.

Adın belirtilmesi salahiyetini kullanma yetkisi münhasıran plan müellifine aittir. Bu durum planın birden fazla kişi tarafından bir araya getirilmiş olması halinde de değişmez. Fakat burada plan müelliflerinin tamamının adının planda gösterilmesi gerekir. Dolayısıyla plan müelliflerinden birinin ismi olmaksızın, planın diğer plan müellifleri tarafından kamuya arz edilmesi ismi belirtilmeyen plan müellifinin bu manevi hakkına tecavüz oluşturur²⁰⁴. Eseri birlikte vücuda getirenlerden biri, eserin tamamlanmasından yahut alenileşmesinden önce ölürse hissesi, diğerleri arasında taksime uğrar (FSEK m.64). Bu nedenle müteveffa plan müellifi adayının adı belirtilmez. Ancak plan, alenileşmiş ise müteveffa plan müellifinin adının belirtilmesi gerekir. Bu durumda, adın belirtilmesi salahiyetini kullanma yetkisi de FSEK m.19’da sayılan mirasçılara geçer. Burada, mirasçıların eserin mali haklarının karşılığında bir menfaat sağlaması ya da FSEK m. 19 uyarınca münasip bir bedel almış olması onların adın belirtilmesi salahiyetini kullanmalarına engel teşkil etmez²⁰⁵.

Plan müellifi, adın belirtilmesi salahiyetini kullanması için başkasını yetkilendirebilir. Yetkilendirme herhangi bir şekle tabi değildir²⁰⁶. Ancak yetkilendirilen kişi, yetkilendirme yapılırken belirlenen tüm şartlara uymak zorundadır. Eğer yetkilendirme yapılırken herhangi bir şart belirlenmemiş, herhangi bir açıklama yapılmamış ise, bu yetkinin halin icabının gerektirdiği biçimde kullanılması gerekir.

---

²⁰² **BOZGEYİK**; Mimari Eser, s. 140.; **ERDİL**; s. 479.; **KILIÇOĞLU**; Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Yapılan Değişiklikler, www.ankarabarsu.org.tr/siteler/ankarabarsu/tekmakale/1995-4/1.pdf, Erişim Tarihi: 16.10.2013.

²⁰³ Aynı yönde, **BOZGEYİK**; s. 140.; **YAVUZ/ALICA/MERDİVAN**; s. 356., Bu hakkın ancak mimari yapının tamamlanmasına kadar kullanılabileceği yönünde, **KILIÇOĞLU**; Değişiklikler, s. 16.

²⁰⁴ **YAVUZ/ALICA/MERDİVAN**; s. 362.

²⁰⁵ **TEKİNALP**; s. 227-228.; **YAVUZ/ALICA/MERDİVAN**; s. 362.

²⁰⁶ **YAVUZ/ALICA/MERDİVAN**; s. 357.

cc. Hakkın Plan Müellifinin Ölümünden Sonra Kullanımı

İmar planları, eser niteliği taşımakla birlikte kamusal niteliği de haizdirler. Bu nedenle daha önce de ayrıntıları ile açıkladığımız üzere PYYMYHY hükümleri uyarınca; imar planlarının adsız olarak umuma arz edilmeleri mümkün değildir. Ancak idare ile yapılmış bulunan sözleşme gereği plan müellifi tarafından hazırlanmış ve fakat plan müellifinin ölümü sebebiyle henüz idareye teslim edilememiş olan imar planlarının FSEK m. 19 f. 2’de sayılan mirasçılar tarafından umuma arz edilmesi mümkündür. Buna göre, plan müellifi adın belirtilmesi salahiyetini; kullanım tarzını da belirterek bir kimseye bırakmış ise, o kimse plan müellifinin sınırlamalarına uygun biçimde, hakkı kullanma yetkisini haiz olur.

Plan müellifi, sadece hakkı kimin kullanacağını açıklamış, hakkın nasıl kullanılacağını belirtmemişse plan müellifinin şeref ve itibarına zarar vermemek kaydıyla, söz konusu kişi adın belirtilmesi salahiyetini kullanabilir. Plan müellifi, hiçbir yetkilendirme yapmamışsa; adın belirtilmesi salahiyetini kullanma yetkisi, vasiyeti tenfiz memuru bu tayin edilmemişse sırasıyla plan müellifinin sağ kalan eşi ile çocukları ve mansup mirasçıları, anne-babası ve kardeşleri tarafından kullanılabilir.

c. Planda Değişiklik Yapılmasını Men Etmek

aa. Genel Olarak

Eser sahibinin korunmaya değer manevi menfaatlerine, kendisinin eserine akseden yaratıcı hususiyetinin saf haliyle kalması yönündeki menfaati de dâhildir²⁰⁷. FSEK’in 16. ve 17. maddesinin 2. fıkrasında bu menfaatler hüküm altına alınmıştır. Buna göre, eser sahibinin izni olmadıkça eserde veyahut eser sahibinin adında

---

²⁰⁷ ÖZTAN; F.; s. 315.

kısaltmalar eklemeler ve başka değiştirmeler yapılamaz (FSEK m.16 f.1). Aslın maliki, eser sahibi ile yapmış olduğu sözleşme şartlarına göre eser üzerinde tasarruf edebilir. Ancak eseri bozamaz ve yok edemez ve eser sahibinin haklarına zarar veremez (FSEK m.17 f.2).

İmar planlarının eser sahibi de, plan müellifidir ve FSEK ile hüküm altına alınan haklara eser sahibi olarak plan müellifi de sahiptir. Ancak 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 8. maddesinin 1. fıkrasının i. bendinde; idarelerce onaylanmış; mevcut durumu gösteren hâlihazır haritalar, parselasyon planları ile teknik ve idari düzenlemeleri içeren bu Kanun kapsamındaki planların değişiklik ve revizyonlarında ilk müellifin görüşü veya izninin aranmayacağı hüküm altına alınmıştır.

bb. Plan Müellifinin İlim ve Edebiyat Eseri Olarak Korunan Planında Değişiklik Yapılmasını Men Etmek Hakkına Sahip Olup Olmadığı Sorunu

Plan müellifi; hâlihazır harita alımını yapıp, görüşü alınması gerekli tüm kurum ve kuruluşlarca yazışma yaptıktan sonra, planlayacağı yerin ülke ve bölgesindeki yerini, mekân oluşumunu, fiziksel yapısını, çevresel kaynaklarını, kentsel nüfusunu ve demografik yapısını, sosyal ve ekonomik durumunu, mevcut kullanım alanları ve altyapısını, ulaşımını, teknik alt yapısını, mülkiyet durumunu, gelişme eğilimlerini ve finansman analizini de araştırarak, planlanan yerde yaşayacak insanların ihtiyaçlarına ve planlanan yerin gelecek vaadine en uygun planlamayı yapar. Plan müellifi bu planlamayı yaparken tahayyülleri arasından, imar planına en çok yakışan formatı bulur, planını bu tahayyülü çerçevesinde oluşturur ve ilgili idareye sunar. Daha sonra, söz konusu imar planı, ilgili idare tarafından da görüşülüp, uygun bulunarak yürürlüğe konulur.

İmar planının, plan müellifi tarafından idareye sunulmasından (umuma arzından) itibaren, plan, plan müellifinin tercih ettiği en harikulade biçiminden başka bir formata dönüştürölme tehlikesi ile karşılaşır. Bu nedenle plan müellifi, bu andan itibaren eser sahibi olarak FSEK'in 16. maddesi uyarınca planında değişiklik yapılmasını men etmek hakkına da sahip olur. Bu maddeler uyarınca, imar planında değişiklik yapma hak ve yetkisi de münhasıran plan müellifine aittir. Burada hakkın

başkalarına devredilmesi mümkün olmadığı için, imar planı yapmaya yetkili idarelerce kullanılması da söz konusu değildir. Dolayısıyla, imar planında bir değişiklik yapılabilmesi için plan müellifinin uygun görüşünün alınması gerekir. Ancak 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 8. maddesinin 1. fıkrasının i. bendi ilgili idarelerce onaylanmış; mevcut durumu gösteren hâlihazır haritalar, parselasyon planları ile teknik ve idari düzenlemeleri içeren bu Kanun kapsamındaki planların değişiklik ve revizyonlarında ilk müellifin görüşü veya izni aranmayacağı hüküm altına alınmıştır. Bu sebeple bu konuyu, onaylanmış ve henüz onaylanmamış imar planları açısından ayrı ayrı değerlendirmek gerekir.

aaa. Plan Müellifinin Henüz Yetkili Meclis Tarafından Onaylanmayan Eserinde Değişiklik Yapılmasını Men Etmek Hakkına Sahip Olup Olmadığı Sorunu

İmar planları, FSEK m. 2 f. 3 uyarınca ilim ve edebiyat eseri olarak korunmaktadır. Bu nedenle imar planlarında değişiklik yapmak hak ve yetkisi FSEK m. 16 uyarınca münhasıran eser sahibine aittir. Dolayısıyla plan müellifinin henüz yetkili meclis tarafından onaylanmayan eserinde, izni olmadıkça değişiklik yapılması mümkün değildir.

Ayrıca plan müellifi, kayıtsız şartsız olarak izin vermiş olsa bile şeref ve itibarını zedeleyen veya planın mahiyet ve hususiyetini bozan her türlü değiştirmeleri men edebilir. Men etmek yetkisinden bu hususta sözleşme yapılmış olsa bile vazgeçmek hükümsüzdür (FSEK m.16 f.3).

bbb. Plan Müellifinin Yetkili Meclis Tarafından Onaylanan İmar Planında Değişiklik Yapılmasını Men Etmek Hakkına Sahip Olup Olmadığı Sorunu

3194 sayılı İmar Kanunu'nun 8. maddesinin 1. fıkrasının i. bendi ilgili idarelerce onaylanmış; mevcut durumu gösteren hâlihazır haritalar, parselasyon planları ile teknik ve idari düzenlemeleri içeren bu Kanun kapsamındaki planların değişiklik ve revizyonlarında ilk müellifin görüşü veya izni aranmayacağı hüküm

altına alınmıştır. Anlaşıldığı üzere, yetkili meclis tarafından onaylanmış imar planları açısından FSEK'in 16. ve 17. maddesi ile İK'nın 8. maddesinin 1. fıkrasının i. bendi çatışmaktadır.

Normlar hiyerarşisinde aynı düzeyde yer alan hukuk kuralları arasında, bu şekilde bir çatışma sorunu olduğunda; sorun, sonraki kanun ilkesi uyarınca çözülür. Bu prensibe göre, normlar hiyerarşisinde aynı düzeyde yer alan ve birbiriyle çatışan iki hukuk kuralı varsa, bunlardan sonraki tarihte kabul edilmiş olan kuralın önceki kuralı ilga ettiği kabul edilir²⁰⁸. Buna göre, sonraki tarihte kabul edildiği için İK, FSEK'in 16. ve 17. maddelerini plan müellifi açısından ilga etmiştir. Daha açık bir deyişle, İK m.8 f.1 b.i uyarınca; idarelerce onaylanmış, mevcut durumu gösteren hâlihazır haritalar, parselasyon planları ile teknik ve idari düzenlemeleri içeren bu Kanun kapsamındaki planların, değişiklik ve revizyonlarında ilk plan müellifinin görüşü ve izni aranmayacağı için, plan müellifinin onaylanmış planında değişiklik yapılmasını men etmek yetkisi de ortadan kaldırılmıştır.

cc. Plan Müellifinin Güzel Sanat Eseri Olarak Korunan Planında Değişiklik Yapılmasını Men Etmek Hakkına Sahip Olup Olmadığı Sorunu

Plan müellifinin, ekinde mimari projeleri olan ve bu projelere uygun olarak yapılan yapıların tamamına, bir bütün olarak bakıldığında estetik bir muhteva da içeren imar planları hazırlaması ve bunların da FSEK kapsamında güzel sanat eseri olarak korunması mümkündür. Burada güzel sanat eseri olarak korunan imar planı, ilim ve edebiyat eseri olma vasfını da yitirmemektedir.

İmar planının anlattığımız biçimde, her iki eser türüne de konu olması halinde plana yapılan tecavüzler de, iki yönlü olmaktadır. Zira burada, ilgili idarenin ilim ve edebiyat eseri olarak korunan imar planında değişiklik yapması ihtimalinden başka, güzel sanat eseri olan planın ekinde yer alan mimari projeye uygun olarak yapılmış yapının maliki ya da zilyedinin imar planına aykırı bir biçimde değişiklik yapmaları da söz konusu olabilmektedir. FSEK m. 16 uyarınca plan müellifi, hem

²⁰⁸ GÖZLER; Hukuka Giriş, Bursa 2011, s. 295.

ilgili idarenin hem de aslın maliki ya da zilyedi durumunda bulunan kişilerin yaptığı değişiklikleri men etmek yetkisini haizdir.

İK'nın 8. maddesinin 1. fıkrasının j. bendi uyarınca, plan müellifi; ilgili idarelerin Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nca belirlenen esaslara göre kurulan mimari estetik komisyonunca, özgür fikir ifade ettiğine karar verilen mimarlık eser ve projelerinde FSEK kapsamında men edilmesi mümkün bulunmayan değişiklikler yapıldığında da, ilgili meslek odasınca belirlenen mimari proje asgari hizmet bedelinin, tamamlanan yapılarda yüzde yirmisini, inşaatı süren yapılarda da yüzde on beşini geçmemek üzere telif hakkı talebinde bulunabilir.

dd. Plan Müellifinin Planında Değişiklik Yapılmasını Men Etmek Hakkı, Hakkın Sahibi ve Kapsamı

FSEK'in 16. maddesinin 1. fıkrası ile eser sahibinin izni olmadıkça eserde veyahut eser sahibinin adında kısaltmalar ekleme ve başka değiştirmeler yapılamayacağı hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm uyarınca eser sahibinin eserinde değişiklik yapılmasını men etmek hakkının hem eserinde hem de eser sahibinin adında yapılan değişiklikleri kapsadığını söyleyebiliriz. FSEK m. 15'de düzenlenen adın belirtilmesi salahiyetinde ayrıntılı olarak açıkladığımız üzere, plan müellifinin planı üzerinde açıkladığı adında kısaltmalar ya da değişiklikler yapılması mümkün değildir. Aksi takdirde, plan müellifinin hem adın belirtilmesi salahiyeti hem de eserinde değişiklik yapılmasını men etmek yetkisi ihlâl edilmiş olur. Eser sahibinin eserinde yapılan değişiklik ise, eserin içinde mündemiç yaratıcı ruhun saf halde kalmasını engelleyen her türlü değişikliği ifade eder. Bu kapsamda, plan müellifinin planına verdiği şekil, planının bütünlüğü, planın her bölümü, her parçası, her ayrıntısı hatta planın nüvesi dahi koruma altındadır²⁰⁹. Öyle ki, burada değişikliğin planı daha da güzelleştiriyor, plan kapsamında tasarlanan yapıyı daha kullanışlı hâle getiriyor

---

²⁰⁹ Eserin nüvesinin dahi koruma kapsamında bulunduğu yönünde, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 28.05.2008 t. 2008/11-368 E. 2008/393 K. sayılı kararı ile "Fetih Marşı" isimli şiirin bir takım dizeleri kullanılarak ve yerleri değiştirilerek dava dışı besteci Yıldırım GÜRSES tarafından izinsiz şekilde bestelenmesi FSEK'in 16. maddesine aykırılık oluşturduğuna karar verilmiştir. www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 02.08.2013.

olmasının ya da fark edilemeyecek kadar küçük bulunmasının yahut dolaylı olmasının hiçbir önemi yoktur.

FSEK'in 16. maddesinin 2. fıkrası uyarınca; Kanun'un veya eser sahibinin müsaadesiyle bir eseri işleyen, umuma arz eden, çoğaltan, yayımlayan, temsil eden veya başka bir suretle yayan kimse; işleme, çoğaltma, temsil veya yayım tekniği icabı zaruri görülen değiştirmeleri eser sahibinin hususî bir izni olmaksızın da yapabilir. Ancak bu durumda da, yapılacak değişikliğin eser sahibinin şeref ve itibarını zedelememesi ya da eserin mahiyet ve hususiyetlerini bozmaması gerekir. Aksi halde, eser sahibi, kayıtsız ve şartsız olarak yazılı izin vermiş olsa bile bu değiştirilmeleri menedebilir. Menetme yetkisinden bu hususta sözleşme yapılmış olsa bile vazgeçmesi ise hükümsüzdür (FSEK m.16 f.3).

Eser sahibinin eserinde değişiklik yapılmasını men etmek hakkı, mimari eserlerde farklılık göstermektedir. Çünkü mimari eserlerde, mimarın fikir ve sanat eserleri hukukuna göre sahip olduğu hakların yanı sıra, malikin de bina üzerinde mülkiyetten doğan hakları vardır²¹⁰. Plan müellifinin güzel sanat eseri niteliğini haiz imar planı da mimari bir eser olduğu için bu farklılık plan müellifi açısından da geçerlidir. Bu nedenle, FSEK'in 16. maddesi, plan müellifine kayıtsız şartsız bir koruma bahşetmemektedir. Daha açık bir ifade ile burada korunan her zaman plan müellifi değildir. Her somut olayın özelliklerine göre çatışan menfaatte korunacak taraf ayrı ayrı belirlenmektedir. Dolayısıyla plan müellifinin FSEK m. 16'da tanınan hakkı kullanabilmesi için, salt onun eserinin bozulması veya zarara uğramış olması yeterli değildir. Hakkın kullanımı için, aynı zamanda bu durumun plan müellifinin manevi menfaatlerine zarar vermesi ve plan müellifinin bu menfaatinin üçüncü şahısların aynı konuya yönelik menfaatiyle karşı karşıya gelmesi halinde, daha ağır basması da gereklidir²¹¹.

Güzel sanat eseri olarak korunan planın bozulması ya da zarara uğramış olması, plan müellifi tarafından oluşturulan formatın değiştirilmesidir. Burada değişikliğin üçüncü kişilerde bıraktığı etkinin herhangi bir önemi yoktur. Değişikliğin, plan müellifince yaratılan manevi muhtevanın yarattığı toplam tesire

---

²¹⁰ **ARKAN;** S.; Mimari Eserlerde Malik İle Mimarın Hak ve Menfaatlerinin Dengelenmesi, BATİDER, Yıl: 2007, C. XXIV, S. 21, s. 168.

²¹¹ **ÖZTAN;** F.; s. 318.

zarar vermesi ve bu hususun tespit edilmesi yeterlidir. Burada yapılacak tespit in bir sanatkar ya da ilim adamı gibi davranılarak yapılması da gerekmez²¹². Burada plan müellifinin güzel sanat eseri olarak korunan imar planı ve mimari projelerinin, umuma arz edildiği biçimden farklı bir hâle dönüştürüldüğünü ispat edilmesi yeterlidir.

Plan müellifinin, FSEK m. 16 ile hüküm altına alınan hakkını kullanabilmesi için, yalnızca planında değişiklik yapıldığını ispat etmesi yeterli değildir. Aynı zamanda, bu değişikliğin, plan müellifinin manevi menfaatlerini tehlikeye düşürebilecek nitelikte olması da zorunludur. Bu nedenle yapının içinde yapılan, dolayısıyla da, imar planının bıraktığı etkiyi bozmayan (yetkili idareden ruhsat alınmasını gerektirmeyen) basit değişiklikler bu kapsamda değildir. Ancak yapının dış görünümünü etkileyen her türlü değişiklik, imar planının bıraktığı etkiyi bozduğu için, plan müellifinin manevi menfaatlerini de tehlikeye düşürebilecek niteliktedir.

Plan müellifinin, planda değişiklik yapılmasını men etmek yetkisini kullanabilmesi için gerekli üçüncü şart, plan müellifinin menfaatinin imar planının zorunlu eki niteliğindeki mimari projelerinin değiştirilmesi ile elde edilecek menfaatten üstün gelmesidir. Bu nedenle güzel sanat eseri olarak korunan imar planının zorunlu eki durumunda bulunan mimari projelerine uygun yapı ya da binanın estetik görünümünü değiştirse bile; teknik, yönetsel amaçlar ve kullanım amacı nedeniyle zorunlu olan değişiklikler plan müellifinin menfaatlerinden üstün olduğu için, plan müellifinin bunları men etmek yetkisi yoktur. Fakat binayı büyütmek ve kullanım alanını genişletmek amacıyla yapılan değişiklikleri ya da aslın maliki ya da zilyedinin zevkine daha uygun hale getirmek amacıyla yaptığı değişiklikleri plan müellifi men etmek yetkisini haizdir.

Plan müellifi, aslın malikine planın zorunlu eki durumunda bulunan mimari projelerde değişiklik yapılmasına yazılı olarak izin verebilir. Hatta bu izin kayıtsız şartsız dahi verilmiş olabilir. Ancak sözleşme kayıtsız şartsız bir devir öngörse bile, plan müellifi şeref ve itibarını zedeleyen veya planının mahiyet ve hususiyetlerini

---

²¹² ÖZTAN; F.; s. 320.

bozan her türlü değiştirmeleri men edebilir. Men etme yetkisinden bu hususta sözleşme yapılmış olsa bile vazgeçmek hükümsüzdür (FSEK m.16 f.3).

Plan müellifi, mimari estetik komisyonunca özgün fikir ifade ettiği kabul edilen mimarlık eser ve projelerinde, FSEK'in 16.m.si uyarınca men edemeyeceği bir ihlâlin bulunması halinde, bu değişiklikler nedeniyle telif ücreti talep edebilir. Ancak talep edebileceği telif ücreti; ilgili meslek odasınınca belirlenen mimari proje asgari hizmet bedelinin, tamamlanan yapılarda yüzde yirmisini, inşaata süren yapılarda yüzde on beşini geçemez (İK m.8 f.1 b.j).

ee. Hakkın Plan Müellifinin Ölümünden Sonra Kullanımı

Plan müellifinin ölümü üzerine FSEK'in 19. maddesi uyarınca, planla ilgili manevi hakları kullanma yetkisini aslen yasa gereği edinen kişiler, planın değiştirilmesi yetkisini kazanamazlar. Çünkü FSEK'in 19. maddesi ile eser sahibinin maddede düzenlenen yakınlarının, bu hakkı kullanabileceklerine ilişkin bir hüküm yoktur. Ancak FSEK m. 19 f. 3 ile FSEK m. 19 f. 1 ve f. 2'de sayılan kimselerin, eser sahibinin ölümünden sonra, eser sahibine aynı kanunun 14, 15 ve 16. maddelerin üçüncü fıkralarında tanınan hakları kullanılacakları öngörülmüştür. Bu nedenle FSEK'in 19. maddesinde sayılan kişiler, ilgili idarelerin ya da mali hak sahibi üçüncü kişilerin planın müteveffa plan müellifinin şeref ve itibarını zedeleyecek veya planın mahiyet ve hususiyetini bozacak biçimde her türlü değiştirilmesine karşı çıkabilme yetkisini iktisap ederler. FSEK m. 19'da sayılan bu kişiler bu yetkiyi, plan müellifinin ölümünden itibaren yetmiş yıl kullanabilirler (FSEK m.19 f.2). Bu kapsamda, tecavüz edenlere karşı, ref, men, maddi ve manevi²¹³ tazminat davası açabilirler.

Ancak İK m. 8 f. 1 b. i uyarınca yapılan değişiklik, FSEK m. 19 f. 2'de sayılan kişilerin de haklarını kısıtlamaktadır. Bu kapsamda, FSEK m. 19 f. 2'de sayılan kişiler de onaylanmış imar planında yapılan değişiklikleri men etmek hak ve yetkisine sahip değillerdir.

---

²¹³ Yargıtay 11. HD.'nin 03.07.2000 t. 2000/4764 E. 2000/6252 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com., Erişim Tarihi: 20.10.2013

d. Plan Müellifinin Zilyet ve Malike Karşı Hakları

aa. Genel Olarak

Eser sahibinin zilyet ve malike karşı hakları FSEK m. 17 ile hüküm altına alınmıştır. Buna göre; eser sahibi, gerekli durumlarda, aslın maliki ve zilyedinden, koruma şartlarını yerine getirmek kaydıyla, güzel sanat eserlerinden; yağlı ve suluboya tabloların, her türlü resimlerin, desenlerin, pastellerin, gravürlerin, güzel yazılar ve tezhiplerin, kazımanın, oymanın, kakmanın veya benzeri usullerle maden, taş, ağaç veya diğer maddelerle çizilen veya tespit edilen eserlerin, kaligrafinin, serigrafinin, heykellerin, kabartmaların ve oymaların, ilim ve edebiyat eserlerinden, herhangi bir şekilde dil ve yazı ile ifade olunan eserlerin ve her biçim altında ifade edilen bilgisayar programlarının ve bir sonraki aşamada program sonucu doğurması koşuluyla bunların hazırlık tasarımlarının ve yazarlarla bestecilerin el yazısıyla yazılmış her nevi sözlü ya sözsüz eserlerinin asıllarından geçici bir süre için yararlanmayı talep etme hakkına sahiptir. Eser sahibinin bu hakkı, bu eserlerin ticaretini yapanlar tarafından eseri satın alan veya elde eden kişilere müzayede ve satış katalogu veya ilgili belgeler ile açıklanır. Aslın maliki, eser sahibi ile yapmış olduğu sözleşme şartlarına göre eser üzerinde tasarruf edebilir. Ancak eseri bozamaz ve yok edemez ve eser sahibinin haklarına zarar veremez. Eserin tek ve özgün olması durumunda eser sahibi, kendisine ait tüm dönemleri kapsayan çalışma ve sergilerde kullanmak amacıyla, koruma şartlarını yerine getirerek iade edilmek üzere eseri isteyebilir (FSEK m.17).

Eser sahibinin eserden geçici süre yararlanma hakkına sahip olabilmesi için; ya güzel sanat eserlerinden; yağlı ve suluboya tabloların, her türlü resimlerin, desenlerin, pastellerin, gravürlerin, güzel yazılar ve tezhiplerin, kazımanın, oymanın, kakmanın veya benzeri usullerle maden, taş, ağaç veya diğer maddelerle çizilen veya tespit edilen eserlerin, kaligrafinin, serigrafinin, heykellerin, kabartmaların ve oymaların, ilim ve edebiyat eserlerinden; herhangi bir şekilde dil ve yazı ile ifade olunan eserlerin ve her biçim altında ifade edilen bilgisayar programlarının ve bir sonraki aşamada program sonucu doğurması koşuluyla bunların hazırlık

tasarımlarının sahibi olması ya da FSEK'in 3. maddesinde sayılan eserlerin yazarı veya bestecisi olması gerekmektedir. Plan müellifi ise, bu sıfatlardan hiçbirini haiz değildir. Bu nedenle plan müellifinin plandan geçici olarak yararlanmak hakkı yoktur.

FSEK'in 17. maddesinin 3. fıkrasında hüküm altına alınan eseri kullanma hakkı da; ancak eserin tek ve özgün olması halinde eser sahibinin kendisine ait tüm dönemleri kapsayan çalışma ve sergilerde kullanmak amacıyla kullanılabilir. 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 8. maddesinin 3. fıkrası uyarınca; kesinleşen imar planlarının bir kopyası, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'na gönderilmektedir. Bu nedenle hiçbir imar planı tek değildir. Dolayısıyla, plan müellifinin eseri kullanma hakkı da yoktur.

bb. Planın Bütünlüğünü Koruma Hakkı (FSEK m.17 f.2)

Eser sahibinin zilyet ve malike karşı haklarını düzenleyen FSEK'in 17. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, aslın maliki, eser sahibi ile yapmış olduğu sözleşme şartlarına göre eser üzerinde tasarruf edebilir. Ancak İK'nın 8. maddesinin 1. fıkrasının i. bendi uyarınca; idarelerce onaylanmış mevcut durumu gösteren hâlihazır haritalar, parselasyon planları ile teknik ve idari düzenlemeleri içeren bu Kanun kapsamındaki planların değişiklik ve revizyonlarında ilk müellifin görüşü veya izni aranmaz. Bu nedenle FSEK'in 2. maddesi uyarınca ilim ve edebiyat eseri olarak korunan imar planı değişiklikleri ile sınırlı kalmak üzere, plan müellifinin planının bütünlüğünü koruma hakkını ilgili idareye karşı kullanması mümkün değildir. Burada plan müellifi planın bütünlüğünü koruma hakkını, aslın maliki ya da zilyedine karşı da kullanamaz. Çünkü burada plan müellifinin eser sahipliği yapı da değil, yapıyla ilgili plandadır. Bu nedenle plan müellifinin binada yapılan değişikliğe müdahale hakkı yoktur²¹⁴.

Planın bütünlüğünü koruma hakkı, estetik niteliği haiz güzel sanat eseri olarak kabul edilebilecek olan imar planlarında, mimari projenin uygulanması ile

---

²¹⁴ Yargıtay 11. HD.'nin 21.06.2010 t. 2009/1346 E. 2010/7136 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 29.10.2013.

oluşan yapının zilyet ya da malikinin tasarruf yetkisini kısıtlar. Çünkü güzel sanat eseri olarak korunan imar planlarında, ilgili idareler kadar, yapı maliklerinin de, planı bozmaması, onu yok etmemesi veya plan müellifinin haklarına zarar vermemesi gerekir. Ancak bu hak, iyi niyet ve dürüstlük kurallarına uygun biçimde, yapının onarılmasını ya da tamir ve bakımının yapılmasını kapsamaz. Daha açık bir ifade ile iyi niyet ve dürüstlük kurallarına uygun olarak yapının ve planın devamlılığını sağlayacak bakım ve onarımların zilyet ya da malik tarafından yapılması ya da yaptırılması mümkündür²¹⁵. Fakat burada yapının zilyet ya da malikinin samimi olması ve gereken özen ve hassasiyeti göstermesi de zorunludur. Aksi takdirde, planın bütünlüğü ve plan müellifinin manevi hakları zarar görmüş olur ve bunun tazmini gerekir²¹⁶.

İlgili idarelerin ya da aslın zilyet veya malikinin iyi niyet ve dürüstlük kurallarına uygun biçimde, gereken özen ve hassasiyeti de göstererek yaptıkları değişiklikler nedeniyle, plan müellifi, planının özgün eser niteliğini haiz olması şartıyla telif ücreti talep edebilir. Ancak plan müellifi tarafından talep edilebilecek bu ücret; ilgili meslek odasının belirlenen mimari proje asgari hizmet bedelinin, tamamlanan yapılarda yüzde yirmisini, inşaatı süren yapılarda yüzde on beşini geçemez (İK m.8 f.1 b.j).

Güzel sanat eseri olarak korunan imar planı müellifinin, planının bütünlüğünü koruma hakkını ileri sürebileceği kişiler, ilgili idareler ile yapının zilyet ya da malikidir. Bu nedenle yapının zilyet ya da maliki olmayan kişilerin tahribi ya da yok etmesi halinde, plan müellifinin haklarının FSEK'in 17. maddesi uyarınca korunması mümkün değildir. Fakat plan müellifi böyle bir durumda haksız fiil hükümleri çerçevesinde koruma talep edebilir.

Planın bütünlüğünü koruma hakkının sahibi, plan müellifidir. Plan müellifinin birden fazla kişi olması halinde ise, plan müelliflerinden her biri diğerlerinden bağımsız olarak, birliğin menfaatinin korunmasını talep edebilir. Mirasçılar da bu haktan yararlanabilirler²¹⁷. Hakkın kullanılabilmesi için, ayırt etme

---

²¹⁵ Aynı yönde, Yargıtay 11. HD.'nin 18.05.2004 t. 2004/5177 E. 2004/5598 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com Erişim Tarihi: 29.10.2013.

²¹⁶ Aynı yönde, Yargıtay 11. HD.'nin 06.07.1998 t. 1998/3202 E. 1998/5147 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com Erişim Tarihi: 29.10.2013.

²¹⁷ Aynı yönde, **TEKİNALP**; s. 175.

gücüne sahip olmak gerekli ve yeterlidir. Ayırt etme gücüne sahip küçük ve kısıtlıların, bu hakkı kullanabilmeleri için, veli ya da vasilerinin icazetine gerek yoktur. Ayırt etme gücüne sahip olmayanların ise, hakkını veli veya vasileri aracılığı ile kullanması mümkündür.

Söz konusu hak, bir manevi haktır. Bu nedenle hakkın devredilmesi ve haktan vazgeçilmesi mümkün değildir.

C. Plan Müellifinin Mali Hakları

1. Genel Olarak

Mali haklar, eserden, ekonomik olarak yararlanma ve bu yararlanmanın şeklini tayin etme imkânını münhasıran eser sahibine veren ve ona üçüncü kişilerin eserinden faydalanmalarına engel olma yetkilerini bahşeden mutlak haklardır²¹⁸. Söz konusu haklar Kanun'da tahdidi bir biçimde sayılmıştır. Buna göre eser sahibinin mali hakları;

- İşleme Hakkı (FSEK m.21)
- Çoğaltma Hakkı (FSEK m.22)
- Yayma Hakkı (FSEK m.23)
- İşaret, Ses ve/veya Görüntü Nakline Yarayan Araçlarla Umuma İletim Hakkı (FSEK m.24) dır.

Sayılan haklar, plan müellifi için de geçerlidir.

---

²¹⁸ ÖZTAN; F.; s. 346-347.; TEKİNALP; s. 180.

2. Mali Hakların Özellikleri

a. Sınırlı Sayı İlkesine Tabi Olması

Mali haklar, yukarıda saydığımız FSEK'in 21–24. maddelerinde düzenlenenden ibarettir. Çünkü FSEK'in 20. maddesinde açıkça, alenileşmiş bir eserden eser sahibine münhasıran tanınan faydalanma hakkının, bu Kanun'la mali hak olarak gösterilenlerden ibaret olduğu hüküm altına alınmıştır. Teknik gelişmeler karşısında bu düzenlemenin yanlışlığı ortada olsa da, Kanun'un düzenlemesi bu yönde olduğu için bunun aksinin kabulü mümkün değildir.

b. Bağımsız Olması

Mali haklar birbirine bağlı değildir. Bunlardan birinin tasarrufu ve kullanılması diğerine tesir etmez (FSEK m.20). Bu nedenle plan müellifi iktisadi ve hukuki bakımdan birbirinden müstakil olan mali haklarla ilgili, bütün olarak veya ayrı ayrı sözleşme ve tasarrufta bulunabilir. Bu kapsamda plan müellifi, eserinin mali haklarından birini birine, diğerini de bir başkasına devredebilir²¹⁹. Fakat bazen, bir mali hakkın devrinin devralan tarafından kullanılabilmesi, diğer bir mali hakkın kullanılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu durumda, plan müellifinin mali hakkı devrettiği kişiye, kullanımı zorunlu olan hakkın kullanılmasına da izin vermiş olduğu kabul edilmelidir²²⁰.

Mali hakların bağımsızlığı ilkesi, mali haklara ilişkin ruhsat sözleşmeleri için de geçerlidir. Nitekim FSEK'in 56. maddesinde; kanun veya sözleşmeden aksi anlaşılmadıkça, eser sahibinin mali hakları ile ilgili bir kimseye ruhsat vermiş olmasının mali hak ve sahibinin başkalarına da aynı ruhsatı vermesine mâni olmadığı hüküm altına alınmıştır (FSEK m.56 f.2).

²¹⁹ YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 726.

²²⁰ Aynı Yönde, EREL; Fikir ve Sanat, s. 158.; YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 726.

Yine mali hakların bağımsızlığı ilkesi uyarınca, aksi kararlaştırılmış olmadıkça mali bir hakkın devri veya bir ruhsatın verilmesi eserin tercüme veya sair işlenmelerine şamil değildir (FSEK m.55).

c. Mirasa Konu Olması

FSEK ile eser sahibine tanınan mali haklar, miras yolu ile intikal eder (FSEK m.63 f.1). Bu nedenle plan müellifinin ölümünden sonra, onun mali haklarını kullanmaya yetkili kişiler, belirli bir dereceye kadar kan hısımları, evlatlık ve miras bırakanın altsoyu, miras bırakanın eşi, atanmış mirasçılar ve bunların olmaması halinde de devlettir²²¹. Daha açık bir ifade ile manevi hakların intikalinde yapılan özel düzenleme, mali hakları kapsamamakta, burada TMK'nın miras ile ilgili hükümleri uygulanmaktadır.

Yine bu kapsamda, mali hakların üzerinde ölüme bağlı tasarruflar yapılmasının caiz olduğu da FSEK ile hüküm altına alınmıştır (FSEK m.63). Buna göre eser sahibi, TMK'nın 516. maddesi uyarınca eserden doğan hakları için bir veya birden fazla kişiyi mirasçı olarak nasbetme veya TMK'nın 517. maddesi uyarınca, muayyen mal vasiyetinde bulunma haklarını da haizdir.

d. Hukuki İşlemlere Konu Olması

Eser sahibi veya mirasçıları kendilerine kanunen tanınan mali hakları süre, yer ve muhteva itibariyle mahdut veya gayrimahdut, karşılıklı veya karşılıksız olarak başkalarına devredebilirler. Mali hakları sadece kullanma salâhiyeti de diğer bir kimseye bırakılabilir (FSEK m.48). Ancak hemen belirtelim ki, bu devir ve yetkilendirme, mali hak sahibine, eser sahibine tanınan münhasır yetki gibi bir yetki bahşetmez. Çünkü FSEK'e eserden kaynaklanan ekonomik yararlanmalara eser

---

²²¹ ÖZTAN; B.; Miras Hukuku, Ankara 2008, s. 31.

sahibinin mümkün olan en yüksek oranda katılması ilkesi hâkimdir²²². Bu ilke gereğince, eser sahibinin, eserinin mali haklarını devretmiş olması hususu sadece bir yararlanmayı kapsar. Daha açık bir ifade ile devir ya da yetkilendirme, eser sahibinin izleyen faydalanmalarını da kapsamaz. Dolayısıyla mali hakkın birinci basım için devredilmiş olması, artık onun tüm basımlarının yapılabileceği anlamına gelmez. Aynı şekilde, devir, teknik gelişmenin yeni yararlanma imkânlarını da içine almaz. Devre rağmen yeni imkânların sağladığı yararlanma da, münhasıran eser sahibine aittir.

Mali hakların kanuni ya da akdi bir rehin hakkının, cebri icranın yahut hapis hakkının konusu oluşturması da mümkündür. Nitekim FSEK'in 62. maddesi, eser sahibinin korunmaya layık olan manevi menfaatlerini ihlâl etmemek şartıyla, alenileşmiş bir eserin müsveddesi veya aslı; yayımlanmış bir eserin çoğaltılmış nüshaları; eser sahibinin korunmaya layık olan manevî menfaatlerini ihlâl etmemek şartıyla alenileşmiş bir eser üzerindeki mali hakları; eser sahibinin mali haklara dair hukukî muamelelerden doğan para alacakları; kanunî veya akdi bir rehin hakkının, cebri icranın yahut hapis hakkının konusunu teşkil edebilir şeklindedir.

Eser sahibi ya da mirasçılarının, kendilerine kanunen tanınan mali haklardan, önceden vaki tasarruflarını ihlâl etmemek şartıyla vazgeçmeleri de mümkündür. Ancak bu durumda, bir resmî senet tanzimi ve bu hususun Resmî Gazete 'de ilânı zorunludur (FSEK m.60).

e. Basamak Sistemine Tabi Olması

Eserin her yeni tüketiciye ulaşmasında yahut umuma açılmanın her şekilde hak sahibinin, eserden yeniden ekonomik olarak yararlanma hakkını elde etmesine basamak sistemi adı verilir²²³. Bu sistem uyarınca eser sahibi, eserinin ulaştığı her farklı kitle için eserinden yeniden mali olarak faydalanma imkânını haiz olur.

²²² TEKİNALP; s. 181.

²²³ YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 728.

3. Mali Hakların Çeşitleri

a. İşleme Hakkı

aa. Genel Olarak

İşleme, mevcut bir eserin yaratıcı bir çalışma ile başka bir formda yeniden şekillendirilmesi, başka bir formata bürünmesini sağlayan faaliyettir²²⁴. Bu faaliyet sonucunda meydana gelen eserden, asıl eserden bağımsız olarak iktisaden faydalanılabilir. Çünkü bu yeni mahsul, asıl eserden bağımsız olmamakla birlikte, işleyenin fikri çabasıyla vücuda getirdiği kıymeti haiz bir takım yenilikleri de içermektedir. Bir eserden, onu işlemek suretiyle faydalanma hakkı ise münhasıran eser sahibine aittir (FSEK m.21).

İşlemenin meydana gelebilmesi için, mevcut bir eserin bulunması ve bu esere, işleyenin hususiyetinin katılması gerekir. Dolayısıyla bir eserin işlendiğinden bahsedebilmemiz için, işleme sonucunda meydana gelen eser, çifte hususiyet taşımalıdır. Daha açık bir ifade ile bir eserin işlenme eser olabilmesi için, hem asıl eserden bağımsız olmaması dolayısıyla asıl eser sahibinin hususiyetini kaybetmemesi, hem de işleme sonucunda asıl esere bir takım yenilikler katması dolayısıyla işleyenin de hususiyetlerini taşıması zorunludur. Bu nedenle eserin kısaltılması, genişletilmesi, boyutlarında değişiklik yapılması, tahsis amacının değiştirilmesi, vb. işleyenin hususiyetini taşımayan değişiklikler işleme değildir. Bu kapsamda, imar planlarının herhangi bir değişiklik yapılmaksızın ölçeklerinin değiştirilmesi ve hatta başka bir müellif tarafından hazırlanmış 1/5000 ölçekli nazım imar planının 1/1000 ölçekli uygulama imar planının oluşturulması da işleme değildir. Buna karşılık, eserin dâhil olduğu eser türünden, başka bir eser türüne dâhil olmasını sağlayacak biçimde değiştirilmesi, örneğin; şehir planlarının harita haline

---

²²⁴ ÖZTAN; F.; s. 162.; YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 738.

getirilmesi²²⁵, plan müellifinin bütün imar planlarının ya da imar planı ve mimari projelerinin külliyyat haline konulması ya da bunların belli bir maksada göre ve hususi bir plan dâhilinde tertibi, yürürlüğe konulmayan bir imar planının; çeşitli araştırma ve verilerle yürürlüğe konulabilir hâle getirilmesi, birden çok imar planının ya da mimari projenin kitap olarak basılması²²⁶, avan projenin esas alınmasıyla uygulama projesinin hazırlanması²²⁷, vb. işleyenin hususiyetini taşıması şartıyla işleme sayılır.

bb. İmar Planının İşlenmesi, Hakkın Sahibi ve Kapsamı

FSEK m. 21 uyarınca, bir eserden, onu işlemek suretiyle faydalanma hakkı münhasıran eser sahibine aittir (FSEK m.21). Bu durum aslında, eser sahibinin eserde değişiklik yapılmasını men etmek yetkisinin de doğal bir sonucudur. Çünkü eserin işlenmesi, esere yeni bir hususiyetin katılması suretiyle olduğundan eserin değişmesini zorunlu kılmaktadır. Eserde değişiklik yapılmasına izin verme yetkisi ise münhasıran eser sahibine aittir. Dolayısıyla eser sahibinin izni olmaksızın eserin işlenmesi de mümkün değildir. Ancak eser sahibini korumayı amaçlayan kanun koyucu böyle bir yoruma gerek duyulmaksızın FSEK'in 21. maddesinde ayrıca ve açıkça bu hakkında münhasıran eser sahibine ait olduğunu hüküm altına almıştır.

İşleme, mahiyeti itibariyle asıl esere tabi olan ve fakat iktisadi açıdan asıl eserden bağımsız olarak değerlendirilmeye elverişli, yeni bir eser meydana getirilmesi olarak tanımlanabilir²²⁸. Bu nedenle işlemenin ortaya çıkabilmesi için; asıl eserde değişikliğin yapılmış olması tek başına yeterli değildir. Aynı zamanda bu eylemin işlemeye konu esere yeni bir hususiyet katması da zorunludur. Fakat esere katılan hususiyetin, eserin asıl eserle olan bağlılığını kaybetmesine de neden olmaması gerekir.

İK'nın 8. maddesinin 1. fıkrasının i. bendi ile plan müellifinin elinden planında değişiklik yapılmasını men etmek yetkisi alınmıştır. Ancak İK ile plan

²²⁵ KILIÇOĞLU CAPADONA; s. 39.

²²⁶ ÖNGÖREN/CERİTOĞLU; s. 69.

²²⁷ VURALDOĞAN; Mimarların Tip Sözleşmelerle Manevi ve Mali Haklarının Devri Üzerine Düşünceler, Gaziantep Barosu Dergisi, Nisan 2013, S. 1. s. 150.

²²⁸ EREL; Fikir ve Sanat, s. 135.; ERDİL; s. 623.

müellifinin işleme hakkı hususunda herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. İK ile plan müellifinin işleme hakkıyla ilgili olarak ayrıca ve açıkça bir düzenleme yapılmamış olsa da, kanaatimizce işleme hakkının eserde değişiklik yapılmasını men etmek yetkisinin doğal bir sonucu olması, imar planlarının kamusal niteliği ve İK m. 8 f. 1 b. i düzenlemesi karşısında, ilgili idarelere işleme hakkının tanındığını, plan müellifinin ilgili idare tarafından yapılan işleme niteliğindeki değişikliği de men etmek hak ve yetkisinin bulunmadığını söylemek yanlış olmaz.

3194 sayılı İmar Kanunu'nun 6. maddesi uyarınca planlar, kapsadıkları alan ve amaçları açısından; "Bölge Planları" imar planları ise, "Nâzım İmar Planları" ve "Uygulama İmar Planları" olarak hazırlanır. Uygulama imar planları, gerektiğinde etaplar halinde de yapılabilir. Bölge planlarının, nazım imar planlarının, uygulama imar planlarının ve eğer ayrı ayrı etaplar halinde yapılmışsa bu planların, plan müellifinin aynı kişi olması zorunlu değildir. Daha açık bir ifade ile imar planını oluşturan nazım imar planının ve uygulama imar planının farklı plan müellifleri tarafından hazırlanması mümkündür. Fakat İK'nın 5. maddesi uyarınca, 1/1000 ölçekli uygulama imar planının, 1/5000 ölçekli nazım imar planı esaslarına göre çizilmesi zorunludur. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, İK'dan kaynaklanan bu zorunluluk 1/1000 ölçekli uygulama imar planının, 1/5000 ölçekli nazım imar planının işlenmesi olduğu sonucunu doğurmaz. Çünkü 1/5000 ölçekli nazım imar planı ile imar planları hiyerarşisine uygun olarak 1/5000 ölçekli nazım imar planına uygun olarak çizilen 1/1000 ölçekli uygulama imar planı birbirinden tamamen bağımsızdır. Aynı şekilde, 1/1000 ölçekli uygulama imar planının uygulanmaya yönelik olarak detaylandırılmasını sağlayan mimari projeler de, 1/1000 ölçekli uygulama imar planının işlenme eseri olarak kabul edilemez. Bunlar da FSEK kapsamında ayrı ayrı korunan birbirlerinden bağımsız iki ayrı eserdir²²⁹.

Eser sahibine tanınan işleme hakkı, eser sahibinin izni olmaksızın eserin üçüncü kişiler tarafından iktisadi amaçlarla kullanılmasını engellemeyi amaçlar. Bu nedenle işleme hakkı eser sahibine, sadece ve sadece işlenmiş eserin umuma arzına ya da semerelendirilmesine izin vermek ya da bunları men etmek mali yetkisini tanıır. Dolayısıyla eser sahibi bu hakkını kullanarak, üçüncü kişilerin iktisadi bir amaç

---

²²⁹ Aynı yönde, **KILIÇOĞLU CAPADONA**; s. 45.

gütmeyen, şahsi amaçlarla yaptıkları işlemlere engel olamaz. Bu kapsamda, ilgili idarenin faaliyet raporuna dâhil etmek, seçim malzemesi olarak kullanmak ya da arşiv yapmak amacıyla imar planını harita haline dönüştürmesi, onu ilan panolarında sergilemesi vb. halinde plan müellifinin işleme hakkına dayanarak mali tazminat talep etmesi mümkün değildir.

İşleme hakkı kapsamında, fikir ve sanat eserinden esinlenilerek oluşturulan onu başka bir şekle ya da türe sokan, başka bir dile aktaran, bir külliyata dönüştüren, aranje eden, tertipleyen, toplayan, derleyen ürünler de asıl eser sahibinin ve işleyenin hususiyetlerini ayrı ayrı taşıyor olmaları şartıyla korunmuştur²³⁰. Korumanın gerçekleşebilmesi için gerekli tek şart budur. Başkaca bir işleme ya da asıl eser sahibinin onayına gerek yoktur. Bu nedenle asıl eser sahibinin izni olmaksızın işlenen ve alenileştirilen eserler de FSEK kapsamında korunur. Dolayısıyla üçüncü kişiler, bu biçimde kanuna aykırı olarak vücut bulmuş olsa bile, o esere ve o eseri işleyen eser sahibinin haklarına karşı müdahalede bulunamazlar. Fakat ortaya yeni bir eserin çıkması, işleyenin asıl eser sahibinin eserle ilgili haklarını ihlâl etmiş olduğu sonucunu da değiştirmez. Bu nedenle, asıl eser sahibi ile işleyen arasındaki iç ilişkide, asıl eser sahibi, izinsiz işlemeyi gerçekleştiren kişiye karşı, tecavüzün men ve ref'ini talep edebilir. Nitekim FSEK'in 6. maddesinde, işlemenin istifade edilen eserin sahibinin haklarına zarar getirmemek şartıyla oluşturulması gerektiği hüküm altına alınmış, FSEK m. 20 f. sonda da, bir işlenmenin sahibinin, kendisine bu sıfatla tanınan mali hakları, işleme hususunun serbest olduğu haller dışında, asıl eser sahibinin müsaade ettiği nispette kullanabileceği açıkça belirtilmiştir (FSEK m.20 f.son). Bu yüzden işleyen, işlenmesini kamuya sunmak ve ondan iktisaden faydalanmak istiyorsa asıl eser sahibi ile anlaşmak ve ondan işleme izni almak zorundadır²³¹.

İmar planları da başka bir türe dönüştürülerek, örneğin harita haline getirilerek ya da imar planında değişiklik yapılarak işlenebilir. Ancak burada da, işleme eserin korunabilmesi için; işleme üzerinde hem asıl eser sahibinin hem de işleyen eser sahibinin ayrı ayrı hususiyetlerinin bulunması zorunludur. Başkaca bir işleme gerek yoktur. Dolayısıyla imar planlarının işlenmesi halinde ortaya çıkan eser

²³⁰ TEKİNALP; s. 133.

²³¹ YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 749.

de, plan müellifinin izni olmasa dahi üçüncü kişilere karşı korunur. Fakat bu durum, plan müellifinin haklarının ihlâl edildiği sonucunu da değiştirmez. Bu durumda, plan müellifi planı işleyen kimseden tecavüzün menini ve ref'ini talep edebilir.

İşleme hakkı eserin bir kez işlenmesi ile son bulmaz. Plan müellifi bu hakkını müteaddit defalar kullanabilir. Daha önceki işlemenin sahibinin de plan müellifinin bu hakkını kullanmasına karşı çıkması mümkün değildir. Çünkü burada daha sonraki işlemlere konu olan planın orijinal halidir ve işleme eser sahibinin, orijinal eser üzerinde bir hakkı bulunmamaktadır. Onun hakkı sadece kendi işleme eseri üzerindedir. Burada işleme eser sahibinin kendisinden sonraki işlemenin haksız rekabet yarattığı iddiasında bulunması da mümkün değildir²³². Fakat plan müellifi işleme hakkını devretmişse, aynı kapsamda kalan işleme hakkını yeniden bir başkasına daha devredilemez.

İmar planının işlenmesi suretiyle ortaya çıkan yeni eser de yeniden işlenebilir. Bu durumda birden fazla basamaklı işleme söz konusu olur²³³. En son işleme eserin umuma arz edilebilmesi ve semerelerinden yararlanılabilmesi için, işleme ortaya çıkıncaya kadar oluşan tüm basamaklardaki eser sahiplerinden ve plan müellifinden izin alınması gerekir²³⁴. Çünkü bu durumda hem imar planı hem de işlenen eserler tekrar işlenmiş olmaktadır. Burada son işleme eserin, kendisinden önceki basamağı oluşturan izin almış işleme eser sahibi olması sonucu değiştirmez. Çünkü meydana gelen işleme eser, asıl eser sahibine karşı da korunmaktadır²³⁵.

İşleme hakkı zamanla mukayyettir. Koruma süresinin bitiminden sonra herkes, plan müellifine tanınan mali haklardan faydalanabilir. Ancak bir eserin aslı veya işlenmeleri için tanınan koruma süreleri birbirine tâbi değildir (FSEK m.26).

İşleme hakkı FSEK ile bazı hallerde sınırlandırılmıştır. Buna göre; alenilemiş olması şartıyla, ilim ve edebiyat eserleri olarak korunan imar planları ile güzel sanat eseri olarak kabul edilen imar planlarından, maksadın haklı göstereceği bir nispet dâhilinde iktibaslar yapılmak suretiyle, hâl ve vaziyetinden eğitim ve öğretim gayesine tahsis edildiği anlaşılan seçme ve toplama eserler vücuda getirilmesi serbesttir (FSEK m.34 f.1).

²³² ÖZTAN; F.; s. 169., dn. 51.

²³³ ÖZTAN; F.; s. 162.; TÜYSÜZ; s. 59.

²³⁴ ÖZTAN; F.; s. 162.; YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 754.

²³⁵ YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 755.

İK m. 8 f. 1 b. i ile idarelerce onaylanmış; mevcut durumu gösteren hâlihazır haritalar, parselasyon planları ile teknik ve idari düzenlemeleri içeren bu Kanun kapsamındaki planların değişiklik ve revizyonlarında ilk müellifin görüşü veya izni aranmayacağı hüküm altına alınarak plan müellifinin işleme hakkı kısıtlanmıştır. Bu kısıtlılık dolayısıyla ilgili idareler her zaman imar planlarını değiştirerek işleme hakkını haiz hale gelmiştir. Bu durum ise, kanaatimizce pratikte plan müellifinin işleme hakkının mali değerinin yok olmasına neden olmuştur. Ancak imar planlarının türünün değiştirilmesi yoluyla işlenmesi de mümkündür. Kanaatimizce, İK m. 8 f. 1 b. i ile yapılan düzenleme ilgili idarelere, plan müellifinin izni olmaksızın imar planlarının türünün değiştirilerek yeni bir eser ortaya çıkarılması hakkını tanımamaktadır. Bu sebeple, tür değişikliği yöntemi ile elde edilecek işlemlerin mali değeri mevcuttur.

FSEK m. 48 uyarınca, eser sahibi veya mirasçıları işleme hakkını süre, yer ve muhteva itibarıyla mahdut veya gayrimahdut, karşılıklı veya karşılıksız olarak başkalarına devredebilirler. Ancak artık mali değeri bulunmayan bir hakkın, başkaları tarafından talep edilmesi hayatın olağan akışı çerçevesinde mümkün olmadığı için, kanaatimizce plan müellifinin imar planını değiştirilmesi yoluyla oluşan işlemler açısından bu hakkını kullanabilmesi pratik açıdan mümkün değildir. Fakat tür değiştirme yöntemi ile elde edilecek işlemin mali değeri mevcuttur. Bu nedenle bu işleme türünün FSEK m. 48 uyarınca devri de mümkündür.

b. Çoğaltma Hakkı

aa. Genel Olarak

Bir eserin vücuda getirildikten sonra da kullanılması, eser sahibinin onun mali semerelerinden yararlanılması çoğu kez amaçlanmasa da hayatın olağan akışı çerçevesinde elzemdir. Bunun sağlanabilmesi için ise eserin tespiti ve çoğaltılması gerekmektedir. FSEK m. 22 ile bu gereklilik hüküm altına alınmıştır. Buna göre, bir eserin aslını veya kopyalarını, herhangi bir şekil veya yöntemle, tamamen veya

kısmen, doğrudan veya dolaylı, geçici veya sürekli olarak çoğaltma hakkı münhasıran eser sahibine aittir. Eserlerin aslından ikinci bir kopyasının çıkarılması ya da eserin işaret, ses ve görüntü nakil ve tekrarına yarayan, bilinen ya da ileride geliştirilecek olan her türlü araca kayıt edilmesi, her türlü ses ve müzik kayıtları ile mimarlık eserlerine ait plan, proje ve krokilerin uygulanması da çoğaltma sayılır. Aynı kural, kabartma ve delikli kalıplar hakkında da geçerlidir. Çoğaltma hakkı, bilgisayar programının geçici çoğaltılmasını gerektirdiği ölçüde, programın yüklenmesi, görüntülenmesi, çalıştırılması, iletilmesi ve depolanması fiillerini de kapsar (FSEK m.22).

bb. Plan Müellifinin Çoğaltma Hakkına Dayanarak İlgili İdarelerce Yapılan Çoğaltmayı Men Etme Hakkının Olup Olmadığı Sorunu

Bir eserin aslını veya kopyalarını, herhangi bir şekil veya yöntemle, tamamen veya kısmen, doğrudan veya dolaylı, geçici veya sürekli olarak çoğaltma hakkı münhasıran eser sahibine aittir (FSEK m.22 f.1). FSEK'in bu maddesi uyarınca, imar planlarının çoğaltılması hakkı da münhasıran plan müellifine ait olmalıdır. Ancak İK'nın 8. maddesinin 4. fıkrası ile plan müellifinin çoğaltma hakkı sınırlandırılmıştır. Buna göre, imar planları alenidir. Bu aleniyeti sağlamak ilgili idarelerin görevidir. Belediye Başkanlığı ve mülki amirlikler imar planının tamamını veya bir kısmını kopyalar veya kitapçıklar haline getirip çoğaltarak tespit edilecek ücret karşılığında isteyenlere verir (İK m.8 f.3-4).

FSEK'in 22. maddesi ve İK'nın 8. maddesi uyarınca imar planlarını çoğaltma hakkı plan müellifi ve ilgili idarelere aittir. Ancak kanaatimizce, ilgili idareler çoğaltma hakkını yalnızca, kesinleşen imar planlarının bir kopyasını Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'na göndermek ve aleniyeti sağlamak amacıyla kullanabilirler. Başka amaçlara hizmet eden çoğaltmalar ilgili idarelerce yapılmış olsa bile eser sahibinin çoğaltma hakkının ihlâli niteliği taşır.

cc. İmar Planlarının Çoğaltılması, Hakkın Sahibi ve Kullanılması

Çoğaltma, bir eserin asıla ihtiyaç göstermeksizin, ondan aynı yoldan yararlanma olanağı sağlayacak biçimde, maddi varlığı olan bir vasıta ile herhangi bir şekil veya yöntemle birleştirilerek, ondan tamamen veya kısmen, doğrudan veya dolaylı, geçici veya sürekli olarak yararlanma olanağı veren bir kopyanın elde edilmesi şeklinde tanımlanabilir²³⁶. Çoğaltmadan bahsedebilmek için eserin daha önce tespit edilmesine gerek yoktur. Çünkü eserin ilk tespiti de bir çoğaltma olabilir²³⁷. Ancak bu eylemin, bizzat eser sahibinin kendisi tarafından yapılması, öğretilde aslın tecessümü, boyut kazanması, canlanması olarak kabul edilmektedir²³⁸. Fakat bu kabulden de, eser sahibine tanınan çoğaltma hakkının eserin ilk tespitini kapsamadığı sonucunu çıkarmak mümkün değildir. Çünkü bazı hallerde, eserin sahibi tarafından vücuda getirildiği anda, bir başkası tarafından eş zamanlı biçimde ilk tespiti gerçekleştirilebilir. Bu durumda çoğaltma gerçekleşmiş olur. Tecessüm niteliği taşıyan bu çoğaltmanın da eser sahibinin izni dışında yapılması mümkün değildir. Bu hususun kanaatimizce imar planları için uygulanması mümkün değildir. Çünkü plan müellifinin planını tecessüm ettirmeden ortaya koyabilmesi ve henüz tecessüm etmemiş bulunan planın bir başka plan müellifi tarafından ilk tespitinin yapılması hayatın olağan akışına aykırıdır. Ancak böyle bir durum gerçekleşirse, bu plan müellifinin çoğaltma hakkının ihlali anlamına gelir.

Çoğaltmada kullanılan araçlar ve çoğaltma tekniği önem taşımaz²³⁹. Bu kapsamda FSEK'in 22. maddesinin 2. fıkrası ile hüküm altına alınan çoğaltma teknikleri de örnek kabilinden sayılmış tekniklerdir. Buna göre, eserlerin aslından ikinci bir kopyasının çıkarılması; eserin işaret, ses ve görüntü nakil ve tekrarına yarayan, bilinen ya da ileride geliştirilecek olan her türlü araca kayıt edilmesi; her türlü ses ve müzik kayıtları ile mimarlık eserlerine ait plan, proje ve krokilerin uygulanması çoğaltma sayılır. Aynı kural, kabartma ve delikli kalıplar hakkında da geçerlidir.

²³⁶ YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 826.

²³⁷ YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 821.

²³⁸ TÜYSÜZ; s. 60.; YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 822.

²³⁹ ERDİL; s. 651.

İmar planlarının çoğaltılması, fotokopi, matbaa gibi baskı teknikleri ile yapılabilir. Bu kapsamda ilgili idarelerin Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'na göndermek ve imar planının uygulandığı bölgede aleniyeti sağlamak amacıyla yaptığı çoğaltmalar daha önce de açıkladığımız gibi plan müellifinin çoğaltma hakkına İK ile getirilmiş istisnalar olduğu için hakkın ihlâli niteliği taşımazlar. Ancak ilgili idarelerin imar planlarını çoğaltarak başka plan müelliflerine yol gösterici olması amacıyla vermeleri, başka belediyelerle paylaşmaları ya da imar planlarını usulüne uygun biçimde edinen üçüncü kişilerin planı kısmen ya da tamamen çoğaltmaları, vb. plan müellifinin haklarının ihlâl edilmesi anlamına gelir.

Güzel sanat eseri niteliğini haiz imar planlarının çoğaltılması ise, onların resim, grafik ve fotoğraf ile çoğaltılması şeklinde olabileceği gibi aynılarının ya da benzerlerinin inşa edilmesi şeklinde de olabilir. Bu kapsamda, güzel sanat eseri vasfındaki imar planının izinsiz olarak dergide yayınlanması, imar planı ekinde bulunan mimari projenin başka bir mimar ya da plan müellifi tarafından kendi adına onaylatılarak kullanılması, imar planının eki durumunda bulunan plan, proje ve krokilerin kısmen ya da tamamen uygulanması da çoğaltmadır²⁴⁰.

FSEK'in 22. maddesi uyarınca eserin aslını ya da kopyalarını herhangi bir şekil veya yöntemle tamamen ya da kısmen, doğrudan ya da dolaylı, geçici veya sürekli olarak çoğaltma hakkı münhasıran plan müellifine aittir. Plan müellifi, bu hakkını bizzat kendisi kullanabileceği gibi, başkalarına da devredebilir. Devir süreli ya da süresiz, sınırlı ya da sınırsız, karşılıklı ya da karşılıksız olabilir (FSEK m.48). Ancak bu sözleşme ve tasarrufların yazılı olması ve konuları olan hakların ayrı ayrı gösterilmesi şarttır (FSEK m.52). Plan müellifinden geçerli bir biçimde çoğaltma hakkını ya da çoğaltma hakkının kullanım yetkisini devralan kişi de bu hakkı bizzat kendisi kullanabileceği gibi bir başkasına da devredebilir. Ancak ikinci devrin geçerli olabilmesi plan müellifinin iznine bağlıdır (FSEK m.49 f.3).

---

²⁴⁰ Yargıtay 11. HD.'nin 20.06.20005 t. 2005/7450 E. 2005/6622 K. sayılı kararı.; **ERDİL**; s. 661.; Yargıtay 11. HD.'nin 20.09.2011 t. 2011/7660 E. 2011/10605 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 09.12.2013., Yargıtay 11. HD.'nin 25.10.1999 t. 1999/6557 E. 1999/8249 K. sayılı kararı.; <http://www.fikrimulkiyet.com/images/10.pdf>, Erişim Tarihi: 09.12.2013.

Çoğaltma hakkı zamanla mukayyettir. Koruma süresinin bitiminden sonra herkes, plan müellifine tanınan mali haklardan faydalanabilir (FSEK m.26). FSEK m.31, 32, 37, 38, 40 ve İK m. 8 ile plan müellifinin çoğaltma hakkı sınırlandırılmıştır. Bu hallerde plan müellifinin çoğaltma hakkına yapılan müdahalelere karşı çıkma hakkı bulunmamaktadır.

c. Yayma Hakkı

aa. Genel Olarak

Yayma, bir eserin aslını veya çoğaltılmış nüshalarını, kiralamak, ödünç vermek, satışa çıkarmak veya diğer yollarla dağıtmak suretiyle ondan faydalanmaktır²⁴¹. Bu kapsamda yayma, eser aslından çoğaltma suretiyle elde edilen nüshaların hak sahibinin rızasıyla piyasaya sürülmesi olarak da tanımlanabilir²⁴².

FSEK m. 23 uyarınca, bir eserin aslını veya çoğaltılmış nüshalarını, kiralamak, ödünç vermek, satışa çıkarmak veya diğer yollarla dağıtmak hakkı münhasıran eser sahibine aittir. Eser sahibinin izniyle yurt dışında çoğaltılmış nüshaların yurt içine getirilmesi ve bunlardan yayma yoluyla faydalanma hakkı münhasıran eser sahibine aittir. Yurt dışında çoğaltılmış nüshalar her ne surette olursa olsun eser sahibinin ve/veya eser sahibinin iznini haiz yayma hakkı sahibinin izni olmaksızın ithal edilemez. Kiralama ve kamuya ödünç verme yetkisi eser sahibinde kalmak kaydıyla, belirli nüshaların hak sahibinin yayma hakkını kullanması sonucu mülkiyeti devredilerek ülke sınırları içinde ilk satışı veya dağıtım yapıldıktan sonra bunların yeniden satışı eser sahibine tanınan yayma hakkını ihlâl etmez. Bir eserin veya çoğaltılmış nüshalarının kiralanması veya ödünç verilmesi şeklinde yayımı, eser sahibinin çoğaltma hakkına zarar verecek şekilde, eserin

---

²⁴¹ AKİPEK/DARDAĞAN; Sanal Ortamda Telif Hakları, BATİDER, Yıl: 2001, C. XXI, S. 1, s. 58.; YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 948.; YILDIZ; Eser Sahibinin Yayma Hakkının Tükenmesi, Prof. Dr. Turgut KALPSÜZ'e Armağan, Ankara 2003, s. 584.

²⁴² ERDİL; s. 697.

yaygın kopyalanmasına yol açamaz. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Kültür Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir (FSEK m.23).

bb. İmar Planlarını Yayma, Yayma Hakkının Sahibi ve Hakkın Kapsamı

Yayma hakkı kapsamında; satışa çıkartmak, eserin belirli bir menfaat karşılığında mülkiyetini devretmeyi; kiralamak, eserin kullanımını belirli bir menfaat karşılığında belirli bir süre terk etmeyi; ödünç verme, eserin aslı veya çoğaltılmış nüshalarını belirli bir süre için herhangi bir menfaat sağlamadan toplumun yararlanmasına hazır tutulmasını; diğer yollarla dağıtma ise, eserin aslının veya çoğaltılmış nüshalarının satım, kiralama ve ödünç verme dışında kalan amaç ve yöntemlerle tedavüle konulmasını ifade eder²⁴³. Dolayısıyla, imar planlarının başka müelliflere, özel şirketlere ya da diğer üçüncü kişilere, satımı, kiralınması, ödünç verilmesi ya da diğer yollarla dağıtılması yaymadır.

Yayma hakkının kullanılabilmesi için, gerekli olan tek şart imar planının fiziki bir varlığa bürünmüş olmasıdır. Ayrıca planın onaylanarak yürürlüğe konulmasına ya da çoğaltılmasına gerek yoktur. Çünkü planın fiziki varlığa kavuşmuş orijinalinin de kiralınması, ödünç verilmesi, satışa sunulması ya da diğer yollarla dağıtılması mümkündür. Bundan başka yaymanın gerçekleşebilmesi için, sayılan eylemlerden maddi bir karşılık edinilmesi, yaymanın belirli bir sayıda planı içermesi ya da belirli sayıda kişiye ulaşması ya da umuma arz edilmesi gerekmez. Bu kapsamda imar planlarının siyasi propaganda amacıyla broşürlere bastırılması²⁴⁴, umuma arz edilmeden el altından satılması²⁴⁵, yalnızca bir belediyeye ödünç verilmesi ya da imar planının sadece mimari projesinin başka bir müellife kiralınması, vb. yaymadır. Ancak plan müellifinin yayma hakkını kullanmış sayılabilmesi için, imar planının bu mali hakkını kendi kontrolü dışındaki bir kimseye bırakması gerekir. Kendi kontrolü dışında olmayan bir kimseye bu hakkı

---

²⁴³ ERDİL; s. 699.

²⁴⁴ Bir şiirin belediye başkanlığı seçimleri nedeniyle bastırılan bir broşürde kullanılıp piyasaya sürülmesinin yayma hakkının ihlali olduğu yönünde, Yargıtay 11. HD.'nin 29.03.2001 t. 2001/493 E. 2001/2537 K. sayılı kararı, ERDİL; s. 719.

²⁴⁵ ÖZTAN; F.; s. 365.

tanınması halinde yayma söz konusu olmaz. Bu durumda, bir imar planının aslını veya çoğaltılmış nüshalarını, kendi kontrolü dışında kalan kimselere, kiralamak, ödünç vermek, satışa çıkarmak veya diğer yollarla dağıtmak hakkı ise münhasıran plan müellifine aittir.

FSEK'in 23. maddesinin 2. fıkrasının 3. cümlesi uyarınca; yayma hakkı tükenme prensibine tabidir. Bu nedenle plan müellifi, yayma hakkını bir kez kullanabilmektedir. Bu kullanımdan sonra yayma hakkı, tükenmektedir. Fakat tükenme prensibinin geçerli olabilmesi için, yayma hakkının hukuka uygun bir biçimde kullanılmış olması gerekir. Dolayısıyla plan müellifinin yayma hakkı, yalnızca izni dâhilinde gerçekleşen yayma işlemi için sona ermektedir. İzinsiz gerçekleşen yayma işlemlerinin men edilmesi açısından bunların ilk, ikinci ya da daha sonraki yayma işlemleri olması arasında bir fark yoktur. Tekrarlanan yetkisiz yaymalar plan müellifinin haklarına tecavüz oluşturmaya devam eder.

Tükenme prensibi FSEK'in 23. maddesinin 2. fıkrasının 3. cümlesinde yer alan emredici mahiyetteki düzenlemeden kaynaklanır. Bu nedenle sözleşme ile bu durumun önlenmesi, tarafların karşılıklı irade beyanları ile tükenme prensibinin ortadan kaldırılması mümkün değildir²⁴⁶. Tükenme prensibi, ülkeseldir²⁴⁷. Bu durum, hükümde yer alan, ülke sınırları içinde ibaresinden de açıkça anlaşılmaktadır. Bu nedenle yayma hakkı sadece devredildiği ülke açısından tükenmektedir. Dolayısıyla imar planının başka ülkelerde yeniden yayma hakkına konu olması mümkündür. Nitekim FSEK'in 23. maddesinde de, eser sahibinin izniyle yurt dışında çoğaltılmış nüshaların yurt içine getirilmesi ve bunlardan yayma yoluyla faydalanma hakkının da münhasıran eser sahibine ait olduğu, yurt dışında çoğaltılmış nüshaların her ne surette olursa olsun eser sahibinin ve/veya eser sahibinin iznini haiz yayma hakkı sahibinin izni olmaksızın ithal edilemeyeceği de hüküm altına alınmıştır.

Tükenme prensibi kiralama, kamuya ödünç verme, rehin ya da intifa, vb. mülkiyetin devri sonucunu doğurmayan yetkileri kapsamaz. Mülkiyetin devri sonucunu doğurmayan bu haller tükenme prensibinin istisnalarıdır. Dolayısıyla bu haller, yayma hakkının bir parçası olarak, varlıklarını devam ettirir. İmar planının

²⁴⁶ **YILDIRIM**; Bilgisayar Programlarında Akdi ve Teknik Kullanım Sınırlamaları ve Kullanıcının Hukuki Durumu, AÜEHFD, C. VII, S. 1–2, Haziran 2003, s. 573.

²⁴⁷ **EREL**; Fikir ve Sanat, s. 173.; **KILIÇOĞLU**; Sınai Haklar, s. 246.; **ÖZTAN**; F.; s. 369.; **TEKİNALP**; s. 192.; **YAVUZ/ALICA/MERDİVAN**; s. 965.; **YILDIZ**; s. 604.

aslının veya çoğaltılmış nüshalarının devredilmiş olması da bu duruma etki etmez. Bu nedenle, plan müellifinin rızası dışında, mülkiyetin devrini içermeyen salt zilyetliğin devri sonucunu doğuran işlemler yapılması da mümkün değildir. Bu kapsamda, bir eserin veya çoğaltılmış nüshalarının kiralanması veya ödünç verilmesi şeklinde yayımının, eser sahibinin çoğaltma hakkına zarar verecek şekilde, eserin yaygın kopyalanmasına yol açamayacağı da hüküm altına alınmıştır (FSEK m.23 f.3).

Yayma hakkı, zamanla sınırlı bir haktır. Bu nedenle koruma süresinin bitiminden sonra herkes, plan müellifine tanınan yayma hakkından faydalanabilir.

İmar planlarından kaynaklanan yayma hakkı, eserin ispatı maksadıyla mahkeme ve diğer resmi makamlar huzurunda alelittlak zabıta ve ceza işlerinde bir muameleye konu teşkil etmek üzere kullanılmasına mani değildir. İmar planlarının fotoğrafları umumi emniyet mülahazasıyla veya adli maksatlar için plan müellifinin rızası alınmaksızın, resmi makamlar veya bunların emriyle başkaları tarafından her şekilde çoğaltılabilir ve yayılabilir (FSEK m.30). İmar planlarından maksadın haklı göstereceği bir nispet dâhilinde iktibaslar yapılmak suretiyle, hâl ve vaziyetinden eğitim ve öğretim gayesine tahsis edildiği anlaşılan seçme ve toplama eserler vücuda getirilebilir (FSEK m.34 f.1). Alenileşmiş olmaları kaydıyla iktibas yapılabilir (FSEK m.35). Yine umumî yollar, caddeler ve meydanlara, temelli kalmak üzere konulan güzel sanat eserlerini; resim, grafik, fotoğraf ve saire ile çoğaltma, yayma, umumî mahallerde projeksiyonla gösterme, radyo ve benzeri vasıtalarla yayımlama caizdir (FSEK m.40). Ayrıca alenileşmiş imar planlarının engelliler için üretilmiş bir nüshası yoksa hiçbir ticari amaç güdülmeksizin bir engellinin kullanımı için kendisi veya üçüncü bir kişi tek nüsha olarak ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya dernek gibi kuruluşlar tarafından ihtiyaç kadar kaset, CD, braille alfabesi ve benzeri formatlarda çoğaltılması veya ödünç verilmesi de mümkündür (FSEK Ek Madde 11).

Plan müellifi, yayma hakkını bizzat kullanabileceği gibi bu hakkı başkalarına da devredebilir. Devir süreli ya da süresiz, sınırlı ya da sınırsız karşılıklı ya da karşılıksız olabilir (FSEK m.48). Plan müellifi yayma hakkının sadece kullanma salahiyetini de bir başkasına bırakabilir (FSEK m.48 f.2). Ancak

bu sözleşme ve tasarrufların yazılı olması ve konuları olan hakların ayrı ayrı gösterilmesi şarttır (FSEK m.52).

d. Temsil Hakkı

aa. Genel Olarak

Eser sahibine FSEK ile tanınan mali haklardan biri de temsil hakkıdır. Bu hak FSEK'in 24. maddesinde hüküm altına alınmıştır. Buna göre; bir eserden, doğrudan doğruya yahut işaret, ses veya resim nakline yarayan aletlerle umumî mahallerde okumak, çalmak, oynamak ve göstermek gibi temsil suretiyle faydalanma hakkı münhasıran eser sahibine aittir. Temsilin umuma arz edilmek üzere vuku bulunduğu mahalden başka bir yere herhangi bir teknik vasıta ile nakli de eser sahibine aittir.

Temsil hakkı; eser sahibinin veya meslek birliğine üye olması halinde, yetki belgesinde belirttiği yetkiler çerçevesinde meslek birliğinin yazılı izni olmadan, diğer gerçek ve tüzel kişilerce kullanılamaz. Ancak, 33'üncü ve 43'üncü maddelerdeki hükümler saklıdır (FSEK m.24).

bb. İmar Planlarının Temsili, Hakkın Sahibi ve Kapsamı

Temsil, eserin işlenmesi yahut sabit bir ortamda tespit olunması ve cisimlenen bu fiziki nüshanın bir başkasına sunulmasına gerek bulunmaksızın, bir eserin okunması, çalınması, oynanması ve gösterilmesi gibi eylemlerle insanın duyu organlarına hitap edecek biçimde kamuya sunulmasıdır²⁴⁸.

Temsil hakkının kullanılması için, imar planının insanın duyu organlarına hitap edecek biçimde kamuya sunulması gerekli ve yeterlidir. Bu sunumu sağlayan

---

²⁴⁸ AKİPEK/DARDAĞAN; s. 59.; AYİTER; s. 136.; KILIÇOĞLU; Sinai Haklar, s. 246.; ÖZTAN; F.; s. 373.; YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 1028.

eylemin nevinin ise bir önemi yoktur. Çünkü FSEK m. 24 ile bu hususa herhangi bir sınırlama getirilmemiştir. Bu nedenle imar planlarının temsili, FSEK m. 24 ile örnek kabilinden sayılan okuma ve gösterme eylemleri ile gerçekleşebileceği gibi, bunun dışında temsile elverişli benzer faaliyetlerle de gerçekleşebilir.

Kural olarak eserin temsili için fiziki bir varlığa bürünmesi zorunlu değildir. Ancak imar planlarının fiziki bir varlığa kavuşmadan başkalarına nakledilebilmesi kanaatimizce mümkün değildir. Bu nedenle imar planlarının temsili için, planın fiziki bir varlığa bürünmüş olması zorunludur. Ancak gelişen iletişim teknolojileri ile imar planlarının da fiziki bir varlığa bürünmeden nakledilmesi imkânının hâsıl olması halinde, imar planları da fiziki bir varlığa kavuşmadan temsil edilebilir.

İmar planlarının temsili, vasıtalı ya da vasıtasız olarak gerçekleşebilir. Burada temsilin vasıtalı ya da vasıtasız olması arasında herhangi bir fark yoktur. Sadece vasıta aracılığı ile sağlanan temsil dolaylı bir biçimde gerçekleşmiş olmaktadır. Ancak her iki temsilde de, imar planından yararlanma sabit olmayan şekilde gerçekleşmekte ve temsili içeren eylemler sona ermekle faydalanma bitmektedir. Bu ayrım, sadece teorik önemi haiz bir ayrım değildir²⁴⁹. FSEK ile de yapılmış bir ayrımdır. Çünkü FSEK'in 24. maddesinin 2. fıkrasında, temsilin umuma arz edilmek üzere vuku bulunduğu mahalden başka bir yere herhangi bir teknik vasıta ile nakli için de ayrıca eser sahibinden izin alınması gerektiği hususu hüküm altına alınmıştır. Fakat burada hemen belirtmek gerekir ki, FSEK m. 24 f. 2'nin uygulanabilmesi için temsilin vuku bulunduğu mahalden başka bir yere aktarılması gerekir. Bu nedenle bir imar planının temsiline, yapıldığı mahalde dinleyici ve/veya seyircilere daha rahat ulaştırabilmek için hoparlör, ses yükselticileri yahut ekranlar gibi vasıtalar konulması temsili dolaylı temsil haline getirmez. Daha açık bir ifade ile burada, bu vasıtaların konulması için plan müellifinin yeni bir iznine ihtiyaç yoktur. Fakat temsilin yapıldığı mahal dışında bir yere de aktarılabilmesini sağlamak için bu araçların konulması halinde temsil dolaylı temsil haline dönüşür ve plan müellifinin bu yönde ayrıca izninin alınması gerekir²⁵⁰.

FSEK m. 24 ile bir eserden, doğrudan doğruya yahut işaret, ses veya resim nakline yarayan aletlerle umumi mahallerde okumak, çalmak, oynamak ve göstermek

²⁴⁹ ÖZTAN; F.; s. 377.

²⁵⁰ ÖZTAN; F.; s. 381.; TEKİNALP; s. 194.; YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 1031.

gibi temsil suretiyle faydalanma hakkının münhasıran eser sahibine ait olduğu hususu hüküm altına alınmıştır. Buna göre, eser sahibine tanınan umuma iletim hakkı, eser sahibine tüm temsillere karşı çıkma yetkisini bahşetmemektedir. Çünkü FSEK m. 24 uyarınca temsilin umumi mahallerde kullanmak üzere gerçekleşmesi halinde ihlâl gerçekleşmiş olmaktadır. Bu nedenle, burada üzerinde durulması gereken kavram umumi mahal kavramıdır.

Umumi mahal kavramı, öğretide bir eseri kullanan ile eseri algılayan yahut erişebilen veyahut da eseri algılayan yahut erişebilen kişilerle arasında şahsi bir ilişkisi yahut kişisel bağlantısı bulunmayan kişiler olarak tanımlanmıştır²⁵¹. Kişisel bağlantı, birinci halde eseri kullanan ile algılayan veya erişebilen; ikinci halde ise katılımcıların kendi içerisinde aranır²⁵². Bu kapsamda, temsilin “sadece üyeler girebilir” ya da “umuma kapalı toplantı” gibi plaketlerin asılı olduğu yerlerde ya da gelenlerin tek tek önceden tespit edilmiş belli kimseler olduğu alanlarda yapılması halinde ihlâl gerçekleşmez. Bu kapsamda, imar planının yalnızca yetkili kişilerin katıldığı bir toplantı da görüşülmesi ihlâl neden olmaz. Hatta dışarıda kalan kimselerin bir yolunu bulup toplantı yerine sızması ya da orada yapılan faaliyeti pencereden veya yan odadan duyması da bu sonuca etki etmez²⁵³. Toplantıya katılacak olanların toplantıyı tertipleyen tarafından bizzat tespit edilmesi de şart değildir. Ancak bu sınırlamanın uygulanması ile fiilen uğraşması şarttır²⁵⁴. Temsilin birbiriyle bağlılıkları bulunmayan, temsil eylemini gerçekleştiren tarafından bilinmeyen çok sayıda yahut belirsiz kişiye imar planının sunulması ile gerçekleşmesi halinde umum unsuru tamamlanmış olur²⁵⁵. Burada toplantı alanına girişlerin ücretli olmasının ya da kişiler arasında salt teknik bağlantı bulunmasının bir önemi yoktur²⁵⁶.

Plan müellifinin temsil hakkının ihlâl edilmiş sayılması için, temsilin umumi mahallerde gerçekleşmiş olması yeterlidir. Ayrıca temsilin ticari bir amaç

---

²⁵¹ PINAR/NAL/GOLDMANN; Müzik Eserleri Üzerindeki Telif Hakları ve Uluslararası Uygulamalar, İstanbul 2007, s. 27.; YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 1037.

²⁵² KARAHAN/SULUK/SARAÇ/NAL; s. 91-92.; YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 1037.

²⁵³ EREL; Fikir ve Sanat, s. 176.; ÖZTAN; F.; s. 378.

²⁵⁴ ÖZTAN; F.; s. 378-379.

²⁵⁵ TEKİNALP; s. 194.

²⁵⁶ EREL; Fikir ve Sanat, s. 176.; KARAHAN/SULUK/SARAÇ/NAL; s. 92.; YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 1038.

taşıması, ekonomik bir getiri sağlaması, milyonlara hitap etmesi, vb. gerekmez. Bu nedenle, ticari bir amaç taşımayan, ekonomik bir getiri sağlamayan ya da milyonlara hitap etmese de umumi mahal kavramını aşmak kaydıyla belirli bir kitleye hitap eden temsillerin yapılması da plan müellifinin iznine bağlıdır.

Temsil hakkı, zamanla sınırlı bir haktır. Bu nedenle koruma süresinin bitiminden sonra herkes, plan müellifine tanınan temsil hakkından faydalanabilir. FSEK m. 31, 32, 37, 38 ve 40 plan müellifinin temsil hakkını sınırlandırmıştır. Bu hallerde plan müellifinin temsil hakkına yapılan müdahalelere karşı çıkma hakkı bulunmamaktadır.

Plan müellifi, bu hakkını bizzat kullanabileceği gibi hakkı başkalarına da devredebilir. Devir süreli ya da süresiz, sınırlı ya da sınırsız karşılıklı ya da karşılıksız olabilir (FSEK m.48). Plan müellifi temsil hakkının sadece kullanma yetkisini de bir başkasına bırakabilir (FSEK m.48 f.2). Ancak bu sözleşme ve tasarrufların yazılı olması ve konuları olan hakların ayrı ayrı gösterilmesi şarttır (FSEK m.52). Temsil hakkının devri, sözleşmede aksine hüküm yoksa sadece doğrudan doğruya temsili kapsar²⁵⁷. Bu durum, sözleşme ve tasarruflarda aksi belirtilmediği sürece hakkın en dar çerçevede intikal edeceğine ilişkin yorum kuralları getiren FSEK'in genel eğilimi ile 24. maddesinin 2. fıkrasında, temsilin umuma arz edilmek üzere vuku bulduğu mahalden başka yere herhangi bir teknik vasıta ile nakli biçimindeki dolaylı temsil hakkının da eser sahibine ait olduğunun ayrıca ve açıkça belirtilmesinin bir sonucudur²⁵⁸. Ancak eser sahibinin eserinin vasıtalı temsili hususunda yetki vermesi de mümkündür²⁵⁹.

FSEK'in 24. maddesinin 3. fıkrasında temsil hakkının; eser sahibinin veya meslek birliğine üye olması halinde, yetki belgesinde belirttiği yetkiler çerçevesinde meslek birliğinin yazılı izni olmadan, diğer gerçek ve tüzel kişilerce kullanılamayacağı hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle temsil hakkının kullanılabilmesi için, plan müellifinden veya plan müellifinin üyesi bulunduğu meslek birliğinden izin alınması gerekir. Ancak hemen belirtelim ki, plan müellifinin üyesi bulunduğu meslek grubunun temsil hakkını kullanabilmesi için, sadece plan

²⁵⁷ EREL; Fikir ve Sanat, s. 178.; ÖZTAN; F.; s. 378.; YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 1040.

²⁵⁸ ÖZTAN; F.; s. 377.; YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 1032.

²⁵⁹ YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 1040.

müellifinin üyeliği yeterli değildir. Meslek birliğinin ayrıca, FSEK'in 52. maddesi uyarınca düzenlenmiş bir yetki belgesine de sahip olması gerekir. Fakat yetki belgesinde, diğer yetki belgelerinden farklı olarak, somut olarak hangi eserler için yetki verildiğinin açık olarak belirtilmesi gerekmez. Daha açık bir ifade ile yetki belgesinde, somut olarak hangi eserler için yetki verildiğinin açık olarak belirtilmemesi geçersizlik sonucunu doğurmaz²⁶⁰.

IV. HAKLARININ İHLALİ HALİNDE AÇABİLECEK DAVALAR

A. 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Uyarınca Plan Müellifinin Açabileceği Davalar

1. Hukuk Davaları

a. Tespit Davası

Plan müellifi, imar planının kimin tarafından vücuda getirildiğinin ihtilafı olması ya da bir başka kimsenin imar planının sahibi olduğunu iddia etmesi halinde, kendisinin gerçek eser sahibi olduğunu tespit ettirebilmek için tespit davası açabilir (FSEK m.15 f.3). Bu tespit davası ile HMK kapsamında açılan tespit davasından farklı olarak; sadece hukuki bir olgu olan plan müellifinin eser sahipliği hususu tespit edilmez. Bu dava ile aynı zamanda eserin sahipliği de davayı kazanan kişiye verilir. Bu nedenle doktrinde bu davanın bir eda davası olduğu görüşü hâkimdir²⁶¹. Kanaatimizce de, bu görüş isabetlidir.

²⁶⁰ YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 1041.

²⁶¹ TEKİNALP; s. 308.; ERCOŞKUN ŞENOL; Mali Hakları veya Kullanım Hakkını Devralanların Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Korunması, <http://www.hukukdergi.hacettepe.edu.tr/dergi/C3S1makale4.pdf>, s. 53, dn. 62., Erişim Tarihi:

Gerçek eser sahipliğinin tespiti davasının davacısı eser sahipliği iddiasında bulunan plan müellifidir. Ancak, plan müellifinin ölümünden sonra FSEK m. 19 f. 1’de anılan kişiler, yasal menfaatlerini ispat eden mali hak sahipleri ve diğer şartların da oluşması halinde Kültür Bakanlığı da kendi nam ve hesapları için bu hakkı kullanabilirler²⁶².

Gerçek eser sahibinin tespiti davasından önceden feragat etmek mümkün değildir. Bu hususta yapılan feragatler geçersizdir²⁶³.

Plan müellifi, hak sahibi olduğu sürece gerçek eser sahipliğinin tespitini talep edebilir. Daha açık bir ifade ile hakkın zamanaşımına uğraması da söz konusu değildir²⁶⁴.

b. Tecavüzün Ref’i Davası

Plan müellifinin tecavüzün ref’i davası açabilmesi için; eser sahipliğinden doğan haklarının saldırıya uğramış olması ve saldırının ya da en azından etkilerinin devam ediyor olması zorunludur. Bu nedenle plan müellifinin, imar planına yapılan tecavüzün sona ermesi halinde tecavüzün ref’i davası açması mümkün değildir. Ancak plan müellifi; devam eden ya da en azından etkilerini sürdüren her tecavüzün, ref’ini talep edebilir. Çünkü ref davasının açılabilmesi için tecavüzde bulunanın kusurlu ya da plan müellifinin zarara uğramış olması gerekmez. Ancak kusurun ve zararın varlığı ve ağırlığı, takdir edilecek önlemlerin belirlenmesinde rol oynar (FSEK m.66 f.3).

Tecavüz; hizmetlerini ifa ettikleri sırada, bir işletmenin temsilcisi ya da müstahdemleri tarafından yapılmışsa, plan müellifi, kusurlu olup olmadığına bakılmaksızın işletme sahibi hakkında da dava açabilir (FSEK m.66 f.2).

14.12.2013.; Aksi yönde, **APAYDIN/KAZANCI**; İsviçre Federal Mahkemesinin Eser Sahipliğine İlişkin Kararının İncelenmesi,

http://iys.inonu.edu.tr/webpanel/dosyalar/1225/file/Bahar%20ocal%20tam%20%203_2.pdf, s. 363.; Erişim Tarihi: 14.12.2013.

²⁶² **UYGUR**; s. 157.

²⁶³ **TEKİNALP**; s. 310.

²⁶⁴ Yargıtay 11. HD.’nin 29.06.2009 t. 2008/3801 E. 2009/8019 K. sayılı kararı.; **YAVUZ/ALICA/MERDİVAN**; s. 403.

Kanaatimizce, bu kapsamda plan müellifi; imar planının, plan yapmaya yetkili idarelerin çalışanları tarafından tecavüze uğraması halinde de kusur şartı aranmaksızın ilgili idarelere karşı da dava açabilmelidir. Çünkü kanun koyucu burada eser sahibini, hem tecavüzü gerçekleştiren kişiye hem de tecavüzü gerçekleştiren kişinin çalıştığı yere karşı korumak istemiştir. Bu nedenle çalışılan yerin ilgili idare olması, koruma hususunda bir fark yaratmamalı, plan müellifi; ilgili idarenin çalışanlarının tecavüzü halinde de aynı haklara sahip olabilmelidir.

Plan müellifinin manevi haklarına yöneltilebilecek bazı tecavüz hallerinin ref'ine ilişkin önlemler özel olarak FSEK m. 67'de hüküm altına alınmıştır. Buna göre, henüz alenileşmemiş bir imar planının, plan müellifinin rızası olmaksızın veya arzusuna aykırı olarak umuma arz edilmesi halinde tecavüzün ref'i davası, ancak umuma arz keyfiyetinin çoğaltılmış nüshalarının yayımlanması suretiyle vaki olması halinde açılabilir. Buna karşılık imar planının çoğaltılmış nüshalarının hazır duruma getirilerek yayınlanmaksızın depolanması ya da kayıt altına alma sürecinin devam ediyor olması halinde tecavüzün ref'i davası açılmaz²⁶⁵. Aynı hüküm eser sahibinin, arzusuna aykırı olarak esere adının konulduğu hallerde de geçerlidir. Fakat İK hükümleri nedeniyle plan müellifinin imar planını adsız olarak umuma arz etmesi mümkün olmadığından bu maddenin imar planları için uygulanma olanağı yoktur. Ancak imar planına, plan müellifinin adının hiç konulmamış veya yanlış konulmuş yahut konulan adın iltibasa meydan verecek mahiyette konulmuş olması nedeniyle tecavüz edilmesi mümkündür. Plan müellifi bu halde, gerçek eser sahipliğinin tespiti davasından başka tecavüzün ref'i davası da açılabilir. Bu durumda tecavüz eden hem imar planının aslına hem de çoğaltılmış nüshalarına eser sahibinin adını derç etmek zorundadır. Bundan başka plan müellifi, masrafi tecavüz edene ait olmak üzere, hükmün en fazla üç gazetede ilanını talep edebilir (FSEK m.67 f.2). Plan müellifi, planına; yanlış ya da kifayetsiz kaynak gösterilmesi yahut hiç kaynak gösterilmemesi dolayısıyla yapılan tecavüzlerin de ref'i ile birlikte tespitini ve masrafi tecavüz edene ait olmak üzere hükmün en fazla üç gazetede ilanını talep edebilir (FSEK m.67 f.3).

FSEK uyarınca, plan müellifinin manevi haklarının, planda değişiklik yapılması nedeniyle de tecavüze uğraması mümkündür. Bu durumda plan müellifi,

---

²⁶⁵ TEKİNALP; s. 312.

planının değiştirilmiş Şekilde çoğaltılmasının, yayım ve temsilinin, radyo ile yayımının menedilmesini ve tecavüz edenin, tedavülde bulunan çoğaltılmış nüshalardaki değişiklikleri düzeltmesini veya bunların eski haline getirilmesini talep edebilir. Değişiklik, eserin, gazete, dergi veya radyo yayımı sırasında yapılmışsa eser sahibi, masrafı tecavüz edene ait olmak üzere, eseri değiştirilmiş Şekilde yayımlamış olan bütün gazete, dergi ve radyo idarelerinden değişikliğin ilan yolu ile düzeltilmesini talep edebilir (FSEK m.67 f.4 b.1). Ancak İK m. 8 f. 1 b. i ile yapılan, idarelerce onaylanmış; mevcut durumu gösteren hâlihazır haritalar, parselasyon planları ile teknik ve idari düzenlemeleri içeren İK kapsamındaki planların değişiklik ve revizyonlarında plan müellifinin izni ve görüşü alınmayacağı yönündeki düzenleme karşısında plan müellifinin FSEK ile koruma altına alınan haklarının da uygulanma olanağı ortadan kalkmıştır.

Değişiklik yapılması nedeniyle tecavüze konu olan imar planı, güzel sanat eseri olarak korunan bir imar planı da olabilir. Bu durumda plan müellifi, asıldaki değişikliğin kendisi tarafından yapılmadığını veya eserdeki adının kaldırılmasını yahut değiştirilmesini talep edebilir. Eski halin iadesi mümkün ise değişikliğin izalesi ammenin veya malikin menfaatlerini esaslı surette haleldar etmiyorsa eser sahibi eseri eski hale getirebilir (FSEK m.67 f.4 b.2).

Plan müellifinin mali haklarına tecavüz olması halinde de, tecavüzün ref'i davası açması mümkündür. Bu dava FSEK'in 68. maddesinde özel olarak hüküm altına alınmıştır. Buna göre, imar planını, plan müellifinden ya da hak sahiplerinden FSEK uyarınca alınması gerekli yazılı izni almadan, işleyen, çoğaltan, çoğaltılmış nüshaları yayan, temsil eden veya her türlü işaret, ses veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletenlerden, izni alınmamış hak sahipleri sözleşme yapılmış olması halinde isteyebileceği bedelin veya FSEK uyarınca tespit edilecek rayiç bedelin en çok üç kat fazlasını isteyebilir (FSEK m.68 f.1). Plan müellifinin böyle bir talepte bulunabilmesi için zararın oluşması Şart değildir; tecavüzün gerçekleşmesi yeterlidir. Ancak İK m. 8 f. 1 b. i kapsamında değerlendirilebilecek işlemler, m. 8 f. 2 ve 3 kapsamında kalan çoğaltmalar ve umuma iletimler İK'dan kaynaklandığı için tecavüz teşkil etmemektedir. Bu nedenle plan müellifinin bu durumlarda söz konusu haklarını kullanması mümkün değildir.

Tecavüzün ref'ine ilişkin bu özel yöntemin uygulanması plan müellifinin açık talebine bağlıdır²⁶⁶. Davacılar, FSEK m. 68'de belirtilen iki yaptırımdan birini tercih etmek konusunda tam bir serbestiye sahiptirler, mahkeme de seçilen talebi değiştiremez²⁶⁷. Davacının iki yaptırımdan ilkinin tercih etmesi halinde, hesaplamaların taraflar arasında bir sözleşme yapılmış olsaydı, davacının isteyebileceği bedel üzerinden yapılması gerekir. Burada farazi sözleşme ilişkisi belirlenirken, plan müellifinin, onun yarattığı planın ve tecavüzün subjektif niteliklerinin göz önünde bulundurulması gerekir. Buna göre, farazi sözleşme bedeli, plan müellifinin; bilimsel ve sanatsal yeterliliğinin, üretim kapasitesinin, alanında başarılı bulunup bulunmamasının, geniş halk kitlelerine ulaşip ulaşmamasının, planın; estetik görünümünün, herhangi bir ödüle layık bulunup bulunmamasının, alanında bir ilk olup olmamasının, tecavüzün ise; ağırlığının, süresinin, plana verdiği zararın, vb. niteliklerine göre değişiklik gösterdiğini söyleyebiliriz²⁶⁸. İkinci durumda ise davacılar, FSEK hükümleri uyarınca tespit edilebilecek rayiç bedelin en çok üç kat fazlasını talep edebilirler. Burada da FSEK hükümleri uyarınca tespit edilecek bedel, somut olayın subjektif özelliklerine göre her olay için ayrı ayrı belirlenir.

FSEK'in 68. maddesinin 1. fıkrası ile hüküm altına alınan bu bedel, bir tür özel hukuk cezasıdır²⁶⁹. Bu sebeple, tazminattan farklı olarak, talepte bulunan davacının, zararı ve kusuru ispat etmesi gerekmez. FSEK m. 68 f. 1 uyarınca talepte bulunan davacının, FSEK m. 70 uyarınca ayrıca tazminat talebinde bulunması kural olarak mümkün değildir. Çünkü FSEK m. 68 f. 1 davacının kusur ve zarar ispatını ortadan kaldırdığı için davacının lehinedir ve mahkemece üç kata kadar takdir olunacak bedel, onun zararını rahatlıkla karşılayacaktır. Ancak FSEK m. 68 f. 1 uyarınca hükmedilen özel hukuk cezası niteliğinde olan bedel, davacının zararının altında kalırsa ve davacı mütecevizin kusurunu da ispat edebilecek durumda ise, FSEK m. 70 f. 2 uyarınca tazminat talep edebilir²⁷⁰.

---

²⁶⁶ YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 2014.

²⁶⁷ ÖZTAN; F.; s. 647., Yargıtay 11. HD.'nin 25.01.2010 t. 2008/8996 E. 2010/757 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 10.01.2014.

²⁶⁸ Bu kapsamda belirlenecek bedelin yabacı para üzerinden de tespit edilebileceği hakkında, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 20.03.2002 t. 2002/11 – 176 E. 2002/214 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 12.01.2014.

²⁶⁹ ÖZTAN; F.; s. 649.

²⁷⁰ ÖZTAN; F.; s. 650.

FSEK m. 68 f. 1 uyarınca talep edilebilecek özel hukuk cezası niteliğindeki bedel, taraflar arasında kararlaştırılmış akdi bir ceza varsa onun talep edilmesine engel değildir²⁷¹. Bu nedenle plan müellifi hem FSEK m. 68 f. 1 uyarınca hem de yapmış olduğu sözleşme kapsamında sahip olduğu bütün hakları talep edebilir.

FSEK'in 68. maddesinin 2. ve 3. fıkralarında; eserin izinsiz olarak çoğaltılması halinde tecavüzün ref'i hususu hüküm altına alınmıştır. Buna göre, izinsiz çoğaltılan kopyalar satışa çıkarılmamışsa hak sahibi çoğaltılmış kopyaların, çoğaltmaya yarayan film, kalıp ve benzeri araçların imhasını veya üretim maliyet fiyatını geçmeyecek uygun bir bedel karşılığında kendisine verilmesini ya da sözleşme olması durumunda isteyebileceği miktarın üç kat fazlasını talep edebilir. Bu husus, izinsiz çoğaltanın hukuki sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

İzinsiz çoğaltılan kopyalar satışa çıkarılmışsa hak sahibi, tecavüz edenin elinde bulunan nüshalar hakkında yukarıda sayılan yaptırımlardan birini kullanabilir (FSEK m.68 f.2,3).

Plan müellifine FSEK m. 68 f. 2 ve 3 uyarınca tanınan imkânlardan ilki; çoğaltılmış kopyaların ve çoğaltmaya yarayan araçların imhasıdır. Plan müellifinin bu talebinin kabul edilebilmesi için, mütecavizin kusurlu olması şart değildir.

İmar planlarının aleniyetinin sağlanabilmesi için çoğaltılması İK m. 8 f. 4 uyarınca meşrudur. Ancak imar planlarının bu amaç dışında başka bir amaç için çoğaltılması halinde imha kararı verilmesi gerekir. İmha kararı, çoğaltılmış bütün nüshaları ve çoğaltmaya yarayan araçları kapsar. Buna karşılık çoğaltmayla ilgili bulunmayan genel hizmet amaçlı bina ve tesisler (basımevi binası, ambarlar, taşıt araçları, trafo tesisleri gibi) ile dizgi için özel niteliğe sahip bulunmayan bilgisayarlar imha edilemez²⁷². İmha talebinin kabul edilebilmesi için, imha edilecek araçların kural olarak mütecavizin mülkiyetinde bulunması gerekir. Çünkü imha talebinin iyi niyetli üçüncü kişilerin aynî haklarını ihlâl etmesi mümkün değildir²⁷³.

İmar planlarının izinsiz olarak fotokopilerinin çekilmesi, ozalitlerinin çıkartılması, vb. dışında güzel sanat eseri niteliğini haiz imar planlarının eki durumunda bulunan plan, proje ve krokilerinin uygulanmaları, inşa edilmeleri de

---

²⁷¹ ÖZTAN; F.; s. 650.

²⁷² TEKİNALP; s. 320.

²⁷³ Aynı yönde, ÖZTAN; F.; s. 653., TEKİNALP; s. 321.

çoğaltmadır. Bu durumda, plan müellifinin çoğaltma hakkına açıkça tecavüz teşkil etmektedir²⁷⁴. Doktrinde, bu durumda plan müellifinin imha talebinin yerine getirilmesinin telafisi imkânsız ve hatta kamu yararı ile bağdaşmayacak derecede ağır sonuçlar doğurabileceğinden bahisle, mimari eserler söz konusu olduğunda bu talebin işin mahiyetine uygun düşmediği için uygulanmaması gerektiği, burada plan müellifinin farazi sözleşme ilişkisine göre isteyebileceği bedelin üç katını talep edebileceği savunulmaktadır²⁷⁵. Kanaatimizce de doktrinde savunulan görüş oldukça isabetlidir. Ancak söz konusu izinsiz çoğaltmanın imar planına aykırı yapılaşma teşkil etmesi halinde İK hükümleri gereğince eski hale getirilmesi mümkündür.

İmha kural olarak eserin koruma süresi doluncaya kadar her zaman istenebilir. Ancak koruma süresi dolmadan önce tecavüzün ref'i davası açılmış olmak kaydıyla o zamana kadar çoğaltılmış nüshaların koruma süresi dolduktan sonra da imhası istenebilir. Fakat aynı durum çoğaltma vasıtaları için geçerli değildir. Çünkü koruma süresi dolduktan sonra çoğaltma vasıtalarının herhangi bir tecavüze hizmet etmeleri mümkün değildir²⁷⁶.

Mali hakları çoğaltma yoluyla tecavüze uğrayan plan müellifine tanınan ikinci imkân, çoğaltılan kopyaların, çoğaltmaya yarayan film, kalıp ve benzeri araçların, üretim maliyet fiyatını geçmeyecek uygun bir bedel karşılığında kendisine verilmesini talep hakkıdır. Plan müellifi, burada devrin konusunun nelerden ibaret olacağına karar verme yetkisini haizdir. Çünkü plan müellifinin mülkiyetinin kendisine intikalinde yarar görmediği şeylerin üretim maliyet bedelini ödeyerek almak zorunluluğu yoktur. Üretim maliyet fiyatı; devre konu araçların üretim tarihindeki maliyetidir²⁷⁷. Daha açık bir ifade ile burada devrin talep edildiği ya da gerçekleştiği anda araçların sahip olduğu ekonomik değer bir önemi yoktur.

Araçların üretim maliyet fiyatını geçmeyecek bir bedel karşılığında devri imkânının hukuki niteliği doktrinde tartışmalıdır. Ancak kanaatimiz bu imkânın hukuki niteliğinin önleyici bir özel hukuk yaptırımı olduğu yönündedir²⁷⁸. Çünkü bu yaptırımın sebepsiz zenginleşme hükümleri ile açıklanması halinde yaptırımın

²⁷⁴ Yargıtay 11. HD.'nin 25.10.1999 t. 1999/6557 E. 1999/8249 K. sayılı kararı.; ÖZTAN; F.; s. 655., dn. 165.

²⁷⁵ ÖZTAN; F.; s. 655., dn. 167.

²⁷⁶ EREL; Fikir ve Sanat, s. 301.; ÖZTAN; F.; s. 656.

²⁷⁷ ÖZTAN; F.; s. 658.; YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 2043.

²⁷⁸ Aynı yönde, ÖZTAN; F.; s. 656.; YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 2044.

tecavüzleri önleyici işlevi açıklanamamaktadır²⁷⁹. Yine yaptırımın istimval²⁸⁰ olarak kabulü de ortada bir kamulaştırma olmadığı için mümkün değildir²⁸¹.

Plan müellifinin kendisine tanınan araçların üretim maliyet fiyatını geçmeyecek uygun bir bedel karşılığında devri yöntemi ile birlikte FSEK m. 70 f. 2 uyarınca tazminat talep edebilmesi de mümkündür. Hatta burada devir bedelinin, tazminat miktarından az olduğu hallerde kanaatimizce plan müellifine kolaylık sağlanması ve usul ekonomisi açısından devir bedelinin, tazminat bedelinden mahsubuna dahi karar verilebilmelidir²⁸².

Plan müellifine tanınan bir başka imkân da, plan müellifi ile mütecaviz arasında sözleşme olması durumunda isteyebileceği miktarın üç kat fazlasını talep hakkıdır. Böylece mütecavizin izinsiz çoğalttığı nüshalar, söz konusu farazi sözleşme çerçevesinde üretilmiş kopyalar sayılır ve yasal hale gelir. Bu nedenle, plan müellifi izinsiz çoğaltılmış nüshaların artık kendisine verilmesini ya da imhasını isteyemez²⁸³. Söz konusu nüshaların mütecaviz tarafından satışına ya da vb. şekilde kullanılmasına engel olamaz. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, taraflar arasında sonradan kurulduğu varsayılan farazi sözleşme, plan müellifinin çoğaltmaya yarayan araçların imhasını talep etmesine engel değildir.

İzinsiz çoğaltılan nüshalar, satışa çıkartılmışsa plan müellifi henüz mütecavizin elinde bulunan çoğaltılmış kopyaların, çoğaltmaya yarayan film, kalıp ve benzeri araçların imhasını veya üretim maliyet fiyatını geçmeyecek uygun bir bedel karşılığında kendisine verilmesini ya da sözleşme olması durumunda isteyebileceği miktarın üç kat fazlasını talep edebilir. Ancak mütecavizin elinden çıkan nüshalar için plan müellifi kural olarak söz konusu seçimlik haklarını kullanma yetkisini kaybeder. Bu nüshalar yönünden plan müellifi, yalnızca FSEK m. 68 f. 1 uyarınca sözleşme yapılmış olması halinde isteyebileceği bedelin veya bu Kanun hükümleri uyarınca tespit edilecek rayiç bedelin en çok üç kat fazlasını isteyebilir²⁸⁴.

²⁷⁹ YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 2044.

²⁸⁰ İstimval; idarenin olağanüstü ve geçici nitelikteki kolektif ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla ve mevzuatta öngörülmuş usule bağlı olarak bireyleri taşınır mallarının mülkiyetini idareye terk etme yükümlülüğü altına sokan hukuki bir durumdur. <http://www.aghukukburosu.com/sayfa-346-medeni-hukuk-4-o-harfi-ile-baslayan-makaleler.html>.; Erişim Tarihi: 30.07.2014.

²⁸¹ Aynı yönde, ERDİL; s. 1189.

²⁸² Aynı yönde, YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 2043.

²⁸³ YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 2044.

²⁸⁴ Aynı yönde, EREL; Fikir ve Sanat, s. 341.; YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 2045.

Ancak plan müellifi, bu yola başvurmak zorunda değildir. Bu durumda plan müellifi izinsiz çoğaltılmış nüshaları alan üçüncü kişiler aleyhine bu nüshalarla ilgili açılacak bir davada, koşulları varsa ref ve men talebinde bulunabilir²⁸⁵.

Plan müellifinin tecavüzün ref'ine ilişkin talebinin bulunması halinde, CMK'nın el koymaya ilişkin hükümleri, delil elde etmek amacı dışında uygulanmaz (FSEK m.68 f.5).

Tecavüzün ref'i davasının davacısı, plan müellifidir. Plan müellifi ölmüşse davacılar tecavüze uğrayan hakka göre belirlenir. Müteveffa plan müellifinin tecavüze uğrayan hakkının umuma arz salahiyetine ya da adın belirtilmesi salahiyetine veya eserde değişiklik yapılmasını men etmek yetkisine, plan müellifinin şeref ve itibarını da zedeleyecek biçimde tecavüz edilen durumlarda; plan müellifinin ölmeden önce haklarını kullanması yönünde yetkilendirdiği gerçek ya da tüzel kişiler, bu şekilde yetkilendirilmiş kişi ya da kişiler yoksa vasiyeti tenfiz memuru, bu da atanmamışsa sırasıyla sağ kalan eş, çocuklar ve mansup mirasçılar, anne ve babası veya kardeşi davacı olabilir (FSEK m.19 f.1). Plan müellifinin umuma arz salahiyetine ve eserinde değişiklik yapılmasını men hakkına yapılan tecavüzlerin şeref ve itibarını da zedeleyecek kadar ağır olması ve plan müellifinin imar planının bir başka kimse tarafından sahiplenilmesi hallerinde, davacıların dava açmaması durumunda; plan müellifinden veya halefinden mali bir hak iktisap eden kimse de meşru bir menfaati bulunduğunu ispat şartıyla, ref davası açabilir (FSEK m.19 f.3). Bu durumda davacı olabilecek kimselerden hiçbiri bulunmaz ya da bulunmalarına rağmen dava açmazlarsa veya FSEK m. 19 f. 2'de belirtilen koruma süreleri dolmuşsa imar planının memleketin kültürü bakımından önemli görülmesi şartıyla Kültür Bakanlığı da davacı olabilir (FSEK m.19 f.5).

Müteveffa plan müellifinin manevi haklarından zilyet ve malike karşı hakları da tecavüze uğrayabilir. Ancak bu durumda, tecavüzün ref'inin mirasçılar tarafından dava edilmesi mümkün değildir. Çünkü zilyet ve malike karşı haklar sadece ve sadece eser sahibine tanınmıştır. Bu hakkın intikali söz konusu değildir.

---

²⁸⁵ TEKİNALP; s. 322.; YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 2045.

Nitekim FSEK m.19'da da bu hakların intikaline ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmamıştır²⁸⁶.

Müteveffa plan müellifinin mali haklarının da tecavüze uğraması mümkündür. Bu durumda FSEK'in 63. maddesi uyarınca plan müellifinin TMK uyarınca belirlenen tüm mirasçıları ve FSEK'in 68. maddesi uyarınca hak sahipleri davacı sıfatını haiz olabilirler.

Tecavüzün ref'i davası, manevi veya mali haklara yönelik mevcut bir tecavüzün veya devam eden sonuçlarının giderilmesi amacını taşır. Bu nedenle tecavüz devam ettiği sürece bunun kaldırılmasını amaçlayan ref davasının zamanaşımına uğraması söz konusu değildir²⁸⁷. Ancak mali haklar için tanınan yetmiş yıllık korumanın sona ermesi ile tecavüz de sona ermiş olduğundan mali hakların koruma süresinin sona ermesinden sonra, bu haklar için tecavüzün ref'i davası açılması mümkün değildir²⁸⁸.

c. Tecavüzün Men'i Davası

Mali ya da manevi hakları tecavüz tehlikesine maruz kalan plan müellifi tecavüzün önlenmesini dava edebilir. Vaki olan tecavüzün devam ve tekrarı muhtemel görülen hallerde de aynı hüküm caridir (FSEK m.69).

FSEK uyarınca, plan müellifinin tecavüzün men'i davası açabilmesi için; imar planının tecavüze uğrama tehlikesinin bulunması yeterlidir. Tehlikenin gerçekleşmiş olmasına ya da kusurun bulunmasına veya zararın oluşmasına gerek yoktur. Ancak FSEK m. 69 ile vaki olan tecavüzün devam ve tekrarı muhtemel görülen hallerde de men davası açılabileceği öngörüldüğünden, plan müellifi ilk tecavüzün gerçekleşmesinden sonra da muhtemel tecavüzlerin önlenmesi için men davası açma hakkını haizdir.

Tecavüzün devam ve tekrarı muhtemel görülen hallerde açılacak men davası ile tecavüzün ref'i davasının şartları birbirine oldukça yakındır. Ancak her iki

²⁸⁶ Aynı yönde, **ERDİL**; s. 1143.

²⁸⁷ **YAVUZ/ALICA/MERİVAN**; s. 1944.

²⁸⁸ **EREL**; Fikir ve Sanat, s. 368.

davanın amaçları birbirinden farklıdır. Tecavüzün ref'i davası ile tecavüzün tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırılması amaçlanırken, tecavüzün men'i davasının amacı, tecavüzün tekrar suretiyle devamının önlenmesidir²⁸⁹. Bu nedenle her iki davanın birlikte açılması da mümkündür.

Tecavüz tehlikesi; hizmetlerini ifa ettikleri sırada, bir işletmenin temsilcisi ya da müstahdemleri tarafından yapılmışsa, plan müellifi, kusurlu olup olmadığına bakılmaksızın işletme sahibi hakkında da dava açabilir (FSEK m.69 f.2, m.66 f.2). Kanaatimizce, bu kapsamda plan müellifi; imar planının, plan yapmaya yetkili idarelerin çalışanları tarafından tecavüz tehlikesine maruz kalması halinde de kusur şartı aranmaksızın ilgili idarelere karşı da dava açabilmelidir. Çünkü kanun koyucu burada eser sahibini, hem tecavüz tehlikesi yaratan kişiye hem de tecavüz tehlikesi oluşturan kişinin çalıştığı yere karşı korumak istemiştir. Bu nedenle çalışılan yerin ilgili idare olması, koruma hususunda bir fark yaratmamalı, plan müellifi; ilgili idarenin çalışanlarının planı tecavüz tehlikesi ile baş başa bırakması halinde de aynı haklara sahip olabilmelidir.

Tecavüzün men'i davası açılabilmesi için kusur ve zarar şartı aranmaz. Ancak kusurun ve zararın varlığı ve ağırlığı, takdir edilecek önlemlerin belirlenmesinde rol oynar (FSEK m.66 f.3, m.69 f.2). Ancak İK m. 8 f. 1 b. i ile idarelerce onaylanmış; mevcut durumu gösteren hâlihazır haritalar, parselasyon planları ile teknik ve idari düzenlemeleri içeren bu Kanun kapsamındaki planların değişiklik ve revizyonlarında ilk müellifin görüşü veya izni aranmayacağı hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm dolayısıyla plan müellifi, imar planında değişiklik yapılması ya da değişiklik yapılma tehlikesinin bulunması halinde, tecavüz ya da tecavüz tehlikesi İK ile meşrulaştırıldığı için ilgili idare aleyhine dava açabilme olanağını kaybetmiştir.

Tecavüzün men'i davasının davacısı, plan müellifidir. Plan müellifi ölmüşse davacılar tecavüz tehlikesine maruz kalan hakka göre belirlenir. Müteveffa plan müellifinin tecavüz tehlikesine maruz kalan hakkının umuma arz salahiyetine ya da adın belirtilmesi salahiyetine veya eserde değişiklik yapılmasını men etmek yetkisine, plan müellifinin şeref ve itibarını da zedeleyecek biçimde tecavüz edilen

---

²⁸⁹ ÖZTAN; F.; s. 664.; TEKİNALP; s. 326.

durumlarda; plan müellifinin ölmeden önce haklarını kullanması yönünde yetkilendirdiği gerçek ya da tüzel kişiler, bu şekilde yetkilendirilmiş kişi ya da kişiler yoksa vasiyeti tenfiz memuru, bu da atanmamışsa sırasıyla sağ kalan eş, çocuklar ve mansup mirasçılar, anne ve babası veya kardeşi davacı olabilir (FSEK m.19 f.1). Plan müellifinin umuma arz salahiyetine ve eserinde değişiklik yapılmasını men hakkının, müellifin şeref ve itibarını da zedeleyecek kadar ağır tecavüz tehlikesi ile karşılaşması ve plan müellifinin imar planının bir başka kimse tarafından sahiplenilmesi hallerinde, davacıların dava açmaması durumunda; plan müellifinden veya halefinden mali bir hak iktisap eden kimse de meşru bir menfaati bulunduğunu ispat şartıyla, men davası açabilir (FSEK m.19 f.3). Bu durumda davacı olabilecek kimselerden hiçbiri bulunmaz ya da bulunmalarına rağmen dava açmazlarsa veya FSEK m. 19 f. 2’de belirtilen koruma süreleri dolmuşsa imar planının memleketin kültürü bakımından önemli görülmesi şartıyla Kültür Bakanlığı da davacı olabilir (FSEK m.19 f.5).

Müteveffa plan müellifinin manevi haklarından zilyet ve malike karşı hakları da tecavüz tehlikesine maruz kalabilir. Ancak bu durumda, tecavüzün men’inin mirasçılar tarafından dava edilmesi mümkün değildir. Çünkü zilyet ve malike karşı haklar sadece ve sadece eser sahibine tanınmıştır. Bu hakkın intikali söz konusu değildir. Nitekim FSEK m.19’da da bu hakların intikaline ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmamıştır²⁹⁰.

Müteveffa plan müellifinin mali haklarının da tecavüz tehlikesine maruz kalması mümkündür. Bu durumda FSEK’in 63. maddesi uyarınca plan müellifinin TMK uyarınca belirlenen tüm mirasçıları ve FSEK’in 68. maddesi uyarınca hak sahipleri davacı sıfatını haiz olabilirler.

Tecavüzün menî davası, manevi veya mali haklara yönelik mevcut bir tecavüz tehlikesinin veya tecavüzün tekrarının önlenmesini amaçlar. Bu nedenle tecavüz tehlikesi ya da tecavüzün tekrarı devam ettiği sürece bunun önlenmesini amaçlayan menî davasının zamanaşımına uğraması söz konusu değildir. Ancak mali haklar için tanınan yetmiş yıllık korumanın sona ermesi ile tecavüz de sona ermiş

---

²⁹⁰ Aynı yönde, **ERDİL**; s. 1143.

olacağından mali hakların koruma süresinin sona ermesinden sonra, bu haklar için tecavüzün men'i davası açılması mümkün değildir.

d. Tazminat Davası

aa. Genel Olarak

FSEK m.70 uyarınca, manevi hakları haleldar edilen kişi, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat ödenmesi için dava açabilir. Mahkeme, bu para yerine veya bunlara ek olarak başka bir manevi tazminat şekline de hükmedebilir.

Mali hakları haleldar edilen kimse, tecavüz edenin kusuru varsa haksız fiillere müteallik hükümler dairesinde tazminat talep edebilir.

Ayrıca tecavüze uğrayan kimse tazminattan başka temin edilen kârın kendisine verilmesini de isteyebilir. Ancak bu halde FSEK m. 68 uyarınca talep edilen bedel indirilir.

Bu kapsamda, hakları haleldar edilen plan müellifi de, manevi ya da maddi tazminat davası açabilir, elde edilen kârın kendisine verilmesini isteyebilir.

bb. Manevi Tazminat Davası

FSEK m. 70 f. 1 ile manevi hakları haleldar edilen kişinin, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat davası açabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu dava maddi hukuk bakımından haksız fiile dayalı bir dava türüdür²⁹¹. Bu nedenle plan müellifinin ya da diğer hak sahiplerinin manevi tazminat davası açabilmesi için kural olarak; manevi hak ihlâline neden olan bir fiilin bulunması, manevi bir zarar doğması, mütecevizin kusurlu olması ve fiil ile zarar arasında uygun illiyet bağının bulunması gerekir. Ancak söz konusu dava haksız fiile dayalı manevi tazminat

---

²⁹¹ YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 2119.

davasından da, fiil, zarar ve kusur koşulu bakımından eser sahibinin lehine olacak şekilde farklı kaleme alınmıştır.

FSEK m. 70 f. 1 uyarınca manevi tazminat davası açılabilmesi için, plan müellifinin herhangi bir manevi hakkına tecavüz edilmesi yeterlidir, tecavüzün ayrıca kişilik haklarına da saldırı niteliği taşıması gerekmez. Ancak tecavüzün her iki hakka da saldırı teşkil etmesi halinde plan müellifi ya da diğer hak sahipleri, hem FSEK m. 70 f. 1 uyarınca hem de TBK m. 58 uyarınca manevi tazminat davası açabilir²⁹². Hatta eylemin, her iki hakkın ihlâlinden başka haksız rekabet ya başkaca bir hukuka aykırılığa konu olması da mümkündür. Bu durumda ihlâl edilen hukuki değer sayısınca farklı eylemin söz konusu olduğu kabul edilip, eylem sayısınca dava açılabilir.

Manevi tazminat davası açılabilmesi için, plan müellifinin manevi hakkına tecavüz teşkil eden eylemin hukuka aykırı olması gerekir. Hukuka aykırılık, hukuka uygunluk nedenlerinden birisi olmaksızın kişilerin mal veya şahıs varlığını koruyan veya bu amacı güden emredici davranış kurallarının ihlâlidir²⁹³. Bu tanım uyarınca, bir eylemin FSEK kapsamında manevi tazminata konu bir aykırılık olarak kabul edilebilmesi için, FSEK m. 14-17'ye aykırılık teşkil etmesi ve hukuka uygunluk nedenleri arasında sayılmaması gerekir.

FSEK m. 16 uyarınca plan müellifinin manevi haklarından biri de, izni olmadıkça planında değişiklik yapılmasını men etmek hak ve yetkisidir. Ancak İK m. 8 f. 1 b. i ile idarelerce onaylanmış; mevcut durumu gösteren hâlihazır haritalar, parselasyon planları ile teknik ve idari düzenlemeleri içeren İmar Kanunu kapsamındaki planların değişiklik ve revizyonlarında ilk müellifin görüşü veya izninin aranmayacağı hüküm altına alınmıştır. Çelişen bu iki hüküm dolayısıyla, plan müellifinin imar planında yapılan değişikliğin hukuka aykırılık teşkil edip etmeyeceği sorunu karşımıza çıkmaktadır. Kanaatimizce, sonraki kanun ilkesi uyarınca, İK m. 8 f. 1 b. i nedeniyle buradaki değişiklik eylemi hukuka aykırılık teşkil etmemektedir. Bu nedenle imar planlarının İK m. 8 f. 1 b. i kapsamında kalan değişiklikler hukuka aykırılık teşkil etmediği için manevi tazminat davasına konu

²⁹² Aynı yönde, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 02.04.2003 t. 2003/4-260 E. 2003/271 K. sayılı kararı ile Yargıtay 11. HD.'nin 31.03.1997 t. 1997/1850 E. 1997/2313 K. sayılı kararı.;

www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 28.03.2014.

²⁹³ YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 2121.

olamazlar. Fakat bu madde kapsamında değerlendirilemeyecek değişiklikler açısından plan müellifi, FSEK m. 16 uyarınca manevi tazminat talep edebilir.

Manevi hakların ihlâlinden kaynaklanan manevi zarar, FSEK uyarınca eser sahibine tanınan manevi hakların ihlâlinden doğan acı, keder ve üzüntüdür. Eser ile arasında neredeyse akrabalık bağı ile ilişkilendirilebilecek bir bağ bulunan eser sahibinin ise, her türlü değişiklikten acı, keder ve üzüntü duyacağı şüphesizdir. Bu sebeple kanaatimizce plan müellifinin manevi tazminat davası açabilmesi için, manevi haklarının ihlâl edilmiş olması yeterlidir, ayrıca manevi bir zararının oluşması şart değildir²⁹⁴. Zaten FSEK m. 70 ile eser sahibinin manevi bir hakkının haleldar olmasıyla manevi zararın da kendiliğinden oluşacağı, ayrıca bir ispata gerek bulunmadığı varsayılmıştır²⁹⁵.

Plan müellifi, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat ödenmesi için tazminat davası açabilir (FSEK m.70 f.1). Davanın açılabilmesi için, plan müellifine ait manevi hakların ihlâl edilmesi yeterli olup karşı tarafın kusuru aranmaz²⁹⁶.

FSEK ile manevi tazminatın bir miktar para ya da paraya ek olarak, başka bir tazmin şekli olabileceği hüküm altına alınmış, paranın miktarının nasıl belirleneceği ya da başka tazmin şekillerinin neler olacağı belirlenmemiştir. Bu nedenle burada, TBK hükümleri uygulanır. Buna göre; hâkim, tazminatın kapsamını ve ödenme biçimini, durumun gereğini ve özellikle kusurun ağırlığını göz önüne alarak belirler. Tazminatın irat biçiminde ödenmesine hükmedilirse, borçlu güvence göstermekle yükümlüdür (TBK m.51). Zarar gören, zararı doğuran fiile razı olmuş veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş yahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise hâkim, tazminatı indirebilir veya tamamen

---

²⁹⁴ ÖZTAN; F.; s. 671.; TEKİNALP; s. 327.

²⁹⁵ Aynı yönde, ÖZTAN; F.; s. 672.; TEKİNALP; s. 327.; Yargıtay 11. HD.'nin 14.09.2009 t. 2009/790 E. 2009/9383 K. sayılı kararı.; YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 2122, dn. 51.; Aksi yönde, İNCEOĞLU/TOSUN; Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Uyarınca Manevi Tazminat Talepleri ve Bunların Türk Borçlar Kanunu İle İlişkisi, Yıl: 2012, C. XXVIII, S. 3, s. 86.; YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 2123.

²⁹⁶ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 01.05.2002 t. 2002/11-283 E. 2002/340 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com; Erişim Tarihi: 28.03.2014.; Aynı yönde, TEKİNALP; s. 328-329.; Yargıtay 4. HD.'nin 17.11.1998 t. 1998/4939 E. 1998/8994 K. sayılı kararı, Yargıtay 11. HD.'nin 04.07.2006 t. 2005/8095 E. 2006/7919 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com., Erişim Tarihi: 28.03.2014.; Aksi yönde, ERDİL; s. 1289.; İNCEOĞLU/TOSUN; s. 91.; KILIÇOĞLU; Sınai Haklar, s. 412.; YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 2124.

kaldırabilir. Zarara hafif kusuruyla sebep olan tazminat yükümlüsü, tazminatı ödediğinde yoksulluğa düşecek olur ve hakkaniyet de gerektirirse hâkim, tazminatı indirebilir (TBK m.52). Alternatif tazmin olarak hâkim TBK m. 58 uyarınca, saldırıyı kınayan bir karar verilmesine, bu kararın yayınlanmasına hükmedebilir. Ancak bunların dışında başka bir yaptırıma da hükmedebilir.

FSEK m. 70 f. 1 hükmünde, 07.06.1995 t. ve 4110 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten sonra, manevi hakların ihlâlinden kaynaklanan maddi zararların tazmini hususu, madde kapsamı dışında kalmıştır. Söz konusu düzenleme oldukça hatalıdır²⁹⁷. Çünkü plan müellifinin manevi bir hakkının ihlâlinden maddi bir zararın doğması mümkündür. Ancak yapılan değişiklikle plan müellifinin elinden bu durumda tazminat davası açabilmek yetkisi alınmıştır. Bu sebeple, plan müellifi şartlarının uygun düştüğü ölçüde TBK m. 49 vd. maddeleri çerçevesinde zararının tazminini talep edebilir²⁹⁸.

Manevi tazminat davasının davacısı, plan müellifidir. Plan müellifi ölmüşse müteveffa plan müellifinin tecavüze uğrayan hakkının umuma arz salahiyetine ya da adın belirtilmesi salahiyetine veya eserde değişiklik yapılmasını men etmek yetkisine, plan müellifinin şeref ve itibarını da zedeleyecek biçimde tecavüz edilen durumlarda; plan müellifinin ölmeden önce haklarını kullanması yönünde yetkilendirdiği gerçek ya da tüzel kişiler, bu şekilde yetkilendirilmiş kişi ya da kişiler yoksa vasiyeti tenfiz memuru, bu da atanmamışsa sırasıyla sağ kalan eş, çocuklar ve mansup mirasçılar, anne ve babası veya kardeşi davacı olabilir (FSEK m.19 f.1)²⁹⁹. Plan müellifinin umuma arz salahiyetine ve eserinde değişiklik yapılmasını men hakkına yapılan tecavüzlerin şeref ve itibarını da zedeleyecek kadar ağır olması ve plan müellifinin imar planının bir başka kimse tarafından sahiplenilmesi hallerinde, davacıların dava açmamaları durumunda; plan müellifinden veya halefinden mali bir hak iktisap eden kimse de meşru bir menfaati bulunduğunu ispat şartıyla, tazminat davası açabilir (FSEK m.19 f.3). Bu durumda davacı olabilecek kimselerden hiçbiri bulunmaz ya da bulunmalarına rağmen dava açmazlarsa veya FSEK m.19 f.2'de

²⁹⁷ KILIÇOĞLU; Değişiklikler, s. 27.

²⁹⁸ Aynı yönde, YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 2129.

²⁹⁹ Aynı yönde, Yargıtay 11. HD.'nin 03.07.200 t. 2000/4764 E. 2000/6252 K. sayılı kararı, Yargıtay 11. HD.'nin 22.12.2005 t. 2004/14950 E. 2005/12769 K. sayılı kararı, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 28.05.2008 t. 2008/11-368 E. 2008/393 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 02.04.2014.

belirtilen koruma süreleri dolmuşsa imar planının memleketin kültürü bakımından önemli görülmesi şartıyla Kültür Bakanlığı da davacı olabilir (FSEK m.19 f.5).

Manevi tazminat davası için FSEK ile öngörülmüş özel bir zamanaşımı hükmü yoktur. Bu nedenle FSEK'ten kaynaklanan hak ve taleplere ilişkin zamanaşımı süresi TBK'da yer alan genel hükümlere göre belirlenmelidir³⁰⁰. TBK uyarınca zamanaşımı süreleri borcun kaynağına göre belirlenmiştir. Bu nedenle manevi tazminat davasının sözleşmeye aykırı davranışlardan kaynaklanması halinde TBK m. 146 uyarınca zamanaşımı süresi on yıldır. İhlalin haksız fiilden kaynaklanması halinde ise zamanaşımı süresi TBK m. 72 uyarınca belirlenir. Buna göre, plan müellifi, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren iki yıl ve her herhalde fiilin işlendiği tarihten itibaren on yıl içerisinde manevi tazminat davasını açmak zorundadır. Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, plan müellifi ceza kanunlarında öngörülen süre içerisinde de tazminat davası açabilir (TBK m.72).

cc. Mali Tazminat Davası

Mali hakları haleldar edilen plan müellifi, tecavüz edenin kusuru varsa haksız fiillere müteallik hükümler dairesinde tazminat davası açabilir (FSEK m.70 f.2). Bu dava maddi hukuk bakımından haksız fiile dayalı bir tazminat davasıdır. Bu nedenle plan müellifinin bu davayı açabilmesi için, mali haklarını haleldar eden bir tecavüzün bulunması, tecavüzün hukuka aykırı olması, plan müellifinin mali haklarını ihlâl eden bu aykırılık dolayısıyla maddi ya da manevi bir zararın doğmuş olması, mütecevizin kusurlu olması ve mali hak ihlâli oluşturan eylem ile zarar arasında bir illiyet bağının bulunması zorunludur. Dolayısıyla, plan müellifinin mali hakkına henüz tecavüz teşkil etmeyen ancak tecavüz tehlikesi oluşturan eylemlerin, hukuka uygunluk sebepleri arasında kalan tecavüzlerin, zarar oluşturmeyen fiillerin

---

³⁰⁰ **EREL**; Fikir ve Sanat, s. 368.; **KILIÇOĞLU**; Sınai Haklar, s. 446.; **TEKİNALP**; s. 325.; **YAVUZ/ALICA/MERDİVAN**; s. 2143.; Yargıtay 11. HD.'nin 05.06.2000 t. 2000/3342 E. 2000/5524 K. sayılı kararı, 16.01.2006 t. 2005/163 E. 2006/83 K. sayılı kararı, 15.01.2007 t. 2005/13608 E. 2007/129 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim tarihi: 02.04.2014.

ve mütecevizin kusuru nedeniyle gerçekleşmeyen ihlallerin mali tazminat davasına konu olması mümkün değildir.

İK m. 8 f. 1 b. i uyarınca, idarelerce onaylanmış mevcut durumu gösteren hâlihazır haritaların, parselasyon planları ile teknik ve idari düzenlemeleri içeren İK kapsamındaki planların, değişiklik ve revizyonlarında ilk müellifin görüşü veya izni aranmaz. Bu kapsamda, plan müellifinin onaylanmış imar planında işleme olarak kabul edilebilecek değişiklikler, onun mali haklarına tecavüz teşkil etmesine ve zarara uğramasına neden olduğu halde İK m. 8 f. 1 b. i ve f. 2 uyarınca hukuka aykırılık teşkil etmediği için kanaatimizce mali tazminat davasına konu olamayacaktır. Yine İK m. 8 f. 3 ile kesinleşen imar planlarının bir kopyasının Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'na gönderileceği hüküm altına alınmıştır. Bu kapsamda yapılan çoğaltma FSEK m. 22 uyarınca hukuka aykırılık teşkil etmesine rağmen sonraki kanun ilkesi uyarınca hukuka uygun hale geldiği için plan müellifi imar planının Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'na gönderilmek üzere çoğaltılması nedeniyle zarara uğrasa bile zararın tazminini talep edemez. Aynı şekilde İK m. 4 ve 5 ile de, imar planlarının aleni olduğu, bu aleniyeti sağlamakla görevli idarelerin imar planının tamamını veya bir kısmını kopyalar veya kitapçıklar haline getirip çoğaltarak tespit edilecek ücret karşılığında isteyenlere verebileceği hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle plan müellifinin mali haklarına, imar planlarının aleniyetini sağlamak amacıyla yapılan tecavüzler de hukuka uygun hale gelmiştir. Kanaatimizce plan müellifinin burada da mali tazminat davası açma hak ve yetkisi yoktur. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, plan müellifinin FSEK uyarınca mali haklarına tecavüz teşkil eden fakat İK ile hukuka uygun hale gelen bu eylemler açıkladığımız amaçlarla sınırlıdır. Bu nedenle, mali haklara tecavüz eden ilgili idarenin amacının farklı olması halinde, örneğin bir belediyenin sınırları içerisinde yer alan teknopark konulu mevzii imar planının aynı şekilde uygulanması için bir başka belediyeye çoğaltılarak verilmesi gibi, kanaatimizce İK ile eylem hukuka uygun hale gelmediği için, plan müellifinin tazminat davası açması mümkündür.

FSEK m. 70 f. 2 hükmünde, mali ve manevi tazminat ayrımı yapılmamıştır³⁰¹. Bu nedenle plan müellifi, mali haklarına yapılan tecavüz sonucunda oluşan mali ya da manevi her türlü zararı için mali tazminat davası açabilir³⁰².

Mali tazminat davasının davacısı kural olarak, plan müellifidir. Ancak plan müellifinin mali haklarını devrettiği durumlarda, plan müellifinin haklarını devrettiği kişiler de davacı olabilir³⁰³. Plan müellifinin mali hakları miras ile intikal edebilen haklardandır (FSEK m.63). Bu nedenle plan müellifinin mirasçuları da, mali haklara yapılan bir tecavüzün olması ve zararın doğması halinde mali tazminat davası açabilirler.

Mali tazminat davası için FSEK ile öngörölmüş özel bir zamanaşımı hükmü yoktur. Bu nedenle FSEK'ten kaynaklanan hak ve taleplere ilişkin zamanaşımı süresi TBK'da yer alan genel hükümlere göre belirlenmelidir³⁰⁴. TBK uyarınca zamanaşımı süreleri borcun kaynağına göre belirlenmiştir. Bu nedenle mali tazminat davasının sözleşmeye aykırı davranışlardan kaynaklanması halinde TBK m. 146 uyarınca zamanaşımı süresi on yıldır. İhlalin haksız fiilden kaynaklanması halinde ise zamanaşımı süresi TBK m. 72 uyarınca belirlenir. Buna göre, plan müellifi, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren iki yıl ve her herhalde fiilin işlendiği tarihten itibaren on yıl içerisinde mali tazminat davasını açmak zorundadır. Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, plan müellifi ceza kanunlarında öngörölen süre içerisinde de tazminat davası açabilir (TBK m.72).

---

³⁰¹ **YAVUZ/ALICA/MERDİVAN**; s. 2140.

³⁰² Yargıtay 11. HD.'nin 19.03.2002 t. 2001/10702 E. 2002/2515 K. sayılı kararı ile 11.10.2001 t. 2001/6996 E. 2001/7624 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 03.04.2014.

³⁰³ Yargıtay 11. HD.'nin 20.11.2007 t. 2006/6776 E. 2007/14576 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim tarihi 04.04.2014.

³⁰⁴ **EREL**; Fikir ve Sanat, s. 368.; **KILIÇOĞLU**; Sınai Haklar, s. 446.; **TEKİNALP**; s. 325., **YAVUZ/ALICA/MERDİVAN**; s. 2143.; Yargıtay 11. HD.'nin 05.06.2000 t. 2000/3342 E. 2000/5524 K. sayılı kararı , 16.01.2006 t. 2005/163 E. 2006/83 K. sayılı kararı, 15.01.2007 t. 2005/13608 E. 2007/129 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim tarihi: 04.04.2014.

dd. Temin Edilen Kârın İadesi

FSEK uyarınca hakları tecavüze uğrayan plan müellifinin açabileceği davalardan biri de, FSEK m. 70 f. 3 ile hüküm altına alınan temin edilen kârın iadesi davasıdır. Bu davanın hukuki niteliği ile ilgili olarak FSEK’te herhangi bir hüküm yoktur. Ancak doktrinde, temin edilen kârın iadesi davasının hukuki niteliğinin TBK m. 530’da düzenlenen gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin özel bir türü olduğu konusunda görüş birliği mevcuttur³⁰⁵. Bu nedenle temin edilen kârın iadesi davasının açılabilmesi için, plan müellifinin zararını ve mütecavizin kusurlu olduğunu ispat etmesi gerekmez.

Temin edilen kârın iadesi davasında amaç, haklı bir neden olmaksızın plan müellifinin eser sahipliğinden doğan hakkını kullanan mütecavizin temin ettiği haksız kârın gerçek hak sahibi olan plan müellifine iadesinin sağlanmasıdır³⁰⁶. Bu iade ile zaman zaman plan müellifinin fiili zararının da karşılanması mümkün olabilir. Bu durumda plan müellifinin malvarlığında tazmin edilecek herhangi bir zararı kalmadığı için tazminat davası açması mümkün değildir³⁰⁷. Ancak plan müellifinin maddi zararının tam olarak karşılanamadığı durumlarda, ayrıca tazminat davası açması mümkündür. Fakat bu halde de, temin edilen kâr sebebiyle hükmedilen miktardan, FSEK m. 68 uyarınca hükmedilen miktar mahsup edilir (FSEK m.70 f.3)³⁰⁸. Bununla birlikte plan müellifi, temin edilen kârın iadesi davası ile birlikte kişiliğinde ya da manevi değerlerinde meydana gelen eksilmeyi, hissettiği acı, üzüntü ve kederi gidermek amacıyla tazminat davası açmak hakkını haizdir. Çünkü her iki davanın amaçları birbirinden farklıdır.

Temin edilen kârın iadesi davası için FSEK ile öngörülmüş özel bir zamanaşımı hükmü yoktur. Bu nedenle FSEK’ten kaynaklanan hak ve taleplere ilişkin zamanaşımı süresi TBK’da yer alan genel hükümlere göre belirlenmelidir. Ancak TBK’da da vekâletsiz tasarrufta zamanaşımına ilişkin ayrıca bir hüküm

³⁰⁵ **AYİTER**; s. 263.; **ERDİL**; s. 1306.; **EREL**; Fikir ve Sanat, s. 349.; **KILIÇOĞLU**; Sınai Haklar, s. 402.; **ÖZTAN**; F.; s. 676.; **TEKİNALP**; s. 334.; **YAVUZ/ALICA/MERDİVAN**; s. 2141.

³⁰⁶ **KILIÇOĞLU**; Sınai Haklar, s. 402.

³⁰⁷ Yargıtay 11. HD.’nin 25.02.2010 t., 2008/114423 E. 2010/2165 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 04.04.2014.

³⁰⁸ **ERDİL**; s. 1306.

yoktur. Bu nedenle temin edilen kârın iadesi davası, TBK m. 146'da düzenlenen genel zamanaşımı süresi olan on yıllık zamanaşımına tabidir³⁰⁹.

2. Çeşitli Hükümler

a. Görev

FSEK m. 76 f. 1 ile görevli mahkemenin hangi mahkeme olduğu hususu hüküm altına alınmıştır. Buna göre FSEK ile hüküm altına alınmış hukuki ilişkilerden doğan davalarda, dava konusunun miktarına ve Kanunda gösterilen cezaya bakılmaksızın, görevli mahkeme Adalet Bakanlığı tarafından kurulacak ihtisas mahkemeleridir.

İhtisas mahkemeleri kurulup yargılama faaliyetlerine başlayıncaya kadar, asliye hukuk ve asliye ceza mahkemelerinden hangilerinin ihtisas mahkemesi olarak görevlendireceği ve bu mahkemelerin yargı çevreleri Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenir (FSEK m.76 f.1).

b. Yetki

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile yetki konusunda yapılmış herhangi bir düzenleme yoktur. Bu nedenle FSEK kapsamında açılacak davalarda yetki hususu HMK hükümlerine göre belirlenir. Buna göre, genel yetkili mahkeme, plan müellifinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir. Davanın aynı zamanda haksız fiil dolayısıyla açılan bir dava olması halinde, haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği ya da sözleşmeden kaynaklanması halinde sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesinde de açılması mümkündür (HMK m.10, m.16).

---

³⁰⁹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 08.07.2009 t. 2009/3-311 E. 2009/324 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com., Erişim Tarihi: 04.04.2014.

c. İspat

FSEK kapsamında açılacak hukuk davalarında mahkeme, davacının iddianın doğruluğu hakkında kuvvetli kanaat oluşturmaya yeter miktar delil sunması halinde, korunmakta olan eserler, fonogramlar, icralar, filmler ve yayınları kullananların, bu Kanunda öngörülen izin ve yetkileri aldıklarına dair belgeleri veya tüm yararlanılan eser, fonogram, icra, film ve yayınların listelerini sunmasını isteyebilir. Belirtilen belge veya listelerin sunulmaması tüm eser, fonogram, icra, film ve yayınların haksız kullanılmakta olduğuna karine teşkil eder (FSEK m.76 f.2). Buna göre, mahkeme, davalılara FSEK m.76 f.2’de açıklanan şartların oluşması halinde, kendi aleyhlerine olsa dahi söz konusu belgeleri mahkemeye ibraz etmelerini emredebilir. Davalıların mahkemenin bu emrini, susma hakkı ya da kendi aleyhine tanıklık etmeme ilkesi kapsamında yerine getirmekten kaçınması mümkün değildir. Çünkü mahkemenin bu emrini yerine getirmeyen davalı davayı kaybeder³¹⁰.

Hükmün uygulanabilmesi için, FSEK kapsamında açılmış bir hukuk davasının bulunması ve davacının mahkemeye iddialarının doğruluğu hakkında kuvvetli kanaat oluşturmaya yeter miktarda delil sunmuş olması zorunludur. Bu nedenle hükmün FSEK kapsamında açılan ceza davalarına³¹¹ ya da davacının mahkemeye iddialarının doğruluğu hakkında kuvvetli kanaat oluşturmaya yeter miktarda delil sunmadığı durumlarda uygulanması mümkün değildir.

d. İhtiyati Tedbirler

Esaslı bir zararın veya ani bir tehlikenin yahut emrivakilerin önlenmesi için veya diğer her hangi bir sebepten dolayı zaruri ve bu hususta ileri sürülen iddialar kuvvetle muhtemel görülürse hukuk mahkemesi, bu Kanun’la tanınmış olan hakları ihlâl veya tehlide maruz kalanların ya da meslek birliklerinin talebi üzerine, davanın açılmasından önce veya sonra diğer tarafa bir işin yapılmasını veya yapılmamasını, işin yapıldığı yerin kapatılmasını veya açılmasını emredebileceği gibi, bir eserin

---

³¹⁰ ÖZTAN; F.; s. 693.

³¹¹ Aksi yönde, ÖZTAN; F.; s. 692.

çoğaltılmış nüshalarının veya hasren onu imale yarayan kalıp ve buna benzer sair çoğaltma vasıtalarının ihtiyati tedbir yolu ile muhafaza altına alınmasına karar verebilir (FSEK m.77 f.1 c.1). Buna göre, ihtiyati tedbir kararının verilebilmesi için, ihlâl ve tehdiye maruz kalan hakkın, FSEK ile tanınmış bir hak olması gerekir. Bu nedenle imar planı eser olarak korunan plan müellifi de, imar planından kaynaklanan haklarının ihlâl edilmesi yahut tehdiye maruz kalması halinde tedbir talebinde bulunabilir.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 77. maddesinde, ihtiyati tedbirin sebebi olarak, belirli, somut sebeplerin gösterilmesi yerine, genel nitelikte sebeplerin ifade edildiği söylenebilir. Kanunda "esaslı bir zararın veya ani bir tehlikenin yahut emrivakilerin önlenmesi için yahut diğer her hangi bir sebepten dolayı..." ihtiyati tedbir istenebileceği belirtilmiştir. Buna göre, kanun ihtiyati tedbir sebebi olarak bazı durumları kendisi göstermiş, ancak bu durumları sınırlayıcı olarak belirtmeyip, bunlar dışında da her hangi bir sebepten dolayı da gerekli görülürse ihtiyati tedbire karar verilebileceğini belirtmiştir³¹². Ancak, ihtiyati tedbir talebinin sebebinin böylesine genel nitelikte oluşunun, aleyhine talepte bulunulan açısından gayri adil bir durum yaratmaması için FSEK m. 77 ile ihtiyati tedbir talebinde bulunana, ileri sürdüğü iddiaları kuvvetle muhtemel olarak ispat yükümlülüğü getirilmiştir.

İhtiyati tedbir dava açılmadan önce, esas hakkında görevli ve yetkili olan mahkemeden; dava açıldıktan sonra ise ancak asıl davanın görüldüğü mahkemeden talep edilir (HMK m.390). FSEK uyarınca esas hakkında görevli olan mahkeme ise, FSEK m. 76 uyarınca belirlenir.

İhtiyati tedbir talebinde bulunabilecek kimseler, hak sahipleri ve meslek birlikleridir.

İhtiyati tedbir kararının uygulanması hususunda FSEK ile yapılmış bir düzenleme yoktur. Bu nedenle FSEK uyarınca verilen ihtiyati tedbir kararı, HMK hükümleri uyarınca uygulanır. Buna göre; ihtiyati tedbir kararının uygulanması, verildiği tarihten itibaren bir hafta içinde talep edilmek zorundadır. Aksi hâlde, kanuni süre içinde dava açılmış olsa dahi, tedbir kararı kendiliğinden kalkar. Tedbir kararının uygulanması, kararı veren mahkemenin yargı çevresinde bulunan veya

---

³¹² **ÖZEKES;** Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İhtiyati Tedbirler, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 2, Yıl: 2002, s. 101.

tedbir konusu mal ya da hakkın bulunduğu yer icra dairesinden talep edilir. Mahkeme, kararında belirtmek suretiyle, tedbirin uygulanmasında, yazı işleri müdürünü de görevlendirebilir. İhtiyati tedbir kararının uygulanması için, gerekirse zor kullanılabilir. Zor kullanmak hususunda, bütün kolluk kuvvetleri ve köylerde muhtarlar, uygulamayı gerçekleştirecek memurun yazılı başvurusu üzerine, kendisine yardım etmek ve emirlerine uymakla yükümlüdürler. İhtiyati tedbiri uygulayan memur, bir tutanak düzenler. Bu tutanakta, tedbir konusu ve bulunduğu yer gösterilir; tedbir konusu ile ilgili her türlü iddia bu tutanağa geçirilir. Tedbiri uygulayan memur, bu tutanağın bir örneğini tedbir sırasında hazır bulunmayan taraflara ve duruma göre üçüncü kişiye tebliğ eder. İhtiyati tedbir kararları hakkında kanun yoluna başvurulması hâlinde, tedbire ilişkin dosya ve delillerin sadece örnekleri ilgili mahkemeye gönderilir (HMK m.393). Aleyhine ihtiyati tedbir kararı verilen veya hakkında bu tedbir kararı uygulanan kişi, mahkemece kabul edilecek teminatı gösterirse, mahkeme, duruma göre tedbirin değiştirilmesine veya kaldırılmasına karar verebilir. Teminatın tutarı, tedbirin değiştirilmesi veya kaldırılmasına göre; türü ise 87. maddeye göre tayin edilir. İtiraza ilişkin 394. maddenin üçüncü ve dördüncü fıkrası, kıyas yoluyla uygulanır (HMK 394). Durum ve koşulların değiştiği sabit olursa, talep üzerine ihtiyati tedbirin değiştirilmesine veya kaldırılmasına teminat aranmaksızın karar verilebilir. İtiraza ilişkin 394 üncü maddenin üçüncü ve dördüncü fıkrası, kıyas yoluyla uygulanır (HMK 395). İhtiyati tedbir kararı dava açılmadan önce verilmişse, tedbir talep eden, bu kararın uygulanmasını talep ettiği tarihten itibaren iki hafta içinde esas hakkındaki davasını açmak ve dava açtığına ilişkin evrakı, kararı uygulayan memura ibrazla dosyaya koydurmak ve karşılığında bir belge almak zorundadır. Aksi hâlde tedbir kendiliğinden kalkar. İhtiyati tedbir kararının etkisi, aksi belirtilmediği takdirde, nihai kararın kesinleşmesine kadar devam eder. Tedbir kalkmış veya kaldırılmış ise bu husus ilgili yerlere bildirilir. İhtiyati tedbir dosyası, asıl dava dosyasının eki sayılır (HMK 396).

Tedbire muhalefetin cezası, hem FSEK m. 77 f. 1 c. son ile yapılan atıfla, hem de HMK m.398'de birbirinden farklı olarak düzenlenmiştir. Kanaatimizce, sonraki kanun ilkesi gereğince HMK m. 398 ile düzenlen hükümün uygulanması gerekir. Buna göre, ihtiyati tedbir kararının uygulanmasına ilişkin emre uymayan

veya tedbir kararına aykırı davranan kimse, bir aydan altı aya kadar disiplin hapsi ile cezalandırılır. Görevli ve yetkili mahkeme, esas hakkındaki dava henüz açılmamışsa, ihtiyati tedbir kararı veren mahkeme; esas hakkındaki dava açılmışsa, bu davanın görüldüğü mahkemedir (HMK m.398).

e. Gümrüklerde Geçici Olarak El Koyma

FSEK m. 77 f. 2 ve 3 uyarınca, haklara tecavüz oluşturulması ihtimali halinde yaptırım gerektiren nüshaların ithalat veya ihracatı sırasında, 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 57. maddesi hükümleri uygulanır. Bu nüshalara gümrük idareleri tarafından el konulmasına ilişkin işlemler Gümrük Yönetmeliği'nin ilgili hükümlerine göre yürütülür.

f. Hükümün İlanı

Açtığı dava sonunda haklı bulunan plan müellifi ya da diğer hak sahipleri, haklı bir sebebinin veya menfaatinin bulunması halinde hükümün ilan edilmesini talep edebilir. Hükümün ilanına karar verilebilmesi için plan müellifinin ya da diğer hak sahiplerinin talebinin bulunması zorunludur³¹³. Ancak salt talepte bulunmak yeterli değildir. Talepte bulunanın ayrıca, muhik bir sebebinin yahut menfaati olduğunu da ispat etmesi gerekir. Fakat ilan edilecek hükümün dayanağının FSEK m. 67 f. 2 ya da m. 67 f. 4 b. 1 olması halinde, talepte bulunanın hukuki yararı bulunduğu FSEK ile hüküm altına alındığından bu hususun yeniden ispatı gerekmez³¹⁴.

İlanın şekil ve muhtevası kararda tespit edilir (FSEK m.78 f.2).

İlan masrafları, davada haksız çıkan taraftan alınır³¹⁵.

İlanın yapılabilmesi için, kararın kesinleşmesi gerekir. Kararın kesinleşmesinden itibaren ise, üç ay içinde ilan hakkı kullanılmalıdır. Aksi halde hak düşer (FSEK m.78 f.3).

³¹³ YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 2380.

³¹⁴ YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 2381.

³¹⁵ YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 2383.

B. 3194 Sayılı İmar Kanunu Uyarınca Plan Müellifinin Açabileceği Davalar

1. İptal Davası

İmar planları idare hukuku açısından, düzenleyici birer idari işlemdir. Bu nedenle yargısal denetimleri de kural olarak iptal davaları eliyle yapılır³¹⁶. İYUK m. 2’de iptal davası, idari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlâl edilenler tarafından açılan davalar olarak tanımlanmıştır. Buna göre, plan müellifinin imar planının iptalini dava edebilmesi için menfaatinin ihlâl edilmiş olması gerekir.

İmar planlarının tümü, FSEK m. 2 f. 3 uyarınca ilim ve edebiyat eseridir. Bu sebeple, plan müellifi de eser sahibi olarak FSEK kapsamında korunmaktadır. FSEK m. 16 f. 1 uyarınca ise, eser sahibinin izni olmadıkça eserde veyahut eser sahibinin adında kısaltmalar, ekleme ve başka değiştirmelerin yapılamayacağı hüküm altına alınmıştır. Bu sebeple imar planlarında, plan müellifinin izni olmadıkça yapılacak her türlü değişiklik, plan müellifinin menfaatini ihlâl etmektedir. Daha açık bir ifade ile imar planında izni alınmadan değişiklik yapılmış olan plan müellifi, FSEK m. 16 f. 1 uyarınca menfaati ihlâl edildiği için iptal davası açabilir. Nitekim bu görüşe uygun olarak, PYAEDY’ye 27. maddesi 1. fıkrası 4. bendi olarak; “Plan müellifinin gerekçeli uygun görüşünün alınması şarttır.” hükmü eklenmiştir. Yönetmelik hükmünün iptali istemiyle açılan dava ise, Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 1. maddesinde, genel anlamda "eser" tanımının yapıldığı, 2. maddesinin 3. fıkrasında, her nevi planların fikir ve sanat eseri sayıldığı, 16. maddesinin 1. fıkrasında da, eser sahibinin izni olmadıkça eserde veyahut eser sahibinin adında kısaltmalar, ekleme ve başka değiştirmeler yapılamayacağına hükme bağlandığı, bu hükümler uyarınca mimari projenin teknik ve bilimsel fikir eseri olarak korunduğu, eser sahibinin izni olmadıkça plan değişikliği yapılamayacağı, planda değişiklik yapılabilmesi için plan müellifinin

³¹⁶ CANBAZOĞLU/AYAYDIN; İmar Planlarının Yargısal Denetimi I, TBB Dergisi, S. 93, Yıl: 2011, s. 251.

muvafakatinin alınması gerektiğinin açık olduğu, bu durumda, 5846 sayılı Yasada belirtilen düzenlemenin uygulanması ve Kanun kapsamında bulunan planın eser olarak korunması amacıyla plan müellifinin gerekçeli uygun görüşünün alınmasının şart olduğunun düzenlemesi yolundaki yönetmelik maddesinde hukuka aykırılık görülmediği gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir³¹⁷. Danıştay 6. Dairesi de, bu hüküm ve kararlara uygun olarak, davacıların müellifi oldukları imar planlarında değişiklikler yapılması, ayrıca plan müellifi olarak da görüşünün alınmamış olduğunun öne sürülmesi karşısında planlarda değişiklik yapılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davada dava açma ehliyetinin bulunduğuna karar vermiştir³¹⁸.

13.01.2005 tarihli 25699 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik'in 2. maddesi ile PYAEDY'nin 27. maddesinin 1. fıkrasının 4. bendi yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak Danıştay 6. Dairesi'nin 18.10.2006 t. 2005/1441 E. 2006/4862 K. sayılı kararı ile söz konusu Yönetmelik değişikliğinin iptaline karar verilmiştir. İptal kararından sonra, 08.07.2005 tarihli 25869 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik'in 1. maddesi ile PYAEDY'nin 27. maddesinin 1. fıkrasının 4. bendi; "Afettede yerleşim alanlarının imar planlarında yapılacak değişikliklerde yeni bir kentsel, sosyal ve teknik altyapı alanı ayrılması halinde, 2 numaralı bentteki şartlar ve bu Yönetmeliğe ekli EK-1a, EK-1b, EK-1c, EK-1d ve EK-1e işaretli tablolarda belirtilen asgari alan büyüklükleri şartı aranmaz." şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Fakat bu düzenlemede, Danıştay 6. Dairesi'nin 17.01.2007 t. 2005/5258 E. 2007/98 K. sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

Tüm bu isabetli kararlarından sonra Danıştay 6. Dairesi 14.02.2013 t. 2011/2584 E. 2013/823 K. sayılı kararı ile yerleşik içtihatlarıyla çelişir biçimde, PYAEDY'nin m. 27 f. 1 b. 4 hükmünün: "Afettede yerleşim alanlarının imar planlarında yapılacak değişikliklerde yeni bir kentsel, sosyal ve teknik altyapı alanı ayrılması halinde, 2 numaralı bentteki şartlar ve bu Yönetmeliğe ekli EK-1a, EK-1b,

---

³¹⁷ Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 06.05.2004 t. 2001/380 E. 2004/552 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 13.04.2014.

³¹⁸ Danıştay 6. Dairesinin 14.01.2004 t. 2003/5595 E. 2004/179 K. sayılı kararı ile 06.02.2009 t. 2007/2496 E. 2009/949 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 13.04.2014.

EK-1c, EK-1d ve EK-1e işaretli tablolarda belirtilen asgari alan büyüklükleri şartı aranmaz.” şeklinde düzenlenmiş olduğu, kararın verildiği tarihte “Plan müellifinin gerekçeli uygun görüşünün alınması şarttır.” şeklinde bir zorunluluk öngören bir hüküm bulunmadığı, imar planlarının değiştirilmesinde temel alınacak mevzuatın imar mevzuatı olduğu, imar planlarının dava konusu edilmesi halinde İdare Mahkemesince yapılacak yargılamada da hukuki değerlendirmenin yine imar mevzuatı esas alınmak suretiyle yapılacağı, bu çerçevede önceki imar planı müellifinin bu süreçte bir hak kaybı iddiası var ise, bu iddianın FSEK kapsamında açılacak davanın konusunu oluşturacağı gerekçesi ile imar planının iptali kararının bozulmasına karar vermiştir. Bu isabetsiz karar dolayısıyla, plan müellifinin elinden imar planının iptalini dava edebilme ehliyeti alınmış bulunmaktadır.

Danıştay 6. Dairesi'nin bu kararından sonra 12.07.2013 tarihinde, İK m. 8 f. 1 b. i ile yapılan değişikliklerle de, idarelerce onaylanmış; mevcut durumu gösteren hâlihazır haritalar, parselasyon planları ile teknik ve idari düzenlemeleri içeren bu Kanun kapsamındaki planların değişiklik ve revizyonlarında ilk müellifin görüşü veya izni aranmayacağı hüküm altına alınmıştır.

Sonuç olarak, İK m. 8 f. 1 b. i hükmü ve Danıştay 6. Dairesi'nin 14.02.2013 t. 2011/2584 E. 2013/823 K. sayılı kararı nedeniyle plan müellifinin izni alınmaksızın değiştirilen imar planının iptalini dava edebilme ehliyeti yoktur. Bu nedenle plan müellifinin, bu gerekçelerle imar planının iptali davası açabilmesi mümkün değildir.

2. Tazminat Davası

İK m. 8 f. 1 b. j ile yeni bir düzenleme hüküm altına alınmıştır. Buna göre, ilgili idareler, Bakanlıkça belirlenen esaslara göre mimari estetik komisyonu kurar. Komisyon, yapıların ve onaylı mimari projelerinin özgün fikir ifade edip etmediğine karar vermeye yetkilidir. Özgün fikir ifade etmeyenlerde yapılacak değişikliklerde ilk müellifin görüşü aranmaz. Özgün fikir ifade eden mimarlık eser ve projelerinde; eser sözleşmesinde işleme izni verilenler ile eserin bütünlüğünü bozmadığına, estetik görünümünü değiştirmediğine, teknik, yönetsel amaçlar ve kullanım amacı nedeniyle

zorunlu olduğuna karar verilen değişiklikler müellifinin izni alınmaksızın yapılabilir. Bu durumda ilk müellif tarafından talep edilebilecek telif ücreti; ilgili meslek odasının belirlenen mimari proje asgari hizmet bedelinin, tamamlanan yapılarda yüzde yirmisini, inşaatı süren yapılarda yüzde on beşini geçemez (İK m.8 f.1 b.j).

Mimari projeler; özgün fikir ifade eden mimarlık eser ve projeleri ile özgün fikir ifade etmeyen mimarlık eser ve projeleri olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Özgün fikir kavramı; eser sahibi sayılan kişinin, eserin yaratılması faaliyetine katkısını³¹⁹, eserin özünü, nüvesini ifade etmektedir. Bu nedenle özgün fikir ifade etmeyen mimarlık eser ve projeleri, plan müellifinin yaratma faaliyetinden yoksundur. Bu projeler, müelliflerinin hususiyetini taşımamaktadır. Bu sebeple, FSEK m. 1/B uyarınca da eser olarak korunamamaktadırlar. İK m. 8 f. 1 b. j ile de, bu duruma uygun biçimde, özgün fikir ifade etmeyen mimari projelerde yapılacak değişikliklerde ilk müellifin görüşünün alınmayacağı hüküm altına alınmıştır.

Özgün fikir ifade eden mimarlık eser ve projelerinde ise; bunlar eser olarak korunduğu için, müellifin izni olmaksızın ancak FSEK m. 16 f. 2 hükmü ile getirilen istisnalar kapsamında değişiklik yapılabilir. Bu durum İK m. 8 f. 1 b. j'nin "...özgün fikir ifade eden mimarlık eser ve projelerinde; eser sözleşmesinde işleme izni verilenler ile eserin bütünlüğünü bozmadığına, estetik görünümünü değiştirmedikçe, teknik, yönetsel amaçlar ve kullanım amacı nedeniyle zorunlu olduğuna karar verilen değişiklikler müellifinin izni alınmaksızın yapılabilir." cümlesi ile kabul ve tekrar edilmiştir.

Ancak İK m. 8 f. 1 b. j'nin son cümlesi ile plan müellifine, FSEK uyarınca tanınmayan bir tazminat hakkı tanınmıştır. Buna göre, plan müellifi; özgün fikir ifade eden mimarlık eser ve projesinde yapılan değişiklik nedeniyle, söz konusu değişiklik onun eserinin bütünlüğünü bozmayan, estetik görünümünü değiştirmeyen, teknik, yönetsel ya da kullanım amacı nedeniyle zorunlu olan ya da verilen işleme izni kapsamında yapılan bir değişiklik olsa dahi ilgili meslek odasının belirlenen mimari proje asgari hizmet bedelinin, tamamlanan yapılarda yüzde yirmisini, inşaatı süren yapılarda yüzde on beşini aşmayacak bir telif ücreti talep edebilir.

---

³¹⁹ Yargıtay 11. HD.'nin 11.03.1994 t. 1994/982 E. 1994/2011 K. sayılı kararı.; www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 14.04.2014.

Plan müellifinin bu yeni talep hakkının nasıl ileri sürüleceği konusunda, İK'da yapılmış usuli bir düzenleme yoktur. Ancak İK m. 8 f. 1 b. j uyarınca bu hakka, yalnızca mimari eser ve projesi özgün fikir ifade eden plan müellifi sahip olabilmektedir. Daha açık bir ifade ile plan müellifi söz konusu tazminat hakkına, mimarlık eser ve projesinin FSEK kapsamında korunan bir eser olması münasebetiyle sahip olmaktadır. FSEK m. 76 ile bu Kanun'un tanzim ettiği hukuki münasebetlerden doğan davalarda, dava olunan şeyin miktarına ve kanunda gösterilen cezanın derecesine bakılmaksızın görevli mahkemenin Adalet Bakanlığı tarafından kurulacak ihtisas mahkemeleri olduğu hüküm altına alınmıştır. Ancak "Bu Kanun'un düzenlediği hukuki ilişkilerden" ne anlaşılması gerektiği yeterince açık bir şekilde ortaya konulmamıştır³²⁰. Fakat FSEK'in düzenlediği hukuki ilişkilerin ne olduğu, Kanun'un "Amaç" kenar başlığını taşıyan 1.m.sinde ifade edilmiştir³²¹. Madde metninden anlaşılacağı üzere, FSEK'in düzenlediği hukuki ilişkiler, eser sahibinin manevi ve mali haklarının belirlenmesi, korunması ile bunlardan yararlanma şartlarıdır. Buna göre, Kanun'un düzenlediği hukuki münasebetlerden doğan davalar kapsamına, eser sahipliği, eser sahibinin eseri üzerindeki manevi ve mali haklarının belirlenmesi, korunması, eserden yararlanma şartlarının düzenlenmesi, yasa ve sözleşmelerle öngörülen aykırı yararlanma hallerinde yaptırım uygulanması istemlerini içeren davalar, FSEK'in düzenlediği hukuki ilişki kavramı içerisindedir³²². Bu sebeple, kanaatimizce plan müellifinin eser sahipliğinin korunmasına yönelik bu yeni tazminat talebi açısından da görevli mahkeme FSEK m.76 uyarınca belirlenen mahkemedir. Nitekim Danıştay 6. Dairesi'nin 14.02.2013 tarihli 2011/2584 E. 2012/823 K. sayılı kararı ile plan müellifinin imar planının değiştirilmesi sürecinde hak kaybı iddiasının olması halinde, bu iddianın 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında açılacak davanın konusunu oluşturduğu karara bağlanmıştır.

Plan müellifine İK uyarınca tanınan tazminat davasında yetkili mahkemenin neresi olduğu hususu İK ile hüküm altına alınmamıştır. Bu nedenle burada yetkili mahkeme HMK uyarınca belirlenir. Buna göre, genel yetkili mahkeme, plan

³²⁰ YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 2278.

³²¹ YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 2278.

³²² YAVUZ/ALICA/MERDİVAN; s. 2278.

müellifinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir. Davanın aynı zamanda haksız fiil dolayısıyla açılan bir dava olması halinde, haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği ya da sözleşmeden kaynaklanması halinde sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesinde de açılması mümkündür (HMK m.10, m.16).

C. 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Uyarınca Açılacak Ceza Davaları

1. Manevi, Mali Veya Bağlantılı Haklara Tecavüz

a. Genel Olarak

FSEK ile koruma altına alınan fikir ve sanat eserleriyle ilgili manevi, mali veya bağlantılı hakları ihlâl ederek:

1-Bir eseri, icrayı, fonogramı veya yapımı hak sahibi kişilerin yazılı izni olmaksızın işleyen, temsil eden, çoğaltan, değiştiren, dağıtan, her türlü işaret, ses veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma ileten, yayımlayan ya da hukuka aykırı olarak işlenen veya çoğaltılan eserleri satışa arz eden, satan, kiralamak veya ödünç vermek suretiyle ya da sair şekilde yayan, ticari amaçla satın alan, ithal veya ihraç eden, kişisel kullanım amacı dışında elinde bulunduran ya da depolayan kişi hakkında bir yıldan beş yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.

2- Başkasına ait esere, kendi eseri olarak ad koyan kişi altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılır. Bu fiilin dağıtmak veya yayımlamak suretiyle işlenmesi halinde, hapis cezasının üst sınırı beş yıl olup, adli para cezasına hükmolunamaz.

3- Bir eserden kaynak göstermeksizin iktibasta bulunan kişi altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılır.

4- Hak sahibi kişilerin izni olmaksızın, alenileşmemiş bir eserin muhtevası hakkında kamuya açıklamada bulunan kişi, altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

5- Bir eserle ilgili olarak yetersiz, yanlış veya aldatıcı mahiyette kaynak gösteren kişi, altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

6- Bir eseri, icrayı, fonogramı veya yapımı, tanınmış bir başkasının adını kullanarak çoğaltan, dağıtan, yayan veya yayımlayan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılır.

Bu Kanun'un ek 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında bahsi geçen fiilleri yetkisiz olarak işleyenler ile bu Kanunda tanınmış hakları ihlâl etmeye devam eden bilgi içerik sağlayıcılar hakkında, fiilleri daha ağır cezayı gerektiren bir suç oluşturmadığı takdirde, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Hukuka aykırı olarak üretilmiş, işlenmiş, çoğaltılmış, dağıtılmış veya yayımlanmış bir eseri, icrayı, fonogramı veya yapımı satışa arz eden, satan veya satın alan kişi, kovuşturma evresinden önce bunları kimden temin ettiğini bildirerek yakalanmalarını sağladığı takdirde, hakkında verilecek cezadan indirim yapılabileceği gibi ceza vermekten de vazgeçilebilir (FSEK m.71).

FSEK'in bu maddesi uyarınca, bu Kanun kapsamında düzenlenen cezalar; manevi haklara tecavüz suçları, mali haklara tecavüz suçları, bağlantılı haklara tecavüz suçları, başkasının eserini sahiplenmek suçu, intihal suçları, eser içeriğini ifşa suçu, başkasının adından istifade suçu olarak kategorize edilebilir³²³. Bunlardan konumuz ile ilgili olanlar, manevi haklara tecavüz suçları, mali haklara tecavüz suçları, başkasının eserini sahiplenmek suçu, intihal suçları, eser içeriğini ifşa suçu ve başkasının adından istifade suçudur.

---

³²³ YAZICIOĞLU; Fikri Mülkiyet Hukukundan Kaynaklanan Suçlar 5846 S. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki Suçlar, İstanbul 2009, s. 177.

b. Manevi Haklara Tecavüz Suçları

Manevi haklara tecavüz suçlarında korunan hukuki değer, plan müellifinin yaratma yeteneği, bu yeteneğin ona verdiği haz ve iyelik olguları³²⁴ ve bunların korunması ile toplumun gelişmesinin sürekliliğinin sağlanması ihtimalidir. Bu suç tipinin manevi unsuru kasttır³²⁵. Faili suçu işleyen gerçek kişidir. Çünkü tüzel kişilerin kusurlu davranma yeteneği yoktur³²⁶. Bu nedenle manevi haklara tecavüz suçunun faili ilgili idareler olması mümkün değildir.

Manevi haklara tecavüz suçu genel bir suçtur. Dolayısıyla manevi haklara tecavüz suçunun failinin herkes olması mümkündür³²⁷. Bu suçun mağduru ise ancak hak sahipleri olabilir. Hak sahibi ise kural olarak plan müellifidir. Ancak plan müellifinden başka, varsa FSEK m.19 uyarınca plan müellifinin yetkilendirdiği kişilerin, böyle bir kişi yoksa vasiyeti tenfiz memurunun, bu da tayin edilmemişse, sırasıyla sağ kalan eşin, çocuklar ve mansup mirasçıların, ana-baba ve kardeşlerin de hak sahibi olması mümkündür.

Suç takibi şikâyete bağlı bir suçtur (FSEK m.75).

c. Mali Haklara Tecavüz Suçu

Mali haklara tecavüz suçunda korunan hukuki değer, plan müellifinin imar planını yapmakla elde ettiği ya da edeceği ekonomik getiridir. Suçun manevi unsuru, kasttır.

Genel suç kategorisinde bulunan bu suç tipinin faili, suçu işleyen her gerçek kişi olabilir. Bu nedenle suçun failinin tüzel kişilikleri bulunan belediyeler ya da İl Özel İdareleri olması mümkün değildir. Suçun mağduru hak sahipleridir. Hak sahipleri ise; plan müellifleri, plan müellifinin mali haklarını kullanma yetkisini devrettiği kişiler ve FSEK m. 63 uyarınca plan müellifinin mirasçıları olabilirler.

---

³²⁴ YAZICIOĞLU; s. 185.

³²⁵ TEKİNALP; s. 337 -344.

³²⁶ YAZICIOĞLU; s. 186.

³²⁷ YAZICIOĞLU; s. 188.

Suç takibi şikâyete bağlı bir suçtur (FSEK m.75).

d. Başkasına Ait Bir Esere Kendi Eseri Olarak Ad Koymak Suçu

Başkasına ait bir esere kendi eseri olarak ad koymak suçu; eser sahibinin, eseri, kendi adı veya müstear adı ile yahut adsız olarak, umuma arz etme veya yayınlama hususunda karar vermek salahiyetinin korunmasına yönelik bir suç tipidir³²⁸. Gerçek plan müellifinden başka herkes suçun faili olabilir. Ancak, suç mahsus suç niteliğinde olduğu için suçun mağduru, plan müellifinden başka kimse olamaz³²⁹. Fakat FSEK uyarınca hak sahibi bulunan diğer kişiler de, manevi haklara tecavüz suçunun mağduru olarak şikâyetçi olabilirler³³⁰.

Suçun maddi unsuru, plan müellifinin fikri ürününün, başka bir kimse tarafından sanki kendisi yaratmış gibi sahiplenilmesidir³³¹. Bu nedenle suçun oluşabilmesi için, bir imar planının plan müellifinden başka bir kimsenin, kendisini o imar planının plan müellifi olarak tanıtmaması gerekir.

Suç serbest hareketli bir suçtur³³². Ancak suçun nitelikli hali ancak ve ancak dağıtmak veya yayımlamak suretiyle gerçekleştirilebildiği için bağlı hareketli suç haline dönüşmüştür³³³. Dağıtmak, bir şeyi kamuya yaymak, bir şeyi toplumdaki bireylere ulaştırmak ya da basılmış bir eserin nüshalarını çok sayıda kimseye tevdi etmek eylemidir³³⁴. Yayımlamak ise kitap, gazete, dergi, vb. şeyleri basmak ve dağıtmak, neşretmek, dinlenilecek, görülecek şeyleri radyo ve televizyonla sunmak, bildirmek, duyurmak, açıklamak, ilan etmek olarak tanımlanabilir³³⁵. İmar planlarının dağıtılması ya da yayımlanması ise ancak imar planının onaylanmasından sonra mümkün hale gelir. Onaylanan imar planlarını yayımlamak ve dağıtmak görevi ise, imar planlarının aleni olmasını sağlamakla yükümlü idarelerin görevidir. Bu

³²⁸ YAZICIOĞLU; s. 238.

³²⁹ Aynı yönde, YAZICIOĞLU; s. 244.

³³⁰ YAZICIOĞLU; s. 244.

³³¹ YAZICIOĞLU; s. 245.

³³² YAZICIOĞLU; s. 246.

³³³ YAZICIOĞLU; s. 246.

³³⁴ YAZICIOĞLU; s. 249.

³³⁵ Güncel Türkçe Sözlük; www.tdk.gov.tr, Erişim Tarihi: 06.04.2014.

nedenle, kanaatimizce cezaların şahsiliği ilkesi gereğince, suçun nitelikli halinin fail plan müellifi tarafından işlenmesi kural olarak mümkün değildir. Fakat fail, herhangi bir nedenle bizzat sahiplendiği imar planını yayımlar ya da dağıtırsa elbette FSEK m.71 f.1 b.2 c.son uyarınca da cezalandırılabilir.

Suçun manevi unsuru, kasttır.

Suç takibi şikâyete bağlı bir suçtur (FSEK m.75).

e. İntihal Suçları

İntihal suçları FSEK m. 71’de, eserden kaynak gösterilmeksizin iktibasta bulunma ve yetersiz, yanlış veya aldatıcı mahiyette kaynakta bulunma olmak üzere iki kategori altında düzenlemiştir.

İntihal suçlarının koruduğu hukuku değer, plan müellifinin yaratma yeteneği, bu yeteneğin müellife verdiği haz, sağladığı mali ve manevi haklardır. Suçun maddi unsuru, bir plan müellifine ait imar planının bir kısmının ya da planın eki durumunda bulunan mimari projelerin tamamının ya da bir kısmının bir başka plan müellifi tarafından kaynak gösterilmeksizin ya da yetersiz, yanlış, aldatıcı mahiyette kaynak gösterilerek kullanılması, sahiplenilmesidir. İmar planlarının ve eki niteliğinde bulunan mimari projelerin kısmen ya da tamamen başka bir imar planına uygulanması mümkündür. Bu sebeple imar planları açısından da, suçun maddi unsuru gerçekleşebilir.

Suçun manevi unsuru, kasttır.

Suçun faili, imar planının tamamını veya bir kısmını ya da planın eki niteliğinde bulunan mimari projenin tamamını ya da bir kısmını kaynak göstermeksizin sahiplenen ya da yetersiz, yanlış ya da aldatıcı mahiyette kaynak göstererek kullanan plan müellifidir. Ancak tüzel kişilerin cezai sorumluluğu bulunmadığı için bu kişinin, gerçek kişi olması zorunludur. Suçun mağduru, plan müellifidir. Suç mahsus suç niteliğini haiz olduğu için, diğer hak sahiplerinin mağdur

olması mümkün değildir. Ancak bu kişilerin, manevi ve mali haklara tecavüz suçu dolayısıyla şikâyetçi olmaları mümkündür³³⁶.

Suç takibi şikâyete bağlı bir suçtur (FSEK m.75).

f. Hak Sahibi Kişilerin İzni Olmaksızın Alenileşmemiş Bir Eserin Muhtevası Hakkında Kamuya Açıklamada Bulunmak Suçu

FSEK m. 71 f. 1 b. 4 uyarınca, hak sahibi kişilerin izni olmaksızın, alenileşmemiş bir eserin muhtevası hakkında kamuya açıklamada bulunan kişi, altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suç tipi ile korunmaya çalışılan değer, eser sahibinin FSEK m.14 ile hüküm altına alınan manevi hakkıdır³³⁷.

Suçun oluşabilmesi için, FSEK kapsamında eser olarak kabul edilen henüz alenileşmemiş bir fikri ürün hakkında, hak sahibinden izin alınmaksızın kamuya açıklamada bulunmuş olması gerekir. Alenileşmemiş imar planlarının muhtevası hakkında kamuya açıklamada bulunmak suçunun hak sahipleri; plan müellifi, plan müellifinin yetkilendirdiği kişiler ile plan müellifi ölmüşse, FSEK m. 19'da sayılan kişiler olabilir.

Suçun manevi unsuru kasttır. Faili ise gerçek kişi olmak şartıyla herkes olabilir.

Suç takibi şikâyete bağlı bir suçtur (FSEK m.75).

g. Bir Eseri, İcrayı, Fonogramı Veya Yapımı Tanınmış Bir Kişinin Adını Kullanarak Çoğaltmak, Dağıtmak, Yaymak Veya Yayımlamak Suçu

FSEK m. 71 f. 1 b. 6 uyarınca, bir eseri, icrayı, fonogramı veya yapımı tanınmış bir kişinin adı ile çoğaltmak, dağıtmak, yaymak veya yayımlamak suçtur. Suçun oluşabilmesi için; eserin, icranın, fonogramın veya yapımın gerçek eser sahibinden başka bir kişiye aitmiş izlenimi yaratılmalı, söz konusu başka kişi

---

³³⁶ YAZICIOĞLU; s. 259.

³³⁷ TEKİNALP; s. 341.

tanınmış bir kişi olmalı ve eser, icra, fonogram veya yapıım bu şekli ile çoğaltılmalı, dağıtılmalı, yayılmalı ya da yayımlanmalıdır. İmar planlarının genellikle sipariş üzerine yapılıyor olması ve kamusal niteliği dolayısıyla, imar planları açısından bu suçun oluşması kanaatimizce mümkün değildir.

Suçun manevi unsuru kasttır.

Faili, söz konusu fiili kasten gerçekleştiren her gerçek kişi olabilir. Suçun mağduru, hak sahipleridir.

Suç takibi şikâyete bağlı bir suçtur (FSEK m.75).

2. Etkin Pişmanlık

FSEK m. 71 f. 3 uyarınca, hukuka aykırı olarak üretilmiş, işlenmiş, çoğaltılmış, dağıtılmış veya yayımlanmış bir eseri, icrayı, fonogramı veya yapıımı satışı arz eden, satan veya satın alan kişi, kovuşturma evresinden önce bunları kimden temin ettiğini bildirerek yakalanmalarını sağladığı takdirde, hakkında verilecek cezadan indirim yapılabileceği gibi ceza vermekten de vazgeçilebilir.

SONUÇ

İmar planları, planlanan yer halkının sosyal ve kültürel gereksinmelerini karşılamayı, sağlıklı ve güvenli bir çevre oluşturmayı, yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen ve bu amaçla planlanan yerin ekonomik, demografik, sosyal, kültürel, tarihsel, fiziksel özelliklerine ilişkin araştırmalara ve verilere dayalı olarak hazırlanan, planlanan yerin yerleşme ve gelişme eğilimlerini alternatif çözümler oluşturmak suretiyle belirleyen, arazi kullanımı, koruma kısıtlama kararları, örgütlenme ve uygulama ilkelerini içeren pafta, rapor ve notlardan oluşan belgedir. Bu belge, hedefleri dolayısıyla toplumsal bir fonksiyonu yerine getirir. Bu nedenle imar planlarının yapılması ve değiştirilmesi hususları kamu yararı çerçevesinde imar mevzuatı ile hüküm altına alınmıştır.

Yapımı ve değiştirilme esasları imar mevzuatıyla hüküm altına alınan imar planları aynı zamanda FSEK m. 2 f. 1 b. 3 uyarınca da eserdir. Bu nedenle plan müellifi FSEK uyarınca bir eser sahibinin sahip olduğu tüm hakları haizdir. Ancak plan müellifinin bu haklarını kullanması, diğer eser sahiplerinden farklı olarak imar planının kamusal niteliği ve imar mevzuatına göre özellik göstermektedir. Bu kapsamda eser sahibi plan müellifi, FSEK m. 15 uyarınca eserini adsız olarak ya da müstear adıyla umuma arz edebilme yetkisine sahip olduğu halde, İK ve PYYMYHY’de bulunan hükümler dolayısıyla bu hakkını imar planı açısından kullanamamakta, imar planını ancak gerçek adı ile umuma arz edebilmektedir. Bu durum imar planlarının niteliği gereği doğmuş bir zorunluluktur. Şöyle ki; planlamanın yapılış amacı, planlanan yer halkının sosyal ve kültürel gereksinmelerini karşılamaktır. Bu sebeple imar planları; planlanan yerin mevcut durumu, olanakları ve gelecek vaadi, ülke genelinde sahip olduğu jeopolitik önemi, çevre yer ya da iller arasındaki var olan ya da sağlanabilecek olan imkânları, bu imkânlar dâhilinde bulunabilecek en iyi çözüm yolları, yatırımların yer seçimleri ve gelişme eğilimleri, toprağın korunma ve kullanma dengesi, planlanan yer halkının kendine özgü yaşam biçimi ve karakteri, nüfus, alan ve yapı ilişkileri, planlanan yerin gerek çevresiyle gerekse hiyerarşik düzeninde yer alan imar planları arasında olan bağlantıları, halkın sosyal ve kültürel gereksinmeleri, güvenliği ve sağlığı ile ilgili konular göz önüne alınarak hazırlanır. İmar planlarına hâkim olan ilkelerden, imar planının uzun süreli

olması ilkesinin en önemli dayanağı da yapılan bu araştırmalar sonucunda elde edilen verilerin kullanımının sağlanabilmesi iradesidir. Ancak daha önce de belirttiğimiz gibi, imar planlarının da gelişen teknoloji ve geçen zaman karşısında değiştirilmesi gerekebilir. Fakat değişikliğin, imar planının hazırlanmasında göz önüne alınan etkenler ve bunun sonucunda ulaşılan verilerin kullanılabilmesinin sağlanabilmesi için plan müellifi tarafından ya da en azından onun uygun görüşü çerçevesinde yapılması gerekir.

Ancak İK m. 8 f. 1 b. i'de 12.07.2013 tarihinde yapılan düzenleme ile idarelerce onaylanmış; mevcut durumu gösteren hâlihazır haritalar, parselasyon planları ile teknik ve idari düzenlemeleri içeren İK kapsamındaki planların değişiklik ve revizyonlarında ilk müellifin görüşü veya izninin aranmayacağı hüküm altına alınmıştır. Böylece plan müellifi eser sahibi, imar planında yapılan değişiklikleri FSEK m. 16 kapsamında men etmek yetkisini de kaybetmiştir. Kanaatimizce İK m. 8 f. 1 b. i ile getirilen yeni düzenleme, hem yukarıda izah etmeye çalıştığımız imar planının hazırlık aşamasında yapılan araştırmalar ve elde edilen verilerin etkin kullanımını zorlaştırdığı, imar planları arasında bulunan hiyerarşik düzenin sağladığı ahengi bozduğu hem de eser olarak korunan imar planı ile eser sahibi plan müellifi arasındaki rabıtayı kopardığı için hukuka aykırıdır. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, bu hüküm yalnızca FSEK m. 2 f. 1 b. 3 uyarınca eser olarak korunan imar planları için geçerlidir.

İK m. 8 f. 1 b. j ile özgün fikir ifade eden mimarlık eser ve projelerinde müellifin izni olmaksızın değişiklik yapmaya yetkili kişiler; eser sözleşmesinde işleme izni verilenler ve yapacağı değişikliğin eserin bütününü bozmadığına, estetik görünümünü değiştirmediğine, teknik, yönetsel amaçlar ve kullanım amacı nedeniyle zorunlu olduğuna karar verilenler ile sınırlandırılmıştır. İK m. 8 f. 1 b. j'de özgün fikir ifade eden mimarlık eser ve projeleri olarak tanımlanan imar planları, FSEK m. 4 f. 1 b. 3 uyarınca eser olarak korunan imar planlarıdır. FSEK m. 16 f. 2 uyarınca, eser olarak korunan imar planlarını; FSEK kapsamında mali hakları elde eden kişiler ile tekniğin icabı olarak değişiklik yapmak zorunda kalan kişiler değiştirebilir. Bu anlamda İK m. 8 f. 1 b. j ile FSEK m. 16 birbirine paralel iki düzenlemedir.

İK m. 8 f. 1 b. j ile eser sahibi plan müellifine bir tür tazminat hakkı tanınmıştır. Bu düzenleme FSEK'te yoktur. Buna göre; ilgili idarelerce Bakanlığın

belirlediği esaslara göre kurulan mimari estetik komisyonunca özgün fikir ifade etmediğine karar verilen yapı ve onaylı mimari projelerde yapılacak değişikliklerde plan müellifinin uygun görüşü aranmaz. Ancak bu durumda plan müellifi ilgili idareden telif creti talep edebilir. Eser sahibi plan müellifi tarafından talep edilebilecek telif creti; ilgili meslek odasınca belirlenen mimari proje asgari hizmet bedelinin, tamamlanan yapılarda yüzde yirmisini, inşaatı süren yapılarda yüzde on beşini geçemez (İK m.8 f.1 b.i). Bu hüküm İK m. 8 f. 1 b. i ile plan mellifiyle imar planı arasındaki rabıtayı koparan maddenin bir telafisi niteliğindedir. Çünkü ekonomik rizikoyu tek başına üstlenerek bir eser ortaya koyan plan müellifine hiç değilse, bir maddi talep hakkı verilmiştir. Hüküm bu yönüyle oldukça isabetlidir. Ancak telif ücretinin ilgili meslek odasınca belirlenen mimari proje asgari hizmet bedelinin altında bir bedel ile sınırlandırılması isabetsiz olmuştur.

FSEK m. 17 f. 2 ile eser sahibine eserinin bütünlüğünü koruma hakkı tanınmıştır. Ancak plan müellifi eser sahibinin, FSEK m. 2 b. 1 f. 3 kapsamında kalan eserleri açısından İK m. 8 f. 1 b. i hükmü nedeniyle bu hakkını aslın maliki durumunda olan ilgili idarelere karşı kullanması mümkün değildir. İK m. 8 f. 1 b. i hükmü, güzel sanat eseri olarak korunan imar planlarını kapsamamaktadır. Bu nedenle güzel sanat eseri olarak korunan imar planının plan müellifi, FSEK m. 17 f. 2 uyarınca eserinin bütünlüğünü koruma hakkına sahiptir. Yine güzel sanat eseri olarak korunan imar planları, ilim ve edebiyat eseri olarak korunan imar planlarından farklı olarak, mimari projenin uygulanması sonucunda yapılan yapıları da kapsadığı için plan müellifi, bu hakkını ilgili idareden başka yapının maliki ya da zilyedine karşı da ileri sürebilir.

FSEK m. 17 f. 3 ile eser sahibinin eseri kullanma hakkı hüküm altına alınmıştır. İK m. 8 f. 2 ile kesinleşen imar planlarının bir kopyasının Bakanlığa gönderileceği, m. 8 f. 3 ile imar planlarının aleni ve bu aleniyeti sağlamak görevinin de ilgili idareye ait olduğu, m. 8 f. 4'te de ilgili idarelerin aleniyeti sağlamak için imar planının tamamını ya da bir kısmını kopyalar ya da kitapçıklar haline getirip çoğaltmak hususunda yetkili olduğu hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle hiçbir imar planı tek değildir. FSEK m. 17 f. 3 kapsamında düzenlenen hakkın kullanılabilmesi için ise, eserin tek olması şarttır. Bu sebeple plan müellifi eser sahibinin FSEK m. 17 f. 3 ile hüküm altına alınan hakkı kullanması mümkün değildir.

FSEK m. 22 uyarınca; bir eserin aslını veya kopyalarını, herhangi bir şekil veya yöntemle, tamamen veya kısmen, doğrudan veya dolaylı, geçici veya sürekli olarak çoğaltma hakkı münhasıran eser sahibine aittir. Ancak İK m. 8 f. 4 ile belediye başkanlığı ve mülki amirliklerin aleniyeti sağlayabilmek amacıyla, imar planının tamamını veya bir kısmını kopyalar veya kitapçıklar haline getirip çoğaltabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle plan müellifi eser sahibi açısından çoğaltma hakkı münhasır nitelikte değildir. Fakat ilgili idarelerin de aleniyeti sağlamak amacı dışında imar planını çoğaltması İK ile korunmadığı için plan müellifi eser sahibinin çoğaltma hakkına tecavüz oluşturur.

FSEK m. 23, 24 ve 25’de düzenlenen haklar münhasıran eser sahibine aittir. Ancak İK m. 8 f. 3 ile imar planlarının aleni ve aleniyeti sağlamak görevinin de ilgili idarelere ait olduğu hüküm altına alınmıştır. Bu sebeple ilgili idareler de aleniyeti sağlamak amacıyla sınırlı kalmak kaydıyla, imar planlarını yayma, temsil ve umuma iletim haklarına sahip olmuştur. Bu nedenle eser sahibinden farklı olarak plan müellifi eser sahibinin bu hakları da münhasır nitelikte değildir. Fakat plan müellifi eser sahibi de, aleniyeti sağlamak amacı dışında bir amaç dolayısıyla haklarına ilgili idareler tarafından yapılan müdahaleleri men etmek yetkisini haizdir.

KAYNAKÇA

AKIN, Levent

:Fikri Haklara Yönelik Tecavüzlere Karşı
Hukuk Davaları, Prof. Dr. Turhan ESENER'e
Armağan, Ankara 2000, s. 105-146.

**AKİPEK, Şebnem/
DARDAĞAN, Esra**

:Sanal Ortamda Telif Hakları, Banka ve
Ticaret Hukuku Dergisi, Yıl 2001, Cilt XXI,
Sayı 1, s. 49-77.

AKSU, Mustafa

:Eser Yaratıcısının Eseri Üzerindeki Manevi
Hakları (Eser Yaratıcısı Kişilik Hakkı) ile
Genel Kişilik Hakkı İlişkisi Üzerine Bir
Deneme, Prof. Dr. Rona SEROZAN'a
Armağan, İstanbul 2010, s. 121-158.

ALBAYRAK, Mustafa

:Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu İle Yeni
Türk Ceza Kanunu'nun Fikri ve Sınai Haklar
Aleyhine İşlenen Suçlara Etkileri, Fikri
Mülkiyet Hukuku Dergisi, Yıl 2005-2006,
Sayı 1, s. 41-52.

**APAYDIN, Ö. Bahar/
KAZANCI, T. İdil**

:İsviçre Federal Mahkemesinin Eser
Sahipliğine İlişkin Kararının İncelenmesi,
[http://iys.inonu.edu.tr/webpanel/dosyalar/1225
/file/bahar%20ocal%20ozet%203_2.pdf](http://iys.inonu.edu.tr/webpanel/dosyalar/1225/file/bahar%20ocal%20ozet%203_2.pdf)

ARKAN, Azra

:Mukayeseli Hukuk, Uluslararası
Düzenlemeler ve Türk Fikri Hukuk Alanında

Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar, İstanbul 2005. (Mukayeseli Hukuk)

ARKAN, Sabih

:Mimari Eserlerde Malik İle Mimarın Hak ve Menfaatlerinin Dengelenmesi, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Yıl 2007, Cilt XXIV, Sayı 2, s. 165-172.

AYANOĞLU, Taner

:İmar Hukukunda Yapı Ruhsatı ve Yapı Kullanma İznine Aykırılıkların Yaptırımı, Uğur Alacakaptan'a Armağan, İstanbul 2008, s. 103-113.

AYİTER, Nuşin

:Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri, Ankara 1981.

BALVERİR BOZKURT, Asuman

:Fikri Haklara İlişkin Sözleşmeler, Kültür Bakanlığı İşbirliğiyle Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı 2002 Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku, Ankara 2002, s. 613-628.

BAYAMLIOĞLU, İ. Emre

:Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Teknolojik Koruma, İstanbul 2008.

BAYGIN, Cem

:Fikri Hukukta Yaratıcı Eser Sahibi ve Eser Üzerindeki Mali Hakları Kullanmaya Kanunen Yetkili Sayılan Kişiler, Prof. Dr. Ömer TEOMAN'a 55. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 2004, s. 145-174.

BELLEN, Herdem

:Eser Sahibi ve Manevi Hakları, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl 1997, Sayı 1, s. 213-249.

BELGESAY, M. Reşit

:Fikir Mahsulü Üzerinde Hak, Medeni Hukuk Ordinaryüs Profesörü A. Samim GÖNENSAY'a Armağan (İstanbul Hukuk Fakültesi Profesörleri ve Doçentleri tarafından), İstanbul 1955, s. 9-36. (Fikir Mahsulü)

- BELGESAY, M. Reşit** :Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi, İstanbul 1956. (Şerh)
- BEŞİROĞLU, Akın** :Düşünce Ürünü Üzerine Haklar, Ankara 2002.
- BİLGE, M. Emin** :Fikri Mülkiyet Haklarının Güvence Altına Alınmasına İlişkin 2004/48/EG Sayılı Avrupa Birliği Yönergesi İle Getirilen Temel Esaslar ve Türk Hukukuyla Mukayese, Doç. Dr. Mehmet SOMER'in Anısına Armağan, İstanbul 2006, s. 67-76.
- BOZBEL, Savaş** :Fikri Eserlerin Umuma Erişilebilir Kılınması, Halûk Konuralp Anısına Armağan, Ankara 2009, s. 198-218.
- BOZGEYİK, Hayri** :Fikir ve Sanat Eserlerinde Hususiyet, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Yıl 2009, Cilt XXV, Sayı 3, s. 169-222. (Hususiyet)
- BOZGEYİK, Hayri** :Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Mimari Eserlerin Korunması, Ankara 2010. (Mimari Eser)
- BOZKURT YÜKSEL A. Ebru** :Fikri Mülkiyet Uyuşmazlıklarında Tahkim, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Yıl 2009, Cilt XXV, Sayı 2, s. 335-402.
- BULUT, Yakup** :Büyük Şehirlerde Katılımlı Yönetimin Hayata Geçirilmesinde Rol Oynayan Etmenler, Muğla Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl Güz 2000, Cilt I, Sayı I, <http://akademikmu.edu.tr/data/06020000/resim/file/01-04%20yakup%20bulut.pdf>
- CANBAZOĞLU, Kerem/
AYAYDIN, Dilhun** :İmar Planlarının Yargısal Denetimi-I, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl 2011, sayı 93, s. 239-281.
- CİNOĞLU, Funda** :Eser Üzerinde İşverenin Hak Sahipliği, İstanbul 2010, http://sites.khas.edu.tr/tez/FundaCinoglu_izinli.pdf

- ÇELİKBİZ, Yunus** :Lisans Sözleşmeleri,
<http://www.hukukiboyut.com/arsiv/d2010126151651.pdf>
- DOĞANAY, İsmail** :Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Hükümleri Bakımından Eser Sahibinin Ölümünden Sonra Manevi Hakları Kimler Kullanır?, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Yıl 1983, Cilt XII, Sayı 1, s. 95-106.
- DÖRTLEMEZ, Abdullah** :Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki Son Değişikliklerin Gerçekleştirilmesi Süreci, Kültür Bakanlığı İşbirliğiyle Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı 2002 Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku, Ankara 2002, s. 538-547.
- ERCOŞKUN ŞENOL, H. Kübra** :Mali Hakları veya Kullanım Hakkını Devralanların Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Korunması,
<http://www.hukukdergi.hacettepe.edu.tr/dergi/C3S1makale4.pdf>
- ERDEM, B. Bahadır** :Fikri Haklarda Ülkesellik Prensibi, Prof. Dr. Nihal ULUOCAK'a Armağan, İstanbul 1999, s. 39-54.
- ERDİL, Engin** :İçtihatlı ve Gerekçeli Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi, İstanbul 2009.
- EREL, N. Şafak** :Fikri Hukuk Açısından Müzik Klipleri, Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Yıl 6, Cilt 1, Sayı 2006/1, s. 55-62. (Müzik)
- EREL, N. Şafak** :İlim ve Edebiyat Eserlerinde Çoğaltma ve Yayım Hakları ve Korunması, İlim ve Edebiyat Eserlerinde Çoğaltma-Yayım Haklarının İhlâli ve Bunun Sonuçları Paneli, Ankara 2000, s. 16-20. (İlim ve Edebiyat)
- EREL, N. Şafak** :Türk Fikir ve Sanat Hukuku, Ankara 2009. (Fikir ve Sanat)
- ERGEN, Cafer** :İmar Planları, Ankara 2009.

- ERTAŞ, Şeref/
GÖKYAYLA, K. Emre** :Mimari Projeler Üzerindeki Telif Hakkı, Prof. Dr. Seyfullah EDİS'e Armağan, İzmir 2000, s. 407-424.
- GENÇ ARIDEMİR, Arzu** :Türk Hukukunda Eser Sahibinin Çoğaltma ve Yayma Hakları, İstanbul 2003.
- GÖKYAYLA, K. Emre** :Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda Düzenlenen Hakların Miras Yoluyla İntikali, Prof. Dr. Fikret EREN'e Armağan, Ankara 2006, s. 523-557. (Miras)
- GÖKYAYLA, K. Emre** :Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi, Ankara 2001. (Telif)
- GÖNEN, Coşkun** :Eser, Eserin Korunma Koşulları ve Bilgisayar Programlarının Eser Niteliği, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Yıl 2010, Sayı 21/2010, s. 39-54.
- GÖRMEZ, Günay** :Türk Fikir ve Sanat Eserleri Hukukundaki Son Gelişmeler, Kültür Bakanlığı İşbirliğiyle Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı 2002 Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku, Ankara 2002, s. 548-558.
- GÖZLER, Kemal** :Hukuka Giriş, Bursa 2011. (Hukuka Giriş)
- GÖZLER, Kemal** :İdare Hukuku, Bursa 2003. (İdare)
- İNCEOĞLU, M. Murat/
TOSUN, Yalçın** :Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Uyarınca Manevi Tazminat Talepleri ve Bunların Türk Borçlar Kanunu İle İlişkisi, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Yıl 2012, Cilt XXIII, Sayı 3, s. 75-113.
- KALABALIK, Halil** :İmar Hukuku, Ankara 2010.
- KARAHAN, Sami/
SULUK, Cahit/
SARAÇ, Tahir/
NAL, Temel** :Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları, Ankara 2007.

- KARAKUZU BAYTAN, Dilek** :Fikir Mülkiyeti Hukuku Kavramlar, İstanbul 2005.
- KARINCA, Eray** :Fikri Hakkın Biçim ve İçerik Olarak Korunması, Kültür Bakanlığı İşbirliğiyle Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı 2002 Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku, Ankara 2002, s. 629-641.
- KAYA, Arslan** :Reklamın Fikri Mülkiyet Hukuku İçindeki Yeri, Prof. Dr. Ömer TEOMAN'a 55. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 2004, s. 459-478. (Reklam)
- KAYA, Arslan** :Şehir Planları (Rehberleri) Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Eser midir?, Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal TEKİNALP'e Armağan, İstanbul 2003, s. 289-320.
- KELEŞ, Ruşen** :Kentbilim Terimleri Sözlüğü, Ankara 1998. (Kentbilim)
- KELEŞ, Ruşen** :Kentleşme Politikası, Ankara 1990. (Kentleşme Politikası)
- KILIÇOĞLU, Ahmet** :Fikri Hukuk Açısından Mimari Projeler ve Mimarlık Eserleri, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/frmmakale/2007-4/1.pdf> (Mimari Projeler ve Mimarlık Eserleri)
- KILIÇOĞLU, Ahmet** :Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Yapılan Değişiklikler, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1995-4/1.pdf> (Değişiklikler)
- KILIÇOĞLU, Ahmet** :Sinai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar, Ankara 2006. (Sinai Haklar)
- KILIÇOĞLU CAPADONA, Pınar** :Şehir Planlarının Eser Niteliği ve Eser Sahipliği, Ankara 2011.
- KINACIOĞLU, Naci** :Ülkemizde Fikri Hakların Gelişimi, İlim ve Edebiyat Eserlerinde Çoğaltma-Yayma Haklarının İhlâli ve Bunun Sonuçları Paneli, Ankara 2000, s. 10-16.

- MEMİŞ, Tekin** :Fikri Hukuk'ta Korunan Unsur İfade mi Fikir mi?, Prof. Dr. Ali GÜZEL'e Armağan, Ankara 2010, s. 1447-1460.
- MÜFTÜOĞLU, H. Oğuz** :Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu İle Geçirilen 55 Yılın Ardından, İstanbul Barosu Dergisi, Yıl 2007, Cilt 81, Sayı 5, s. 2047-2067.
- ORTA, Elif** :İmar Hukukunda Plan Hiyerarşisi ve Planların Çatışması, İstanbul 2006.
- ÖNGÖREN, Gürsel** :Türk Fikir ve Sanat Eserleri Açısından Müzik Eserleri,
www.ongoren.av.tr/pdf/MUZIK_ESERLERI.pdf.
- ÖNGÖREN, Gürsel/
CERİTOĞLU Filiz** :Türk Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Açısından Mimari Eserler ve İlgili Yargı Kararları, İstanbul 2007.
- ÖZEKES, Muhammet** :Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İhtiyati Tedbir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl 2002, Cilt 4, Sayı 2, s. 89-138.
- ÖZKAYA, Eraslan** :İmar Kanunu Şerhi ve Mevzuatı, Ankara 1997.
- ÖZTAN, Bilge** :Miras Hukuk, Ankara 2008.
- ÖZTAN, Fırat** :Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, Ankara 2008.
- PINAR, Hamdi/
NAL, Temel/
GOLDMANN, Bettina** :Müzik Eserleri Üzerindeki Telif Hakları ve Uluslararası Uygulamalar, İstanbul 2007.
- PİROĞLU, Ünal** :Eserden Doğan Manevi Haklar Tazminatı ve Kişilik Haklarıyla İlişkisi, Prof. Dr. Turgut KALPSÜZ'e Armağan, Ankara 2003, s. 533-578.
- SAĞLAMDEMİR, Arzu** :Ceza Hukukunda İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu (Yayınlanmamıő Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2007, www.tez2.yok.gov.tr

- SEMİZ, Özgür** :Batı'da ve Türkiye'de Fikri Hakların Gelişim Süreci ve Günümüzdeki Durumu, Ankara 2004,
<http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/281/573.pdf>
- SENGİR, Turgut** :Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yönünden Gerçekleştirilme Amacıyla Verilen Artistik Fikir, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Yıl 1972, Cilt VI, Sayı 3, s. 707-714.
- SULUK, Cahit/
ORHAN, Ali** :Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku, Ankara 2008.
- TEKİNALP, Ünal** :Fikri Mülkiyet Hukuku, İstanbul 2012.
- TOPALOĞLU, Mustafa** :Bilgisayar Programlarının Fikri Hukuka Göre Korunması,
www.bilfilm.bilgi.edu.tr/docs/MustafaTopaloglu.ppt
- TÜYSÜZ, Mustafa** :Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Çerçevesinde Fikri Haklar Üzerindeki Sözleşmeler, Ankara 2007.
- UYGUR, B. Atiye** :Eser Sahibine Tanınan Haklara Getirilen Kısıtlamalar, Ankara 2004.
- VURALDOĞAN, Kemal** :Mimarların Tıp Sözleşmelerle Manevi ve Mali Haklarının Devri Üzerine Düşünceler, Gaziantep Barosu Dergisi, Nisan 2013, Sayı 1, s. 147-152.
- YAYLA, Yıldızhan** :Şehir Planlamasının Başlıca Hukuki Meseleleri ve İstanbul Örneği, İstanbul 1975.
- YASAMAN, Hamdi** :Fikir ve Sanat Eserlerinde İyiniyet ve Dürüstlük Kuralı, Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, Yıl 2005-2006, Sayı 1, s. 25-37.
- YAVUZ, Levent/
ALICA, Türkay/
MERDİVAN, Fethi** :Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, Ankara 2013.

- YAZICIOĞLU, R. Yılmaz** :Fikri Mülkiyet Hukukundan Kaynaklanan Suçlar
5846 S. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki Suçlar, İstanbul 2009.
- YENİDÜNYA, A. Caner** :5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda Düzenlenen Manevi ve Mali Haklara Tecavüz Suçları, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl 2006, Cilt X, Sayı 3-4, s. 237-272
- YILDIRIM, F. Mustafa** :Bilgisayar Programlarında Akdi ve Teknik Kullanım Sınırlamaları ve Kullanıcının Hukuki Durumu, Ankara Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl Haziran 2003, Cilt VII, Sayı 1-2, s. 563-580.
- YILDIZ, Burçin** :Eser Sahibinin Yayma Hakkının Tükenmesi, Prof. Dr. Turgut KALPSÜZ'e Armağan, Ankara 2003, s. 579-618.
- YILMAZ BAYRAM, Zeynep** : Kent Planlamaya Giriş ve Planlama Süreci ve İlkeleri,
www.haritacigenc.files.wordpress.com/2014/03/kent-planlamaya-giric59f.ppt.
- YÜKSEL, Mehmet** :Günümüzde Fikri Mülkiyet Hakları ve Az Gelişmiş Ülkeler, Kültür Bakanlığı İşbirliğiyle Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı 2002 Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku, Ankara 2002, s. 699-724.
- :web.itu.edu.tr**
- :www.anayasa.gov.tr**
- :www.aghukuk.com.**
- :www.danistay.gov.tr**
- :www.fikrimulkiyet.com**
- :www.hukukiboyut.com**
- :www.kazanci.com**
- :www.ongoren.av.tr**

:www.tdkterim.gov.tr

:www.tdk.gov.tr

:www.tez2.yok.gov.tr